

Spørsmål til Skole-Norge høsten 2017

Analyser og resultater fra Utdanningsdirektoratets
spørreundersøkelse til skoler og skoleeiere

Erica Waagene, Even Larsen, Karin Vaagland og
Roger André Federici

Rapport 2017:31

Spørsmål til Skole-Norge høsten 2017

Analyser og resultater fra Utdanningsdirektoratets
spørreundersøkelse til skoler og skoleeiere

Erica Waagene, Even Larsen, Karin Vaagland og
Roger André Federici

Rapport 2017:31

Rapport	2017:31
Utgitt av	Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU)
Adresse	Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.
Prosjektnr.	20715
Oppdragsgiver	Utdanningsdirektoratet
Adresse	Postboks 9359 Grønland, NO-0135 Oslo
Foto	Erica Waagene
ISBN	978-82-327-0317-3
ISSN	1892-2597 (online)

Copyright NIFU: CC BY-NC 4.0

www.nifu.no

Forord

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) har en treårig rammeavtale for 2017 – 2019 med Utdanningsdirektoratet om å gjennomføre halvårslige spørreundersøkelser rettet mot skoler og skoleeiere. Undersøkelsene er kjent som Utdanningsdirektoratets spørringer.

Temaene for de enkelte undersøkelsene avtales fra gang til gang og skal dekke Utdanningsdirektoratets kunnskapsbehov til enhver tid. Resultatene fra undersøkelsene offentliggjøres i NIFUs ordinære rapportserie og foreligge nedlastbare i PDF-format på Utdanningsdirektoratets og NIFUs hjemmesider.

I spørringen som ble gjennomført høsten 2017 inngår fire respondentgrupper som er spurt om i alt 10 ulike temaer. Ni av temaene omtales i denne rapporten, mens ett av temaene (om Kompetanse for mangfold) omtales i en egen NIFU-rapport. Denne rapporten er i første rekke en tabellrapport der det i liten grad har vært rom for å gjøre mer inngående analyser. Rapporten inneholder til sammen 107 tabeller og 77 figurer. Det er ikke skrevet noe samlet sammendrag for denne rapporten, men leseren henvises til oppsummeringene ved slutten av hvert kapittel.

Prosjektleder for Utdanningsdirektoratets spørringer er Erica Waagene. Hun har skrevet rapporten i samarbeid med Roger André Federici, Karin Vaagland og Even Larsen. Jens Grøgaard og Cay Gjerustad har kvalitetssikret rapporten. Kontaktperson hos Utdanningsdirektoratet er Thorleif Orre.

Vi takker 498 grunnskoler, 79 videregående skoler, 15 fylkeskommuner og 95 kommuner som har tatt seg tid til å besvare undersøkelsen, i konkurranse med mange andre viktige gjøremål.

Oslo, 15.01.2018

Sveinung Skule
Direktør

Roger André Federici
Forskningsleder

Innhold

1	Innledning	7
2	Beskrivelse av utvalg og gjennomføring	9
2.1	Overordnet om godkjente respondenter og svarprosent	9
2.2	Kommuneutvalget: 63,8 prosent deltakelse og noen små skjevheter	10
2.3	Grunnskoleutvalget: 54,0 prosent deltakelse og små skjevheter	12
2.4	Videregåendeutvalget: 60,3 prosent deltakelse og noen skjevheter	15
2.5	Gjennomføring av undersøkelsene	17
3	Eksamen	19
3.1	Elevenes mulighet til å vise sin kompetanse gjennom skriftlig eksamen	19
3.2	Elevenes mulighet til å vise sin kompetanse gjennom muntlig eksamen	21
3.3	Noe uklart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen	23
3.4	Større enighet om hvilken kompetanse elevene skal vise til standpunkt	25
3.5	Noe uenighet blant skolelederne når det gjelder nytten av sensorenes erfaringer for å heve vurderingskompetansen	26
3.6	Utstrakt bruk av veiledningsmateriell knyttet til eksamen	33
3.7	Lærerne forstår regelverket for muntlig eksamen	35
3.8	Oppsummering	37
4	Felles nasjonalt tilsyn	38
4.1	Hvordan har skoleeier og skole vært involvert?	38
4.2	Hva skjer når fylkesmannen finner brudd på regelverket?	45
4.2.1	Hva skoleeierne gjør	46
4.2.2	Hva skolelederne gjør	47
4.3	Økt kompetanse i hvordan man kan oppfylle kravene i opplæringsloven	48
4.4	Hvilke kilder har hatt betydning for å øke kompetansen?	50
4.5	Endring av praksis uten at det har vært ført tilsyn	52
4.6	Oppsummering	53
5	Lærernes kompetanse om undervisning av nyankomne minoritetsspråklige elever	55
5.1	Sør- og Vestlandet opplever større utfordringer knyttet til organisering av opplæring av nyankomne elever	55
5.2	De fleste skoleeiere organiserer særskilte opplæringstilbud til nyankomne elever	60
5.3	Kompetanse i andrespråksdidaktikk ønskes	62
5.4	Oppsummering	64
6	Opplæringsmodeller	66
6.1	Full opplæring i bedrift mest utbredt innen 6 av 8 utdanningsprogrammer	66
6.2	Variierende informering om opplæringsmodellene	69
6.3	Oppsummering	69
7	Skolemiljø	71
7.1	God kompetanse knyttet til arbeidet med skolemiljø	71
7.2	Over 9 av 10 benytter utdanningsdirektoratets nettside som informasjonskilde	74
7.3	Foretrekker å få informasjonen fra Utdanningsdirektoratets hjemmesider	76
7.4	Samarbeidsnettverk om psykososialt skolemiljø er forholdsvis utbredt	77
7.5	Variierende kjennskap til tilbudene i Inkluderende barnehage- og skolemiljø	80
7.6	1 av 4 ønsker ikke å delta i tilbudene	81
7.7	Oppsummering	84
8	Spesialundervisning	86
8.1	Skoleledere mener PP-tjenestens sakkyndige vurdering er nyttig	86
8.2	Utstrakt flerfaglig samarbeid	89
8.3	Variasjon i pedagogisk kompetanse i spesialundervisningen	91
8.4	Oppsummering	96
9	Veiledning av nyutdannede	98
9.1	Veiledningsopplegg ved de fleste skoler	98
9.2	Veiledningen organiseres i stor grad på den enkelte skole	99

9.3	Engasjement fra skoleleder er viktig for å få på plass veiledningsordninger	102
9.4	Flest med formell kompetanse i de største kommunene	104
9.5	Over halvparten av skolene har ansatt nyutdannede lærere i løpet av det siste året	105
9.6	De fleste skoler har veiledningsopplegg for nyutdannede lærere	107
9.7	Viktigst å avsette tid i arbeidsplaner	112
9.8	Andel grunnskoler med ansatte som skal veilede nyutdannede øker med skole- og kommunestørrelse	113
9.9	Flertallet har ikke deltatt i veilederutdanning	116
9.10	Omtrent halvparten av skolene avsetter tid til både veileder og nytilsatt	117
9.11	Oppsummering	118
10	Sosialpedagogisk rådgivning	120
10.1	Skoleledere om sosialpedagogisk rådgivning	120
10.2	Mer ressurser og kompetanse knyttet til sosialpedagogisk rådgivning i fylkeskommuner enn i kommuner	126
10.3	Mangelfull sosialpedagogisk rådgivning på barnetrinnet	128
10.4	Oppsummering	130
11	Forebygging av alvorlige skolehendelser	131
11.1	De aller fleste har beredskapsplaner	131
11.2	Omtrent halvparten av skolene har ikke holdt beredskapsøvelser de siste tre skoleårene	136
11.3	40 prosent av skolene kjenner ikke til veiledningene i beredskapsplanlegging på Utdanningsdirektoratets nettsider	138
11.4	Oppsummering	141
	Referanser	143
	Vedlegg 1: På hvilke områder er utfordringene knyttet til nyankomne elever størst? Fritekst «annet» (alle respondenter)	144
	Vedlegg 2: Hva slags formalkompetanse har lærerne ved skolens/ i kommunens/ i fylkeskommunens innføringstilbud? Fritekstfelt «annet». Respondenter er skoleeiere og skoleledere	145
	Tabelloversikt	147
	Figuroversikt	153

1 Innledning

NIFU har gjennomført halvårlige spørreundersøkelser blant skoler og skoleeiere på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet siden 2009. Høstens undersøkelse er den syttende i rekken.

Undersøkelsen har fire målgrupper: grunnskoler, videregående skoler, kommuner og fylkeskommuner. Hver undersøkelse er dokumentert gjennom en egen rapport med tittelen «Spørsmål til Skole-Norge». Undersøkelsen høsten 2017 ble gjennomført i perioden 3. oktober til 16. november.

Antall tema som inngår i undersøkelsene varierer fra gang til gang, og noen tema gjentas med jevne mellomrom. I alt 10 tema inngikk i høstens undersøkelse. En oversikt over temaene, og hvilke av gruppene de har gått til, vises i tabell 1.1. Ni av temaene presenteres i hvert sitt kapittel i rapporten. Temaet *Kompetanse for mangfold* presenteres i en egen NIFU-rapport (Lødding, Rønsen og Wollscheid 2018).

Tabell 1.1: Tema og målgrupper i Utdanningsdirektoratets spørringer høsten 2016.

Tema	Grunn- skoler	Videre- gående	Kommuner	Fylkes- kommuner
Eksamen	X	X	X	X
Felles nasjonalt tilsyn	X	X	X	X
Lærernes kompetanse for undervisning av nyankomne minoritetsspråklige elever	X	X	X	X
<i>Kompetanse for mangfold</i>	X	X	X	X
Opplæringsmodeller				X
Skolemiljø	X	X	X	X
Spesialundervisning	X			
Veiledning av nyutdannede	X	X	X	X
Sosialpedagogisk rådgivning	X	X	X	X
Alvorlige skolehendelser	X	X		

Dette er i stor grad en deskriptiv rapport, med mange tabeller og figurer. I enkelte analyser er gruppene små, og det knytter seg da større usikkerhet til de observerte forskjellene i svarfordelingene. Vi har derfor laget noen tommelfingerregler for hvor mange prosentpoengs forskjell det må være mellom to grupper for at vi omtaler forskjellene som tilnærmet signifikante. Tabell 2.1 viser en oversikt

over hvor disse nivåene ligger. Dersom gruppene er små, må differansen i de prosentvise andelene mellom gruppene være større enn når gruppene er større. Ligger begge gruppene på rundt 100 enheter, er en observert differanse på rundt 10 prosentpoeng en tilnærmet signifikant forskjell. Er gruppene mindre, for eksempel rundt 30 enheter, må differansen være opp mot 20 prosentpoeng for at forskjellene skal være tilnærmet signifikante.

Tabell 1.2: Gruppestørrelser og observert differanse mellom gruppene for at noe omtales som en tilnærmet signifikant forskjell på minimum 5 %-nivå.

N1= ca.:	N2= ca.:	%-p. diff. lave/høye andeler	%-p. diff. mellomstore andeler
100	100	9	12
100	70	10	12
100	60	10	13
100	50	10	13
100	40	11	15
100	30	12	17
70	70	10	14
70	60	11	14
70	50	11	15
70	40	11	16
70	30	12	17
50	50	12	16
50	40	13	17
50	30	14	18
40	40	13	18
40	30	14	19
30	30	15	20

2 Beskrivelse av utvalg og gjennomføring

For å redusere belastningen på sektoren er Utdanningsdirektoratets spørringer organisert som en utvalgsundersøkelse. Det er derfor laget tre sammenliknbare utvalg, slik at skoler og skoleeiere ikke kontaktes oftere enn hvert halvannet år. Unntaket er *fylkeskommunene* og *ti større kommuner*, som deltar i undersøkelsen hver gang.

Når det gjelder *kommuneutvalgene* har man de siste årene tatt utgangspunkt i 429 kommuner¹ fordelt på tre utvalg. Ettersom det har vært, og kommer til å bli, flere kommunesammenslåinger i fremtiden, forventer vi at antall kommuner og muligens antall skoler vil endres. Antall kommuner per 1. januar 2017 var 426. I høstens spørring tar vi utgangspunkt i det opprinnelige antallet kommuner når vi oppgir svarprosent, siden utvalgene er basert på dette. Dette vil mest sannsynlig være endret i rapporteringene i 2018.

Grunnskoleutvalgene er laget på tilsvarende måte, slik at grunnskolene i hvert enkelt utvalg kommer fra kommunene i det samme utvalget. I alt ti større kommuner² er, i likhet med fylkeskommunene, med i alle de tre utvalgene. Grunnskolene i disse kommunene er fordelt på de tre utvalgene med en tredjedel i hvert utvalg.

De videregående skolene er fordelt på tre utvalg med ca. en tredjedel av skolene fra hvert fylke i hvert av utvalgene.

Kommunene og de videregående skolene er i utgangspunktet ikke trukket tilfeldig, men fordelt på utvalgene innenfor fylkene etter kriterier som størrelse, geografi, kommunetype og skoletype. Der det har vært mulig å velge mellom flere kommuner eller videregående skoler som tilfredsstiller de samme kriteriene, er det trukket tilfeldig. I praksis har slik tilfeldig trekking bare vært aktuelt i fylker med særlig mange små kommuner eller mange videregående skoler. I de ti større kommunene som er med hver gang, men der bare en tredjedel av grunnskolene er med, er utvalget av skoler trukket tilfeldig.

Høsten 2017 besvarte 15 av 19 fylkeskommuner undersøkelsen. I tillegg hadde to fylkeskommuner åpnet undersøkelsen, men ikke nok svar til å bli inkludert i analysene.

2.1 Overordnet om godkjente respondenter og svarprosent

Tabell 2.1 viser bruttoutvalg og status fordelt på respondentgruppene *skoleleder grunnskole*, *skoleleder videregående*, *skoleeier kommune* og *skoleeier fylkeskommune*. Kategorien *Godkjent* henviser her til de respondentene som har gjennomgått hele undersøkelsen. *Godkjent – noen svar*

¹ Svalbard regnes som egen kommune, tilhørende Troms fylke.

² Arendal, Bergen, Bærum, Fredrikstad, Kristiansand, Oslo, Sandnes, Stavanger, Tromsø og Trondheim.

henviser til respondenter som ikke har fullført, men svart på minst 30 prosent av spørsmålene i sin gruppe. *Ikke godkjent – noen svar* er dermed de respondentene som har svart på mindre enn 30 prosent. Den nest siste kategorien består av dem som *ikke har svart*. Kategorien *frafalt* henviser til de respondentene som aktivt har gitt beskjed om at de ikke ønsker/har mulighet til å svare på høstens spørring.

Tabell 2.1: Bruttoutvalg og status etter respondentgruppe.

	Godkjent	Godkjent, noen svar	Ikke godkjent	Ikke svart	Frafalt	Totalt
Skoleleder grunnskole	487	11	105	262	57	922
Skoleleder videregående	77	2	6	31	15	131
Skoleeier kommune	90	5	11	37	6	149
Skoleeier fylkeskommune	15	0	2	2	0	19
Totalt	669	18	124	332	78	1221

Tabell 2.2 viser svarprosent relatert til bruttoutvalget og svarprosent relatert til populasjonen. En mer inngående gjennomgang gjøres i påfølgende delkapitler.

Merk at noen typer skoler er tatt ut av populasjonen og dermed utvalget. Dette gjelder:

- Skoler for elever med spesielle behov
- Skoler med læreplaner og organisering som skiller seg sterkt fra ordinære skoler, som for eksempel internasjonale skoler
- Skoler med svært få elever, det vil si fem eller færre

Det er ved tidligere anledninger forsøkt å invitere slike skoler, men tilbakemeldingene har i de fleste tilfellene vært at spørsmålene i undersøkelsen ikke er relevante. Skolene har derfor ikke vært med i de siste undersøkelsene som er gjennomført.

Tabell 2.2: Bruttoutvalg, populasjon og svarprosent.

	Skoleleder grunnskole	Skoleledere videregående	Skoleeier kommune	Skoleeier fylkeskommune
Bruttoutvalg	922	131	149	19
Populasjon	2758	393	429	19
Godkjente svar	498	79	95	15
Svarprosent bruttoutvalg	54,0 %	60,3 %	63,8 %	78,9 %
Svarprosent populasjon	18,1 %	20,1 %	22,1 %	78,9 %

2.2 Kommuneutvalget: 63,8 prosent deltakelse og noen små skjevheter

Det var totalt 149 kommuner i vårens kommuneutvalg. Tabell 2.3 viser hvordan utvalget var sammensatt etter fylke, populasjon, bruttoutvalg og hvilken svarprosent som ble oppnådd.

I alt 95 av de 149 inviterte kommunene deltok i undersøkelsen. Av disse gjennomgikk 90 hele besvarelsen. Dette gir en deltakelse på 63,8 prosent, noe som er en litt lavere oppslutning sammenlignet med vårens undersøkelse (67,3 prosent). Blant de 54 kommunene som ikke deltok i undersøkelsen var det elleve som åpnet den, men svarte på for få spørsmål til at besvarelsen kunne godkjennes. Seks av dem ga aktivt beskjed om at de ikke ønsket å delta.

Tabell 2.3: Populasjon, bruttutvalg og svarprosent kommuner etter fylke.

	Populasjon	Utvalg	Antall svar	Svarprosent
Østfold	18	7	5	71,4
Akershus	22	8	3	37,5
Oslo	1	1	1	100,0
Hedmark	22	7	5	71,4
Oppland	26	9	4	44,4
Buskerud	21	6	5	83,3
Vestfold	14	5	4	80,0
Telemark	18	6	3	50,0
Aust-Agder	15	6	3	50,0
Vest-Agder	15	6	5	83,3
Rogaland	26	11	6	54,5
Hordaland	33	11	5	45,5
Sogn og Fjordane	26	9	5	55,6
Møre og Romsdal	36	10	6	60,0
Sør-Trøndelag	25	9	7	77,8
Nord-Trøndelag	23	8	5	62,5
Nordland	44	14	13	92,9
Troms*	25	9	5	55,6
Finnmark	19	7	5	71,4
Totalt	429	149	95	63,8

* Inkludert Svalbard

Svarprosenten varierer betydelig mellom fylkene. Når vi ser bort fra Oslo, som består av kun en kommune, er det ingen fylker hvor alle kommunene i utvalget har deltatt. Det er enkelte fylker hvor det mangler én eller to kommuner for å ha full deltakelse. Majoriteten har minst 60 prosent deltakelse. Oppslutningen er svakest i Akershus hvor kun 37,5 prosent av kommunene deltok.

I Tabell 2.4 vises svarprosent for kommunene fordelt per landsdel.

Tabell 2.4: Svarprosent kommuner etter landsdel³ og innbyggertall.

	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer	Total
	%	%	%	%
Oslo og Akershus	-	-	44,4	44,4
Østlandet	42,9	66,7	73,3	65,0
Sør- og Vest-Norge	52,6	63,2	53,3	56,6
Midt- og Nord-Norge	73,1	84,6	62,5	74,5
Totalt	61,5	70,0	59,6	63,8

Tabell 2.4 viser at svarprosenten varierer etter kommunestørrelse og landsdel. Deltakelsen er høyest i de mellomstore kommunene, til forskjell fra vårens spørning hvor deltakelsen var høyest i de største (10.000 og mer). Når det gjelder landsdel er svarprosenten størst i Midt- og Nord-Norge, etterfulgt av Østlandet. Merk at det ikke var kommuner i utvalget med befolkningsstørrelse under 10.000 fra Oslo og Akershus.

Tabell 2.5 viser landsdel og folketall for kommunene som deltok i undersøkelsen (nettutvalget) sammenlignet med alle kommuner i Norge (populasjonen).

Tabell 2.5: Sammensetning av nettutvalg kommuner etter landsdel og innbyggertall sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.

	Under 3000		3000 til 9999		10.000 og mer		Totalt	
	%		%		%		%	
	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon
Oslo og Akershus	-	0,2	-	0,2	4,2	4,9	4,2	5,4
Østlandet	3,2	7,0	12,6	12,1	11,6	8,6	27,4	27,7
Sør- og Vestlandet	10,5	12,1	12,6	14,9	8,4	8,2	31,6	35,2
Midt- og Nord-Norge	20,0	17,5	11,6	9,1	5,3	5,1	36,8	31,7
Totalt	33,7	36,8	36,8	36,4	29,5	26,8	100,0	100,0

Fordelingen av kommunene som har besvart undersøkelsen avviker noe fra det vi finner i populasjonen. Tabellen viser tidvis at små kommuner er noe underrepresentert, mens det er en viss overrepresentasjon av store kommuner. Ser man på totalen for landsdel er avviket mellom utvalg og populasjon noe mindre. Det er rimelig å forvente at undersøkelsen gjenspeiler variasjoner mellom kommuner på en akseptabel måte.

2.3 Grunnskoleutvalget: 54,0 prosent deltakelse og små skjevheter

I alt 922 grunnskoler ble invitert til å være med i undersøkelsen høsten 2017. Utvalget er hentet fra en populasjon på 2758 ordinære grunnskoler. 487 grunnskoler gjennomførte hele undersøkelsen, mens 116 besvarte deler av den. Av disse hadde kun elleve nok svar til å bli godkjent. 319 har ikke åpnet eller svart på undersøkelsen og av disse ga 57 beskjed om at de ikke ønsket å delta. Tidsbruk var den primære årsaken som ble oppgitt for dette.

³ De ulike landsdelene består av følgende fylker:

Oslo og Akershus: Oslo og Akershus

Østlandet: Østfold, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold og Telemark

Sør- og Vestlandet: Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal

Midt- og Nord-Norge: Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark.

Merk at svarprosenten i denne gruppen våren 2017 var 61,1 prosent. Antall respondenter som representerer skoleledere i grunnskolen ser derfor ut til å være noe fallende sammenliknet med vårens spørringer. Man observerer også en relativt sterk økning i antall skoleledere som åpner undersøkelsen, men ikke besvarer den.

Tabell 2.6 viser hvordan utvalget var sammensatt etter fylke, populasjon, bruttutvalg og hvilken svarprosent som ble oppnådd.

Tabell 2.6: Populasjon, bruttutvalg og svarprosent grunnskoler etter fylke.

	Populasjon	Utvalg	Antall svar	Svarprosent
Østfold	122	41	22	53,7
Akershus	241	80	51	63,8
Oslo	144	48	29	60,4
Hedmark	125	38	24	63,2
Oppland	121	45	29	64,4
Buskerud	137	46	22	47,8
Vestfold	112	39	24	61,5
Telemark	101	35	16	45,7
Aust-Agder	68	21	10	47,6
Vest-Agder	101	34	18	52,9
Rogaland	232	80	36	45,0
Hordaland	288	96	50	52,1
Sogn og Fjordane	110	40	20	50,0
Møre og Romsdal	198	63	34	54,0
Sør-Trøndelag	154	54	28	51,9
Nord-Trøndelag	101	34	19	55,9
Nordland	199	64	34	53,1
Troms*	129	39	18	46,2
Finnmark	75	25	14	56,0
Totalt	2758	922	498	54,0

* Inkludert Svalbard

Svarprosenten varierer også her mellom fylkene. Den høyeste svarprosenten finner man i Oppland hvor 64,4 prosent av skolelederne besvarte undersøkelsen. Ellers er deltakelsen rundt 50 prosent. Den laveste oppslutningen finner man blant grunnskolene i Rogaland.

I Tabell 2.7 og 2.8 vises svarprosent for grunnskolene sortert på henholdsvis landsdel og skoletype, samt landsdel og skolestørrelse.

Tabell 2.7: Svarprosent grunnskole etter landsdel og skoletype.

	Barneskole	1 – 10-skole	Ungdomsskole	Totalt
	%	%	%	%
Oslo og Akershus	66,2	52,2	61,3	62,5
Østlandet	58,1	47,7	57,7	56,1
Sør- og Vestlandet	46,8	56,9	54,4	50,3
Midt- og Nord-Norge	54,1	49,5	57,1	52,3
Totalt	54,1	51,7	57,1	54,0

Tabellen viser at svarprosenten varierer noe etter skoletype. Ungdomskolene har litt høyere deltakelse enn barneskolene og 1-10-skolene, sett under ett.

Tabell 2.8 viser videre at deltakelsen varierer noe etter landsdel. Når det gjelder skolestørrelse er fordelingen relativt lik.

Tabell 2.8: Svarprosent grunnskole etter landsdel og skolestørrelse.

	Under 100	100 - 299	300 og over	Totalt
	%	%	%	%
Oslo og Akershus	62,5	61,1	63,1	62,5
Østlandet	64,6	57,0	46,3	56,1
Sør- og Vestlandet	51,0	52,3	45,7	50,3
Midt- og Nord-Norge	54,5	42,6	63,9	52,3
Totalt	55,2	53,1	54,1	54,0

Tabellene 2.9 og 2.10 viser hvordan nettoutvalget, altså de grunnskolene som har deltatt i undersøkelsen, er sammensatt etter landsdel, skoleslag og skolestørrelse sammenliknet med populasjonen av grunnskoler. Det er noen forskjeller mellom nettoutvalget og populasjonen. Disse er imidlertid ikke store, og utvalget ser ut til å representere populasjonen på en god måte. De minste skolene er svært smått underrepresentert, mens de største er svakt overrepresentert, men forskjellene er små. Dette har man også sett i tidligere spøringer.

Tabell 2.9: Sammensetning av nettoutvalg grunnskoler etter landsdel og skoletype sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.

	Barneskole		1 – 10-skole		Ungdomsskole		Totalt	
	%		%		%		%	
	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon
Oslo og Akershus	9,8	8,7	2,4	2,0	3,8	3,3	16,1	14,0
Østlandet	17,3	16,3	4,2	4,2	6,0	5,5	27,5	26,0
Sør- og Vestlandet	19,3	22,3	8,2	7,8	6,2	6,1	33,7	36,1
Midt- og Nord-Norge	10,6	11,1	9,6	9,8	2,4	2,9	22,7	23,9
Totalt	57,0	58,4	24,5	23,8	18,5	17,8	100,0	100,0

Tabell 2.10: Sammensetning av nettoutvalg grunnskoler etter landsdel og skolestørrelse sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.

	Under 100		100 - 299		300 og mer		Totalt	
	%		%		%		%	
	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon
Oslo og Akershus	1,0	0,7	4,4	3,8	10,6	9,4	16,1	14,0
Østlandet	6,2	5,4	16,3	13,2	5,0	7,4	27,5	26,0
Sør- og Vestlandet	10,4	10,8	15,9	15,5	7,4	9,9	33,7	36,1
Midt- og Nord-Norge	12,2	11,0	5,8	8,4	4,6	4,4	22,7	23,9
Totalt	29,9	27,9	42,4	40,9	27,7	31,1	100,0	100,0

Tabell 2.11 indikerer at fordelingen i nettoutvalget mellom offentlig og privat organisering samt målform, korresponderer godt med fordelingen i populasjonen.

Tabell 2.11: Sammensetning av nettutvalg grunnskoler etter organisering og målform. Totalprosent.

	Populasjon %	Utvalg %
Offentlig	92,5	92,8
Privat	7,5	7,2
Bokmål	78,4	78,5
Nynorsk	21,2	20,7
Samisk	0,3	0,6

2.4 Videregåendeutvalget: 60,3 prosent deltakelse og noen skjevheter

131 videregående skoler var med i utvalget høsten 2017. Utvalget av videregående skoler er hentet fra populasjonen på 393 skoler. Totalt 79 besvarelser ble godkjent. Det er utfordrende å følge med på hvilke videregående skoler som finnes i Norge. Skoler legges ned, nye opprettes og eksisterende skoler slås sammen til større enheter. Populasjonene og utvalgene er konstruert på bakgrunn av diverse registre og søk på skolers hjemmesider. Merk at også her er svarprosentene litt lavere enn hva man oppnådde i vårens spørring (65,4 prosent).

I Tabell 2.12 vises utvalget sortert på fylke og hvilken svarprosent som ble oppnådd.

Tabell 2.12: Populasjon, bruttutvalg og svarprosent videregående skole etter fylke.

	Populasjon	Utvalg	Antall svar	Svarprosent
Østfold	19	7	4	57,1
Akershus	36	12	10	83,3
Oslo	35	12	8	66,7
Hedmark	17	5	2	40,0
Oppland	11	4	2	50,0
Buskerud	18	5	3	60,0
Vestfold	15	7	2	28,6
Telemark	13	4	0	0,0
Aust-Agder	9	2	1	50,0
Vest-Agder	15	5	2	40,0
Rogaland	34	10	7	70,0
Hordaland	48	15	8	53,3
Sogn og Fjordane	13	4	3	75,0
Møre og Romsdal	27	10	8	80,0
Sør-Trøndelag	26	9	6	66,7
Nord-Trøndelag	13	5	4	80,0
Nordland	17	7	6	85,7
Troms*	16	5	1	20,0
Finnmark	11	3	2	66,7
Totalt	393	131	79	60,3

* Inkludert Svalbard

For de videregående skolene var deltakelsen på 60,3 prosent. 46 skoler har ikke svart på undersøkelsen og av disse har 15 gitt beskjed om at de ikke hadde tid eller ønsket å delta.

Svarprosenten varierer betydelig mellom fylkene. Deltakelsen er høy i mange av fylkene, høyest i Nordland. I Telemark er det ingen av skolene som har besvart undersøkelsen.

Tabell 2.13 viser noen variasjoner mellom de tre ulike typene videregående skoler, men dette gjelder primært innad per landsdel. Totalt er skoletypene godt representert i nettoutvalget, når man sammenligner med populasjonen. Østlandet er noe underrepresentert.

Tabell 2.13: Sammensetning av nettoutvalg videregående skole etter landsdel og skoletype sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.

	Studie- spesialiserende		Kombinert		Yrkesfaglig		Totalt	
	%		%		%		%	
	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon
Oslo og Akershus	6,3	5,3	15,2	12,0	1,3	0,8	22,8	18,1
Østlandet	2,5	4,6	12,7	18,3	1,3	0,8	16,5	23,7
Sør- og Vestlandet	8,9	7,6	25,3	24,2	2,5	5,3	36,7	37,2
Midt- og Nord-Norge	1,3	2,0	20,3	18,3	2,5	0,8	24,1	21,1
Totalt	19,0	19,6	73,4	72,8	7,6	7,6	100,0	100,0

Sammensetningen av nettoutvalget avviker noe fra populasjonen når det gjelder skolestørrelse og landsdel, også delvis når man kun ser landsdelene hver for seg. Dette gjelder spesielt Østlandet hvor alle skolestørrelsene er underrepresentert. Den totale fordelingen mellom landsdelene er noe skjev sammenlignet med fordelingen i populasjonen (Tabell 2.14).

Tabell 2.14: Sammensetning av nettoutvalg videregående etter landsdel og skolestørrelse sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.

	Under 250		250 - 599		600 og over		Alle	
	%		%		%		%	
	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon
Oslo og Akershus	2,5	1,8	8,9	6,7	11,4	8,8	22,8	17,3
Østlandet	3,8	7,5	6,3	8,0	6,3	8,2	16,5	23,7
Sør- og Vestlandet	6,3	11,3	21,5	17,0	8,9	9,3	36,7	37,6
Midt- og Nord-Norge	8,9	8,0	8,9	8,2	6,3	5,2	24,1	21,4
Totalt	21,5	28,6	45,6	39,9	32,9	31,4	100,0	100,0

Tabell 2.15 indikerer at fordelingen i nettoutvalget mellom offentlig og privat organisering samt målform, korresponderer stort sett godt med fordelingen i populasjonen. Det har dog ikke vært deltakelse fra videregående skoler med samisk som målform.

Tabell 2.15: Sammensetning av nettoutvalg grunnskoler etter organisering og målform. Totalprosent.

	Populasjon %	Utvalg %
Offentlig	80,1	81,0
Privat	19,9	19,0
Bokmål	77,4	82,3
Nynorsk	16,0	16,5
Samisk	1,0	0,0

2.5 Gjennomføring av undersøkelsene

Spørringene for Utdanningsdirektoratet ble gjennomført i perioden 3. oktober til 16. november 2017. Undersøkelsen ble gjennomført elektronisk for alle fire målgrupper. Det ble gitt i alt syv påminnelser om undersøkelsen, en per uke og en ekstra de siste dagene. Deltakelsen er noe synkende med tanke på det som har vært vanlig de siste årene. Tatt i betraktning at undersøkelsen er et ledd i styrkingen og styringen av skoler og skoleeiere hadde det vært ønskelig med høyere deltakelse. Selv om representativiteten er god for mange av gruppene ville høyere deltakelse gjort funnene sikrere. En mulig forklaring på hvorfor oppslutningen synker, er at undersøkelsen(e) er blitt for omfattende.

Spørreskjemaet er utarbeidet i samarbeid mellom Utdanningsdirektoratet og NIFU.

Utdanningsdirektoratet laget det første utkastet. NIFU har kommet med forslag til forbedringer når det gjelder utformingen av spørsmålene, men har i hovedsak latt oppdragsgiver selv bestemme innholdet i spørsmålene.

Respondentene fikk, i tillegg til en elektronisk lenke til selve undersøkelsen, også tilsendt en lenke til en PDF-fil som gjenga alle spørsmålene, slik at de kunne bruke denne som kladd før de fylte ut det elektroniske skjemaet. Fordi undersøkelsene er satt sammen av ulike temaer, kan det ha vært nødvendig for skolene og skoleeierne å involvere flere personer i arbeidet med å besvare undersøkelsen. Dette gjelder trolig særlig i fylker og kommuner, men kan også være aktuelt på skoler. Vi har ikke fått noen henvendelser fra respondentene om tekniske problemer i forbindelse med gjennomføringen.

For å få mer kunnskap om belastningen på respondentene, ba vi om å få oppgitt hvem som besvarte undersøkelsen. Fordelingen vises i tabell 2.16.

Tabell 2.16: Hvem svarer på vegne av skolen? Flere svar er mulig.

	Barneskole %	1 - 10 skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Total %
Rektor	94,7	96,7	98,9	89,9	95,1
Assisterende rektor	2,5	0,8	-	6,3	2,3
Inspektør	2,5	1,6	1,1	3,8	2,3
Avdelingsleder	0,7	-	1,1	6,3	1,4
Annet	1,4	0,8	-	2,5	1,2
N	284	122	92	79	687

Ved både grunnskolene og de videregående skolene var rektor i de aller fleste tilfellene involvert i besvarelsen. Ved noen av skolene var inspektør og assisterende rektor også med, enten i tillegg til eller i stedet for rektor. Ved de videregående skolene spiller assisterende rektor en noe større rolle

enn ved grunnskolene. Totalt er det 1,6 prosent av skoleledere i grunnskolen og 5,1 prosent av skolelederne i videregående som oppgir at det er flere enn en person involvert i utfyllingen. Det at skolene kunne krysse av for mer enn ett alternativ gjør at summen overstiger 100 ved alle skoleslagene. Fordelingen avviker litt fra det man fant i fjorårets undersøkelse, da svarte 94,1 prosent av rektorene ved videregående skole at de var involvert i besvarelsen.

Totalt 1,2 prosent har krysset av for kategorien annet. Deres svar på et åpent spørsmål viser at i denne gruppen finnes enhetsledere, fagledere, konstituerte rektorer, lærere, pedagogisk ledere og rådgivere.

Lignende spørsmål ble stilt til skoleeierne. I Tabell 2.17 vises hvem som svarer på undersøkelsen på vegne av kommunen/fylkeskommunen.

Tabell 2.17: Hvem svarer på undersøkelsen på vegne av kommunen/fylkeskommunen? Flere svar er mulig.

	Kommune Antall	Fylkeskommune Antall
(Fylkes)rådmann, assisterende rådmann og lignende	8	0
Skolefaglig ansvarlig (eksempel utdanningsdirektør, skolesjef, oppvekstsjef, seksjonssjef for skole)	77	13
Seksjonsleder, avdelingsleder og lignende stillinger på mellomledernivå	5	8
Rådgiver, konsulent, førstesekretær, og lignende)	8	5
Annet	1	0

I kommunene er det først og fremst skolefaglig ansvarlige som har besvart undersøkelsen. Skolefaglig ansvarlig har også besvart undersøkelsen i de fleste av fylkeskommunene. Vi ser at summen av de som har svart overstiger antallet skoleeiere som er med, noe som betyr at flere enn en person er involvert. For 4,5 prosent av kommunene har to vært involvert i besvarelsen. Totalt 8 skoleeiere i fylkeskommunen oppgir at to eller flere har bidratt. Kategorien annet inneholdt stilling som «enhetsleder og rektor (i felleskap)».

3 Eksamen

Sentralt gitt skriftlig eksamen er en sluttvurdering, hvor kandidaten skal få anledning til å vise sin kompetanse ved å løse en oppgave og/eller en kompleks utfordring. Det er læreplanen som er utgangspunkt for utarbeidelse av eksamensoppgavene. Kompetansemålene i læreplanen er grunnlaget for vurdering av kompetansen kandidaten viser i eksamensbesvarelsen.

(Utdanningsdirektoratet 2017).

Kandidaten skal altså få anledning til å vise sin kompetanse i samsvar med læreplanen, og samtidig skal eksamenskarakteren gi informasjon om kandidatens individuelle kompetanse i faget, slik den ble uttrykt på eksamensdagen (Utdanningsdirektoratet 2017).

Elever på 10. trinn i grunnskolen trekkes ut til én skriftlig eksamen i enten engelsk, matematikk eller norsk (både hovedmål og sidemål), samt én muntlig eksamen. Kommunen trekker hvem som skal opp i hvilke eksamener. I videregående er det fylkeskommunen som har ansvaret for å trekke, og hvor mange obligatoriske eksamener i videregående opplæring eleven eller lærlingen skal igjennom varierer ut fra hvilket utdanningsprogram man tar, og om det er et studieforberedende eller yrkesfaglig utdanningsprogram. De sentralt gitt skriftlige eksamenene er det Utdanningsdirektoratet som har ansvar for å utarbeide, mens de muntlige eksamenene utarbeides lokalt (Oslo kommune 2017).

Det har foreligget lite systematisert kunnskap om hvordan lokalt gitt eksamen oppfattes og administreres, og om hvordan skolene bruker Utdanningsdirektoratets veiledningsmateriell og erfaringer fra Utdanningsdirektoratets sensorskoleringer i eget utviklingsarbeid. Skoleledere og skoleeiere ble derfor spurt om sine synspunkter og oppfatninger av eksamen. Nærmere bestemt om hvorvidt skriftlig og muntlig eksamen oppfattes å gi pålitelig informasjon om elevenes kompetanse, og om sensorenes erfaringer bidrar til å heve vurderingskompetansen ved skolene. Skolene og skoleeierne skulle også svare på spørsmål knyttet til bruk av veiledningsmateriell og forståelse av regelverk knyttet til muntlig eksamen.

3.1 Elevenes mulighet til å vise sin kompetanse gjennom skriftlig eksamen

Både skoleledere og skoleeiere fikk spørsmål om de synes sentralt gitt skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse. De fleste skoler og skoleeiere mener at sentralt gitt skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse (til sammen 91 prosent) (Tabell 3.1). Det som er interessant med dette spørsmålet (og det neste tilsvarende om muntlig eksamen), er hvordan de ulike gruppene fordeler seg på de to andre svaralternativene. Mener skolelederne og skoleeierne at eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse i alle fag, eller bare i enkelte fag? Tabell 3.1

viser at det er uenighet om elevene får vist sin kompetanse gjennom skriftlig eksamen i alle fag eller bare i noen fag. Særlig ved grunnskolene er denne uenigheten stor. Der svarer 44 prosent at de mener sentralt gitt skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse i alle fag, mens 45 prosent mener at eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse i noen fag (Tabell 3.1)

Tabell 3.1: Synes du sentralt gitt skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av skolelederne og skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune og skoleslag.

	Grunnskole %	Videregående %	Kommune %	Fylkeskommune %	Alle %
Ja, i alle fag	44	39	30	33	40
Ja, i noen fag	45	52	59	67	51
Nei	11	9	11	0	10
N (=100 %)	209	77	93	15	394

Ser vi på de ulike skolenivåene hver for seg, finner vi tilnærmet ingen forskjeller i oppfatningen av skriftlig eksamens egnethet med tanke på å vise hva elevene kan, men når vi se på skolestørrelse finner vi enkelte forskjeller. Vi ser særlig at de minste skolene (3 prosent) skiller seg noe ut ved å ha en lavere andel som svarer *Nei*, sammenliknet med de mellomstore (12 prosent) og de største skolene (14 prosent) (Tabell 3.2).

Tabell 3.2: Synes du sentralt gitt skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skolestørrelse.

	Liten %	Mellomstor %	Stor %	Alle skoler %
Ja, i alle fag	50	42	38	43
Ja, i noen fag	47	46	48	47
Nei	3	12	14	10
N (=100 %)	70	137	79	286

Det er også interessant å se på de ulike landsdelene. Her skiller særlig skolelederne i Oslo og Akershus seg ut ved å ha en lavere andel (32 prosent) sammenliknet med skolelederne i de andre landsdelene (42 til 49 prosent) som svarer at skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse i alle fag. Samtidig er det større enighet i Oslo og Akershus om at skriftlig eksamen bare egner seg til å vise kompetanse i noen fag. Høyest andel som svarer *Nei* finner vi i Oslo- og Akershus (15 prosent) og på Østlandet for øvrig (16 prosent) (Tabell 3.3).

Tabell 3.3: Synes du sentralt gitt skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.

	Oslo og Akershus %	Østlandet %	Sør- og Vestlandet %	Midt og Nord- Norge %	Alle skoler %
Ja, i alle fag	33	42	49	43	43
Ja, i noen fag	52	42	45	51	47
Nei	15	16	7	7	10
N (=100 %)	46	64	101	75	286

Skoleeierne, nærmere bestemt kommunene, er også noe uenige i skriftlig eksamens reliabilitet. Tabell 3.4 viser kommunenes svar etter kommunestørrelse, og vi ser at de minste kommunene (22 prosent) har en noe mindre andel enn de mellomstore (33 prosent) og de store (36 prosent) som svarer at skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse i alle fag, og i de minste kommunene er det større enighet om at skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse i noen fag, men ikke i alle.

Tabell 3.4: Synes du sentralt gitt skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av kommunene som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommunestørrelse.

	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer	Alle kommuner
	%	%	%	%
Ja, i alle fag	22	33	36	30
Ja, i noen fag	66	58	54	59
Nei	13	9	11	11
N (=100 %)	32	33	28	93

Vi finner også enkelte forskjeller mellom de ulike landsdelene når vi sammenlikner skoleeiernes svar. Midt- og Nord-Norge (24 prosent) har den laveste andelen som svarer *Ja, i alle fag*, og den høyeste andelen som svarer *Ja, i noen fag* (68 prosent). Her er altså uenigheten større enn i de andre landsdelene. Oslo og Akershus (17 prosent) og Sør- og Vestlandet (15 prosent) har størst andeler som svarer *Nei* på dette spørsmålet (Tabell 3.5).

Tabell 3.5: Synes du sentralt gitt skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt og Nord-Norge	Alle skoleeiere
	%	%	%	%	%
Ja, i alle fag	33	33	35	24	31
Ja, i noen fag	50	63	50	68	60
Nei	17	3	15	8	9
N (=100 %)	6	30	34	38	108

3.2 Elevenes mulighet til å vise sin kompetanse gjennom muntlig eksamen

Skolelederne og skoleeierne skulle også svare på om de synes at lokalt gitt muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse. Generelt er både skoleeierne og skolelederne enda mer positive her enn når det gjelder skriftlig eksamen. Til sammen svarer 96 prosent at de synes lokalt gitt muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse i noen eller alle fag. Bare 4 prosent svarer *Nei* på dette spørsmålet. Sammenliknet med tilsvarende spørsmål om skriftlig eksamen, er det særlig når vi ser på andelen som svarer *Ja, i alle fag* at vi finner en forskjell mellom de to eksamensformene. Flere mener at muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse i alle fag, enn tilsvarende for skriftlig eksamen. Skolelederne (60 og 61 prosent) svarer noe oftere enn skoleeierne (47 og 48 prosent) *Ja, i alle fag* på dette spørsmålet om muntlig eksamen. Hvis vi skal si noe om uenighet innad i hver av disse gruppene, som vi gjorde for skriftlig eksamen, ser vi at særlig skoleeierne har en jevnere fordeling av svar mellom de to svaralternativene for *Ja*. Skoleeierne ser

altså ut til å være noe mer uenig enn skolelederne i hvor vidt muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse i alle fag eller bare i noen fag (Tabell 3.6).

Tabell 3.6: Synes du lokalt gitt muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av skolelederne og skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune og skoleslag.

	Grunnskole %	Videregående %	Kommune %	Fylkeskommune %	Alle %
Ja, i alle fag	61	60	48	47	57
Ja, i noen fag	35	38	46	53	39
Nei	4	1	5	0	4
N (=100 %)	208	78	93	15	394

Sammenlikner vi svarene fra skolelederne ved de store, de mellomstore og de små skolene, ser vi at de store skolene (51 prosent) i litt mindre grad enn de mellomstore (63 prosent) og de små (67 prosent) svarer at lokalt gitt muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse i alle fag, og at det er større uenighet blant de største skolene i om muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse i alle fag eller i noen fag (Tabell 3.7).

Tabell 3.7: Synes du lokalt gitt muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skolestørrelse.

	Liten %	Mellomstor %	Stor %	Alle skoler %
Ja, i alle fag	67	63	51	60
Ja, i noen fag	30	34	46	36
Nei	3	4	4	3
N (=100 %)	70	137	79	286

Innad i hver av de ulike landsdelene ser vi også at det er noe uenighet blant skolelederne i hvor vidt muntlig eksamen gir elevene mulighet til på vise sin kompetanse i alle fag eller bare i noen fag. Enigheten er nokså stor blant skolelederne på Østlandet og på Sør- og Vestlandet, der 66 prosent svarer at muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse i alle fag. Det samme var tilfelle når det gjaldt skriftlig eksamen. Oslo og Akershus (39 prosent) skiller seg noe ut ved å ha en lavere andel enn de andre landsdelene som svarer *Ja, i alle fag* (Tabell 3.8).

Tabell 3.8: Synes du lokalt gitt muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.

	Oslo og Akershus %	Østlandet %	Sør- og Vestlandet %	Midt og Nord- Norge %	Alle skoler %
Ja, i alle fag	39	66	66	61	60
Ja, i noen fag	57	31	32	33	36
Nei	4	3	2	5	3
N (=100 %)	46	64	101	75	286

Ser vi på skoleeierne svar på dette spørsmålet finner vi ingen forskjeller etter kommunestørrelse, og kun mindre forskjeller i svarmønstrene etter landsdel. Oslo og Akershus (83 prosent) skiller seg ut ved å ha en høyere andel som svarer *Ja, i alle fag*, sammenliknet med Østlandet (50 prosent), Sør- og Vestlandet (41 prosent) og Midt- og Nord-Norge (47 prosent), og i den førstnevnte gruppe er det dermed også større enighet i at muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse i alle fag (Tabell 3.9).

Tabell 3.9: Synes du lokalt gitt muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt og Nord-Norge	Alle skoleeiere
	%	%	%	%	%
Ja, i alle fag	83	50	41	47	48
Ja, i noen fag	17	47	56	45	47
Nei	0	3	3	8	5
N (=100 %)	6	30	34	38	108

3.3 Noe uklart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen

Skolelederne og skoleeierne fikk videre spørsmål om de synes det er helt klart *hvilken* kompetanse elevene skal vise til eksamen. Alt i alt svarer 52 prosent *Ja, helt klart* på dette spørsmålet, mens 46 prosent svarer *Nei, noe uklart*. Bare 2 prosent svarer *Nei, ganske uklart* (Tabell 3.10). Omtrent halvparten mener altså at det i større eller mindre grad er uklart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen. Med unntak av skolelederne ved grunnskolen, er det stor uenighet innad i hver av gruppene om hvorvidt det er klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen. Omtrent like mange i hver gruppe mener at det er helt klart, mens like mange mener at det er noe uklart (Tabell 3.10).

Kommunene (40 prosent) skiller seg noe fra fylkeskommunene (50 prosent), og fra grunnskolen (58 prosent) og de videregående skolene (50 prosent), ved å ha en lavere andel som svarer *Ja, helt klart*. Grunnskolen har den høyeste andelen som svarer at det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen sammenliknet med de andre gruppene (Tabell 3.10).

Tabell 3.10: Synes du det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen? Andel av skolelederne og skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune og skoleslag.

	Grunnskole	Videregående	Kommune	Fylkeskommune	Alle
	%	%	%	%	%
Ja, helt klart	58	50	40	50	52
Nei, noe uklart	41	47	57	50	46
Nei, ganske uklart	1	3	3	0	2
N (=100 %)	204	78	92	14	388

Tabell 3.11 viser at det også er noe forskjeller i svarmønstrene innenfor de ulike skoleslagene. Ungdomsskolene (62 prosent) skiller seg fra 1-10-skolene (54 prosent) og de videregående skolene (50 prosent) ved å ha en litt høyere andel av skolelederne som svarer at det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen. Ved ungdomsskolene er det dermed også en større enighet enn ved de andre skoletypene om hvorvidt det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen, selv om 38 prosent innenfor denne gruppen svarer at det er noe uklart.

Tabell 3.11: Synes du det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen? Andel av skolelederne som har kryssset av for hvert av svaralternativene, etter skoleslag.

	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Alle skoler
	%	%	%	%
Ja, helt klart	54	62	50	56
Nei, noe uklart	43	38	47	43
Nei, ganske uklart	3	0	3	2
N (=100 %)	112	91	78	281

Skolelederne på Østlandet (61 prosent) skiller seg fra de andre regionene ved å ha en noe høyere andel som svarer at det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen, sammenliknet med skolelederne på Vestlandet (56 prosent), i Midt- og Nord-Norge (54 prosent) og i Oslo og Akershus (50 prosent). Sammenliknet med skolelederne i de andre landsdelene er altså skolelederne på Østlandet noe mer enig i at det er klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen, selv om 38 prosent i denne gruppen svarer at det er noe uklart (Tabell 3.12).

Tabell 3.12: Synes du det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen? Andel av skolelederne som har kryssset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt og Nord-Norge	Alle skoleeiere
	%	%	%	%	%
Ja, helt klart	50	61	56	54	56
Nei, noe uklart	48	38	42	45	43
Nei, ganske uklart	2	2	2	1	2
N (=100 %)	46	64	98	74	282

Vi finner enkelte forskjeller i skoleeierne sine svar på dette spørsmålet når vi sammenlikner ulike deler av landet, men når gruppene er små er det som tidligere nevnt større usikkerhet knyttet til disse forskjellene. Skoleeierne på Østlandet (54 prosent) og Oslo og Akershus (50 prosent) svarer litt oftere enn skoleeierne på Sør- og Vestlandet (35 prosent) og i Midt- og Nord-Norge (37 prosent) at det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen. Samtidig ser vi at det er noe større enighet i oppfatningene blant skoleeierne på Sør- og Vestlandet og i Midt- og Nord-Norge om hvor vidt det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen. De fleste i begge disse gruppene mener at det er noe uklart (Tabell 3.13).

Tabell 3.13: Synes du det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen? Andel av skoleeierne som har kryssset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt og Nord-Norge	Alle skoleeiere
	%	%	%	%	%
Ja, helt klart	50	54	35	37	42
Nei, noe uklart	33	39	65	63	56
Nei, ganske uklart	17	7	0	0	3
N (=100 %)	6	28	34	38	106

3.4 Større enighet om hvilken kompetanse elevene skal vise til standpunkt

Til sammenlikning fikk skolelederne og skoleeierne også spørsmål om de synes det var klart hvilken kompetanse eleven skal vise til standpunkt. Det er større enighet om at det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til standpunkt enn til eksamen. Enigheten gjelder både mellom gruppene og innad i hver gruppe. Mens 52 prosent svarer at det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen, svarer 74 prosent at det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til standpunkt (Tabell 3.14).

Tabell 3.14 viser enkelte forskjeller i svarmønstrene mellom de ulike hovedgruppene. Kommunene (61 prosent) skiller seg ut ved å ha en noe lavere andel enn de andre gruppene (77 til 79 prosent) som svarer at det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til standpunkt.

Tabell 3.14: Synes du det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til standpunkt? Andel av skolelederne og skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune og skoleslag.

	Grunnskole %	Videregående %	Kommune %	Fylkeskommune %	Alle %
Ja, helt klart	79	77	61	79	74
Nei, noe uklart	20	23	39	21	25
Nei, ganske uklart	1	0	0	0	1
N (=100 %)	206	78	92	14	390

Vi finner derimot tilnærmet ingen forskjeller når vi sammenlikner skoleledernes svar etter skoletype, skolestørrelse og landsdel. Ei heller når vi ser på skolelederne ved grunnskolenes svar etter kommunestørrelse.

Når det gjelder skoleeierne, ser vi enkelte forskjeller i svarmønstrene etter kommunestørrelse, men gruppene er små så det knytter seg derfor noe usikkerhet til resultatene. De mellomstore kommunene (72 prosent) svarer oftere enn de små (56 prosent) og de store (54 prosent) at det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til standpunkt (Tabell 3.15).

Tabell 3.15: Synes du det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til standpunkt? Andel av kommunene som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommunestørrelse.

	Under 3000 %	3000 til 9999 %	10.000 og mer %	Alle kommuner %
Ja, helt klart	56	72	54	61
Nei, noe uklart	44	28	46	39
Nei, ganske uklart	0	0	0	0
N (=100 %)	32	32	28	92

Vi finner også enkelte forskjeller i svarmønstrene når vi sammenlikner skoleeiernes svar etter landsdel, men også her skal man være oppmerksom på små gruppestørrelser. Vi ser at andelen som svarer *Ja, helt klart* er høyere blant skoleeierne på Østlandet (71 prosent) enn skoleeierne i de andre landsdelene. I Midt- og Nord-Norge svarer 66 prosent *Ja, helt klart*, mens 56 prosent på Sør- og Vestlandet, og 50 prosent i Oslo og Akershus, gjør det samme (Tabell 3.16)

Tabell 3.16: Synes du det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til standpunkt? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.

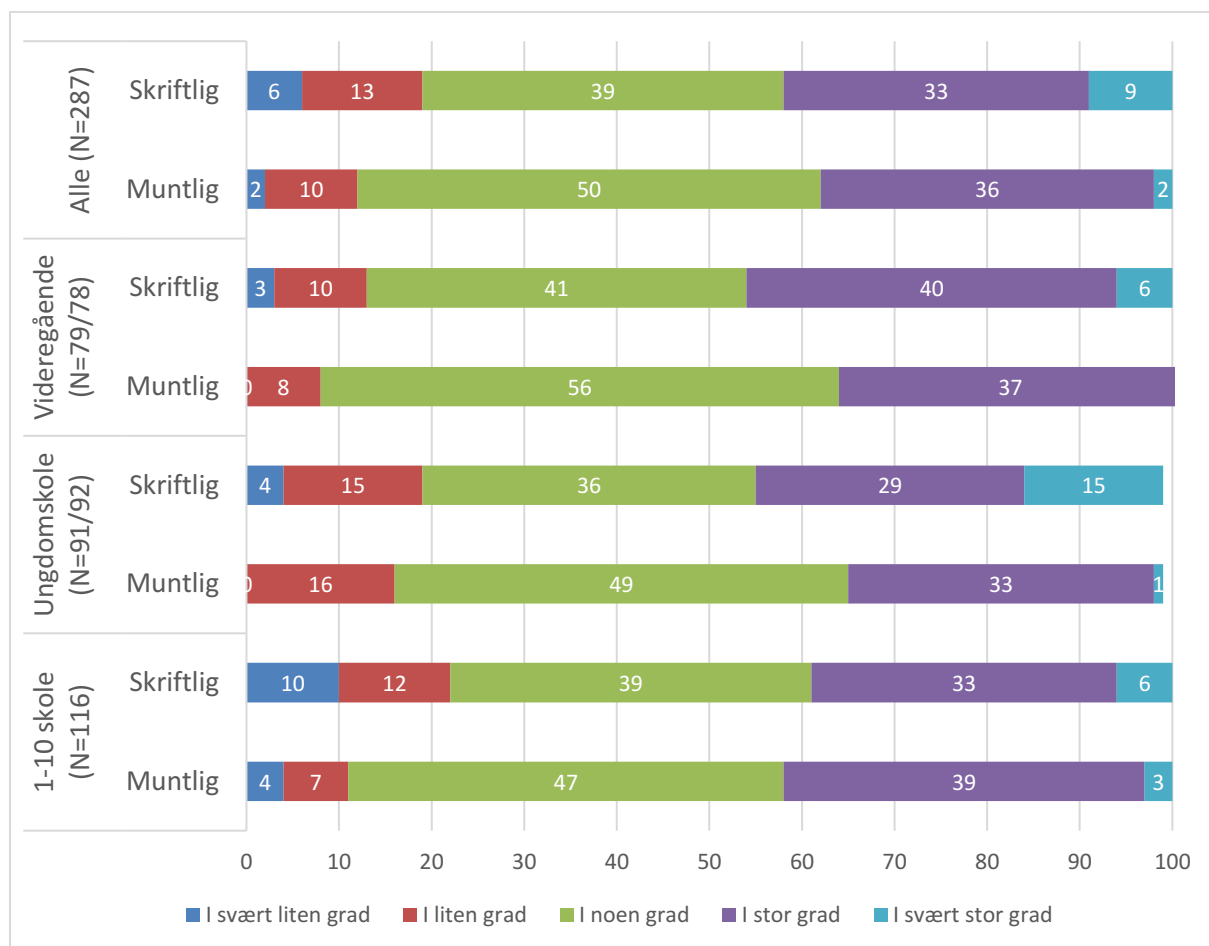
	Oslo og Akershus %	Østlandet %	Sør- og Vestlandet %	Midt og Nord- Norge %	Alle skoleeiere %
Ja, helt klart	50	71	56	66	63
Nei, noe uklart	50	29	42	34	36
Nei, ganske uklart	0	0	3	0	1
N (=100 %)	6	28	36	38	108

3.5 Noe uenighet blant skolelederne når det gjelder nytten av sensorenes erfaringer for å heve vurderingskompetansen

Skolelederne ble spurt om i hvilken grad de opplever sensorenes erfaring som nyttig med tanke på å heve vurderingskompetansen ved muntlig og skriftlig eksamen. Figur 3.1 viser hvordan svarene fordeler seg innenfor hvert av skolenivåene for henholdsvis muntlig og skriftlig eksamen. Generelt opplever skolelederne at sensorenes erfaringer i større eller mindre grad bidrar til å heve vurderingskompetansen ved eksamen, men i hvilken grad er det uenighet om. Når det gjelder skriftlig eksamen, ser vi at 39 prosent svarer at sensorene hever kompetansen *i noen grad*, mens 33 prosent mener at de hever kompetansen *i stor grad*. 9 prosent mener at de hever kompetansen *i Svært stor grad*. Tilsvarende andeler for muntlig eksamen er 50 prosent, 36 prosent og 2 prosent (Figur 3.1).

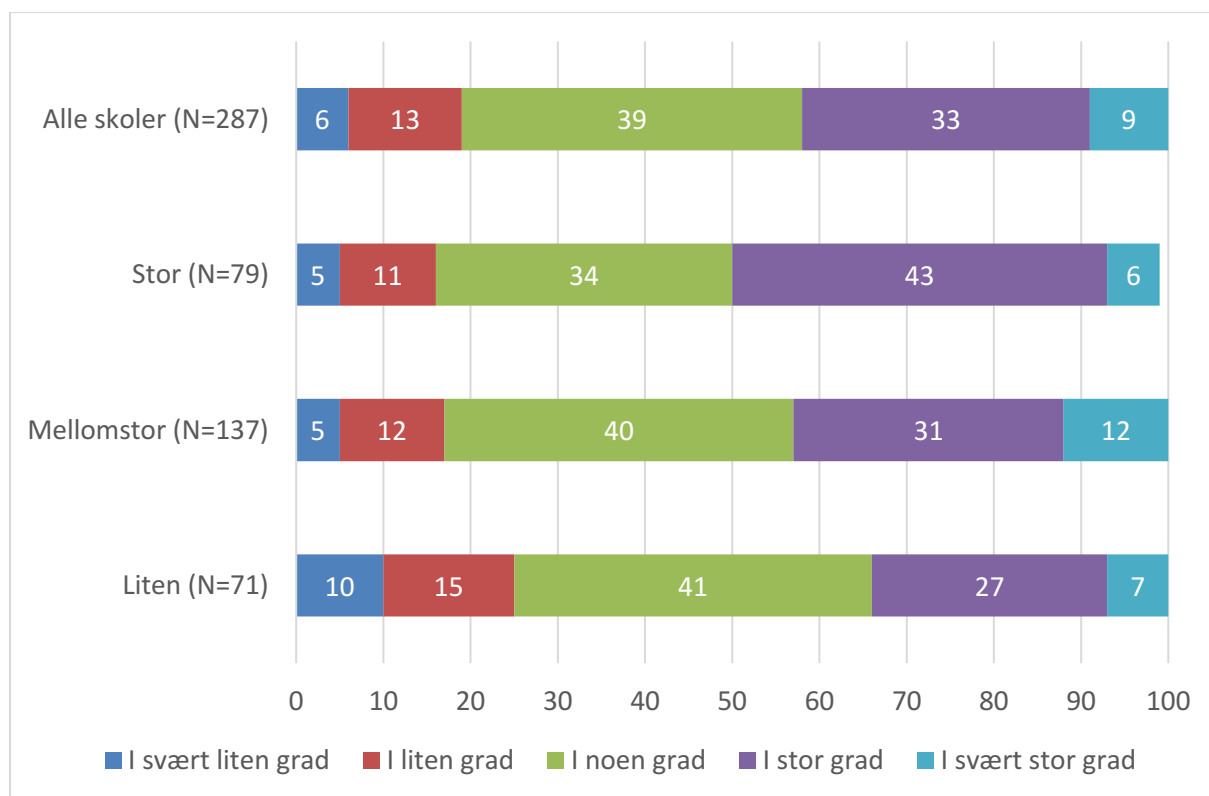
Ved de videregående skolene ser vi at særlig når det gjelder muntlig eksamen, er det svært få som mener at sensorene *i liten grad* (8 prosent) eller *i svært liten grad* (0 prosent) er med på å heve vurderingskompetansen. Omtrent halvparten (46 prosent) i denne gruppen mener dessuten at skriftlig eksamen *i stor grad* eller *i svært stor grad* bidrar til å heve vurderingskompetansen. Denne andelen er noe mindre når det gjelder muntlig eksamen (37 prosent). Det ser ut til å være noe større uenighet i oppfatningene knyttet til skriftlig eksamen enn til muntlig eksamen på dette spørsmålet (Figur 3.1).

Noen flere skoleledere ved ungdomsskolene (15 prosent) sammenliknet med skolelederne ved de videregående skolene og 1-10-skolene (begge 6 prosent) svarer at de mener at sensorenes erfaringer bidrar *i svært stor grad* til å heve vurderingskompetansen ved skriftlig eksamen (Figur 3.1). Ellers finner vi svært få forskjeller mellom de ulike skoletypene både når det gjelder muntlig og skriftlig eksamen. Det er uenighet innad i alle gruppene (Figur 3.1).

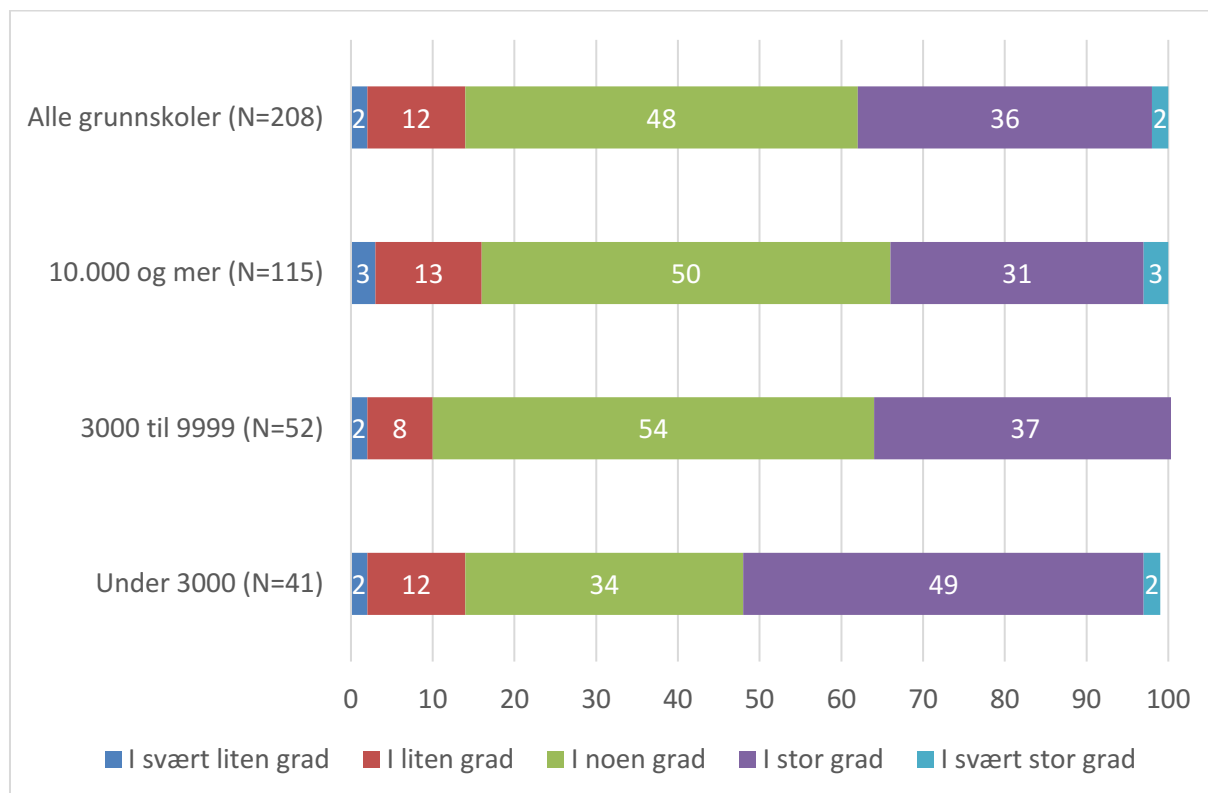
Figur 3.1: I hvilken grad bidrar erfaringene til sensorene som brukes ved muntlig/skriftlig eksamen til å heve vurderingskompetansen ved skolen? Prosentvis fordeling av skoleledernes svar etter skolenivå.

Skiller vi mellom de større og de mindre skolene, finner vi tilnærmet ingen forskjeller i svarmønstrene når det gjelder oppfatningen av i hvilken grad sensorenes erfaringer bidrar til å heve vurderingskompetansen ved muntlig eksamen. Ser vi derimot på skriftlig eksamen, finner vi at det ser ut til å være større uenighet ved de største skolene enn ved de minste i oppfatningene av i hvilken grad eksterne sensorers erfaringer bidrar til å heve vurderingskompetansen, og flere ved de største skolene enn ved de mindre svarer at sensorenes erfaringer bidrar til å øke vurderingskompetansen i stor eller i svært stor grad (Figur 3.2).

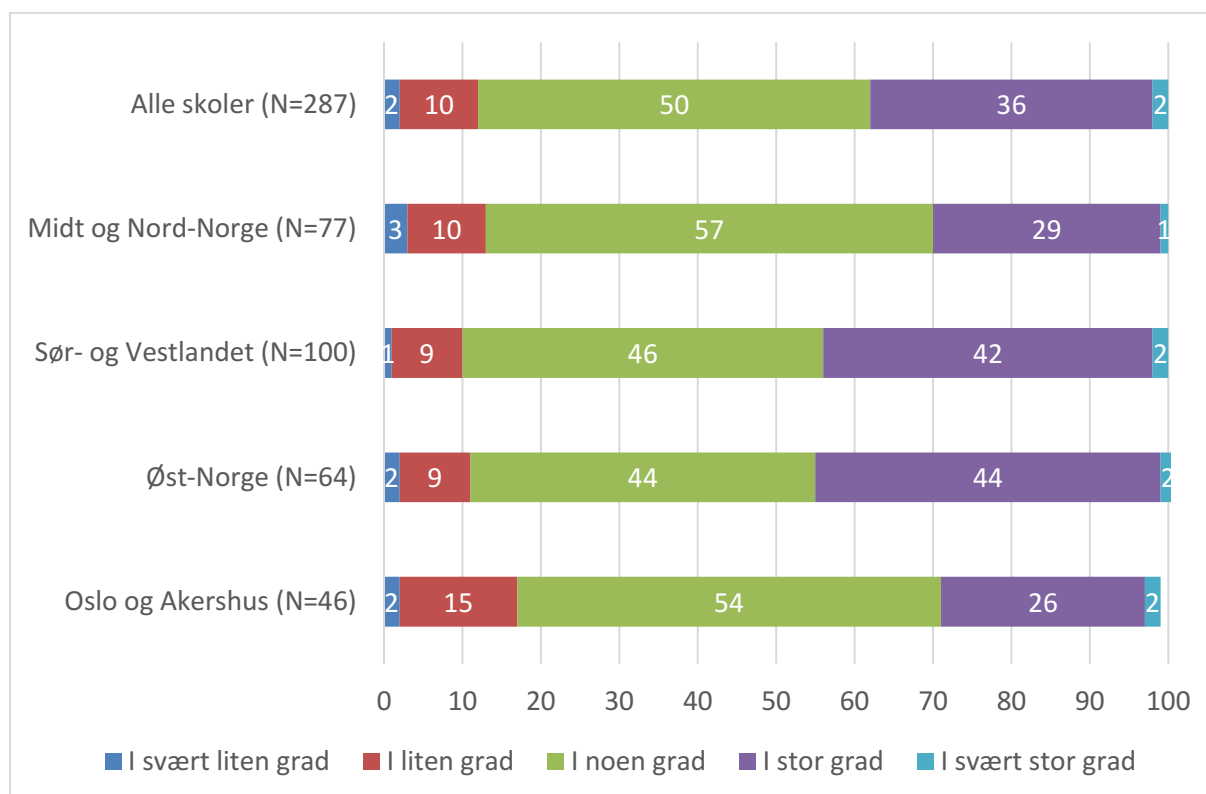
Figur 3.2: I hvilken grad bidrar erfaringene til sensorene som brukes ved skriftlig eksamen til å heve vurderingskompetansen ved skolen? Prosentvis fordeling av skoleledernes svar etter skolestørrelse.

Når vi sammenlikner skolelederne ved grunnskolene sine svar etter kommunestørrelse, er det først og fremst når det gjelder muntlig eksamen at vi finner enkelte forskjeller i oppfatningene av betydningen av eksterne sensorers erfaringer. I de minste kommunene (51 prosent) svarer en noe større andel av grunnskolelederne at sensorenes erfaringer bidrar til å heve vurderingskompetansen ved muntlig eksamen *I stor grad* eller *I svært stor grad* sammenliknet med de større kommunene (33 til 37 prosent) (Figur 3.3).

Figur 3.3: I hvilken grad bidrar erfaringene til sensorene som brukes ved *muntlig* eksamen til å heve vurderingskompetansen ved skolen? Prosentvis fordeling av skolelederne ved grunnskolenes svar etter kommunestørrelse.

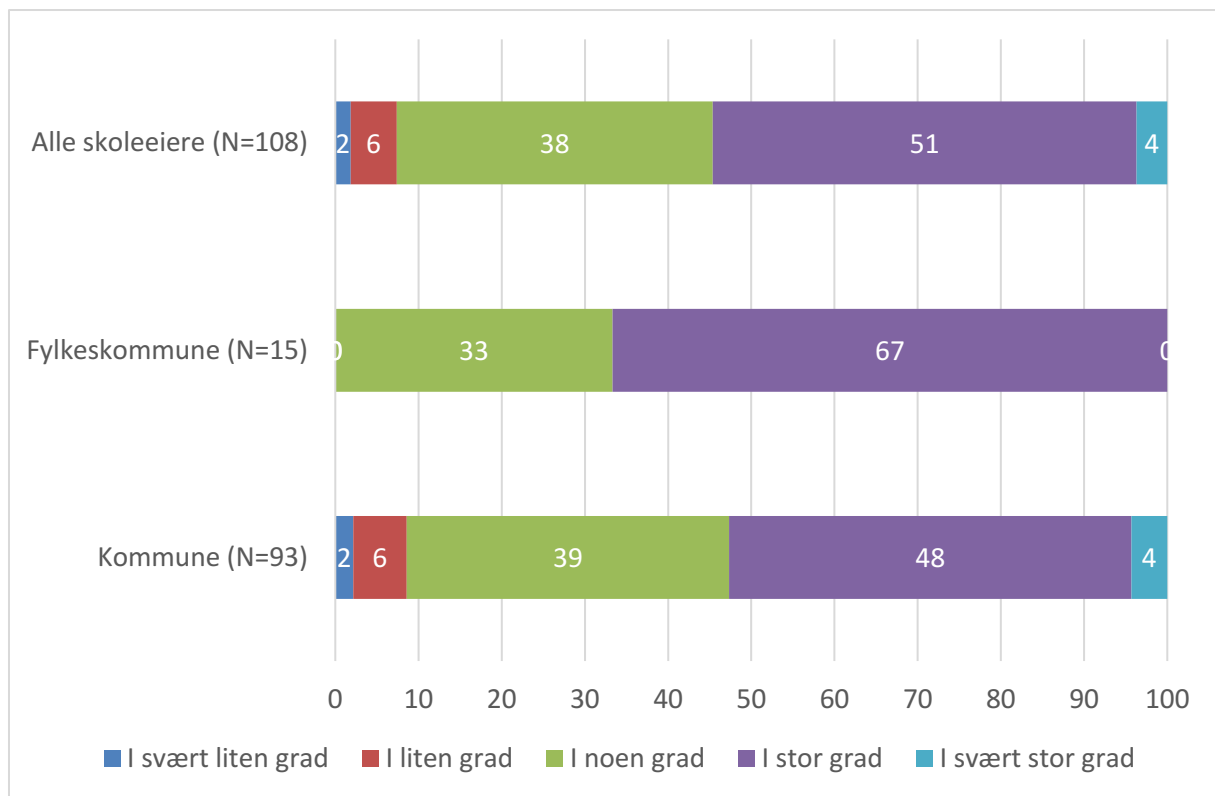
Opplevelsen av i hvilken grad sensorenes erfaringer bidrar til å heve vurderingskompetansen ved muntlig eksamen varierer også noe mellom de ulike landsdelene. Skolelederne på Østlandet (46 prosent) og på Sør- og Vestlandet (44 prosent) svarer noe oftere enn skolelederne i Midt- og Nord-Norge (31 prosent) og i Oslo og Akershus (28 prosent) at sensorenes erfaringer bidrar til å øke vurderingskompetansen *I stor grad* eller *I svært stor grad*. Blant skolelederne på Sør- og Vestlandet og på Østlandet ser det ut til å være større uenighet innad i landsdelene når det gjelder i hvilken grad de eksterne sensorene som brukes ved muntlig eksamen bidrar til å heve vurderingskompetansen (Figur 3.4).

Figur 3.4: I hvilken grad bidrar erfaringene til sensorene som brukes ved *muntlig* eksamen til å heve vurderingskompetansen ved skolen? Prosentvis fordeling av skoleledernes svar etter landsdel.

Sammenlikner vi landsdelene når vi undersøker tilsvarende spørsmål knyttet til skriftlig eksamen, finner vi ikke signifikante forskjeller mellom de ulike landsdelene på dette spørsmålet, og synet på hvorvidt de eksterne sensorene bidrar til å heve vurderingskompetansen ved skriftlig eksamen varierer mye innad i hver region.

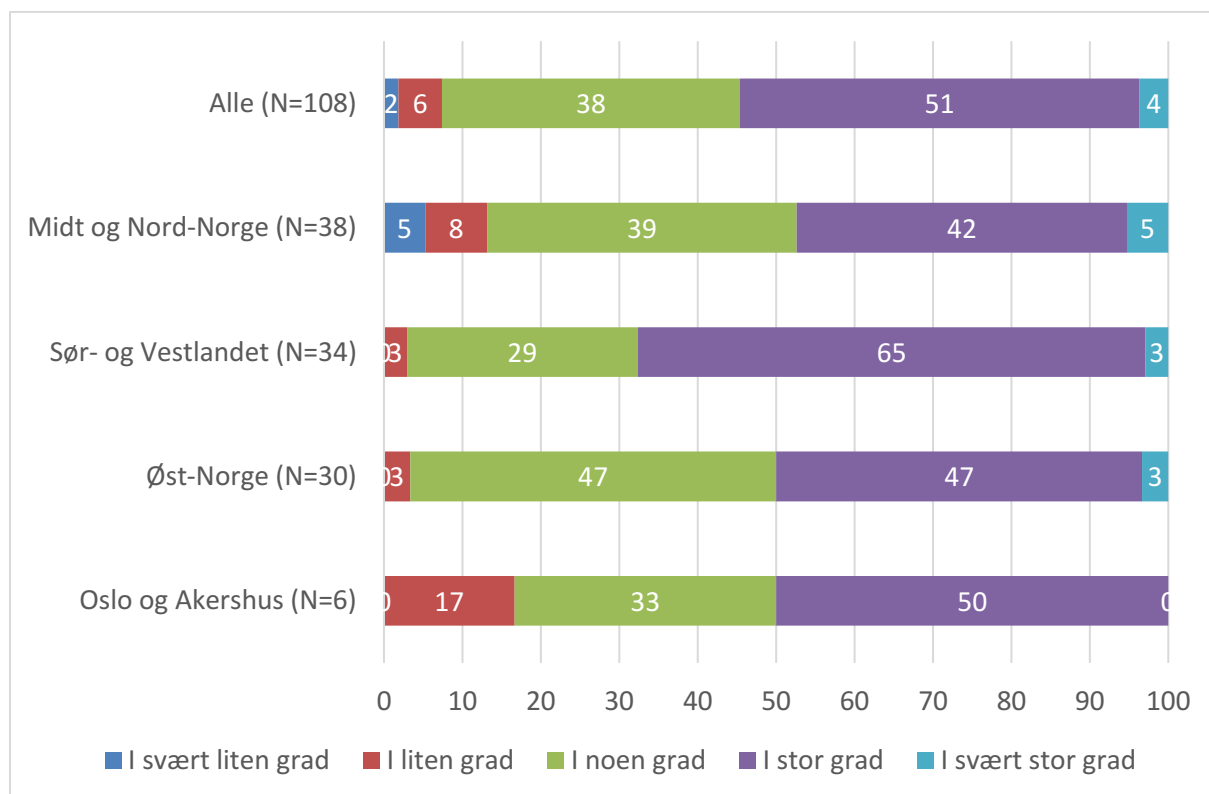
Skoleeierne fikk også et tilsvarende spørsmål om hvor vidt de mente at sensorenes erfaringer er med på å heve vurderingskompetansen ved skolene i deres kommune eller fylkeskommune. Skoleeierne mener i liten grad at sensorenes erfaring *ikke* bidrar til økt vurderingskompetanse (8 prosent). Ellers ser vi at uenigheten også blant skoleeierne er relativt stor (Figur 3.4).

Figur 3.5: I hvilken grad bidrar sensorenes erfaring til å heve vurderingskompetansen i kommunen/fylkeskommunen? Prosentvis fordeling av skoleeiernes svar

Det er tilnærmet ingen forskjeller når vi sammenlikner skoleeiernes svar etter kommunestørrelse på dette spørsmålet.

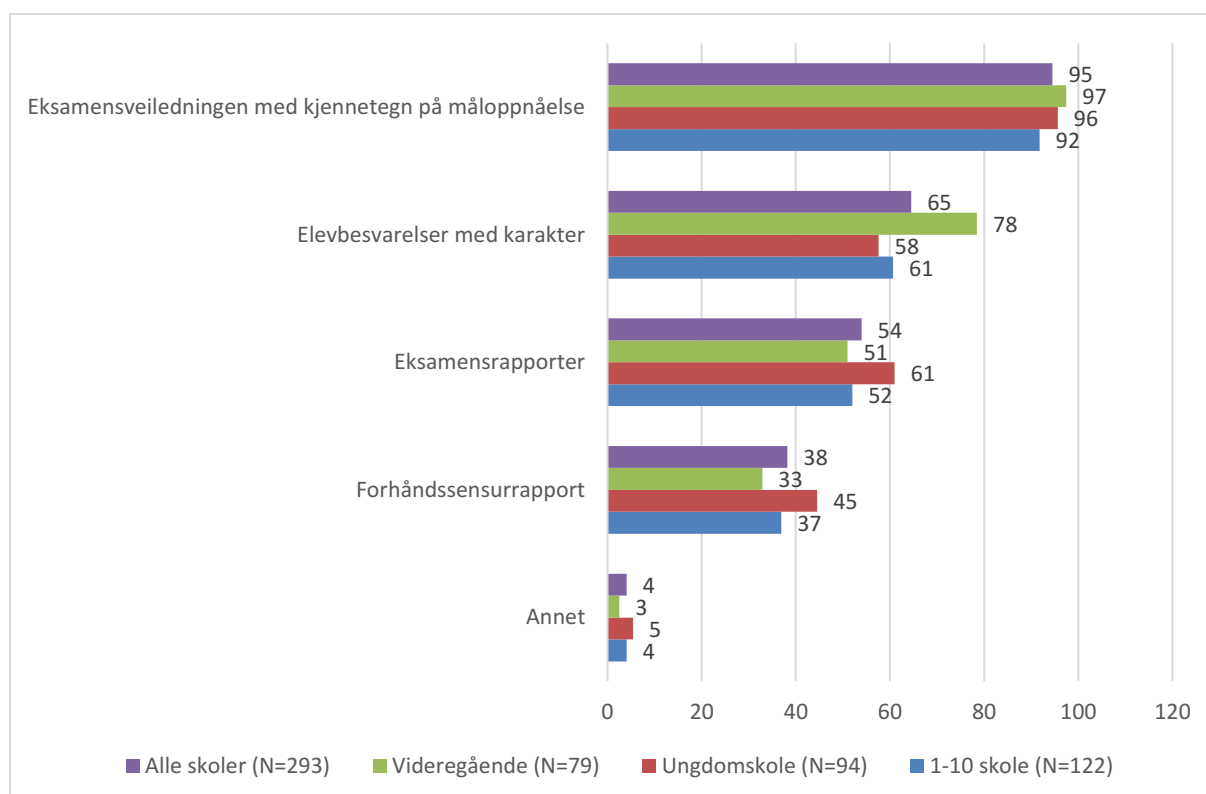
En fordeling etter landsdel (Figur 3.6) viser at skoleeierne på Sør- og Vestlandet i størst grad mener at sensorenes erfaring bidrar til å heve vurderingskompetansen. 68 prosent av skoleeierne av på Sør- og Vestlandet svarer at sensorenes erfaring bidrar til å heve vurderingskompetansen i stor eller i svært stor grad, og 3 prosent mener at de i svært liten grad bidrar. Ingen mener at de i svært liten grad bidrar til å heve vurderingskompetansen.

Figur 3.6: I hvilken grad bidrar sensorenes erfaring til å heve vurderingskompetansen i kommunen/fylkeskommunen? Prosentvis fordeling av skoleeiernes svar etter landsdel.

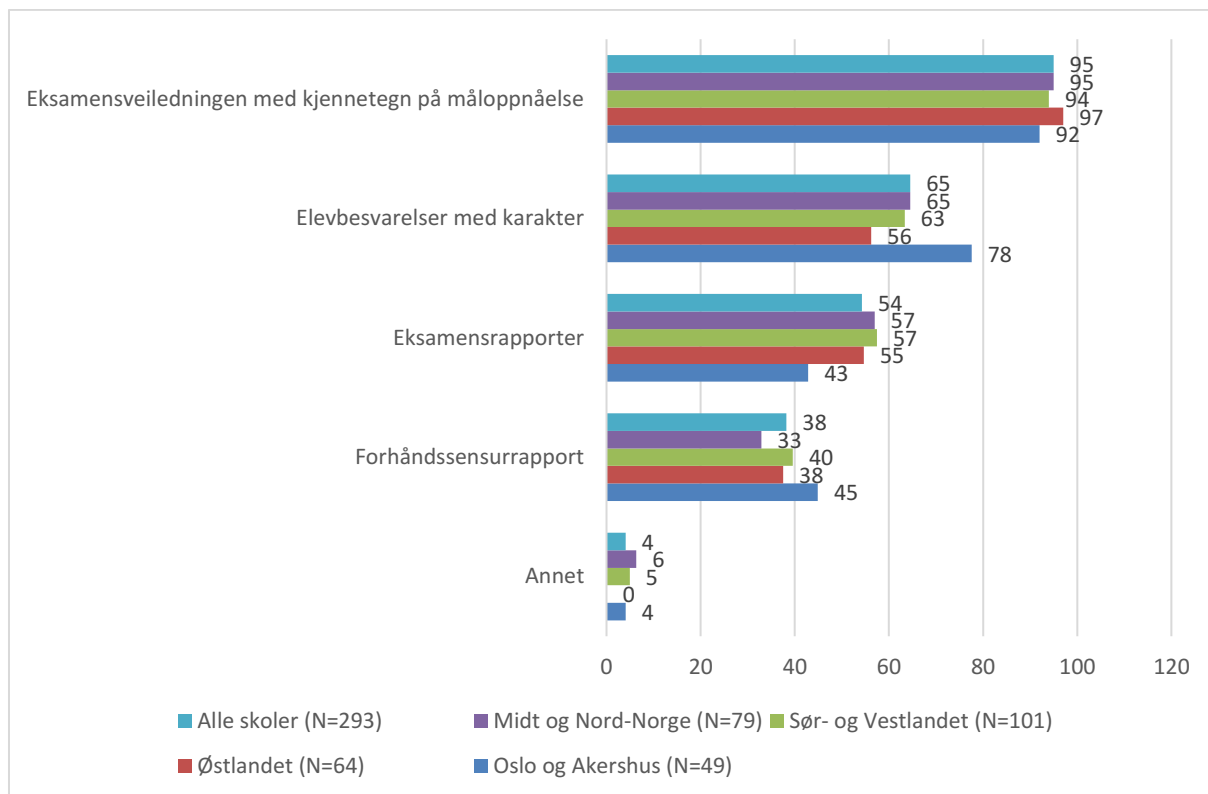
3.6 Utstrakt bruk av veiledningsmateriell knyttet til eksamen

Skolelederne ble også spurt om hva slags veiledningsmateriale knyttet til eksamen de bruker ved skolen. Her kunne respondentene krysse av for flere alternativer. Figur 3.7 viser hvordan skolelederne svarer etter skoletype, og det er små forskjeller mellom de ulike gruppene. Nesten alle (95 prosent totalt) har brukt *Eksamensveiledningen med kjennetegn på måloppnåelse*. Den nest mest brukte formen for veiledning er *Elevbesvarelser med karakter* (til sammen 65 prosent). Her skiller de videregående skolene (78 prosent) seg litt ut, ved å ha en høyere andel en ungdomsskolene (58 prosent) og 1-10-skolene (61 prosent) som krysser av for dette. Drøyt halvparten (54 prosent) av alle skolene svarer at de bruker *Eksamensrapporter* i forbindelse med veiledning, mens drøyt én tredjedel av skolene (38 prosent) oppgir at de bruker *Forhåndssensurrapport*. (Figur 3.7).

Figur 3.7: Hvilke av de følgende veiledningsmaterialene knyttet til eksamen bruker dere ved din skole? Prosentvis fordeling av skoleledernes svar etter skoletype.

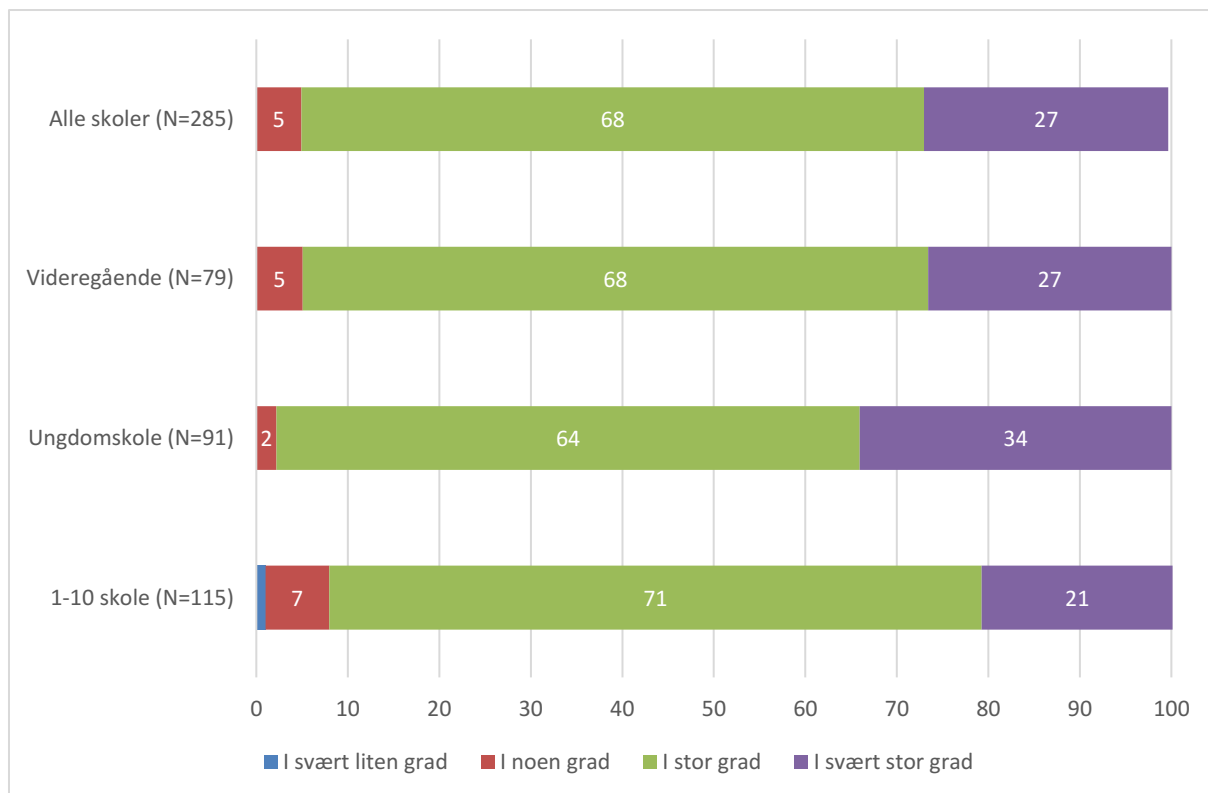
Figur 3.8 viser hvordan skolelederne i de ulike landsdelene besvarer dette spørsmålet, og vi ser at når det gjelder enkelte veiledningsmaterialer varier svarene litt mellom landsdelene. Oslo og Akershus (78 prosent) skiller seg ut ved å ha en høyere andel som svarer at de bruker *Eksamensbesvarelser med karakterer*, sammenliknet med de andre landsdelene (56 til 65 prosent), og en mindre andel som svarer at de bruker *Eksamensrapporter* (43 prosent).

Figur 3.8: Hvilke av de følgende veiledningsmaterialene knyttet til eksamen bruker dere ved din skole? Prosentvis fordeling av skoleledernes svar etter landsdel.

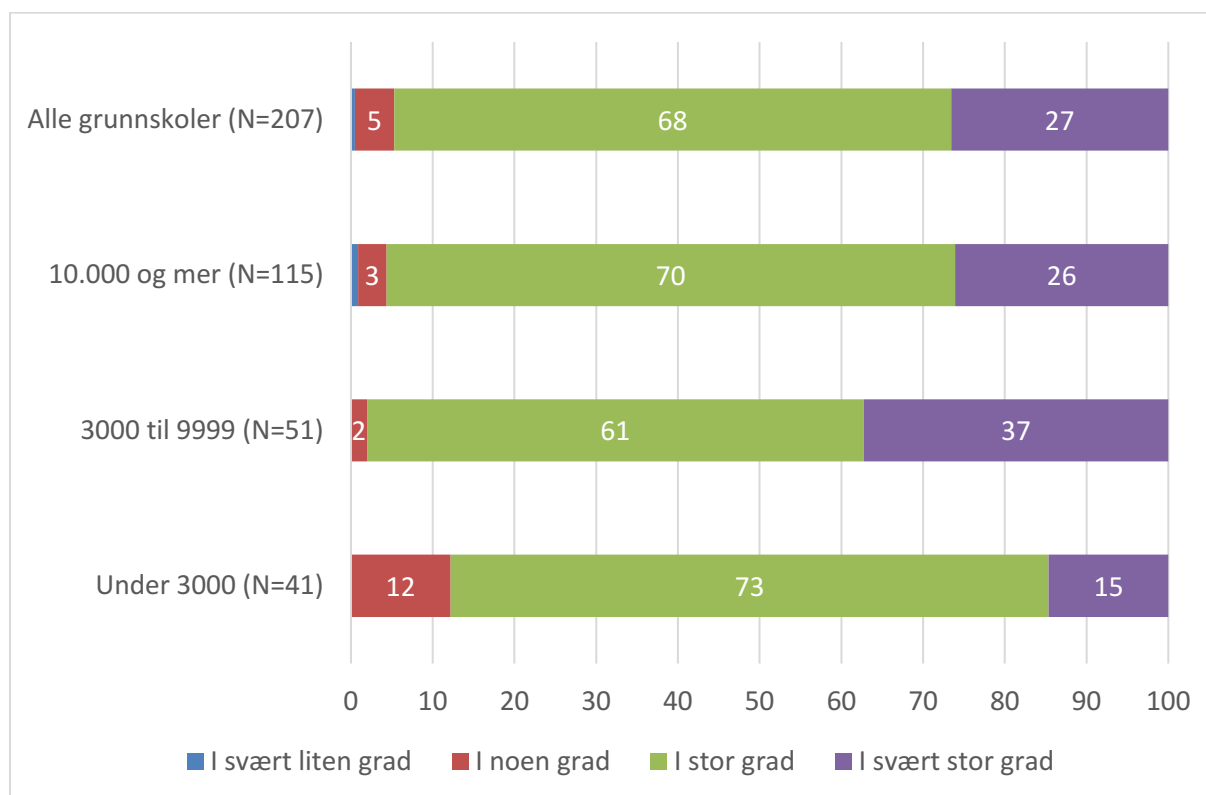
3.7 Lærerne forstår regelverket for muntlig eksamen

Til slutt i denne delen fikk skolelederne spørsmål om i hvilken grad de har inntrykk av at lærerne forstår regelverket for muntlig eksamen, og de aller fleste svarer at de i stor eller svært stor grad har inntrykk av at lærerne forstår regelverket. Bare 5 prosent svarer at de *i noen grad* har inntrykk av at lærerne forstår, og ingen svarer at de *i svært liten grad* har inntrykk av at lærerne forstår. Skolelederne ved ungdomsskolene (34 prosent) har den høyeste andelen som svarer *i svært stor grad* på dette spørsmålet, mens 1-10-skolene (21 prosent) har tilsvarende den laveste andelen (Figur 3.9).

Figur 3.9: I hvilken grad har du inntrykk av at lærerne ved skolen forstår regelverket for muntlig eksamen? Prosentvis fordeling av skoleledernes svar etter skoletype.

Vi finner ikke forskjeller i svarmønstrene mellom de store og de mindre skolene eller mellom skolene i de ulike landsdelene, men når vi ser på kommunestørrelse ser vi at skolelederne ved grunnskolene i de minste kommunene litt sjeldnere svarer at de *i stor grad* eller *i svært stor grad* har inntrykk av at lærerne forstår regelverket for muntlig eksamen, sammenliknet med grunnskolelederne i de store og de mellomstore kommunene. De små kommunene (15 prosent) har særlig en lavere andel som svarer *i svært stor grad*, sammenliknet med de mellomstore (37 prosent) og de største (26 prosent) (Figur 3.10).

Figur 3.10: I hvilken grad har du inntrykk av at lærerne ved skolen forstår regelverket for muntlig eksamen? Prosentvis fordeling av skoleledernes svar etter kommunestørrelse.

3.8 Oppsummering

Det har foreligget lite systematisert kunnskap om hvordan eksamen oppfattes og administreres, og om hvordan skolene bruker Utdanningsdirektoratets veiledningsmateriell og erfaringer fra Utdanningsdirektoratets sensorskoleringer i eget utviklingsarbeid. Skoleledere og skoleeiere ble derfor spurt om sine synspunkter og oppfatninger av eksamen.

Det er stor enighet blant skoleledere og skoleeiere om at skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse, men det er til dels stor uenighet i om eksamen er egnet til å vise sin kompetanse i alle fag, eller bare i noen fag. De minste skolene ser ut til å være noe mer positive til begge eksamensformene enn de større skolene, og har en større andel som svarer at muntlig og skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse i *alle* fag. Skolelederne i Oslo og Akershus skiller seg noe fra skolelederne i de andre landsdelene ved at de har en lavere andel, både når det gjelder muntlig og når det gjelder skriftlig eksamen, som svarer at eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse i alle fag. Når det gjelder muntlig eksamen skiller Oslo og Akershus seg på den annen side seg ut fra de andre regionene ved at de har en høyere andel *skoleeiere* som svarer at muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse i alle fag.

Vi finner også stor uenighet blant skolelederne og skoleeierne når det gjelder hvorvidt det er klart *hvilken* kompetanse elevene skal vise til eksamen. Alt i alt svarer halvparten av skolelederne og skoleeierne at det er helt klart, mens den andre halvparten svarer at det er noe uklart. Blant ungdomsskolelederne svarer en noe større andel at det er helt klart, sammenliknet med de andre skoletypene. Skoleeierne på Sør- og Vestlandet og i Midt- og Nord-Norge mener i større grad enn skoleeierne i Oslo og Akershus og på Østlandet at det er noe uklart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen. Til sammenlikning er skolelederne og skoleeierne i større grad enige om at det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til standpunkt. Her mener ca. 3 av 4 at det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise.

Generelt opplever skolelederne at sensorenes erfaringer bidrar til å heve vurderingskompetansen ved eksamen, men det er uenighet om i hvilken grad de bidrar. Omtrent 4 av 10 mener at sensorenes erfaringer bidrar i stor eller i svært stor grad til å heve kompetansen på skriftlig og muntlig eksamen. Når det gjelder skriftlig eksamen (ca. 1 av 5) er det flere som svarer at sensorene *ikke* bidrar i særlig grad til å heve kompetansen, sammenliknet med muntlig eksamen (drøyt 1 av 10). I de minste kommunene (51 prosent) svarer en noe større andel av grunnskolelederne enn i de større kommunene (33 til 37 prosent) at sensorenes erfaringer bidrar til å heve vurderingskompetansen ved muntlig eksamen *i stor grad* eller *i svært stor grad*. Blant skolelederne på Sør- og Vestlandet og på Østlandet ser det ut til å være større uenighet innad i landsdelene når det gjelder i hvilken grad de eksterne sensorene som brukes ved muntlig eksamen bidrar til å heve vurderingskompetansen, sammenliknet med Oslo og Akershus og Midt- og Nord-Norge.

Skolelederne fikk også spørsmål om hva slags veiledningsmateriell knyttet til eksamen de bruker ved skolen. Det svaret som oftest oppgis er *Eksamensveiledningen med kjennetegn på måloppnåelse* (95 prosent). Den nest mest brukte formen for veiledning er *Elevbesvarelser med karakter* (65 prosent), og 54 prosent av alle skolene har svart at de bruker *Eksamensrapporter* i forbindelse med eksamen. 38 prosent av skolene oppgir at de bruker *Forhåndssensurrapport*, mens 4 prosent svarer at de bruker noe annet.

Til slutt finner vi at de aller fleste skoleledere (95 prosent) har inntrykk av at lærerne forstår regelverket for muntlig eksamen.

4 Felles nasjonalt tilsyn

Utdanningsdirektoratet og fylkesmennene gjennomfører i perioden 2014 til 2017 et felles nasjonalt tilsyn med offentlige og frittstående skoler og deres skoleeiere. Felles nasjonalt tilsyn vil si at alle fører tilsyn med de samme temaene. I tillegg kan tilsynet kontrollere om skoleeier har et forsvarlig system for å vurdere om, og eventuelt følge opp, at skolene følger regelverket innenfor hvert av de tre temaene; *Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen, Forvaltningskompetanse (saksbehandlingen)* og *Skolebasert/virksomhetsbasert vurdering* (Utdanningsdirektoratet 2017). Fylkesmannen har ført tilsyn med temaene i over 50 prosent av kommunene og i alle fylkeskommunene, og førstnevnte har vært hovedtema. Det har vært satset bredt på informasjon og veiledning til alle skoler og skoleeiere om innholdet i tilsynet, og i Spørringene til Skole-Norge våren 2015 var nettopp *Veiledning som en del av felles nasjonalt tilsyn* ett av temaene. Da ble det stilt spørsmål til skoleeiere og skoleledere om veiledning og informasjon de hadde fått om det nye tilsynstemaet, og om veiledningsmaterieill tilgjengelig på Utdanningsdirektoratets nettsider. De fikk også spørsmål om det helt nye egenvurderingsverktøyet RefLex.

Felles nasjonalt tilsyn 2014-17 har vært en omfattende satsing i sektoren, og det er derfor viktig å høste flere erfaringer fra tilsynet både når det gjelder gjennomføring og innhold. I høstens spørringer til Skole-Norge fikk alle de fire hovedgruppene; kommune, fylkeskommune, grunnskole og videregående, spørsmål om sin *involvering* i Felles Nasjonalt tilsyn. Spørsmålene er i år altså ikke samsvarende med de som ble stilt under dette temaet i 2015.

4.1 Hvordan har skoleeier og skole vært involvert?

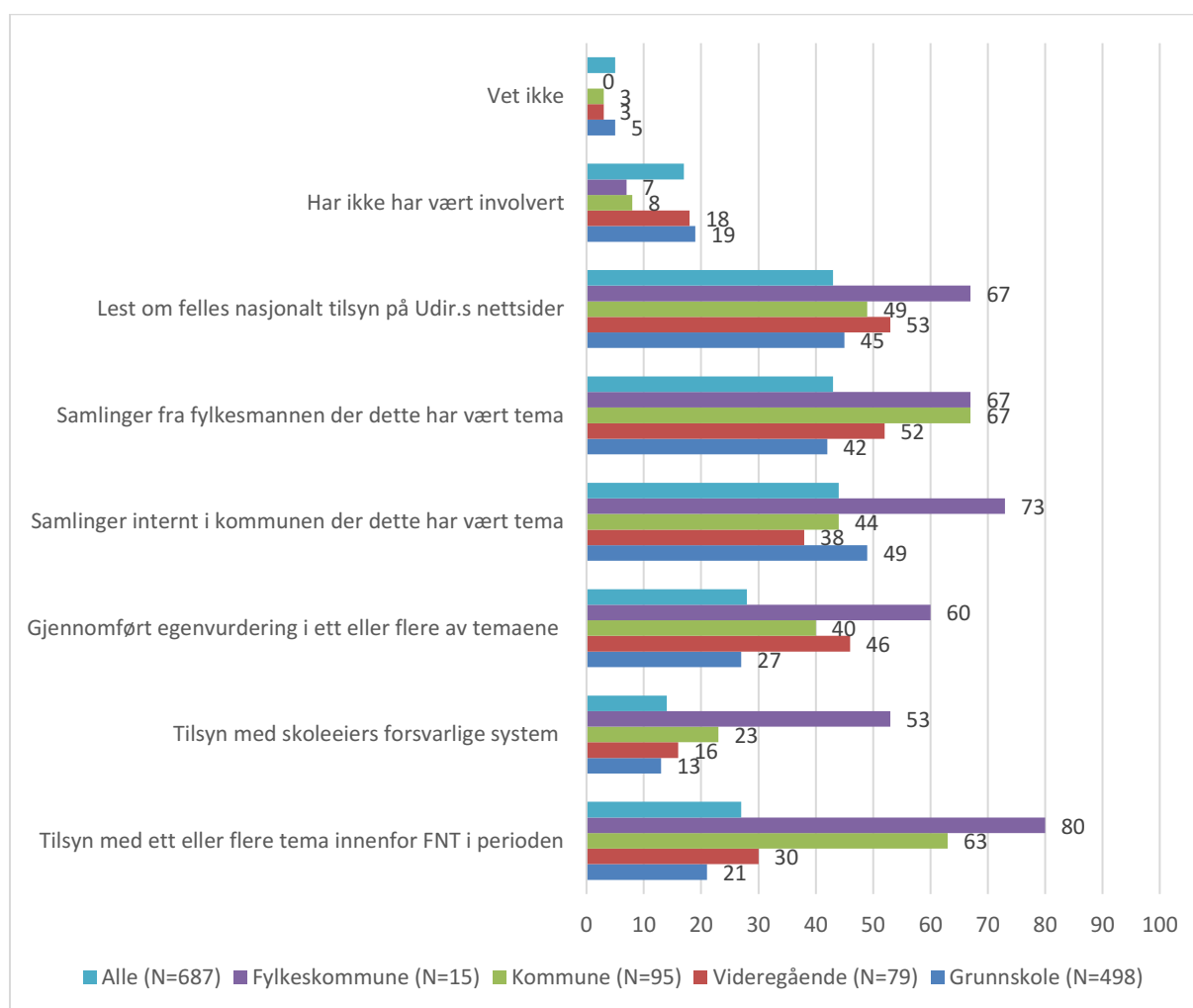
Generelt har fylkeskommunene vært mer involvert i felles nasjonalt tilsyn enn de andre tre hovedgruppene av respondenter, og spesielt mange fylkeskommuner svarer at de har hatt *Tilsyn med ett eller flere tema innenfor FNT-perioden* (80 prosent). Mange fylkeskommuner svarer også at de har vært på *Samlinger internt i kommunen der dette har vært tema* (73 prosent), *Samlinger fra fylkesmannen der dette har vært tema* (67 prosent), og at de har *Lest om felles nasjonalt tilsyn på Udir.s nettsider* (67 prosent). Bare én folkekommune svarer at de ikke har vært involvert i felles nasjonalt tilsyn. (Figur 4.1).

Flest kommuner oppgir at de har vært på *Samlinger fra fylkesmannen der dette har vært tema* (67 prosent), og blant kommunene (63 prosent) er også andelene som har hatt *Tilsyn med ett eller flere tema innenfor FNT i perioden* høyere enn for skolene (21 og 30 prosent). Svært få kommuner (8 prosent) oppgir at de ikke har vært involvert, og 3 prosent oppgir at de ikke vet (Figur 4.1).

På skolesiden ser vi at grunnskolene i størst grad svarer at de har vært på *Samlinger internt i kommunen der dette var tema* (49 prosent). Tett oppunder halvparten av skolelederne i grunnskolen

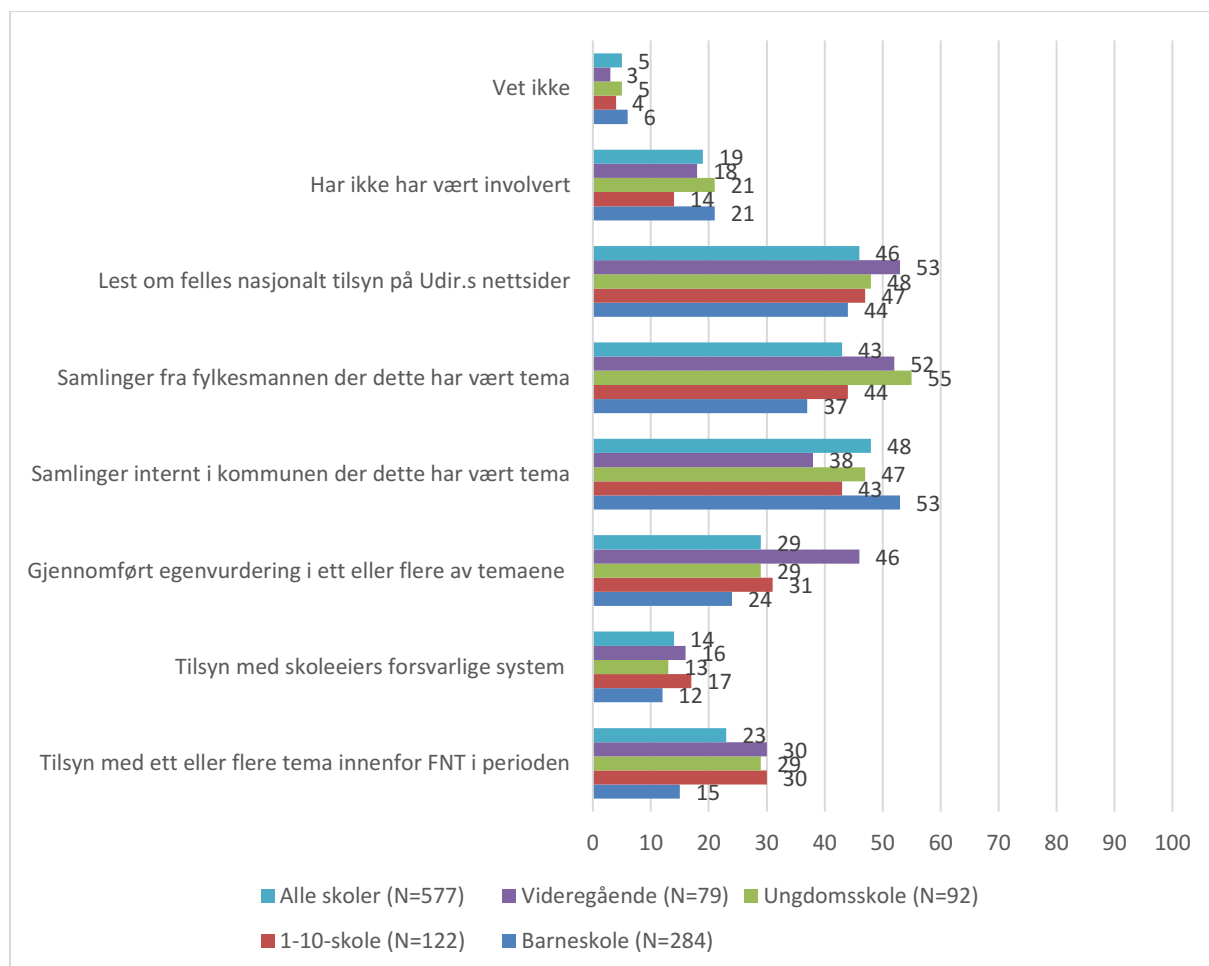
har dessuten *Lest om felles nasjonalt tilsyn på Utdanningsdirektoratets nettsider* (45 prosent) og vært på *Samlinger fra fylkesmannen der dette har vært tema* (42 prosent). Omtrent én av fem har hatt *Tilsyn med ett eller flere tema innenfor FNT i perioden* (21 prosent), og 13 prosent oppgir at de har hatt *Tilsyn med skoleeiers forsvarlige system*. 19 prosent av grunnskolelederne svarer at de ikke har vært involvert, og 5 prosent oppgir at de ikke vet (Figur 4.1).

I likhet med grunnskolene har rundt halvparten av de videregående skolene *Lest om felles nasjonalt tilsyn på Utdanningsdirektoratets nettsider* (53 prosent), og vært på *Samlinger fra fylkesmannen der dette har vært tema* (52 prosent). Omtrent halvparten svarer også at de har *Gjennomført egenvurdering i ett eller flere av temaene* (46 prosent). 30 prosent av skolelederne på de videregående skolene har hatt *Tilsyn med ett eller flere tema innenfor FNT i perioden*, og 16 prosent oppgir at de har hatt *Tilsyn med skoleeiers forsvarlige system*. Disse andelenes er altså litt høyere enn for grunnskolene. 18 prosent av de videregående skolene svarer at de ikke har vært involvert, og 3 prosent oppgir at de ikke vet. Her er det tilnærmet ingen forskjeller mellom grunnskolene og de videregående (Figur 4.1).

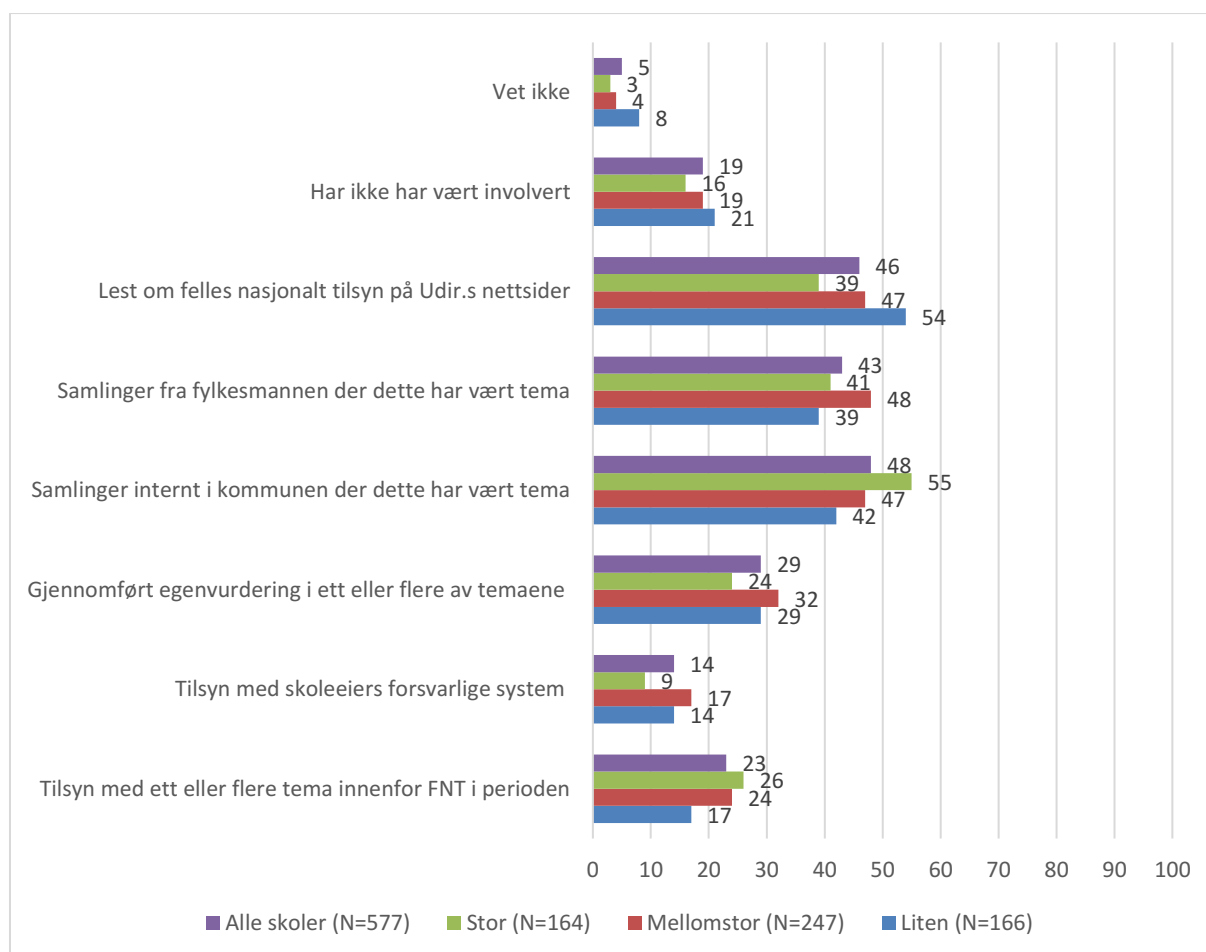
Figur 4.1: Hvordan har dere vært involvert i felles nasjonalt tilsyn (FNT) i perioden 2014-2017? Flere kryss er mulig. Andel av skolelederne og skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune og skoleslag.

Ser vi på de ulike skoletypene, ser vi at barneskolene (15 prosent) i noe mindre grad enn de andre skoleslagene (29/30 prosent) svarer at de har hatt *Tilsyn med ett eller flere tema innenfor FNT i perioden*. Barneskolene (53 prosent) er derimot de som oftest krysser av for at de har deltatt på *Samlinger internt i kommunen der dette har vært tema*. Ungdomsskolene (55 prosent) har den største andelen som svarer at de har deltatt på *Samlinger fra fylkesmannen der dette har vært tema*, mens de videregående skolene (46 prosent) særlig skiller seg fra de andre skoletypene ved at de oftere svarer at de har *Gjennomført egenvurdering i ett eller flere av temaene* (Figur 4.2).

Figur 4.2: Hvordan har dere vært involvert i felles nasjonalt tilsyn (FNT) i perioden 2014-2017? Flere kryss er mulig. Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skoletype.

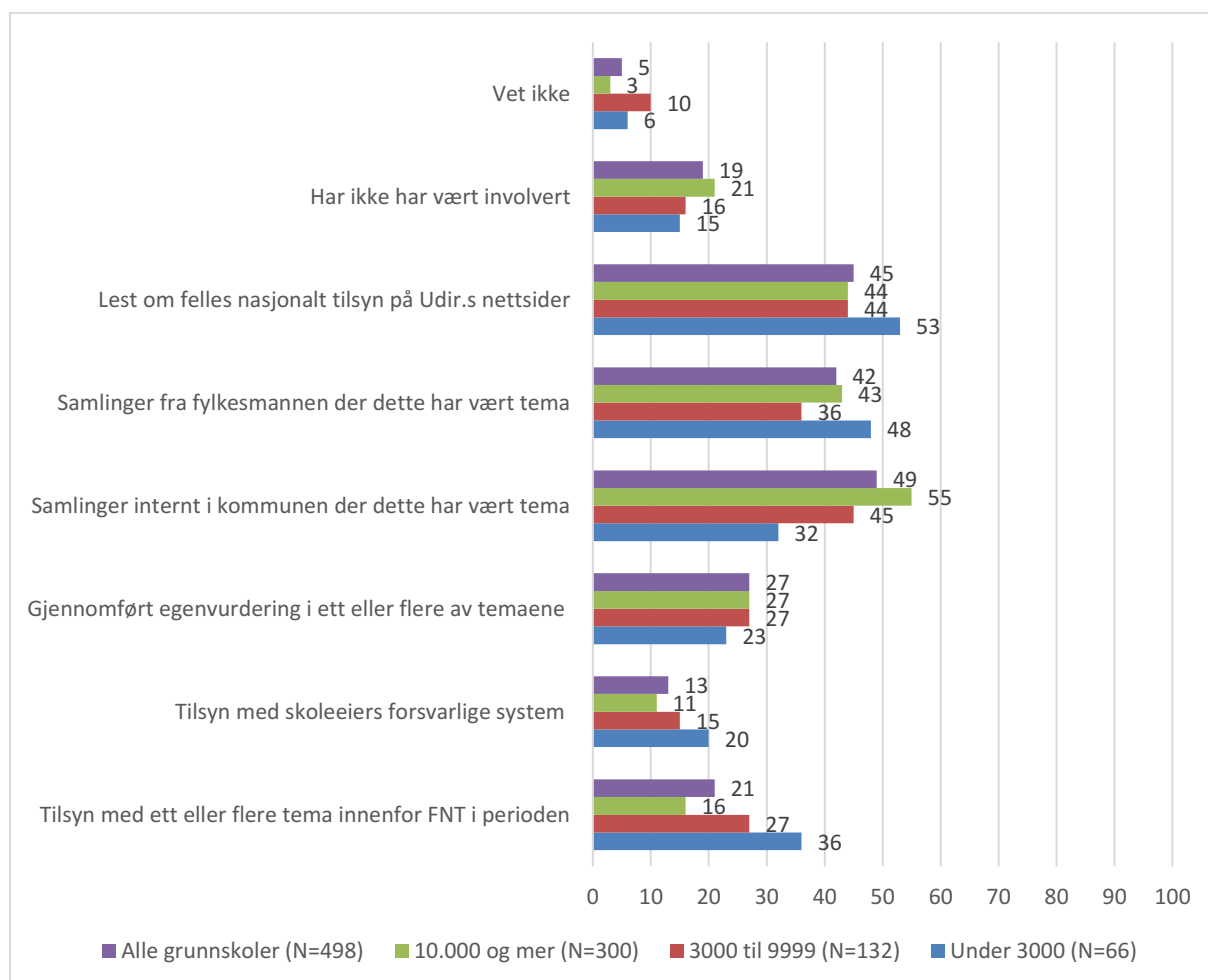
Figur 4.3 viser hvordan skolelederne svarer etter skolestørrelse⁴. De store skolene (55 prosent) svarer litt oftere enn de mellomstore (47 prosent) og de små skolene (42 prosent) at de har deltatt på *Samlinger internt i kommunen der dette har vært tema*. Samtidig har de største skolene (39 prosent) en mindre andel enn de mellomstore (47 prosent) og de små skolene (54 prosent) som svarer at de har *Lest om felles nasjonalt tilsyn på Udir.s nettsider*. De minste skolene (17 prosent) har en litt lavere andel enn de mellomstore (24 prosent) og de store (26 prosent) som svarer at de har hatt *Tilsyn med ett eller flere tema innenfor FNT i perioden*. Sammenliknet med de andre to gruppene, har de mellomstore skolene (48 prosent) en større andel enn de små (39 prosent) og de store skolene (41 prosent) som oppgir at de har deltatt på *Samlinger fra fylkesmannen der dette har vært tema*.

Figur 4.3: Hvordan har dere vært involvert i felles nasjonalt tilsyn (FNT) i perioden 2014-2017? Flere kryss er mulig. Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skolestørrelse.

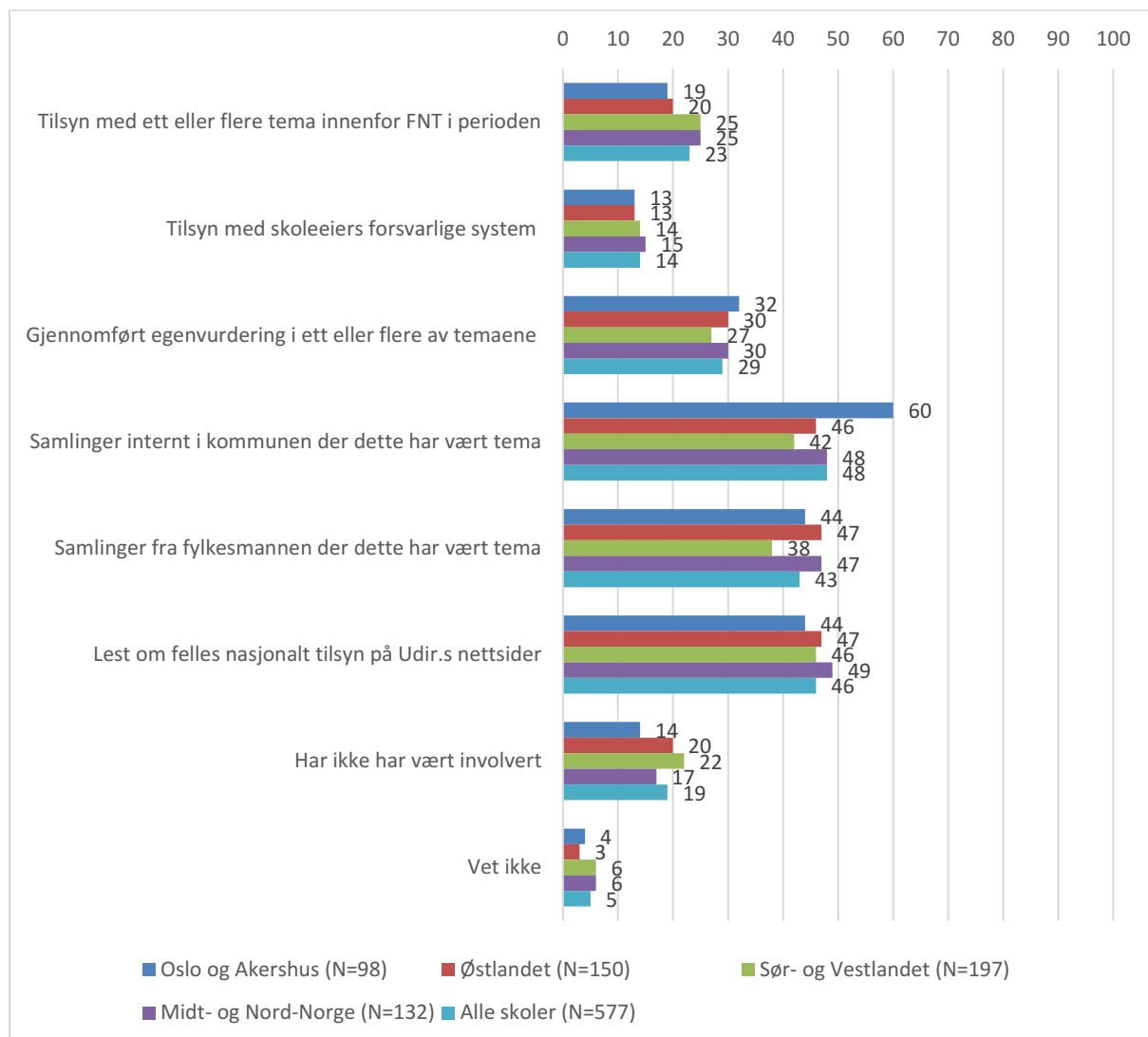
⁴ *Liten skole* vil si grunnskoler med færre enn 100 elever, og videregående skoler med færre enn 250 elever. *Mellomstor skole* vil si grunnskoler med 100-299 elever, og videregående skoler med 250-599 elever. *Stor skole* vil si grunnskoler med 300 elever eller mer, og videregående skoler med over 600 elever.

I Figur 4.4 ser vi at grunnskoleledere i de små kommunene (36 prosent) oftere enn grunnskoleledere i de mellomstore (27 prosent) og de store kommunene (16 prosent) svarer at de har hatt *Tilsyn med ett eller flere tema innenfor FNT i perioden*. Grunnskolelederne i de minste kommunene svarer også litt oftere enn i de større kommunene at de har *Lest om felles nasjonalt tilsyn på Utdanningsdirektoratets nettsider* (53 prosent) og at de har deltatt på *Samlinger fra fylkesmannen der dette har vært tema* (48 prosent). Grunnskoleledere i de største kommunene svarer noe oftere enn grunnskolelederne i de mindre kommunene at de har vært på *Samlinger internt i kommunen der dette har vært tema* (55 prosent). Litt flere i de største kommunene svarer dessuten at de ikke har vært involvert (21 prosent).

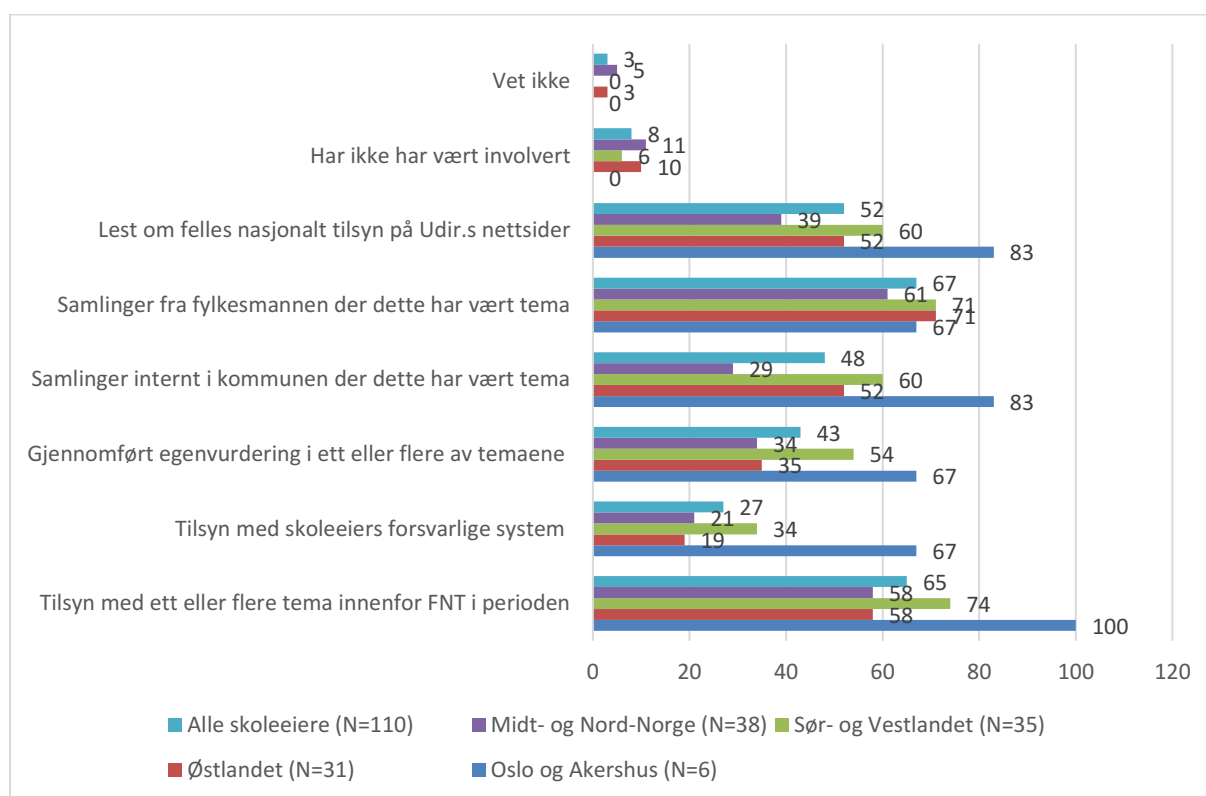
Figur 4.4: Hvordan har dere vært involvert i felles nasjonalt tilsyn (FNT) i perioden 2014-2017? Flere kryss er mulig. Andel av grunnskolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommunestørrelse.

Ser vi på skoleledernes svar etter landsdel, ser vi at de svarer nokså likt, med unntak av at skolelederne i Oslo og Akershus (60 prosent) litt oftere enn de andre skolelederne oppgir at de har vært på *Samlinger internt i kommunen der dette har vært tema*.

Figur 4.5: Hvordan har dere vært involvert i felles nasjonalt tilsyn (FNT) i perioden 2014-2017? Flere kryss er mulig. Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.

Skoleeierne i Oslo og Akershus utgjør som kjent en svært liten gruppe, men de skiller seg ut fra de andre landsdelene på spørsmålet om hvordan de har vært involvert i felles nasjonalt tilsyn i perioden 2014-2017. I Oslo og Akershus har alle kommunene hatt *Tilsyn med ett eller flere tema innenfor FNT i perioden* (100 %), 83 prosent har vært på *Samlinger internt i kommunen der dette har vært tema*, 83 prosent har også *Lest om felles nasjonalt tilsyn på Utdanningsdirektoratets nettsider*, og 67 prosent har *Gjennomført egenvurdering i ett eller flere av temaene*. På alle disse områdene skiller de seg fra skoleeierne i de andre regionene (Figur 4.6). Midt- og Nord-Norge skiller seg noe fra de andre landsdelene ved at de har en lavere andel som svarer at de har deltatt på *Samlinger internt i kommunen der dette har vært tema* (29 prosent).

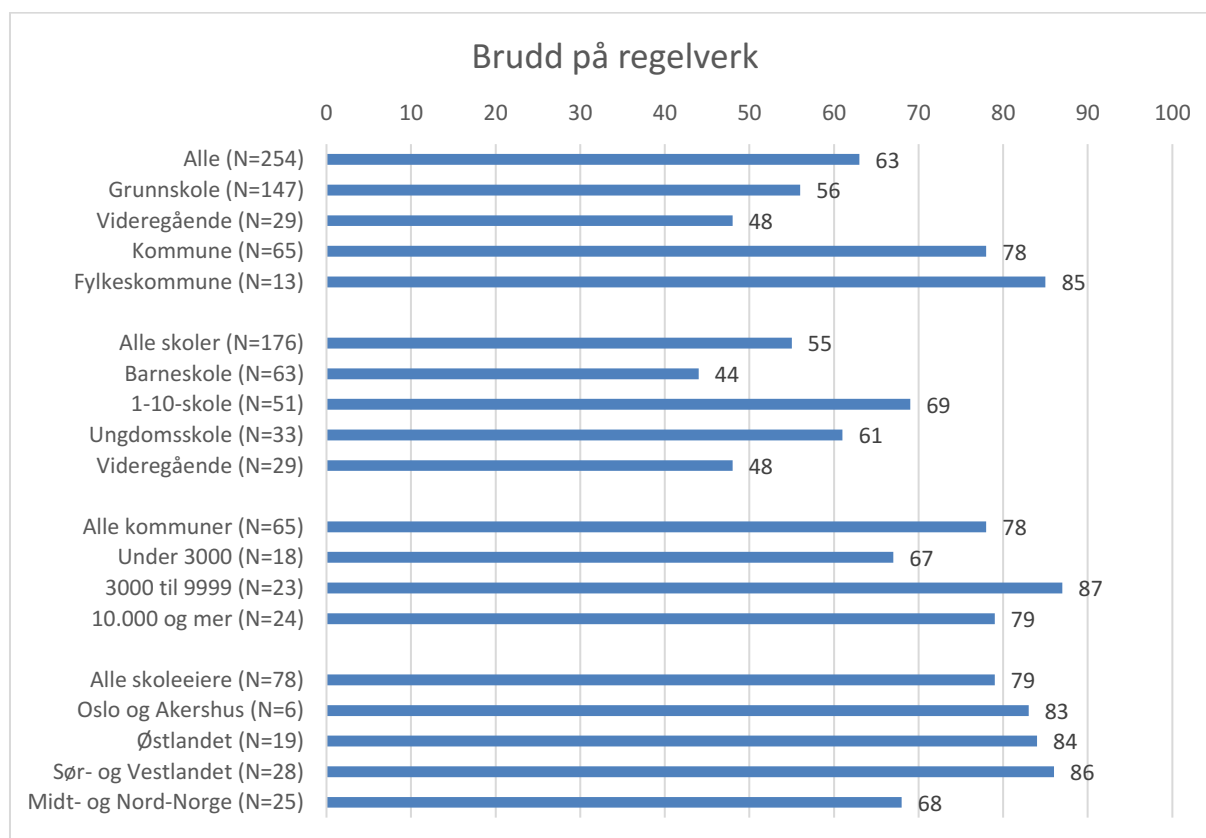
Figur 4.6: Hvordan har dere vært involvert i felles nasjonalt tilsyn (FNT) i perioden 2014-2017? Flere kryss er mulig. Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.

4.2 Hva skjer når fylkesmannen finner brudd på regelverket?

Videre fikk de som hadde krysset av for at de hadde hatt *Tilsyn med ett eller flere tema innenfor FNT i perioden og/eller Tilsyn med skoleeiers forsvarlige system* spørsmål om fylkesmannen fant brudd på regelverket i tilsynet. Figur 4.7 viser andelen som svarer *Ja* på dette spørsmålet etter de fire hovedgruppene av respondenter, skolenivå, kommunestørrelse (skoleeierenes svar) og landsdel (skoleeierenes svar). Totalt oppgir 63 prosent at det ble funnet brudd på regelverket, men vi ser at skoleeierne i noe større grad enn skolelederne oppgir at fylkesmannen fant brudd på regelverket under tilsynet. 85 prosent av fylkeskommunene og 78 prosent av kommunene svarer at fylkesmannen fant brudd, mens tilsvarende andeler for grunnskolen og de videregående skolene er henholdsvis 56 prosent og 48 prosent (Figur 4.7).

Figur 4.7 viser også at 1-10-skolene (69 prosent) noe oftere svarer at det ble oppdaget brudd på regelverket, sammenliknet med barneskolene (44 prosent) og de videregående skolene (48 prosent).

Skiller vi på kommunestørrelse og regioner, finner vi ingen signifikante forskjeller mellom gruppene på dette spørsmålet.

Figur 4.7: Fant fylkesmannen brudd på regelverket i tilsynet? Andel av skolelederne og skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter hovedgruppe, skolenivå, kommunestørrelse og landsdel.

4.2.1 Hva skoleeierne gjør

Videre fikk skoleeierne som svarte *Ja* på spørsmålet om fylkesmannen fant brudd på regelverket i tilsynet, spørsmål om hvor involvert de var i at skolen eller skolene rettet opp bruddet på regelverket. Av de 11 fylkeskommunene som fikk dette spørsmålet, svarer alle at de støttet, veiledet og fulgte opp skolen(e) i retteprosessen. Tilsvarende andel for kommunene er 88 prosent. Ingen i verken kommunene eller fylkeskommunene svarer at de overlot alle rettingen til skolene (Tabell 4.1).

Tabell 4.1: Hvor involvert var dere i at skolen(e) rettet opp bruddet på regelverket? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune.

	Kommune	Fylkeskommune	Alle skoleeiere
	%	%	%
Vi overlot all rettingen til skolene	0	0	0
Vi involverte oss lite i retteprosessen, fordi det var bare små korreksjoner som skolen(e) lett kunne rette selv	12	0	10
Vi støttet, veiledet og fulgte opp skolen(e) i retteprosessen	88	100	90
N (=100 %)	50	11	61

De skoleeierne som hadde svart *Ja* på at de hadde funnet brudd på regelverket i tilsynet ble også spurt om tilsynet medførte at de sørget for endring av praksis på flere skoler enn den eller de kontrollerte skolene. Tabell 4.2 viser at alle fylkeskommunene og nesten alle kommunene svarer *Ja* på dette spørsmålet.

Tabell 4.2: Medførte tilsynet at dere sørget for endring av praksis på flere skoler enn den/de kontrollerte skolen(e)? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune.

	Kommune	Fylkeskommune	Alle skoleeiere
	%	%	%
Ja	96	100	97
Nei	4	0	3
N (=100 %)	50	11	61

Deretter fikk skoleeierne som svarer at det ble funnet brudd på regelverket spurt om tilsynet hadde medført at de har foretatt endringer i hvordan de følger opp skolene på disse områdene (skoleeiers ansvarlige system). Igjen svarer alle fylkeskommunene og nesten alle kommunene *Ja* (Tabell 4.3).

Tabell 4.3: Har tilsynet medført at dere har foretatt endringer i hvordan dere følger opp skolene på disse områdene (skoleeiers ansvarlige system)? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune.

	Kommune	Fylkeskommune	Alle skoleeiere
	%	%	%
Ja	96	100	97
Nei	4	0	3
N (=100 %)	50	11	61

Skoleeierne som hadde svart at de hadde foretatt endringer i hvordan de følger opp skolene på disse områdene (skoleeiers ansvarlige system), skulle også oppgi hva som var hovedårsaken til endringene i hvordan de følger opp skolene. De fleste skoleeierne, i begge grupper, svarer at hovedårsaken var at

de selv vurderte at systemet for å følge opp skolene ikke var godt nok fordi systemet ikke hadde avdekket disse bruddene på skolenivå. Av kommunene oppgir 58 prosent dette som hovedårsak, mens 73 prosent av fylkeskommunene svarer dette. 28 prosent av kommunene og 18 prosent av fylkeskommunene svarer derimot at hovedårsaken var at *Forsvarlig system var en del av fylkesmannens tilsyn og fylkesmannen avdekket brudd på dette*. Noen få i begge grupper oppgir *Annet* som hovedårsak (Tabell 4.4).

Tabell 4.4: Hvor involvert var dere i at skolen(e) rettet opp bruddet på regelverket? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune.

	Kommune %	Fylkeskommune %	Alle skoleeiere %
Forsvarlig system var en del av fylkesmannens tilsyn og fylkesmannen avdekket brudd på dette	28	18	26
Vi vurderte selv at vårt system for å følge opp skolene ikke var godt nok fordi systemet ikke hadde avdekket disse bruddene på skolenivå	58	73	61
Annet	14	9	13
N (=100%)	43	11	54

Skoleeierne som svarte *Nei* på spørsmålet om tilsynet hadde medført at de hadde foretatt endringer i hvordan de følger opp skolene på disse områdene (skoleeiers forsvarlige system), fikk spørsmål om hva som var årsaken til at bruddene på skolenivå ikke medførte endringer i deres system for å følge opp skolene. Ingen av fylkeskommunene hadde svart nei, på det foregående spørsmålet, så dette gikk bare til kommuner. Tabell 4.5 viser at 4 av 5 kommuner svarer at *Bruddene på regelverket var så små at de ikke krevde endringer i systemet*, mens 2 av 5 kommuner svarer at årsaken er noe *Annet*.

Tabell 4.5: Hvorfor medførte ikke bruddene på skolenivå til endringer i deres system for å følge opp skolene? Flere kryss er mulig. Antall kommuner som har krysset av for hvert av svaralternativene.

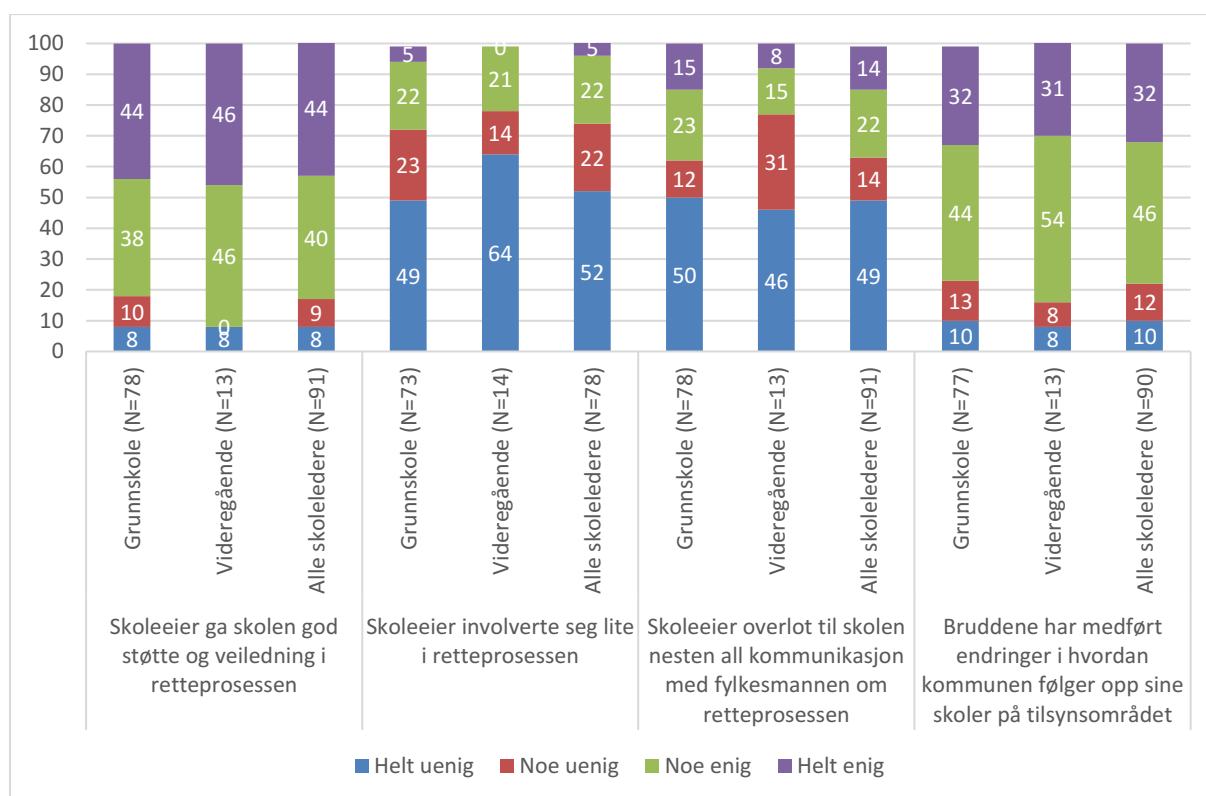
	Kommune Antall
Bruddene på regelverket var så små at de ikke krevde endringer i systemet	4
Bruddene ville blitt avdekket av systemet etter hvert	0
Bruddene skyldes mangler på skolenivå som vi allerede kjente til	0
Annet	2
N	5

4.2.2 Hva skolelederne gjør

Skolelederne som hadde svart *Ja* på spørsmålet om Fylkesmannen fant brudd på regelverket i tilsynet, fikk spørsmål om hvordan skoleeier fulgte opp bruddene på regelverket på skolenivå. Figur 4.8 viser skoleledernes svar. Gruppen som består av skoleledere ved de videregående skolene er svært liten (N=13/14), slik at ingen av forskekjellene er signifikant forskjellig mellom de to gruppene av skoleledere, men figuren viser noen tendenser. Generelt ser vi at skoleledere først og fremst er noe uenig når det gjelder skoleeiers oppfølging. Mens ca. halvparten svarer at de er enig i at *Skoleeier ga skolen god støtte og veiledning i retteprosessen*, svarer den andre halvparten at de i større eller mindre grad er uenig i dette. En god del svarer at de er *Noe enig* (40 prosent).

Ca. én tredel svarer at de er helt enig i at *Bruddene har medført endringer i hvordan kommunen følger opp sine skoler på tilsynsområdet*, mens 46 prosent er noe enig. 22 prosent svarer at de er uenig i dette.

Når det gjelder påstandene *Skoleeier overlot til skolen nesten all kommunikasjon med fylkesmannen om retteprosessen* og *Skoleeier involverte seg lite i retteprosessen*, er det noe større enighet om at dette ikke stemmer. Omtrent halvparten svarer at de er helt uenig i disse påstandene, mens henholdsvis 27 prosent og 36 prosent svarer at de er helt eller delvis enig. Dette tyder altså på at skoleeier til en viss grad fulgte opp bruddene på regelverket på skolenivå. Tendensene er de samme for både grunnskolene og de videregående skolene (Figur 4.8).

Figur 4.8: Hvordan fulgte skoleeier opp bruddene på regelverket på skolenivå? Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skolenivå

4.3 Økt kompetanse i hvordan man kan oppfylle kravene i opplæringsloven

Alle fikk spørsmål om de hadde fått økt kompetanse i hvordan man kan oppfylle kravene i opplæringsloven innenfor ulike områder av felles nasjonalt tilsyn. Tabell 4.6 viser hvordan skolelederne besvarer dette spørsmålet. Det ser ut til at mange skoleledere i større eller mindre grad har fått økt kompetanse på disse områdene, men innenfor enkelte områder er andelen ledere som svarer at de i noen grad eller i stor grad har fått kompetanse litt høyere enn for andre. Særlig høy andel positive svar finner vi blant annet på området *Enkeltvedtak for elever med rett til tiltak ut over ordinær opplæring (spesialundervisning, særskilt norskopplæring)*. Her svarer 83 prosent av skolelederne ved de videregående skolene og 72 prosent av skolelederne ved grunnskolene at de har fått økt kompetanse *i noen grad* eller *i stor grad*. Forskjellen mellom skolenivåene er signifikant. Det samme gjelder *Underveisvurdering for læring*. På dette området svarer 81 prosent av de videregående skolene og 79 prosent av grunnskolene at de har fått økt kompetanse, og forskjellen mellom skolenivåene er signifikant. Innenfor området *Underveisvurdering for å avdekke og følge opp elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen* oppgir 74 prosent av de videregående skolene og

72 prosent av grunnskolene at de *i noen grad* eller *i stor grad* har fått økt kompetanse, og er dermed ett av de områdene hvor skolelederne i størst grad opplever at de har fått økt kompetanse (Tabell 4.6).

Når det gjelder *Kartlegging og vurdering av elever som ikke har norsk eller samisk som morsmål* er det større uenighet i hvorvidt skolelederne opplever at de har fått økt kompetanse. Flere av skolelederne svarer at de i liten eller ingen grad opplever økt kompetanse på dette området, og skolelederne ved grunnskolene (58 prosent) svarer i litt større grad enn skolelederne i videregående (47 prosent) at kompetanseøkningen *i liten grad* eller *i ingen grad* er tilstede.

Tabell 4.6: Har dere fått økt kompetanse i hvordan dere kan oppfylle kravene i opplæringsloven innenfor disse områdene av felles nasjonalt tilsyn? Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skolenivå.

		I ingen grad %	I liten grad %	I noen grad %	I stor grad %	N (=100%)
Lokalt læreplanarbeid	Grunnskole	11	22	54	13	461
	Videregående	12	20	52	16	69
Arbeidet med individuelle opplæringsplaner	Grunnskole	11	30	48	12	465
	Videregående	6	24	50	20	66
Undervisvurdering for læring	Grunnskole	5	15	51	28	460
	Videregående	4	14	58	23	69
Undervisvurdering for å avdekke og følge opp elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen	Grunnskole	6	23	56	16	461
	Videregående	3	24	62	12	68
Kartlegging og vurdering av elever som ikke har norsk eller samisk som morsmål	Grunnskole	26	32	33	9	455
	Videregående	12	35	37	16	68
Enkeltvedtak for elever med rett til tiltak ut over ordinær opplæring (spesialundervisning, særskilt norskopplæring)	Grunnskole	6	22	46	26	464
	Videregående	1	16	46	37	70
Skolebasert vurdering	Grunnskole	10	24	50	17	459
	Videregående	9	23	51	17	70

Når vi ser på tilsvarende spørsmål til skoleeierne, ser vi av tabell 4.7 at også de generelt er positive, og mener at de har fått økt kompetanse i hvordan de kan fylle kravene i opplæringsloven innenfor ulike områder av felles nasjonalt tilsyn, men fylkeskommunene er de aller mest positive. Nesten alle fylkeskommunene svarer at de *i noen grad* eller *i stor grad* har fått økt kompetanse innenfor områdene *Enkeltvedtak for elever med rett til tiltak ut over ordinær opplæring (spesialundervisning, særskilt norskopplæring)*, *Undervisvurdering for å avdekke og følge opp elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen* og *Arbeidet med individuelle opplæringsplaner*, og selv om også kommunene er relativt positive her, er andelene kommuner som svarer tilsvarende noe lavere. Særlig er forskjellen stor når det gjelder *Arbeidet med individuelle opplæringsplaner*. Her svarer 92 prosent av fylkeskommunene at de *i noen grad* eller *i stor grad* har fått økt kompetanse, mens tilsvarende andel for kommunene er 67 prosent. Vi finner også en forskjell i synet på hvor vidt man opplever at man har fått økt kompetanse når det gjelder *Kartlegging og vurdering av elever som ikke har norsk eller samisk som morsmål*. Her svarer 63 prosent av kommunene at de *i liten grad* eller *i ingen grad* har fått økt kompetanse, mens 36 prosent av fylkeskommunene gjør det samme.

Tabell 4.7: Har dere fått økt kompetanse i hvordan dere kan oppfylle kravene i opplæringsloven innenfor disse områdene av felles nasjonalt tilsyn? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune.

		I ingen grad %	I liten grad %	I noen grad %	I stor grad %	N (=100%)
Lokalt læreplanarbeid	Kommune	12	23	51	14	86
	Fylkeskommune	21	21	57	0	14
Arbeidet med individuelle opplæringsplaner	Kommune	11	22	56	11	88
	Fylkeskommune	0	7	71	21	14
Underveisvurdering for læring	Kommune	9	15	52	24	88
	Fylkeskommune	14	0	50	36	14
Underveisvurdering for å avdekke og følge opp elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen	Kommune	9	18	56	17	88
	Fylkeskommune	0	7	71	21	14
Kartlegging og vurdering av elever som ikke har norsk eller samisk som morsmål	Kommune	23	40	34	3	86
	Fylkeskommune	7	29	36	29	14
Enkeltvedtak for elever med rett til tiltak ut over ordinær opplæring (spesialundervisning, særskilt norskopplæring)	Kommune	7	21	48	24	91
	Fylkeskommune	0	7	64	29	14
Skolebasert vurdering	Kommune	9	24	45	21	86
	Fylkeskommune	23	23	54	0	13
Skoleeiers forsvarlige system	Kommune	8	16	58	18	88
	Fylkeskommune	14	7	57	21	14

4.4 Hvilke kilder har hatt betydning for å øke kompetansen?

Alle fikk også spørsmål om hvor stor betydning ulike kilder hadde hatt for å øke kompetansen innenfor temaene i felles nasjonalt tilsyn. Tabell 4.8 viser skoleledernes svar. Generelt ser vi at skolelederne i liten grad oppgir at noen av kildene har hatt *Stor* betydning, men mange oppgir at de ulike kildene har hatt *Noe betydning*. Skolelederne svarer i særlig stor grad at *Informasjon og veiledning på Utdanningsdirektoratets nettsider* har hatt betydning for å øke kompetansen innenfor temaene i felles nasjonalt tilsyn. Her svarer 83 prosent av skolelederne ved grunnskolene og 81 prosent av skolelederne i de videregående skolene at kilden har hatt *Noe betydning* eller *Stor betydning*. Begge gruppene mener også at *Veiledning fra Fylkesmannen* har vært en viktig kilde, men her svarer de videregående skolene (78 prosent) noe mer oftere enn grunnskolene (67 prosent) at kilden har hatt *Noe betydning* eller *Stor betydning*. Både de videregående skolene og grunnskolene svarer derimot sjeldnere at *Egenvurdering i RefLex* har vært en viktig kilde til informasjon for å øke kompetansen, og grunnskolene (65 prosent) oppgir oftere enn de videregående skolene (50 prosent) at dette har hatt *Mindre betydning* eller *Liten/ingen betydning* (Tabell 4.8).

Tabell 4.8: Hvor stor betydning har disse kildene hatt for å øke kompetansen innenfor temaene i felles nasjonalt tilsyn? Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skolenivå.

		Liten/ingen betydning %	Mindre betydning %	Noe betydning %	Stor betydning %	N (=100%)
Tilsyn fra Fylkesmannen	Grunnskole	28	17	41	14	430
	Videregående	21	16	46	16	61
Veiledning fra Fylkesmannen	Grunnskole	18	15	47	20	445
	Videregående	11	11	62	16	63
Egenvurdering i RefLex	Grunnskole	48	17	28	7	400
	Videregående	32	18	41	9	56
Informasjon og veiledning på Udirs nettsider	Grunnskole	5	14	54	27	463
	Videregående	2	15	59	24	66

Tabell 4.9 viser skoleeierne svar på spørsmålet *Hvor stor betydning har disse kildene hatt for å øke kompetansen innenfor temaene i felles nasjonalt tilsyn?* Vi ser til dels samme svarmønster for skoleeierne som for skolelederne på dette spørsmålet, men blant skoleeierne svarer litt flere at de ulike kildene har hatt *Stor betydning*. I likhet med det vi fant når det gjaldt skolelederne, er også *Informasjon og veiledning på Utdanningsdirektoratets nettsider*, *Veiledning fra Fylkesmannen* og *Informasjon og veiledning på Utdanningsdirektoratets nettsider* betydelige kilder, mens *Egenvurdering i RefLex* oftere oppgis å ha hatt *Mindre betydning* eller *Liten/ingen betydning*.

Tabell 4.9: Hvor stor betydning har disse kildene hatt for å øke kompetansen innenfor temaene i felles nasjonalt tilsyn? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune.

		Liten/ingen betydning %	Mindre betydning %	Noe betydning %	Stor betydning %	N (=100%)
Tilsyn fra Fylkesmannen	Kommune	11	14	49	26	90
	Fylkeskommune	0	7	57	36	14
Veiledning fra Fylkesmannen	Kommune	5	17	43	34	92
	Fylkeskommune	0	21	43	36	14
Egenvurdering i RefLex	Kommune	25	20	45	10	84
	Fylkeskommune	38	15	46	0	13
Informasjon og veiledning på Udirs nettsider	Kommune	1	21	55	23	92
	Fylkeskommune	14	7	50	29	14

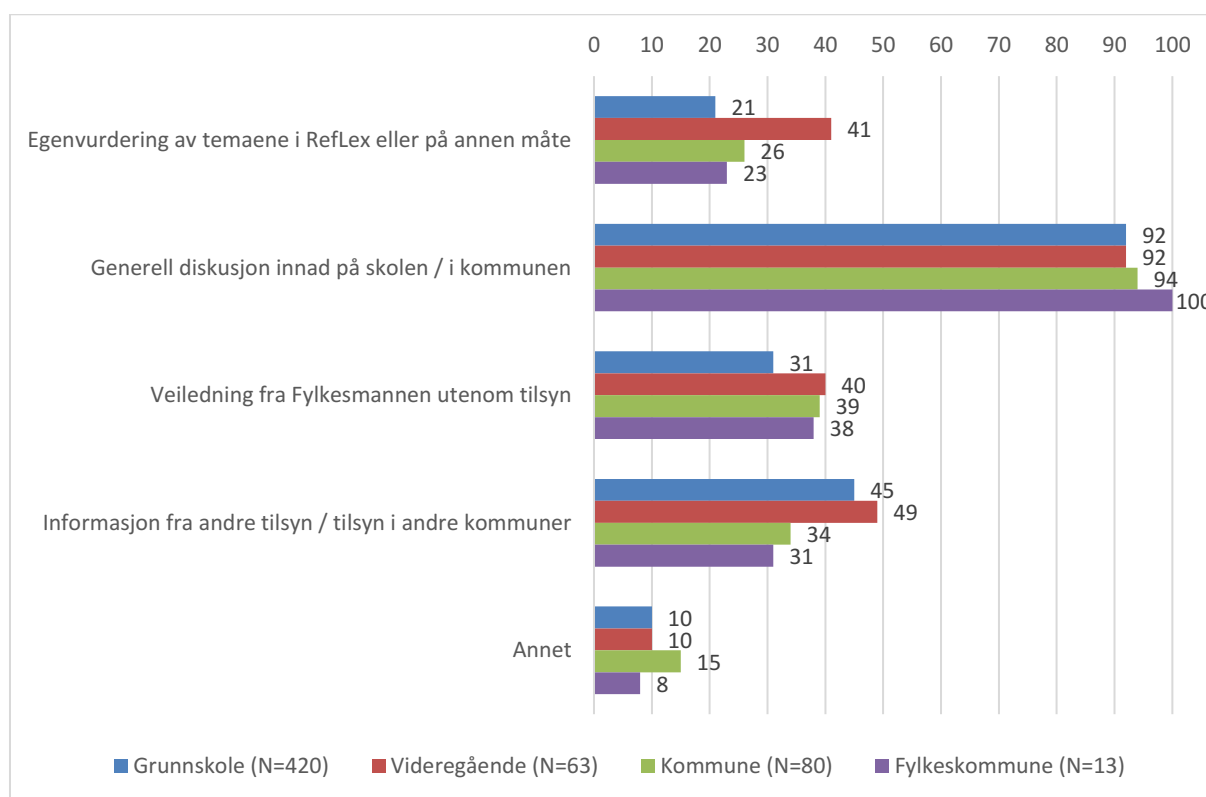
4.5 Endring av praksis uten at det har vært ført tilsyn

Skoleeierne og skolelederne ble spurt om de hadde endret praksis på ett eller flere områder i felles nasjonalt tilsyn, uten at fylkesmannen hadde ført tilsyn med disse temaene. Tabell 4.10 viser at de aller fleste, både skoleledere og skoleeiere, svarer *Ja* på dette spørsmålet.

Tabell 4.10: Har dere endret praksis på ett eller flere av områdene i felles nasjonalt tilsyn, uten at fylkesmannen har ført tilsyn med disse temaene? Andel som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skolenivå og kommune/fylkeskommune.

	Ja	Nei	N
	%	%	(=100%)
Grunnskole	88	12	476
Videregående	85	15	74
Kommune	87	13	92
Fylkeskommune	93	7	14

De som hadde svart at de hadde endret praksis ble spurt om hva som var bakgrunnen for endringene. Her kunne de sette flere kryss. De aller fleste, både eiere og ledere, svarer at de har gjort endringer på bakgrunn av en *Generell diskusjon innad på skolen / i kommunen*. Under halvparten i alle grupper krysser av for de andre alternativene, men en del har svart at *Informasjon fra andre tilsyn / tilsyn i andre kommuner* har vært en årsak til endret praksis. 30-40 prosent svarer at *Veiledning fra Fylkesmannen utenom tilsyn* har vært en medvirkende årsak. Med unntak av lederne ved de videregående skolene (41 prosent), svarer relativt få at *Egenvurdering av temaene i RefLex eller på annen måte* har vært bakgrunnen for endringene (ca. 1 av 5) (Figur 4.9).

Figur 4.9: Hva var bakgrunnen for endringene? Flere kryss er mulig. Andel av som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skolenivå og kommune/fylkeskommune

Tabell 4.10 viste at svært få skolelederne og skoleeierne svarer nei på spørsmålet om de hadde endret praksis på ett eller flere av områdene i felles nasjonalt tilsyn, uten at fylkesmannen har ført tilsyn med disse temaene. De som hadde svart nei, fikk imidlertid spørsmål om hva som var årsaken til at det ikke var gjort endringer på eget initiativ. Tabell 4.11 viser svarfordelingen til skolelederne, etter skolenivå, og for skoleeierne samlet. For alle tre grupper er den vanligste begrunnelsen *Vi foretok egenvurdering og kom til at kommunens/skolens praksis er innenfor regelverket på alle temaene*. 61 prosent av grunnskolene, 64 prosent av de videregående skolene og 62 prosent av skoleeierne oppgir dette som grunn til at det ikke har blitt gjort endringer. Blant skoleeierne svarer 38 prosent *Vi har ikke kapasitet til å arbeide med dette utenom tilsyn*. Det samme gjør 21 prosent av grunnskolene, mens ingen av de videregående skolene oppgir dette som begrunnelse. Én skoleeier, og 20 prosent av grunnskolelederne og 18 prosent av lederne på videregående, svarer *Annet* på dette spørsmålet (Tabell 4.11).

Tabell 4.11: Hva er årsaken til at dere ikke har gjort endringer av eget initiativ? Andel som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skolenivå og skoleeier.

	Grunnskole	Videregående	Skoleeier
	%	%	%
Vi foretok egenvurdering og kom til at kommunens/skolens praksis er innenfor regelverket på alle temaene	61	64	62
Vi har ikke kapasitet til å arbeide med dette utenom tilsyn	21	0	38
Annet	20	18	8
N (=100%)	56	11	13

4.6 Oppsummering

Felles nasjonalt tilsyn 2014-17 har vært en omfattende satsing i sektoren, og det har derfor vært viktig å høste flere erfaringer fra tilsynet både når det gjelder gjennomføring og innhold. I høstens spøringer til Skole-Norge fikk alle de fire hovedgruppene; kommune, fylkeskommune, grunnskole og videregående, spørsmål om sin involvering i Felles Nasjonalt tilsyn.

De aller fleste fylkeskommuner har vært mye involvert i felles nasjonalt tilsyn, og for de andre tre hovedgruppene (kommune, skoleledere i grunnskole og videregående) oppgis særlig deltakelse på *Samlinger fra fylkesmannen der dette har vært tema* som en viktig aktivitet i forbindelse med felles nasjonalt tilsyn. Mange skoleledere og kommuner svarer også at de har *Lest om felles nasjonalt tilsyn på Utdanningsdirektoratets nettsider*, og at de har vært på *Samlinger internt i kommunen der dette har vært tema*. Kommunene oppgir i litt større grad enn skolene at de har hatt *Tilsyn med ett eller flere tema innenfor FNT i perioden*.

Sammenlikner vi deltakelse i felles nasjonalt tilsyn på de ulike skolenivåene, ser vi at barneskolene (15 prosent) i noe mindre grad enn de andre skoleslagene (29/30 prosent) svarer at de har hatt *Tilsyn med ett eller flere tema innenfor FNT i perioden*. De videregående skolene skiller seg fra de andre skoletypene ved at de noe oftere svarer at de har *Gjennomført egenvurdering i ett eller flere av temaene*. Nærmere halvparten av de videregående skolene har gjennomført egenvurdering, mens tilsvarende andel for de lavere skolenivåene er rundt 30 prosent.

Sammenlikninger av skoleeiernes svar etter landsdel på dette spørsmålet, viser at Oslo og Akershus skiller seg ut ved å ha hatt høyere deltakelse (vært mer involvert) i felles nasjonalt tilsyn enn de andre landsdelene.

Skoleeierne og skolelederne som hadde svart at de hadde hatt *Tilsyn med ett eller flere tema innenfor FNT i perioden* fikk spørsmål om det ble funnet brudd på regelverket i forbindelse med tilsynet. 85

prosent av fylkeskommunene og 78 prosent av kommunene svarer at fylkesmannen fant brudd, mens tilsvarende andeler for grunnskolene og de videregående skolene er henholdsvis 56 prosent og 48 prosent. På skolenivå, finner vi at skolene med ungdomstrinn i større grad oppgir at det ble funnet brudd på regelverket, sammenliknet med barneskoler og videregående skoler.

Når det blir funnet brudd på regelverket oppgir skoleeierne i svært stor grad at de støttet, veiledet og fulgte opp skolene i retteprosessen. Dette bekreftes delvis av skolelederne, som i nokså stor grad oppgir at *Skoleeier ga skolen god støtte og veiledning i retteprosessen*. Blant skolelederne er det dog noe større uenighet i synet på hvordan de ble fulgt opp av skoleeier. Skolelederne svarer også ofte at de er enig i at *Bruddene har medført endringer i hvordan kommunen følger opp sine skoler på tilsynsområdet*, og de er uenig i påstander som omhandler skoleeier som en part som har involvert seg lite i retteprosessene.

Skoleeierne svarer også nesten alltid at brudd på regelverk oppdaget i tilsyn har medført endring av praksis på flere skoler enn den eller de kontrollerte skolene, og at tilsynet har medført endringer i praksis for hvordan de følger opp skolene på disse områdene (skoleeiers forsvarlige system). Hovedårsaken til at de har foretatt endringer i hvordan de følger opp skolene er at de selv vurderte at systemet for å følge opp skolene ikke var godt nok fordi systemet ikke hadde avdekket disse bruddene på skolenivå. Av de skoleeierne som svarer at tilsynet ikke medførte endringer i hvordan de følger opp skolene, svarer 4 av 5 at *Bruddene på regelverket var så små at de ikke krevde endringer i systemet*.

Alle fikk spørsmål om de hadde fått økt kompetanse i hvordan man kan oppfylle kravene i opplæringsloven innenfor en ulike områder av felles nasjonalt tilsyn. Skolelederne svarer i særlig stor grad at de har fått økt kompetanse på områdene *Enkeltvedtak for elever med rett til tiltak ut over ordinær opplæring (spesialundervisning, særskilt norskopplæring), Underveisvurdering for læring og Underveisvurdering for å avdekke og følge opp elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen*. Skolelederne på videregående svarer i noe høyere grad enn skolelederne ved grunnskolene at de har fått økt kompetanse når det gjelder de to førstnevnte. Skoleeierne oppgir også i stor grad at de har fått økt kompetanse i hvordan de kan oppfylle kravene i opplæringsloven innenfor felles nasjonalt tilsyn, men fylkeskommunene opplever generelt at de har fått økt kompetanse i noe større grad enn kommunene. Særlig gjelder denne forskjellen *Arbeidet med individuelle opplæringsplaner*, der 92 prosent av fylkeskommunene svarer at de *I noen grad* eller *I stor grad* har fått økt kompetanse, mens tilsvarende andel for kommunene er 67 prosent.

Alle fikk også spørsmål om hvor stor betydning ulike kilder hadde hatt for å øke kompetansen innenfor temaene i felles nasjonalt tilsyn. Skolelederne svarer i særlig stor grad at *Informasjon og veiledning på Utdanningsdirektoratets nettsider* har hatt betydning for å øke kompetansen innenfor temaene i felles nasjonalt tilsyn. Det samme gjelder *Veiledning fra Fylkesmannen*, og da særlig for de videregående skolene sin del. Både de videregående skolene og grunnskolene svarer derimot sjeldnere at *Egenvurdering i RefLex* har vært en viktig kilde til informasjon for å øke kompetansen, og særlig grunnskolene svarer at dette har hatt liten betydning for å øke kompetansen. Tilsvarende svarmønster som skolelederne finner vi for skoleeierne på dette spørsmålet, men blant skoleeierne svarer litt flere at de ulike kildene har hatt *Stor betydning*.

Skoleeierne og skolelederne ble til slutt spurt om de hadde endret praksis på ett eller flere områder i felles nasjonalt tilsyn uten at fylkesmannen hadde ført tilsyn med disse temaene, om hva som eventuelt var bakgrunnen for endringene. Begge grupper svarer i svært stor grad at de hadde endret praksis, og den vanligste begrunnelsen for dette er *Generell diskusjon innad på skolen / kommunen*. På den annen side svarer, med unntak av lederne ved de videregående skolene (41 prosent), relativt få at *Egenvurdering av temaene i RefLex eller på annen måte* har vært bakgrunnen for endringene (ca. 1 av 5). Blant dem som svarer *Nei* på spørsmålet om de har endret praksis, oppgir de fleste at årsaken til dette er at de *foretok egenvurdering og kom til at kommunens/skolens praksis er innenfor regelverket på alle temaene*.

5 Lærernes kompetanse om undervisning av nyankomne minoritetsspråklige elever

Mange skoleeiere har på grunn av flyktnings situasjonen det siste året fått flere elever i alderen 6-18 år som nylig har kommet til landet (asylsøkere og flyktninger). I tillegg mottar mange skoler nyankomne elever med annen innvandringsbakgrunn, for eksempel familiegjenforente eller barn av arbeidsinnvandrere. Elever med annet morsmål enn norsk og samisk har rett til særskilt språkopplæring ved behov, både i grunnskole og videregående opplæring. For å vite hva kompetansebehovene faktisk er for å kunne gi de nyankomne en god opplæring, ønsket Utdanningsdirektoratet en rapportering på situasjonen med hensyn til lærerkrefter, opplæringstilbud og samarbeid mellom skole og andre kommunale tjenester.

Spørringene høsten 2017 inkluderer spørsmål om hvor omfattende utfordringene er med organisering av opplæring for nyankomne elever, samt hva slags tilbud nyankomne elever mottar og hva slags kompetanse som finnes på skolene. Spørringene våren 2010 inkluderte også spørsmål om opplæring for minoritetsspråklige elever, men ingen av spørsmålene er like de som ble stilt høsten 2017, og det er derfor ikke gjort sammenlikninger mellom de to undersøkelsene.

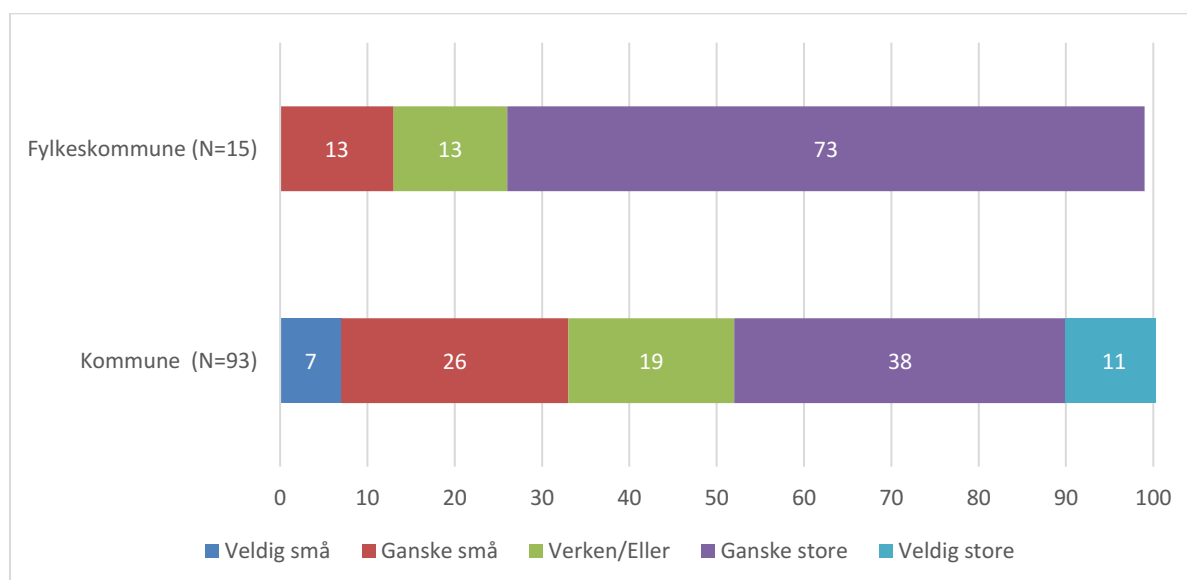
5.1 Sør- og Vestlandet opplever større utfordringer knyttet til organisering av opplæring av nyankomne elever

Skoleeiere i kommune og fylkeskommune ble høsten 2017 stilt spørsmål om utfordringer knyttet til undervisning av nyankomne minoritetsspråklige elever. Skoleeierne ble blant annet bedt om å gi omtrentlig antall på hvor mange nyankomne elever de har mottatt de siste 12 månedene. I Tabell 5.1 presenteres svarene til henholdsvis skoleeiere i kommuner og i fylkeskommuner. Svarene varierer fra ingen til 850 nyankomne elever og verdiene er gruppert sammen i tabellen for å effektivisere.

**Tabell 5.1: Hvor mange nyankomne elever har dere mottatt de siste 12 månedene?
Fylkeskommune og kommune.**

Antall nyankomne elever	Kommune	Fylkeskommune
0-10	49	0
11-30	25	1
40-80	8	2
90-200	4	5
240-450	0	5
850	1	0
N	87	13
Gjennomsnittlig antall nyankomne elever	29,21	19,38

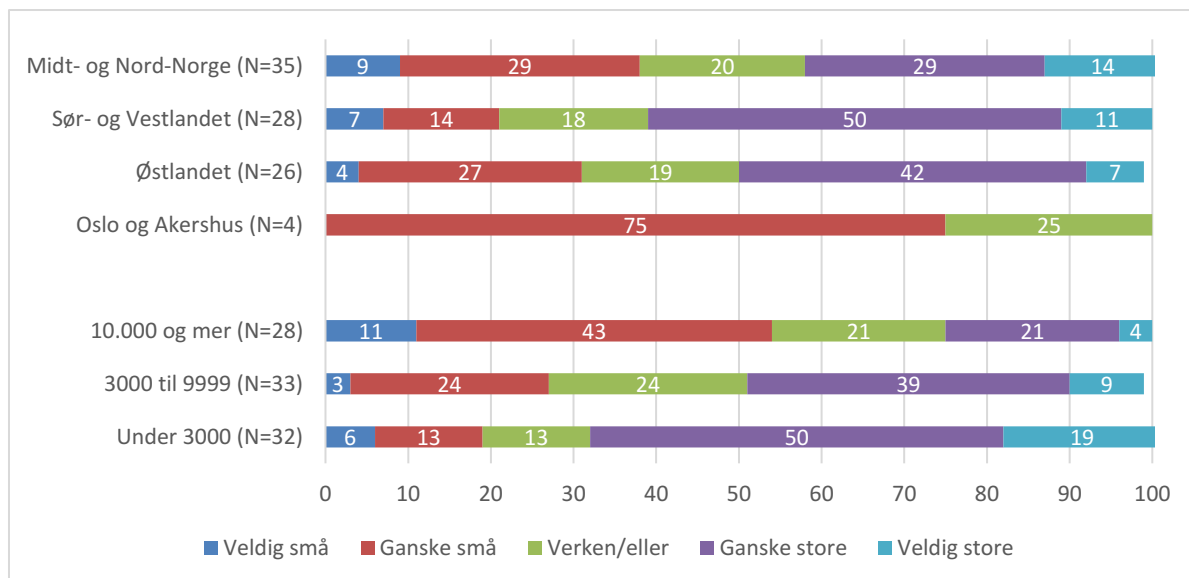
I Figur 5.1 ser vi skoleeiere i kommuner og fylkeskommuner sine svar på spørsmål om hvor store utfordringene er med organisering av opplæring for nyankomne elever. Det vanligste svaret er at utfordringene er ganske store mens en firedel av kommunene svarer at utfordringene er ganske små. Det er kun 15 respondenter som representerer fylkeskommunen og derfor svært få i hver svarkategori.

Figur 5.1: Hvor små eller store vil du si at utfordringene med organisering av opplæring for nyankomne elever er i din kommune/fylkeskommune? I prosent.

Videre ser vi forskjeller mellom store og små kommuner på hvor store de oppfatter at utfordringene er, i Figur 5.2. Respondenter fra små kommuner oppgir i større grad at utfordringene er ganske store og veldig store, sammenliknet med større kommuner. Blant de små kommunene svarer 69 prosent at utfordringene er ganske store eller veldig store, mens tilsvarende andeler for de mellomstore kommunene er 48 prosent, og de store kommunene 25 prosent. Fra de store kommunene svarer over halvparten av skoleeierne at utfordringene er veldig små eller ganske små.

Sør- og Vestlandet skiller seg litt fra de andre landsdelene. Over halvparten av representantene på Sør- og Vestlandet svarer at utfordringene er ganske store eller veldig store. Dette til tross for at de ikke svarer at de har fått flere nyankomne elever enn de andre landsdelene. I Midt- og Nord-Norge og på Østlandet svarer over halvparten at utfordringene er veldig små, ganske små eller verken/eller. Kun fire respondenter representerer Oslo og Akershus, noe som gjør det vanskelig å slutte noe fra deres besvarelser.

Figur 5.2: Hvor små eller store vil du si at utfordringene med organiseringen av opplæring for nyankomne elever er i din kommune? Kommune etter størrelse og landsdel. I prosent.

Tilleggsanalyser der vi har undersøkt antall nyankomne i kommunen opp mot omfanget av utfordringer knyttet til organiseringen av opplæring av nyankomne elever, viser ingen entydig sammenheng. Det er ikke slik at de kommunene som har fått relativt mange nyankomne elever opplever større utfordringer, sammenliknet med kommuner som oppgir at de har relativt få nyankomne elever.

Respondentene ble videre bedt om å oppgi hvilke utfordringer knyttet til opplæringen av nyankomne elever de synes er størst. Tallene presenteres i Tabell 5.2. Særlig to områder utpeker seg som utfordringer knyttet til opplæring av nyankomne elever av fylkeskommuner og kommuner; *Mangel på tospråklige lærere* og *Mangel på lærere med kompetanse i andrespråksdidaktikk*. Over 60 prosent av fylkeskommunene krysser av for disse, mens tilsvarende andel for kommunene er 40 prosent. Det er jevnt over lavere oppslutning for påstandene i kommunene enn i fylkeskommunene. Kommune har langt flere respondenter enn fylkeskommune, som gjør at mange flere må velge å krysse av for en påstand for at påstanden skal få høy prosent oppslutning blant kommuner. Det er tre utfordringer som svært få respondenter mener er de største knyttet til nyankomne elever: *For dårlig kjennskap til regelverket hos skoleledere*, *Tilgang på læremidler og fysiske forhold (plassmangel etc.)*. Respondentene fikk også svaralternativet *Annet* og kunne fylle inn et fritekstfelt (Vedlegg 1).

Tabell 5.2: På hvilke områder er utfordringene knyttet til nyankomne elever størst? Flere kryss mulig, fylkeskommune og kommune. I prosent og antall.

	Fylkeskommune		Kommune	
	%	Antall	%	Antall
Komme raskt i gang med opplæringen	27	4	19	18
Mangel på tospråklige lærere	60	9	39	37
Mangel på lærere med kompetanse i andrespråksdidaktikk	67	10	39	37
Mangel på lærere med kompetanse i flerkulturell pedagogikk	53	8	23	22
For dårlig kjennskap til regelverket hos skoleledere	27	4	5	5
Tilgang på læremidler	27	4	6	6
Fysiske forhold (plassmangel etc.)	7	1	6	6
Manglende omsorgskompetanse på traumer	33	5	19	18
Samarbeid med andre etater (skolehelsetjeneste, barnevern, NAV og lignende)	40	6	13	12
Manglende opplæringsstrategier knyttet til tenåringer som er analfabeter og/eller har svært mangelfull skolegang	60	9	21	20
N	15		95	

Ser vi videre på disse utfordringene i lys av landsdel kommer det frem noen variasjoner. I Tabell 5.3 ser vi hvordan landsdelene Østlandet, Sør- og Vestlandet og Midt- og Nord-Norge svarer på hvilke utfordringer knyttet til nyankomne elever som er størst. Oslo og Akershus er ikke tatt med (disse inngår ikke i Østlandet) fordi de kun er 6 respondenter og de har ikke krysset av for noen av påstandene. Gjennomgående er det vanligere at skoleeier i fylkeskommune og kommune fra Sør- og Vestlandet krysser av for at noe er en hovedutfordring sammenlignet med skoleeiere fra Østlandet eller Midt- og Nord-Norge. De setter med andre ord flere kryss. Dette er i tråd med det vi så i Figur 5.2; at respondenter fra Sør- og Vestlandet i større grad oppfattet utfordringene knyttet til organisering av opplæring for nyankomne elever som store. Over halvparten av skoleeierne fra Sør- og Vestlandet mener at mangel på tospråklige lærere er en hovedutfordring.

Videre analyser etter kommunestørrelse, viser at kommuner med mer enn 10.000 innbyggere i mindre grad mener at påstandene under er store utfordringer knyttet til nyankomne elever sammenlignet med mellomstore og små kommuner.

Tabell 5.3: På hvilke områder er utfordringene knyttet til nyankomne elever størst? Flere kryss mulig. Skoleeier kommune og fylkeskommune etter landsdel. Oslo og Akershus ikke inkludert. I prosent.

	Østlandet (N=31)	Sør- og Vestlandet (N=35)	Midt- og Nord-Norge (N=38)
	%	%	%
Komme raskt i gang med opplæringen	19	26	18
Mangel på tospråklige lærere	42	54	37
Mangel på lærere med kompetanse i andrespråksdidaktikk	45	51	40
Mangel på lærere med kompetanse i flerkulturell pedagogikk	29	34	24
For dårlig kjennskap til regelverket hos skoleledere	0	11	13
Tilgang på læremidler	7	14	8
Fysiske forhold (plassmangel etc.)	3	14	3
Manglende omsorgskompetanse på traumer	16	26	24
Samarbeid med andre etater (skolehelsetjeneste, barnevern, NAV og lignende)	13	23	16
Manglende opplæringsstrategier knyttet til tenåringer som er analfabeter og/eller har svært mangelfull skolegang	19	40	24
N	31	35	38

Ledere på grunnskole og på videregående, og skoleeiere i kommunene og i fylkeskommune, ble spurt om de i 2015 og 2016 har ansatt flere lærere som en direkte følge av flyktningsituasjonen. I Tabell 5.4 ser vi at 70 prosent av skoleeiere i kommunene svarer at de har det. Rundt en femdel av skoleledere (grunnskole og videregående) svarer at de har ansatt flere lærere som en direkte følge av flyktningsituasjonen, og halvparten av skoleeiere i fylkeskommunene svarer det samme. 16 prosent av ledere på barneskolen sier de har ansatt nye lærere som direktefølge av flyktningsituasjonen, mens tilsvarende andel for ungdomsskolene er 30 prosent.

Tabell 5.4: Har dere i 2015 og 2016 ansatt flere lærere som en direkte følge av flyktningssituasjonen? Prosent som svarer ja.

Respondentgruppe	«Ja» %	Total N
Barneskole	16	282
1-10 skole	24	122
Ungdomsskole	30	90
Videregående	22	79
Kommune	70	93
Fylkeskommune	53	15

Videre ser vi i Tabell 5.5 hvordan skoleeiere i kommunene svarer på samme spørsmål sortert etter kommunestørrelse og landsdel. De største kommunene svarer i høyere grad at de har ansatt nye lærere som følge av flyktningssituasjonen enn små kommuner. Blant kommuner på Østlandet svarer 81 prosent at de har ansatt flere lærere, mens i andre enden av skalaen har vi Midt- og Nord-Norge der 60 prosent av skoleeiere svarer dette.

Tabell 5.5: Har dere i 2015 og 2016 ansatt flere lærere som en direkte følge av flyktningssituasjonen? Skoleeier kommune etter størrelse og landsdel. Prosent som svarer ja.

Innbyggertall / landsdel	«Ja» %	N
Under 3000	63	32
3000 til 9999	73	33
10.000 og mer	75	28
Oslo og Akershus	100	4
Østlandet	81	26
Sør- og Vestlandet	68	28
Midt- og Nord-Norge	60	35
Alle kommuner	70	93

5.2 De fleste skoleeiere organiserer særskilte opplæringstilbud til nyankomne elever

Ledere på grunnskole og videregående ble spurt om de har lærere ved skolen som jobber med kun nyankomne elever. Litt under en femdel av lederne svarer at de har det. Blant de små skolene er det kun 8 prosent av lederne som oppgir at de har lærere som jobber med kun nyankomne elever. På mellomstore og store skoler er det en femdel som svarer det samme (Tabell 5.6).

Sammenlikner vi mellom de ulike skolenivåene, uavhengig av skolestørrelse, finner vi at en firedel av ungdomsskolene har lærere som jobber med bare nyankomne elever, mens på barneskolene, 1-10 skolene og de videregående skolene svarer mellom 15 og 18 prosent det samme (Tabell 5.6).

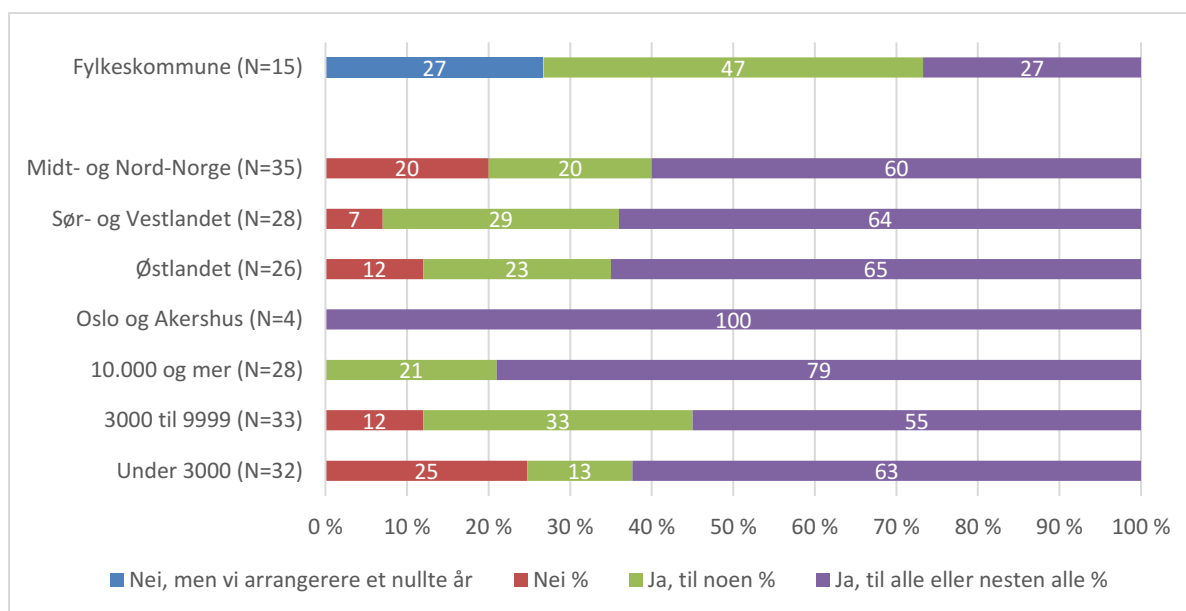
Tabell 5.6: Har dere lærere som jobber bare med nyankomne elever ved skolen? Prosent som svarer ja.

Skolestørrelse	«Ja» %	N
Liten	8	247
Mellomstor	22	247
Stor	20	162
Barneskole	15	283
1-10 skole	18	122
Ungdomsskole	26	90
Videregående	17	79

Skoleeiere i kommunene og fylkeskommune ble gitt følgende spørsmål *Organiserer fylkeskommunen/kommunen særskilte opplæringstilbud for nyankomne elever (jf. Opplæringsloven §§ 2-83-12 om at nyankomne elever med vedtak om særskilt språkopplæring kan få opplæringen i egne grupper, klasser eller skoler)?* Svaralternativene de ble gitt er *Nei*, *Ja, til noen*, og *Ja, til alle eller nesten alle*. Fylkeskommuner hadde i tillegg svaralternativet *Nei, men vi arrangerer et nulte år*. I Figur 5.3 presenteres svarene til skoleeiere i kommunene sortert etter kommunestørrelse og landsdel, og svarene til skoleeiere i fylkeskommunene totalt uten inndelinger grunnet lav N.

Det store flertallet av skoleeierne svarer at kommunen eller fylkeskommunen organiserer særskilte opplæringstilbud til alle eller noen nyankomne elever. 4 av totalt 15 skoleeiere i fylkeskommunene svarer at de tilbyr et nulte år i stedet (Figur 5.3). Vi antar at denne andelen kan være noe høyere fordi noen av dem som arrangerer et nulte år kanskje ser på dette som en del av det særskilte opplæringstilbudet sitt (og derfor har krysset av for et av *Ja*-alternativene isteden).

En firedel av små kommuner oppgir at de *ikke* organiserer særskilte opplæringstilbud til nyankomne elever og 12 prosent svarer dette i mellomstore kommuner. Kommuner med mer enn 10.000 innbyggere svarer i større grad enn de mellomstore og små kommunene at de har dette tilbudet til alle eller nesten alle nyankomne elever.

Figur 5.3: Organiserer kommunen/fylkeskommunen særskilte opplæringsstilbud for nyankomne elever? Kommune etter størrelse og landsdel, og fylkeskommune total. I prosent.

Videre ble skoleeierne spurt om de har opprettet nye innføringstilbud de siste tre årene. Alle fylkeskommuner med unntak av én svarer *Ja*. I store og mellomstore kommuner svarer over halvparten av skoleeierne at de har oppretter nye innføringstilbud de siste tre årene. I små kommuner svarer over halvparten *Nei* til dette (Tabell 5.7).

Tabell 5.7: Har dere opprettet nye innføringstilbud de siste tre årene? Kommune etter størrelse og fylkeskommune. I prosent.

	Ja %	Nei %	Total N
Under 3000	39	61	31
3000-9999	61	39	33
10.000 og mer	64	36	28
Fylkeskommune	93	7	15

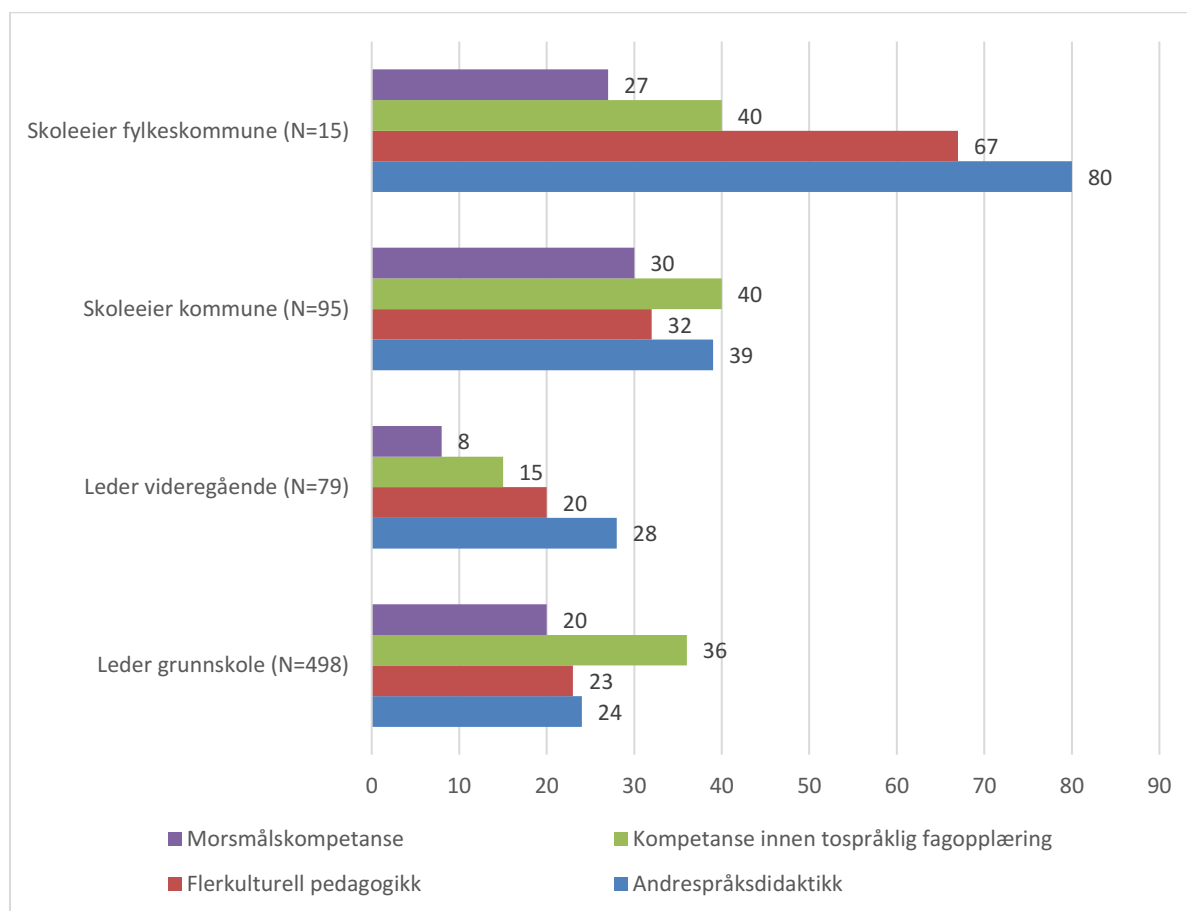
5.3 Kompetanse i andrespråksdidaktikk ønskes

Ledere på grunnskole og på videregående og skoleeiere i kommunene og i fylkeskommune ble stilt en rekke spørsmål om lærernes formalkompetanse når det kommer til arbeid med nyankomne elever. I Figur 6.4 ser vi hvilken formalkompetanse som finnes i innføringstilbudet på skolen/ i kommunen/ i fylkeskommunen. Formalkompetansene som respondentene kunne krysse av for er *Andrespråksdidaktikk*, *Flerkulturell pedagogikk*, *Kompetanse innen tospråklig fagopplæring* og *Morsmålskompetanse*.

På fylkeskommunenivå svarer 80 prosent at lærerne i fylkeskommunens innføringstilbud har formalkompetanse i andrespråksdidaktikk, 67 prosent svarer at de har formalkompetanse i flerkulturell pedagogikk, 40 har kompetanse innen tospråklig fagopplæring, og 27 prosent at lærere har morsmålskompetanse. Når det gjelder de to førstnevnte, er andelene noe lavere på kommunenivå enn på fylkeskommunenivå. Henholdsvis 39 prosent og 32 prosent.

Ser vi på skoleledernes svar, finner vi at grunnskolene og de videregående skiller seg litt fra hverandre når det gjelder hvilke formalkompetanser lærerne i innføringstilbudet har. I grunnskolen er kompetanse innen tospråklig fagopplæring den vanligste kompetansen. Blant grunnskolene svarer 36 prosent at

lærerne har dette. På videregående er andrespråksdidaktikk den vanligste kompetansen, og 28 prosent svarer at lærerne har slik kompetanse. Lærere med morsmålskompetanse og kompetanse innen tospråklig fagopplæring fremstår som noe mer vanlige på grunnskolen enn på videregående (Figur 5.4).

Figur 5.4: Hva slags formalkompetanse har lærerne ved skolens/ i kommunens/ i fylkeskommunens innføringstilbud? Flere kryss mulig. I prosent.

Respondentene hadde mulighet til å krysse av for svaralternativet *Annet* og fylle ut fritekstfelt. Det gjennomgående svaret er at det er behov for allmennlærere (Vedlegg 2).

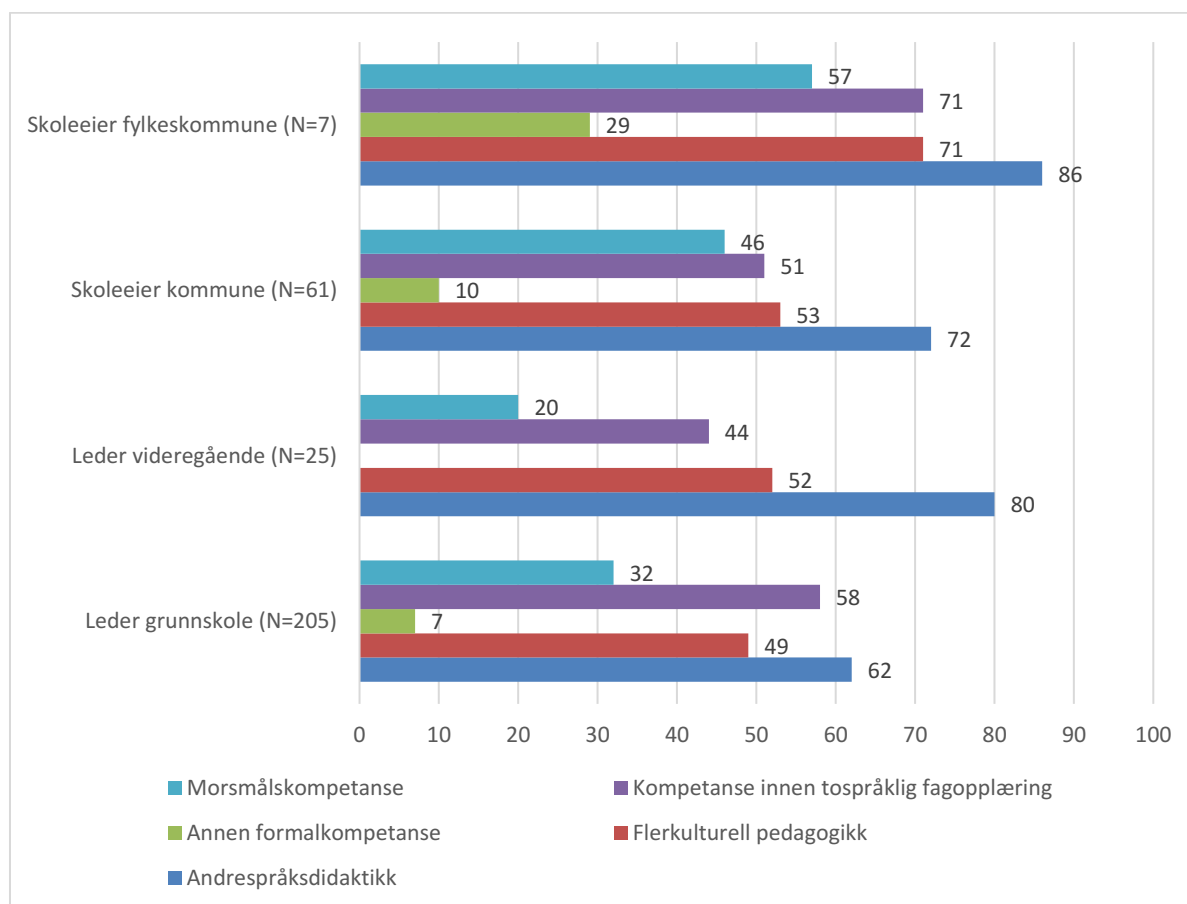
Respondentene ble spurt om hvor mange lærere med relevant formalkompetanse de mente manglet ved deres skole/kommune/fylkeskommune for å kunne gi nyankomne elever et fullverdig opplæringstilbud. De fylte selv inn antall, og analysene viser at svarene varierer mellom verdien 0, som betyr at de ikke mangler lærere med formalkompetanse, og 100. Tabell 5.8 viser hvor stor prosent av hver respondentgruppe som svarer 0. Skoleledere svarer i større grad enn skoleeiere at de ikke mangler lærere med relevant formalkompetanse.

Tabell 5.8: Prosent som har svart at skolen/kommunen/fylkeskommunen mangler 0 lærere med relevant formalkompetanse for å kunne gi nyankomne elever et fullverdig tilbud

	Andel som har svart 0	N
	%	
Leder grunnskole	59	496
Leder videregående	68	78
Skoleeier kommune	34	92
Skoleeier fylkeskommune	53	15

De som svarer noe annet enn null fikk videre spørsmål om hvilken kompetanse det er mest behov for ved skolen/kommunen/fylkeskommunen. Svarene er presentert i Figur 5.5. De hadde også mulighet til å velge alternativet *Annet* og fylle inn et fritextfelt, men ingen respondenter har fylt ut noe her.

Andrespråksdidaktikk er det vanligste svaret på hvilken kompetanse det er mest behov for blant respondenter som har oppgitt at skolen/kommunen/fylkeskommunen mangler lærere med formalkompetanse. Over 70 prosent av skoleeiere, 62 prosent av ledere på grunnskolen og 80 prosent av ledere på videregående svarer at det er behov for andrespråksdidaktikk. Også kompetanse innen tospråklig fagopplæring og flerkulturell pedagogikk er ønsket av flertallet av skolelederne og skoleeierne som tidligere har svart at de har behov for flere lærere med formalkompetanse. En større andel av skoleeierne enn av skolelederne oppgir at de mangler morsmålskompetanse (Figur 5.5).

Figur 5.5: Hvilken kompetanse er det mest behov for ved skolen/kommunen/fylkeskommunen? (Respondenter har svart at det er behov for lærere med formalkompetanse) Flere kryss mulig. I prosent.

5.4 Oppsummering

Mange skoleeiere har på grunn av flyktningssituasjonen det siste året fått flere elever i alderen 6-18 år som nylig har kommet til landet (asylsøkere og flyktninger). I tillegg mottar mange skoler nyankomne elever med annen innvandringsbakgrunn, for eksempel familiegjenforente eller barn av arbeidsinnvandrere. For å vite hva kompetansebehovene faktisk er for å kunne gi de nyankomne en god opplæring, ønsket Utdanningsdirektoratet en rapportering på situasjonen med hensyn til lærerkrefter, opplæringstilbud og samarbeid mellom skole og andre kommunale tjenester.

Analyser av spørningen høsten 2017 viser at små kommuner opplever noe større utfordringer når det gjelder organisering av opplæring for nyankomne elever enn de større kommunene. De små

kommunene svarer også sjeldnere at de organiserer særskilte opplæringstilbud eller oppretter nye innføringstilbud for nyankomne elever.

Over halvparten av kommunene på Sør- og Vestlandet svarer at utfordringene med organisering av opplæring for nyankomne elever er ganske store eller veldig store. Mens kommuner i Midt- og Nord-Norge, på Østlandet, og i Oslo og Akershus mener at utfordringene er veldig små, ganske små, eller verken/eller.

Videre ble skoleeiere bedt om å oppgi hvilke utfordringer de synes er størst. Mangel på tospråklige lærere og mangel på lærere med kompetanse i andrespråksdidaktikk skiller seg ut som hovedutfordringer. Skoleeiere fra Sør- og Vestlandet krysser i større grad av for at noe er en hovedutfordring i deres kommune/fylke sammenlignet med skoleiere fra andre landsdeler.

70 prosent av skoleeierne i kommunene svarer at de har ansatt lærere som en direkte følge av flyktnings situasjonen. Over halvparten av skoleeiere i fylkeskommune, og rundt en femdel av skolelederne, svarer at de har ansatt lærere på grunn av flyktnings situasjonen.

Litt under en femdel av skolelederne oppgir at de har lærere som jobber bare med nyankomne elever ved skolen. Noen flere ved de større skolene enn de mindre svarer at de har lærere som jobber bare med nyankomne.

En god del skoleledere og skoleeiere oppgir at lærerne har kompetanse innen andrespråksdidaktikk og tospråklig fagopplæring, men at dette ikke er tilstrekkelig for å møte økningen i andelen nyankomne elever. Kompetanse innen andrespråksdidaktikk og tospråklig fagopplæring er de kompetansene respondentene mener det er mest behov for på deres skole eller i deres kommune eller fylkeskommune. Det ønskes også mer kompetanse innen flerkulturell pedagogikk.

6 Opplæringsmodeller

De senere årene har det blitt åpnet for flere muligheter til å utvikle nye fleksible opplæringsmodeller for yrkesfag lokalt. Flexibilitet i utdanningsprogrammene er ett av tre prioriterte grunnprinsipper i arbeidet med å utvikle og forbedre videregående opplæring, jf. Meld. St. 20. Prinsippet innebærer mulighet til fordypning, tilpasning til enkeltpersoners ulike valg, og ulike fagområders behov. For å få et innblikk i hvordan disse mulighetene for fleksibilitet utnyttes, ble fylkeskommunene spurt om hvilke opplæringsmodeller de tilbyr, og i hvilken grad det informeres aktivt om de ulike opplæringsmodellene.

Spørsmålene om opplæringsmodeller, som gjelder videregående opplæring, ble *kun* gitt til skoleeiere i fylkeskommune. Det betyr at 15 respondenter har svart på disse spørsmålene. Med en så liten respondentgruppe er det ikke hensiktsmessig å fordele svarene etter andre variabler, følgelig vil dette kapitlet kun gjengi den totale svarfordelingen.

6.1 Full opplæring i bedrift mest utbredt innen 6 av 8 utdanningsprogrammer

Spørsmålet om hvilke opplæringsmodeller fylkeskommunen tilbyr ble fremstilt i et spørsmålsbatteri, hvor respondentene skulle krysse av for hvilke opplæringsmodeller som tilbys innenfor de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Det var mulig å krysse av for flere utdanningsprogram for hver opplæringsmodell, derfor summeres ikke antall svar per opplæringsmodell til antallet fylkeskommuner som har svart på undersøkelsen. Hver celle i Tabell 6.1 må derfor forstås i lys av det totale antallet respondenter som har fått spørsmålet. For eksempel må 5 i cellen øverst til venstre, leses som at 5 av 15 fylkeskommuner tilbyr opplæringsmodellen innenfor det aktuelle utdanningsprogrammet. Med et så lavt antall respondenter vil det være misvisende å se på forskjeller i prosentandel, og svarene gjengis derfor kun i *Antall* i Tabell 6.1.

Innenfor seks av de åtte utdanningsprogrammene tilbys opplæringsmodellen «0 + 4/ full opplæring i bedrift» av flest fylkeskommuner. De to unntakene er at innenfor «Bygg- og anleggsteknikk» tilbys opplæringsmodellene «1 + 3 i bedrift» av flest fylkeskommuner, mens for «Helse- og oppvekstfag» tilbys opplæringsmodellene «Vekslingsløp» og «Treårig løp til studiekompetanse på yrkesfaglige utdanningsprogrammer» av flest fylkeskommuner. Variasjonen på tvers av utdanningsprogram er mindre innen opplæringsmodellene «1 + 3 i bedrift» og «0 + 4/ full opplæring i bedrift», enn i de fire andre modellene.

«Treårig løp til studiekompetanse på yrkesfaglige utdanningsprogrammer» innen «Helse- og oppvekstfag» er det opplæringsløpet som tilbys av flest fylkeskommuner, henholdsvis av 11 fylkeskommuner. Videre følger «1 + 3 i bedrift» innen «Bygg- og anleggsteknikk», etterfulgt av «Vekslingsløp» innenfor «Helse- og oppvekstfag», som tilbys av henholdsvis 10 og 9 fylkeskommuner.

Disse fire tilbudene er også de eneste som tilbys av over halvparten av fylkeskommunene som har svart på undersøkelsen.

En respondent krysset av på utdanningsprogrammene «Naturbruk» og «Bygg- og anleggsteknikk» i «annet»-raden. Vedkommende, samt tre andre respondenter benyttet det åpne svarfeltet hvor respondentene ble bedt om å spesifisere dersom de krysset av for «annet». Disse kommentarene var hovedsakelig presisering av spesialtilfeller av opplæringsmodellene som er gjengitt i spørsmålsbatteriet. For eksempel:

1) ikke søkbart men vi legger til rette for 1+3 og 0+4 når dette passer enkelte elever 2) enkelte skoler tilbyr elever å ta programfag ute i bedrift. Dette opprettholder tilbud i distriktet og rekrutterer til lokalt næringsliv.

Tabell 6.1: «Hvilke opplæringsmodeller tilbyr fylkeskommunen?». Antall. N=15.

	Naturbruk	Bygg- og anleggs- teknikk	Design og håndverk	Elektrofag	Helse- og oppvekstfag	Restaurant- og matfag	Service og samferdsel	Teknikk og industr. produksjon
	Antall	Antall	Antall	Antall	Antall	Antall	Antall	Antall
1 + 3 i bedrift (ett år i skole + tre år i lærebedrift)	5	10	5	5	5	5	6	6
0 + 4/ full opplæring i bedrift (fire år i lærebedrift)	7	8	8	7	7	7	8	8
Vekslingsløp (ulike modeller som veksler mellom skole og bedrift gjennom hele eller store deler av løpet)	0	6	2	0	9	0	2	2
TAF/YSK (Tekniske- og allmenne fag /yrkes- og studiekompetanse)	1	6	1	3	5	2	4	7
Treårig løp til studiekompetanse på yrkesfaglige utdanningsprogrammer	2	1	2	4	11	0	2	4
Tre år i skole	2	3	1	5	6	1	2	5
Annet, spesifiser nedenfor	1	1	0	0	0	0	0	0

6.2 Varierende informering om opplæringsmodellene

Fylkeskommunenes svar på hvor aktivt det informeres om de ulike opplæringsmodellene gjengis i Tabell 6.2. Det lave antallet fylkeskommuner gjør at det ikke er hensiktsmessig å oppgi prosentfordelinger, og det oppgis derfor kun antall. Kolonnen N viser antall fylkeskommuner som har svart på det aktuelle spørsmålet.

Respondenten har i forholdsvis i liten grad benyttet ytterkategorien. Altså mener fylkeskommunene at det hovedsakelig informeres «i liten grad» eller «i stor grad» om de seks opplæringsmodellene.

Det er ingen fylkeskommuner som har svart at de «i svært stor grad» informerer aktivt om «1 + 3 i bedrift» og «0 + 4/ full opplæring i bedrift». Flertallet mener at det kun «i liten grad» informeres aktivt om disse to opplæringsmodellene.

For de fire resterende opplæringsmodellene mener flertallet av fylkeskommunene at de «i stor grad» informerer aktivt om modellene. Derimot bør en merke seg at det kun er én respondent som skiller de to kategoriene «i liten grad» og «i stor grad» på spørsmålet «Tre år i skolen».

Tabell 6.2: «I hvilken grad informeres det aktivt om de ulike opplæringsmodellene?». Antall.

	I svært liten grad Antall	I liten grad Antall	I stor grad Antall	I svært stor grad Antall	Totalt Antall
1 + 3 i bedrift (ett år i skole + tre år i lærebedrift)	2	9	3	0	14
0 + 4/ full opplæring i bedrift (fire år i lærebedrift)	3	8	3	0	14
Vekslingsløp (ulike modeller som veksler mellom skole og bedrift gjennom hele eller store deler av løpet)	1	1	8	2	12
TAF/YSK (Tekniske- og allmenne fag /yrkes- og studiekompetanse)	3	1	7	1	12
Treårig løp til studiekompetanse på yrkesfaglige utdanningsprogrammer	0	2	8	3	13
Tre år i skole	1	3	4	0	8

6.3 Oppsummering

De senere årene har det blitt åpnet for flere muligheter til å utvikle nye fleksible opplæringsmodeller for yrkesfag lokalt. For å få ett innblikk i hvordan disse mulighetene for fleksibilitet utnyttes, ble fylkeskommunene spurt om hvilke opplæringsmodeller de tilbyr, og i hvilken grad det informeres aktivt om de ulike opplæringsmodellene.

Spørsmålet om hvilke opplæringsmodeller som tilbys viser at innenfor seks av de åtte utdanningsprogrammene tilbys opplæringsmodellen «0 + 4/ full opplæring i bedrift» av flest fylkeskommuner. Derimot er det modellen «Treårig løp til studiekompetanse på yrkesfaglige

utdanningsprogrammer» innen «Helse- og oppvekstfag» som tilbys av flest fylkeskommuner, henholdsvis av 11 fylkeskommuner. Videre følger «1 + 3 i bedrift» innen «Bygg- og anleggsteknikk», etterfulgt av «Vekslingsløp» innenfor «Helse- og oppvekstfag», som tilbys av henholdsvis 10 og 9 fylkeskommuner.

Fylkeskommunenes svar tyder på at det er en viss variasjon i grad av aktiv informering om de ulike opplæringsmodellene. For mens majoriteten mener at det «i liten grad» informeres aktivt om modellene «1 + 3 i bedrift» og «0 + 4/ full opplæring i bedrift», mener et flertall at det «i stor grad» informeres aktivt om opplæringsmodellene «Vekslingsløp», «TAF/YSK», «Treårig løp til studiekompetanse på yrkesfaglige utdanningsprogrammer» og «Tre år i skole».

7 Skolemiljø

Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Utdanningsdirektoratet ønsker å kartlegge i hvilken grad skoler og kommuner opplever at de har tilstrekkelig kompetanse, og nødvendige tverrfaglige samarbeid, til å ivareta elevens rett til et godt psykososialt skolemiljø. I spørringene høsten 2017 ble alle fire respondentgruppene (skoleleder grunnskole, skoleleder videregående, skoleeier kommune og skoleeier fylkeskommune) stilt åtte spørsmål om deres arbeid for å sikre et godt skolemiljø.

Spørsmål om skolemiljø har vært stilt i en rekke andre Spørringer til Skole-Norge, men de har omhandlet andre sider ved dette temaet enn det som tas opp i høstens spørringer. Spørsmålene som ble stilt denne gangen er med andre ord ulike de som har vært stilt tidligere, og svarene er derfor ikke hensiktsmessig å sammenlikne.

7.1 God kompetanse knyttet til arbeidet med skolemiljø

Respondentene ble først stilt tre spørsmål om i hvilken grad de mener ansatte ved skolen eller i kommunen/fylkeskommunen har kompetanse og kunnskap rundt henholdsvis psykososialt skolemiljø, regelverket knyttet til skolemiljø og arbeid mot mobbing. Generelt svarer mange skoleledere og skoleeierne at de ansatte har tilstrekkelig kompetanse og kunnskap om slike saker. Dette står i kontrast til Djupedal-utvalgets utredning der det blant annet skisseres utfordringer knyttet til hvor vidt elevenes rettigheter blir ivaretatt på en tilstrekkelig god måte, at det er for lite bevissthet om betydningen av skolekultur, at elever og foreldre i for liten grad involveres, og at skoleeiere og skoleledere opplever for lite kapasitet og kunnskap til å håndtere slike saker (NOU 2015:2).

Tabell 7.1 viser at et flertall innen alle respondentgruppene har svart at ansatte i stor grad *Har tilstrekkelig kompetanse til å ivareta elevenes rett til et godt psykososialt skolemiljø*. Totalt ser en at nesten 9 av 10 har svart at ansatte *i svært stor* eller *i stor grad* besitter denne type kompetanse. Med unntak av 1 prosent av grunnskolelederne, har ingen krysset av for alternativene *Ikke i det hele tatt* eller *i liten grad*. Skolelederne, både fra grunnskolen og videregående, har i større grad enn skoleeierne svart *i svært stor grad* på dette spørsmålet. Alt i alt viser dette at respondentene mener at ansatte besitter denne kompetansen.

Tabell 7.1: «I hvilken grad opplever du at ansatte ved skolen/i kommunen/fylkeskommunen har tilstrekkelig kompetanse til å ivareta elevens rett til et godt psykososialt skolemiljø?». Etter respondenttype. Prosent.

	Ikke i det hele tatt %	I liten grad %	I noen grad %	I stor grad %	I svært stor grad %	N
Grunnskole	0	1	10	68	22	493
Videregående	0	0	13	67	21	78
Kommune	0	0	20	68	12	91
Fylkeskommune	0	0	29	57	14	14
<i>Total</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>12</i>	<i>68</i>	<i>20</i>	<i>676</i>

På spørsmålet om hvorvidt ansatte *Har tilstrekkelig kunnskap om regelverket for arbeid med skolemiljø* (Tabell 7.2) finner vi igjen at en ganske betydelig majoritet, innen samtlige respondentgrupper, svarer *I stor grad*. Igjen svarer kun 1 prosent av grunnskolene, og ingen fra de tre andre gruppene, *Ikke i det hele tatt* eller *I liten grad*. Det er forholdsvis lite variasjon på tvers av respondentgruppene.

Tabell 7.2: «I hvilken grad opplever du at ansatte ved skolen/i kommunen/fylkeskommunen har tilstrekkelig kunnskap om regelverket for arbeid med skolemiljø?». Etter respondenttype. Prosent

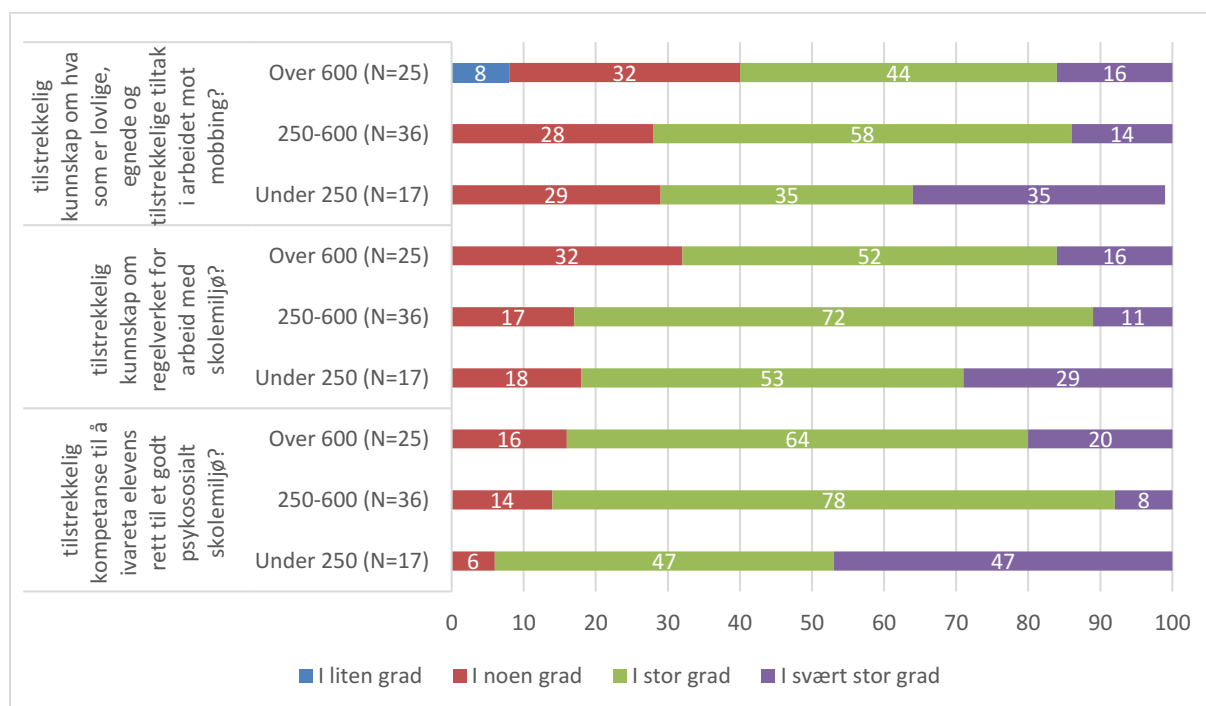
	Ikke i det hele tatt %	I liten grad %	I noen grad %	I stor grad %	I svært stor grad %	N
Grunnskole	0	1	12	63	24	489
Videregående	0	0	22	62	17	78
Kommune	0	0	20	63	17	90
Fylkeskommune	0	0	21	57	21	14
<i>Total</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>15</i>	<i>62</i>	<i>23</i>	<i>671</i>

Selv om omtrent halvparten av respondentene innen samtlige respondentgrupper svarer *I stor grad* på spørsmålet om ansattes kunnskap om hva som er lovlige, egnede og tilstrekkelige tiltak i arbeidet mot mobbing (Tabell 7.3), er svarspredningen på de ulike svaralternativene noe større enn på de to forrige spørsmålene. På de to foregående spørsmålene oversteg aldri prosentandelen 29 prosent på alternativet *I noen grad*, her ser en derimot at det innen tre av respondentgruppene er det 30 prosent eller flere som krysser av for *I noen grad*. Grunnskolelederne gir i størst grad uttrykk for at ansatte besitter denne type kompetanse, og 79 prosent svarer enten *I stor grad* eller *I svært stor grad*.

Tabell 7.3: «I hvilken grad opplever du at ansatte ved skolen/i kommunen/fylkeskommunen har tilstrekkelig kunnskap om hva som er lovlige, egnede og tilstrekkelige tiltak i arbeidet mot mobbing?». Etter respondenttype. Prosent.

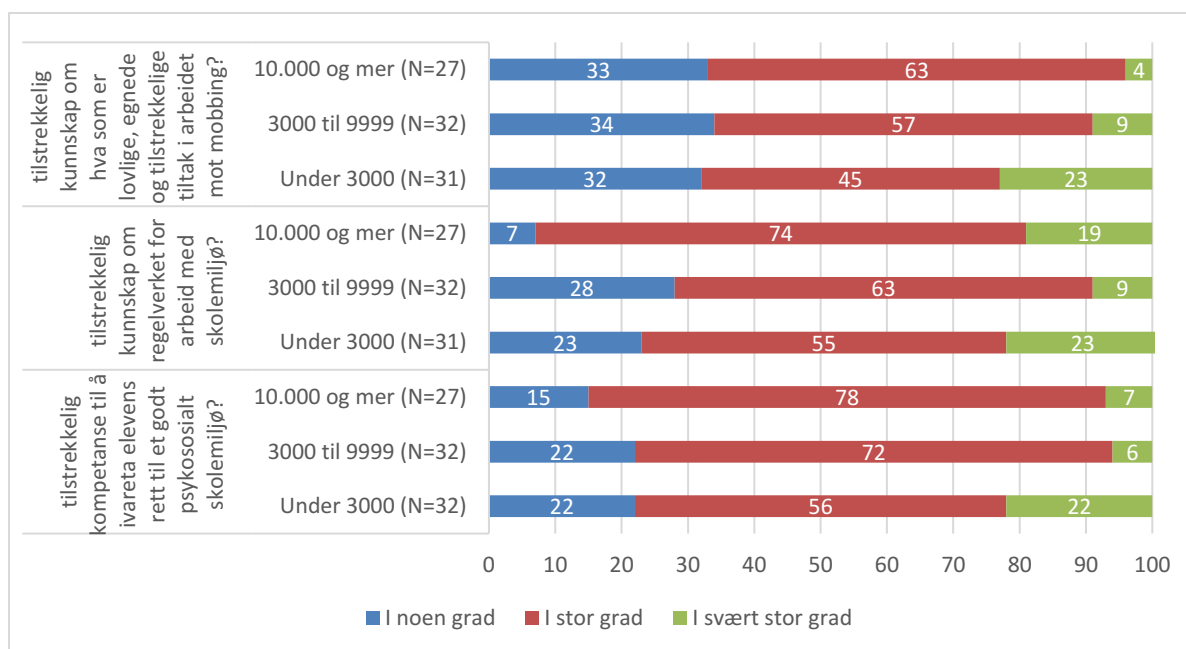
	Ikke i det hele tatt %	I liten grad %	I noen grad %	I stor grad %	I svært stor grad %	N
Grunnskole	0	1	19	61	18	490
Videregående	0	3	30	49	19	78
Kommune	0	0	33	54	12	90
Fylkeskommune	0	0	43	50	7	14
<i>Total</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>23</i>	<i>59</i>	<i>17</i>	<i>672</i>

Det er svært små variasjoner etter skolestørrelse på grunnskolenivå på disse tre spørsmålene. På videregående finner vi derimot forskjeller etter skolestørrelse. Figur 7.1 viser at ledere fra de minste skolene i størst grad krysser av for *I svært stor grad* på alle tre spørsmålene. Differansen er størst på spørsmålet om ansatte har tilstrekkelig kompetanse til å ivareta elevenes rett til et godt psykososialt skolemiljø. Ved de minste videregående skolene mener 47 prosent at de ansatte har tilstrekkelig kompetanse til å ivareta elevenes rett til et godt psykososialt skolemiljø i *Svært stor grad*. Tilsvarende andeler for de mellomstore og de største videregående skolene er henholdsvis 8 prosent og 20 prosent.

Figur 7.1: «I hvilken grad opplever du at ansatte ved skolen/i kommunen/fylkeskommunen har ...». Videregående etter skolestørrelse. Prosent.

Figur 7.2 viser kommunenes svar etter kommunestørrelse. De største kommunene (93 prosent) skiller seg noe ut fra de mellomstore (72 prosent) og de minste (78 prosent) ved å ha en litt høyere andel som svarer at de i stor eller i svært stor grad har tilstrekkelig kunnskap om regelverket for arbeid med skolemiljø.

Figur 7.2: «I hvilken grad opplever du at ansatte ved skolen/i kommunen/fylkeskommunen har ...». Kommuner etter kommunestørrelse. Prosent.

Vi fant ingen betydelige variasjoner etter skoleslag (barneskoler, 1-10 skole og ungdomsskole) på de tre spørsmålene diskutert over, dette er derfor ikke gjengitt i kapittelet.

7.2 Over 9 av 10 benytter utdanningsdirektoratets nettside som informasjonskilde

Respondentene ble videre spurt om hvor de henter informasjon om regelverket rundt arbeidet med skolemiljø fra. Det var mulig å krysse av for flere alternativer. Prosentandelene må derfor forstås som andelen, fra en gitt gruppe, som krysset av for det aktuelle alternativet. Tabell 7.4 og 7.5 viser henholdsvis skolelederes og skoleeieres svar.

Både blant skoleeierne og skolelederne har over 9 av 10 svart at de henter informasjon om regelverket fra *Utdanningsdirektoratets nettsider*. En stor andel svarer også at de henter informasjon fra *Andre nettjenester/instanser*. Det er derimot ganske store variasjoner på tvers av respondentgruppene på dette alternativet. Blant skoleledere går andelen fra 65 prosent hos ledere ved ungdomsskoler til 48 prosent blant videregåendeledere (Tabell 7.4. og 7.5).

Alternativet *Informasjon fra skoleeier* ble kun gitt til skoleledere, andelen som har krysset av på dette alternativet varierer fra 79 prosent blant barneskoler til 62 prosent blant 1-10-skoler (Tabell 7.4). På alternativet *Kolleger* ser en spesielt at ungdomsskolene skiller seg noe fra resten av skoletypene med 22 prosent. Tilsvarende andeler for de andre skoletypene er fra 34 til 39 prosent (Tabell 7.4).

Tabell 7.4: «Hvor henter du informasjon om regelverket?». Skoleleder. Prosent

	Barneskole	1-10-skole	Ungdoms- skole	Videregående	Totalt
	%	%	%	%	%
Utdanningsdirektoratets nettsider	91	96	95	95	97
Andre nettjenester/instanser	52	58	65	48	55
Kolleger	38	34	22	39	35
Informasjon fra skoleeier	79	62	68	77	73
Annet	19	19	17	14	18
<i>N</i>	284	122	92	79	577

På skoleeiernivå finner vi tilnærmet ingen forskjeller mellom de to hovedgruppene på dette spørsmålet. 95 prosent av skoleeierne svarer at de henter informasjon fra *Utdanningsdirektoratets nettjenester*, 69 prosent henter informasjon fra *Andre nettjenester/instanser*, 47 prosent fra *Kolleger* og 26 prosent fra *Annet* (Figur 7.5).

Tabell 7.5: «Hvor henter du informasjon om regelverket?». Skoleeier. Prosent

	Kommune	Fylkeskommune	Total
	%	%	%
Utdanningsdirektoratets nettsider	95	93	95
Andre nettjenester/instanser	71	60	69
Kolleger	46	53	47
Annet	25	33	26
<i>N</i>	95	15	110

Tabell 7.6 viser at svarfordelingen varierer noe etter skolestørrelse. For eksempel synker andelen som svarer at de henter informasjon fra kolleger med skolestørrelse, både i videregående- og grunnskolesektoren. Differansen mellom de største og de minste grunnskolene på dette alternativet er 13 prosentpoeng. 15 prosentpoeng flere grunnskoleledere fra de største skolene, sammenlignet med de minste krysser av på alternativet *Informasjon fra skoleeier*. De mellomstore skolene har den største andelen på alternativet *Andre nettjenester* i begge gruppene.

Tabell 7.6: «Hvor henter du informasjon om regelverket?». Skoleleder grunnskole og Videregående etter skolestørrelse. Grunnskole og videregående etter skolestørrelse. Prosent.

	Grunnskole			Videregående		
	Under 100	100-299	300 og mer	Under 250	250-600	Over 600
	%	%	%	%	%	%
Udir.s nettsider	97	98	97	100	100	85
Andre nettjenester/instanser	56	61	48	24	64	42
Kolleger	42	32	29	45	45	19
Informasjon fra skoleeier	68	69	83	77	69	89
Annet	26	17	15	18	14	12
<i>N</i>	149	211	138	17	36	26

Vi fant svært lite variasjon på grunnlag av kommunestørrelse og landsdel, og disse svarfordelingene er derfor ikke gjengitt i kapittelet.

Respondentene hadde også mulighet til å skrive inn andre informasjonskilder de benytter. Det som ble gjentatt hyppigst var *Fylkesmannen, kurs hos Fylkesmannen, Lovdata og andre lovklider*, men også *læringsmiljøprosjekter og kompetansesentre* ble trukket frem.

7.3 Foretrekker å få informasjonen fra Utdanningsdirektoratets hjemmesider

En annen side av dette er hvor skoleeiere og skoleledere foretrekker å få informasjonen om gode tiltak i en mobbesituasjon fra. Tabell 7.7 og 7.8 viser henholdsvis skolelederes og skoleeieres svar på hvor de foretrekker å få denne informasjonen fra. Det var mulig å krysse av for flere alternativer på dette spørsmålet.

Omtrent 9 av 10 skoleledere fra samtlige skoletyper, mener at de foretrekker å få informasjonen fra utdanningsdirektoratets nettsider (Tabell 7.7). På alternativene *Kolleger, Andre nettjeneste/instanser* og *Informasjon fra ledelsen* krysser mellom 40 og 50 prosent av lederne fra barneskolene og 1-10-skolene av. Også ungdomsskolelederne faller innenfor dette intervallet på de to sistnevnte alternativene. Ledere fra videregående skiller seg ut med en lavere andel på flere alternativer, mens de har relativt sett høy andel på alternativene *Informasjon fra ledelsen* og *Mobbeombud*. En høyere andel av de videregående skolene (47 prosent) svarer at de har *Mobbeombud*, sammenliknet med barneskolene (24 prosent), 1-10-skolene (26 prosent) og ungdomsskolene (34 prosent) (Tabell 7.7).

Tabell 7.7: «Hvordan foretrekker du å få informasjon om hva som kan være gode tiltak i en mobbesituasjon?». Skoleleder etter skoletype. Prosent

	Barneskole	1-10-skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%	%
Utdanningsdirektoratets nettsider	98	92	89	89	94
Andre nettjenester/instanser	48	47	49	39	47
Kolleger	48	44	32	34	43
Informasjon fra ledelsen	53	52	40	46	49
Film/video	35	31	36	17	32
Mobbeombud	24	26	34	47	29
Annet	11	10	10	14	11
<i>N</i>	<i>345</i>	<i>147</i>	<i>111</i>	<i>85</i>	<i>688</i>

Blant skoleeiere (Tabell 7.8) er også andelen som krysset av for at de foretrekker å få informasjon fra Utdanningsdirektoratets nettsider svært høy, omtrent 9 av 10. Med unntak av alternativene *Informasjon fra ledelsen* og *Mobbeombud* er andelen høyere blant kommunene enn fylkeskommunene. Blant kommuner krysser 45 prosent av på alternativene *Andre nettjeneste/instanser* og *Kolleger*, mens andelen er mellom 20 og 31 prosent på de andre informasjonskildene.

Tabell 7.8: «Hvordan foretrekker du å få informasjon om hva som kan være gode tiltak i en mobbesituasjon?». Skoleeier. Prosent

	Kommune	Fylkeskommune	Total
	%	%	%
Utdanningsdirektoratets nettsider	92	87	91
Andre nettjenester/instanser	45	27	43
Kolleger	44	40	44
Informasjon fra ledelsen	26	40	28
Film/video	31	13	28
Mobbeombud	20	40	23
Annet	15	7	14
<i>N</i>	<i>95</i>	<i>15</i>	<i>110</i>

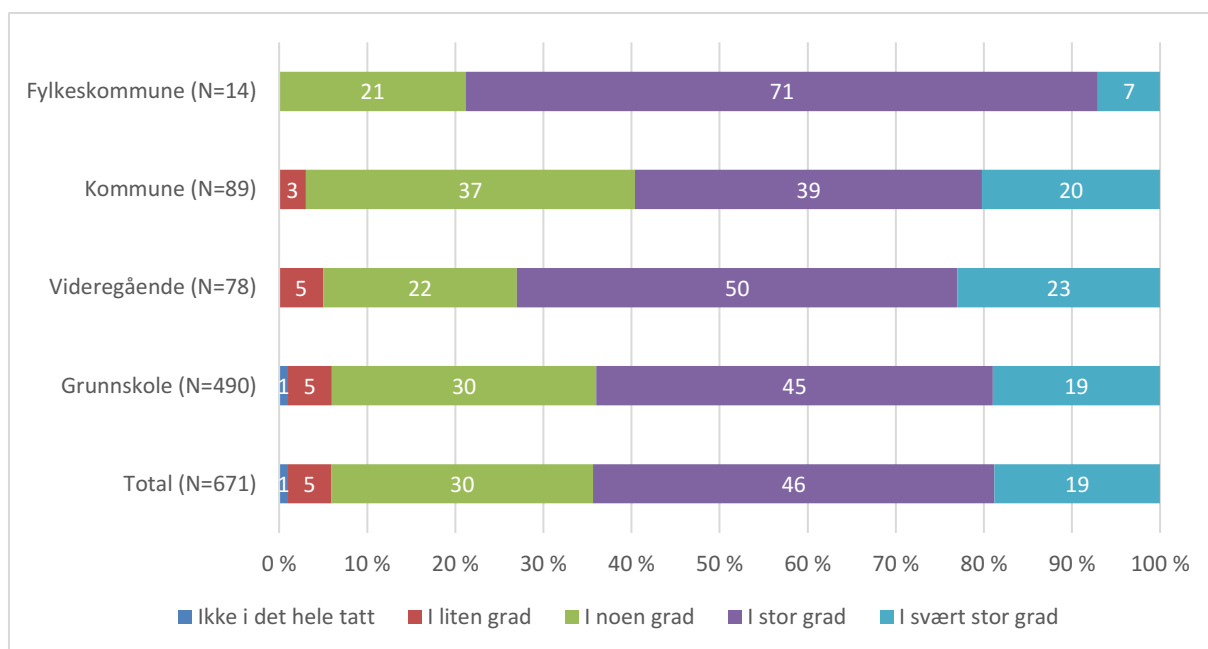
Vi finner ikke forskjeller i svarmønstrene etter skolestørrelse og kommunestørrelse.

79 respondenter benyttet muligheten å spesifisere andre informasjonskilder de foretrakk, og særlig *Fylkesmannen*, men også *PPT* og *Læringsmiljøseneteret* ble trukket frem her.

7.4 Samarbeidsnettverk om psykososialt skolemiljø er forholdsvis utbredt

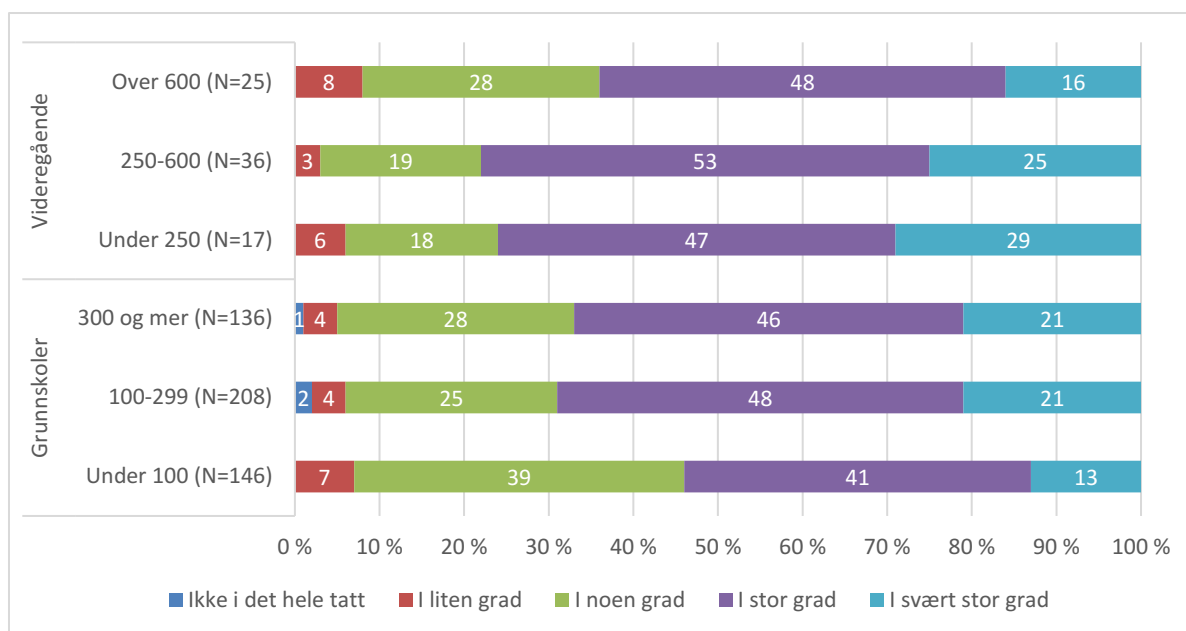
Respondentene ble videre spurt om *I hvilken grad har din(e) skole(r) etablert samarbeidsnettverk med andre lokale etater og tjenester i kommunen (PPT, Skolehelsetjeneste, Barne-familievern mv.) for å ivareta elevens rett til et godt psykososialt skolemiljø?* Figur 7.3 viser fordelingen totalt og etter respondenttype.

Totalt har 65 prosent av respondentene svart at sin(e) skole(r) i stor eller svært stor grad har etablert denne type samarbeidsnettverk (Figur 7.3). Ser en på disse kategoriene samlet på tvers av respondentgruppene, varierer dette mellom 59 og 78 prosent. Figur 7.3 viser at fordelingen er svært lik blant kommuner og grunnskoler, mens ledere i videregående skole og fylkeskommuner i noe større grad mener at sin(e) skole(r) har etablert denne type samarbeidsnettverk. Det kan med andre ord se ut til at slike samarbeidsnettverk er noe mer utbredt på videregående nivå enn på grunnskolenivå.

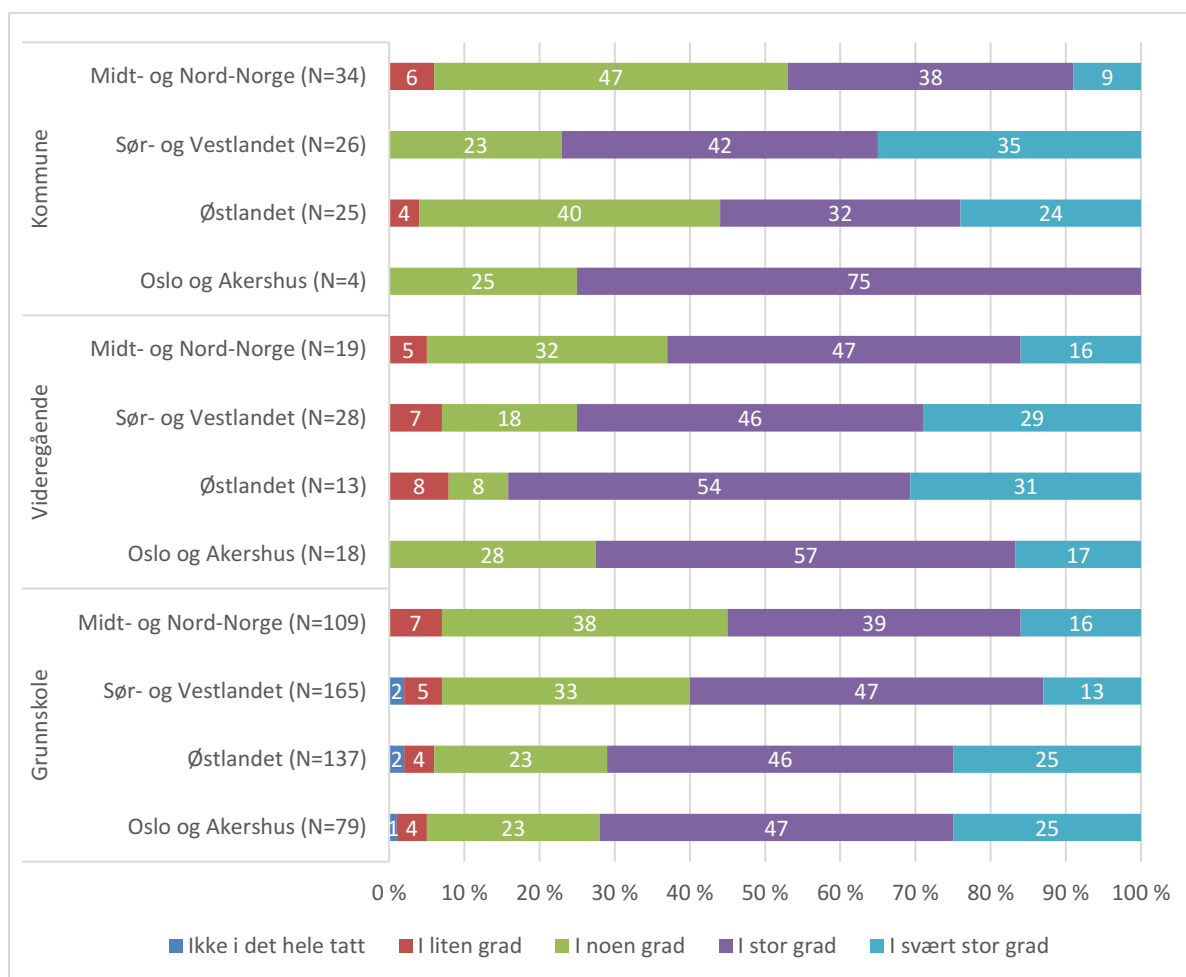
Figur 7.3: «I hvilken grad har din(e) skole(r) etablert samarbeidsnettverk med andre lokale etater og tjenester i kommunen (PPT, Skolehelsetjeneste, Barne-familievern mv.) for å ivareta elevens rett til et godt psykososialt skolemiljø?». Etter respondenttype. Prosent.

Analyser etter skolestørrelse viser at lederne fra de minste grunnskolene i mindre grad enn de fra mellomstore og store, mener at de har etablert denne type samarbeidsnettverk (Figur 7.4). Ser en på kategorien *I stor grad* og *I svært stor grad* samlet har 15 prosentpoeng færre ledere fra de minste skolene kryssset av på disse alternativene sammenlignet med de mellomstore, mens differansen er 13 prosentpoeng opp til de største skolene. Det motsatte mønsteret vises blant ledere i videregående skole. Her har 14 prosentpoeng færre fra de største skolene kryssset av for en av disse to kategoriene sammenlignet med de mellomstore, og 12 prosentpoeng i forhold til de minste. Vi har også sett på variasjoner etter kommunestørrelse, men disse var såpass små at vi ikke gjengir fordelingen.

Figur 7.4: «I hvilken grad har din(e) skole(r) etablert samarbeidsnettverk med andre lokale etater og tjenester i kommunen (PPT, Skolehelsetjeneste, Barne-familievern mv.) for å ivareta elevens rett til et godt psykososialt skolemiljø?». Etter skolestørrelse. Prosent.

Ser en på svarfordelingen etter landsdel (Figur 7.5) finner man at andelen som har svarte i stor eller i svært stor grad er lavest i Midt- og Nord-Norge blant både kommuner, videregående og grunnskoler. Blant ledere i grunnskolen markerer Oslo og Akershus og Østlandet seg med de høyeste andelene, henholdsvis 72 og 73 prosent, som har krysset av for en av disse kategoriene. Østlandet, etterfulgt av Sør- og Vestlandet, skiller seg med høyeste andel blant ledere i videregående. På kommunenivå har Sør- og Vestlandet, etterfulgt av Oslo og Akershus, den høyeste andelen. Fylkeskommunenes svar er ikke gjengitt her da det er lite hensiktsmessig å dele en så liten respondentgruppe opp i fire kategorier.

Figur 7.5: «I hvilken grad har din(e) skole(r) etablert samarbeidsnettverk med andre lokale etater og tjenester i kommunen (PPT, Skolehelsetjeneste, Barne-familievern mv.) for å ivareta elevens rett til et godt psykososialt skolemiljø?». Etter landsdel og respondenttype. Prosent.

7.5 Varierende kjennskap til tilbudene i *Inkluderende barnehage- og skolemiljø*

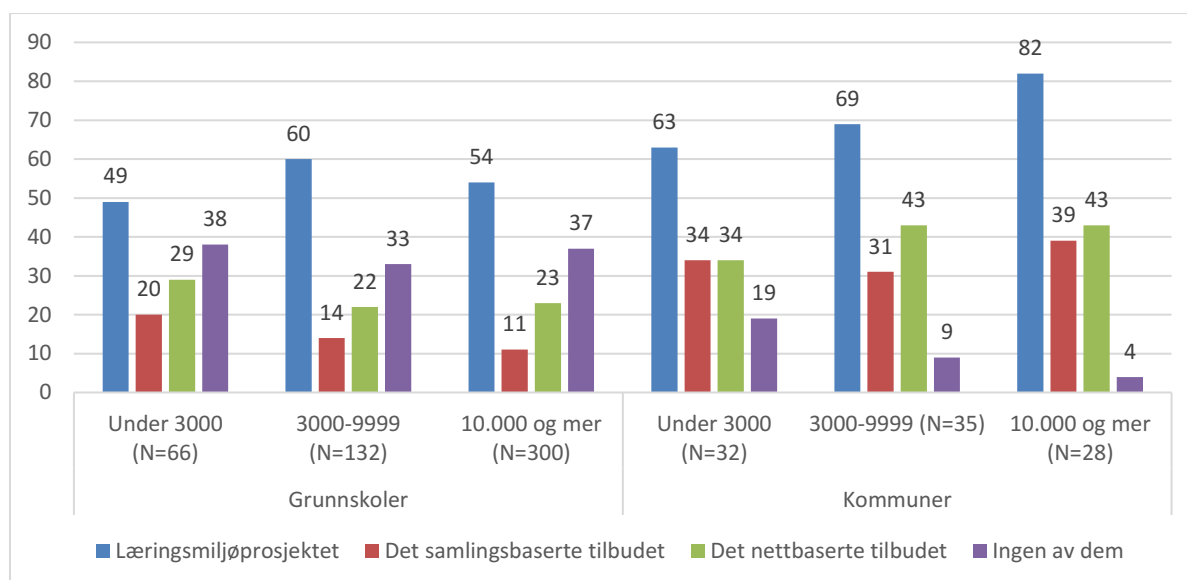
Det to siste spørsmålene går på hvilke av tre tilbud i *Inkluderende barnehage- og skolemiljø* fra utdanningsdirektoratets nettsider respondentene kjente til. Det var mulig å velge flere alternativer på dette spørsmålet.

Både totalt, og innen samtlige respondentgrupper, svarer flest at de kjenner til tilbudet *Læringsmiljøprosjektet* (Tabell 7.9). 71 prosent av kommunene kjente til dette tilbudet, mens tilsvarende andeler for fylkeskommunene og grunnskolene er henholdsvis 60 prosent og 55 prosent. De videregående skolene (19 prosent) skiller seg de andre gruppene ved å ha en betydelig lavere andel som kjenner til dette. En kan også merke seg at 67 prosent av de videregående skolene svarer at de ikke kjenner til noen av tilbudene. Til sammenligning gjelder dette i overkant av 30 prosent av grunnskolene og fylkeskommunene, mens kun 11 prosent av kommunene svarer dette. På alternativene *Det samlingsbaserte tilbudet* og *Det nettbaserte tilbudet* er andelen betydelig lavere enn for *Læringsmiljøprosjektet*, noe som ikke er uventet med tanke på at det sistnevnte startet opp i 2013, mens de to førstnevnte først startet opp i januar 2017. Kommunene har også en forholdsvis høy andel som svarer at de kjenner til de to nyeste tilbudene, henholdsvis 35 og 40 prosent, mens videregående har de laveste andelene, på kun 1 og 13 prosent (Tabell 7.9).

Tabell 7.9: «Hvilke av de tre nevnte tilbudene i «Inkluderende barnehage- og skolemiljø» på Utdanningsdirektoratets nettsider kjenner du til?». Etter respondenttype. Prosent.

	Grunnskole	Videregående	Kommune	Fylkes- kommune	Total
Læringsmiljøprosjektet	55	19	71	60	53
Det samlingsbaserte tilbudet	13	1	35	33	15
Det nettbaserte tilbudet	24	13	40	20	25
Ingen av dem	36	67	11	33	36
<i>N</i>	498	79	95	15	687

Figur 7.6 viser grunnskolenes og kommuners svar etter folketall i kommunen. Vi ser at andelen kommuner som har svart at de kjenner til læringsmiljøprosjektet stiger med kommunestørrelse. Differansen mellom de minste og største kommunene er 19 prosentpoeng på dette alternativet. Tilsvarende ser vi at andelen som svarer *Ingen av dem* synker med kommunestørrelse. Forskjellen mellom de minste og største kommunene er 15 prosentpoeng. Blant grunnskoleledere er variasjonen mindre. Den største variasjonen finner en mellom grunnskoler fra de mellomstore (60 prosent) og minste kommunene (49 prosent) når det gjelder kjennskap til *Læringsmiljøprosjektet*.

Figur 7.6: «Hvilke av de tre nevnte tilbudene i «Inkluderende barnehage- og skolemiljø» på Utdanningsdirektoratets nettsider kjenner du til?». Grunnskole og kommuner etter kommunestørrelse. Prosent.

Vi har også sett på svarene fordelt på skolestørrelse og landsdel, variasjonen var derimot små og presenteres derfor ikke i rapporten.

7.6 1 av 4 ønsker ikke å delta i tilbudene

Avslutningsvis ble respondenten spurt om det var aktuelt og delta i noen av disse tilbudene. Det var også her mulighet til å krysse av på flere alternativer (Tabell 7.10).

Totalt er det 26 prosent som svarer at de ikke ønsker å delta i noen av tilbudene (Tabell 7.10). Andelen går fra omtrent 40 prosent blant videregående og fylkeskommuner, til 8 prosent blant kommunene. 10 prosent svarer også at det ikke er aktuelt og delta, men at de har deltatt på noen av tilbudene. Ser vi på de ulike tilbudene finner vi at den totale andelen som svarer at de ønsker å delta på *Læringsmiljøprosjektet* og det *nettbaserte tilbudet* er over dobbelt så stor som andelen som ønsker å

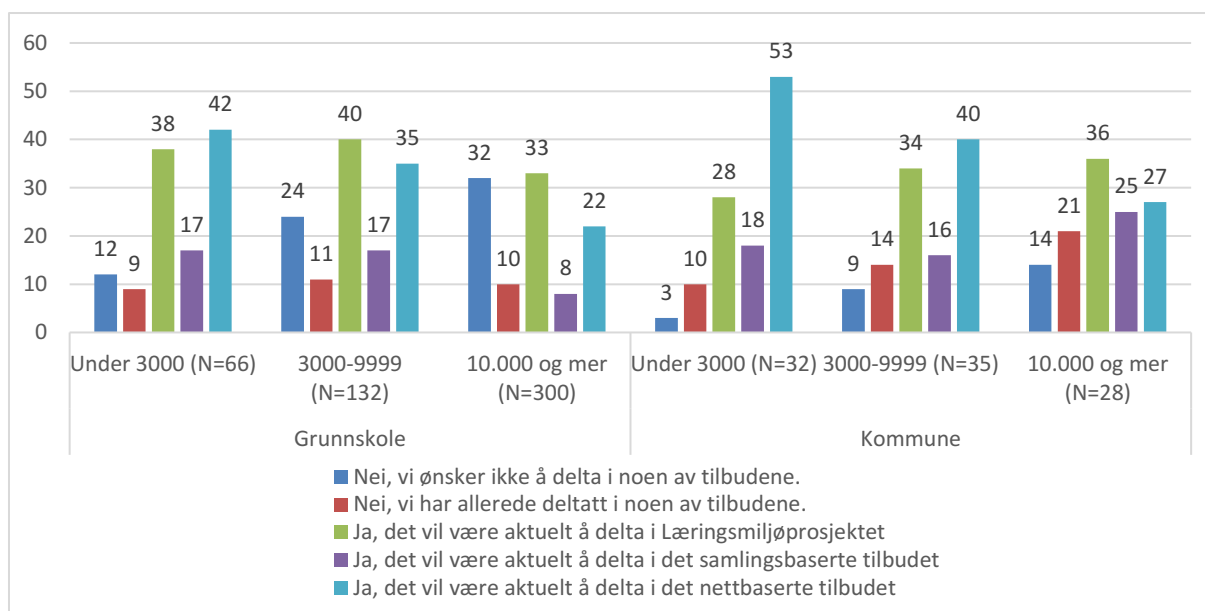
delta på det *samlingsbaserte tilbudet* (14 prosent). Tabell 8.10 viser også at grunnskolene er mest interessert i å delta på *Læringsprosjektet*, mens det *nettbaserte tilbudet* er mest aktuelt for de tre andre respondentgruppene.

Tabell 7.10: «Er det aktuelt for skolen/kommunen/fylkeskommunen å delta i noen av tilbudene i «Inkluderende barnehage- og skolemiljø»?». Etter respondenttype. Prosent.

	Grunnskole	Videregående	Kommune	Fylkes- kommune	Total
Nei, vi ønsker ikke å delta i noen av tilbudene.	27	39	8	40	26
Nei, vi har allerede deltatt i noen av tilbudene.	10	3	15	7	10
Ja, det vil være aktuelt å delta i Læringsmiljøprosjektet	36	24	33	27	34
Ja, det vil være aktuelt å delta i det samlingsbaserte tilbudet	12	15	26	13	14
Ja, det vil være aktuelt å delta i det nettbaserte tilbudet	28	37	41	33	31
<i>N</i>	498	79	95	15	687

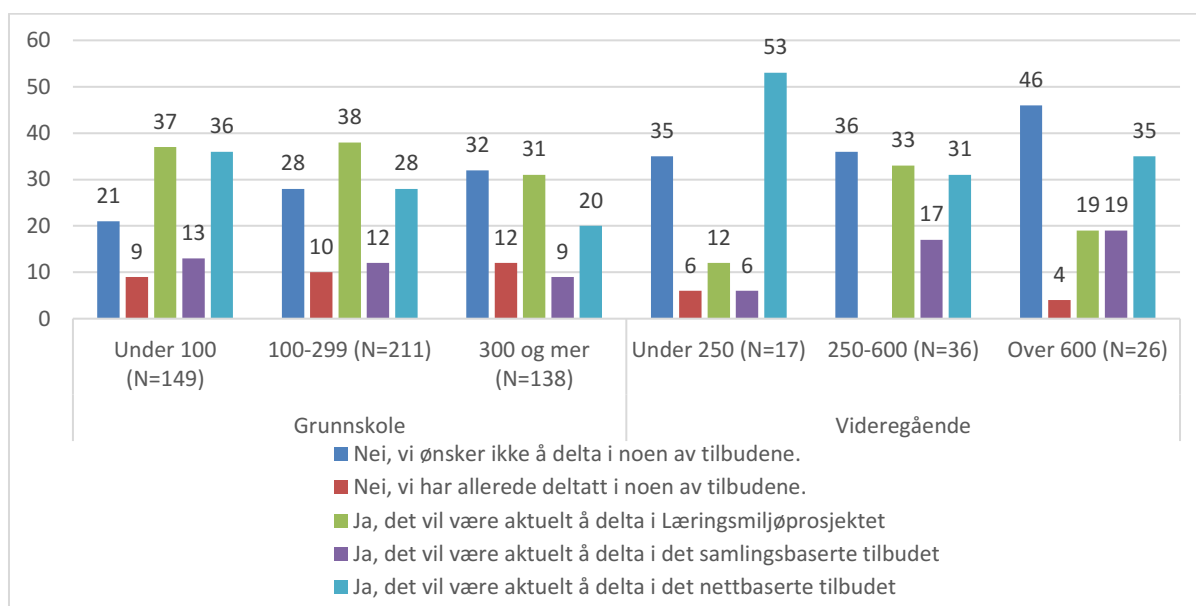
Figur 7.7 viser grunnskolenes og kommunenes svar fordelt etter kommunestørrelse. Ser vi på grunnskolene, finner vi at andelen som svarer at det er aktuelt å delta på det *nettbaserte tilbudet* synker med 20 prosentpoeng fra de største til de minste kommunene. Mønsteret er omvendt, altså stiger andelen med kommunestørrelse, på alternativet *Nei, vi ønsker ikke å delta i noen av tilbudene*. Differansen mellom de minste og største kommunene er 20 prosentpoeng.

Blant kommunene finner vi det samme mønsteret på det *nettbaserte tilbudet*. Differansen mellom de minste og største kommunene er 26 prosentpoeng. Med så små grupper er ikke variasjonene på de andre variablene store nok til å være statistisk pålitelig (Figur 7.7).

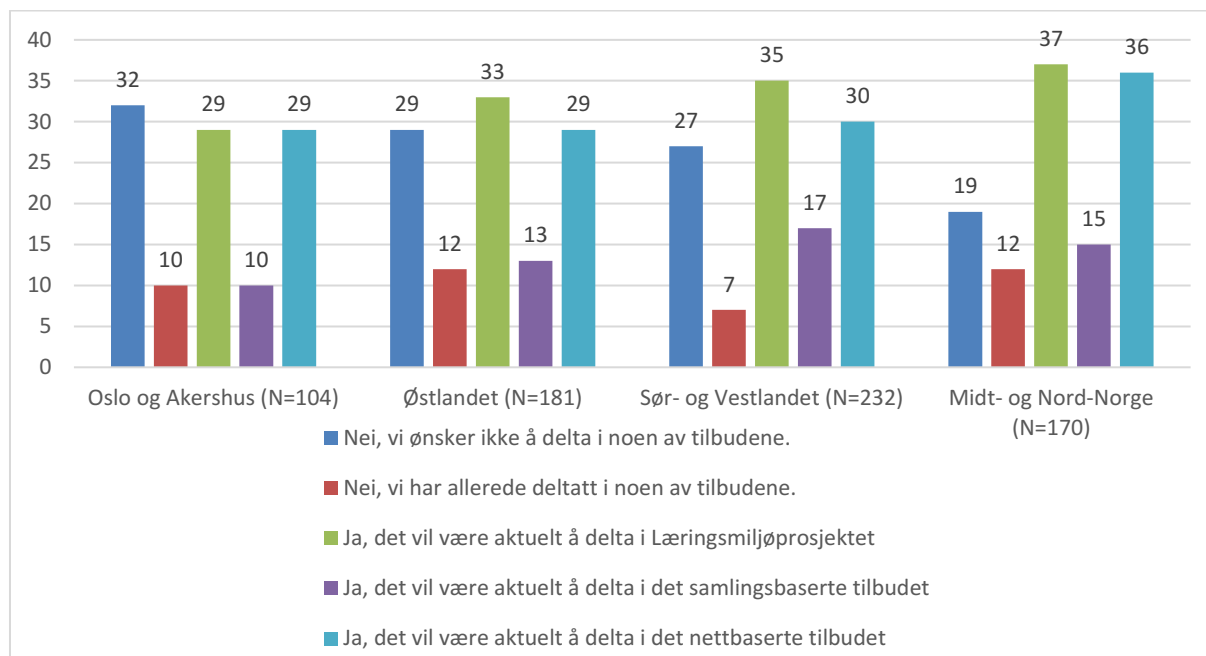
Figur 7.7: Er det aktuelt for skolen/kommunen/fylkeskommunen å delta i noen av tilbudene i «Inkluderende barnehage- og skolemiljø»?». Grunnskole og kommune etter kommunestørrelse. Prosent.

Ser vi på fordelingen etter skolestørrelse finner vi mye av det samme mønsteret som etter kommunestørrelse (Figur 7.8). Andelen grunnskoleledere som svarer *Nei, vi ønsker ikke å delta i noen av tilbudene* stiger med størrelse. Derimot synker andelen som svarer at det er aktuelt å delta på det *nettbaserte tilbudet* med skolestørrelse, og 16 prosentpoeng færre av de største skolene krysser av på dette sammenlignet med de minste. Blant de videregående skolene ser vi også at de minste skolene har den klart største andelen som har svart at det er aktuelt å delta på det *nettbaserte tilbudet*. De minste videregående skolene har derimot en mindre andel som ønsker å delta i *Læringsmiljøprosjektet*, spesielt sammenlignet med de mellomstore.

Figur 7.8: Er det aktuelt for skolen/kommunen/fylkeskommunen å delta i noen av tilbudene i «Inkluderende barnehage- og skolemiljø»?». Grunnskole og Videregående etter skolestørrelse. Prosent.

Figur 7.9 viser respondentenes samlede svar fordelt på landsdel. Generelt er ikke variasjonen veldig stor. Det er derimot interessant at respondentene fra Midt- og Nord-Norge i mindre grad enn fra de andre landsdelene svarer *Nei, vi ønsker ikke å delta i noen av tilbudene*, og at de samtidig i størst grad gir uttrykk for at det er aktuelt å delta i *Læringsmiljøprosjektet* eller det *nettbaserte tilbudet*. Det er derimot respondentene fra Oslo og Akershus som i størst grad svarer at det er aktuelt å delta på det *samlingsbaserte tilbudet*.

Figur 7.9: Er det aktuelt for skolen/kommunen/fylkeskommunen å delta i noen av tilbudene i «Inkluderende barnehage- og skolemiljø»?». Etter Landsdel. Prosent.

7.7 Oppsummering

Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.

Utdanningsdirektoratet ønsket å kartlegge i hvilken grad skoler og kommuner opplever at de har tilstrekkelig kompetanse, og nødvendige tverrfaglige samarbeid, til å ivareta elevens rett til et godt psykososialt skolemiljø.

De tre første spørsmålene om respondentenes syn på ansattes kompetanse og kunnskap om henholdsvis psykososialt skolemiljø, regelverket knyttet skolemiljø og arbeid mot mobbing viser stor grad av tilfredshet. Henholdsvis 88, 85 og 76 prosent svarer at de mener at ansatte i stor eller i svært stor grad har tilstrekkelig kompetanse innen det å ivareta elevenes rett til et godt psykososialt skolemiljø, kjennskap til regelverket knyttet til skolemiljø og kompetanse innen arbeid mot mobbing. Dette står i kontrast til utfordringene skissert av Djupedal-utvalget i 2015, der det ble påpekt at skolene og skoleeierne satt på for lite kompetanse og kunnskap på disse områdene.

Over 9 av 10 benytter Utdanningsdirektoratets nettsider som kilde til informasjon om regelverket rundt arbeidet med skolemiljø. Blant skoleledere gir også en stor andel (73 prosent) uttrykk for at de får informasjon om dette fra skoleeier. På spørsmålet om hvor de *foretrekker* å få denne type informasjonen fra, finner vi også at omtrent 9 av 10 foretrekker å få informasjonen fra Utdanningsdirektoratets nettsider.

Videre ser vi at 65 prosent mener at sin skole eller sine skoler i stor eller svært stor grad har etablert samarbeidsnettverk med andre lokale etater og tjenester i kommunen for å ivareta elevens rett til et godt psykososialt skolemiljø. Andelen som svarer at denne type samarbeidsnettverk i stor eller i svært

stor grad etableres øker med skolestørrelse ved grunnskolene, mens den synker etter skolestørrelse blant de videregående.

Avslutningsvis ble respondentene stilt spørsmål om deres kjennskap til, og hvor aktuelt det var å delta på tre av tilbudene i *Inkluderende barnehage- og skolemiljø* fra Utdanningsdirektoratets nettsider. Generelt ser en at kjennskap til tilbudet om *Læringsmiljøprosjektet* er mest utbredt innen samtlige respondentgrupper. En betydelig lavere andel svarer at de har kjennskap til de samlingsbaserte og nettbaserte tilbudene, men dette var å forvente med tanke på at disse ikke startet opp før i januar 2017. På spørsmålet om hvorvidt det er aktuelt å delta på noen av disse tilbudene svarer 1 av 4 *Nei, vi ønsker ikke å delta i noen av tilbudene*. Generelt er det større interesse for å delta på *Læringsmiljøprosjektet* og det nettbaserte tilbudet, enn det samlingsbaserte tilbudet.

8 Spesialundervisning

Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging ble opprettet i mars 2017. Gruppen har fått i oppdrag å foreslå tiltak som kan bidra til at barn og unge får et pedagogisk og spesialpedagogisk tilbud av høy kvalitet, og opplever økt inkludering i barnehage og skole. I spørsmålene nedenfor ønsker vi å belyse aspekter ved PP-tjenestens praksis og samarbeid med skolen.

Dette kapittelet tar for seg besvarelsene til ledere på grunnskolen på en rekke spørsmål om spesialundervisningen. Spørsmålene dekker temaene PP-tjenestens sakkyndige vurderinger, skolenes kompetanse i spesialundervisning, elevinkludering og samarbeid mellom ulike fag og etater.

8.1 Skoleledere mener PP-tjenestens sakkyndige vurdering er nyttig

Elever som ikke har eller kan få utbytte av det ordinære opplæringstilbudet har rett til spesialundervisning. Før det kan fattes vedtak om spesialundervisning skal det foreligge en sakkyndig vurdering utarbeidet av PP-tjenesten. Etter bestilling fra skolen gjør PP-tjenesten en vurdering og deretter gir de råd om hva slags opplæringstilbud som bør gis. Ledere på grunnskolen ble bedt om å tenke på det forrige enkeltvedtaket om spesialundervisning som ble fattet ved skolen når de besvarte fire spørsmål om PP-tjenestens sakkyndige vurdering. Svarene deres presenteres i Tabell 8.1, 8.2, 8.3 og 8.4.

Tabell 8.1 viser at 80 prosent av skolelederne i grunnskolen oppgir at PP-tjenestens sakkyndige vurdering i stor grad var nyttig for forrige enkeltvedtak om spesialundervisning. Det er ingen forskjeller mellom ulike typer grunnskoler eller skoler av ulik størrelse i denne vurderingen, og heller ikke mellom skoler i ulike regioner. Svært få respondenter svarer at PP-tjenestens sakkyndige vurdering i liten grad var nyttig for å fatte enkeltvedtak.

Tabell 8.1: I hvilken grad var PP-tjenestens sakkyndige vurdering nyttig for arbeidet med å fatte enkeltvedtak? I prosent.

	I liten grad %	I noen grad %	I stor grad %	N (=100 %)
Alle grunnskoler	3	17	80	479

I Tabell 8.2 ser vi at det store flertallet av skoleledere på grunnskolen svarer at sakkyndigvurderingen oppga avvik med hensyn til organiseringen, innholdet og omfanget av spesialundervisningen. Flest

ledere oppgir at det ble påpekt avvik med hensyn til omfanget. Oslo og Akershus har noe høyere andel skoleledere som svarer at sakkyndige vurderingen beskrev avvik med hensyn til organisering og innhold i spesialundervisningen, sammenlignet med Østlandet, Sør- og Vestlandet, og Midt og Nord-Norge. Ellers svarer regionene likt når det gjelder hvorvidt sakkyndighetsvurderingen beskrev avvik med hensyn til omfanget.

Tabell 8.2: Beskrev sakkyndigvurderingen avvik med hensyn til organisering/innhold/omfanget av spesialundervisningen? I prosent.

Beskrev sakkyndigvurderingen avvik med hensyn til ...	Ja %	Nei %	N (=100 %)
... organisering av spesialundervisningen	70	30	480
... innholdet i spesialundervisningen	71	29	480
... omfanget av spesialundervisningen	75	25	475

I Tabell 8.3 ser vi at med noen få unntak svarer alle ledere på grunnskolen at sakkyndige vurderingen ga dem opplysningene de trengte for å skrive enkeltvedtak om spesialundervisning. Det er ingen forskjeller i svarmønstrene mellom skoler av ulik størrelse, ulike skoletyper, eller regioner på dette spørsmålet.

Tabell 8.3: Ga den sakkyndige vurderingen deg de opplysningene du trengte for å kunne skrive enkeltvedtaket? I prosent.

	Ja %	Nei %	N (=100 %)
Alle grunnskoler	94	6	479

I Tabell 8.4 presenteres svarene på spørsmål om i hvilken grad ledere på grunnskoler mener sakkyndige vurderingen og enkeltvedtaket var nyttig for det videre arbeidet med individuell opplæringsplan. Svært få respondenter mener sakkyndige vurderingen i liten grad har vært nyttig. To tredeler av respondentene mener den i stor grad er nyttig, mens en tredel mener den i noen grad var nyttig. Det er ikke forskjeller mellom skoler av ulik størrelse.

Tabell 8.4: I hvilken grad synes du sakkyndige vurderingen og enkeltvedtaket var nyttig for det videre arbeidet med individuell opplæringsplan? Etter skolestørrelse. I prosent.

	I liten grad %	I noen grad %	I stor grad %	N (=100 %)
Liten skole	1	30	69	141
Mellomstor skole	5	34	63	204
Stor skole	0	28	72	137
Alle grunnskoler	3	30	67	482

Det ble også undersøkt om det var forskjell mellom ulike typer grunnskoler, men her var det heller ingen forskjell mellom de ulike gruppene. Analyser etter landsdel viser imidlertid at 74 prosent av lederne på Østlandet svarer at sakkyndige vurderingen og enkeltvedtaket i stor grad var nyttig for det videre arbeidet med individuell opplæringsplan, noe som er litt høyere sammenlignet med ledere fra Oslo og Akershus, Sør- og Vestlandet, og Midt og Nord-Norge.

I Tabell 8.5 ser vi at på små skoler oppgir over to tredeler av ledere at det *ikke* hender at sakkyndige vurderinger returneres til PP-tjenesten for å utbedres. På mellomstore og store skoler mener litt under halvparten av lederne at det forekommer at sakkyndige vurderinger returneres. Ledere på 1-10 skoler (57 prosent) svarer i større grad at sakkyndige vurderinger returneres enn ledere på ungdomsskole (42 prosent) og barneskole (36 prosent).

Tabell 8.5: Forekommer det at sakkyndige vurderinger returneres til PP-tjenesten for å utbedres? Etter skolestørrelse og skoletype. I prosent.

	Ja %	Nei %	N (=100 %)
Liten skole	28	72	141
Mellomstor skole	47	53	208
Stor skole	47	53	137
Barneskole	36	64	282
Ungdomsskole	42	58	115
1-10 skole	57	43	89
Alle grunnskoler	41	59	486

Det er ikke ulikheter mellom de ulike landsdelene på dette spørsmålet, og heller ikke mellom kommuner av ulik størrelse.

Ledere på grunnskolen er delt når det gjelder spørsmålet om skolen har fått hjelp av PPT til organisasjonsutvikling og kompetanseheving (Tabell 8.6). Totalt svarer litt over halvparten av rektorene at de har det. På de minste skolene svarer 46 prosent av rektorene at de har fått hjelp av PPT til organisasjonsutvikling og kompetanseheving, mens tilsvarende andeler på mellomstore og store skoler er henholdsvis 58 og 56 prosent.

Samtlige regioner med unntak av Midt og Nord-Norge har overvekt av ledere som svarer *Ja* på spørsmålet om skolen fikk hjelp av PPT til organisasjonsutvikling og kompetanseheving forrige skoleår (Tabell 8.6).

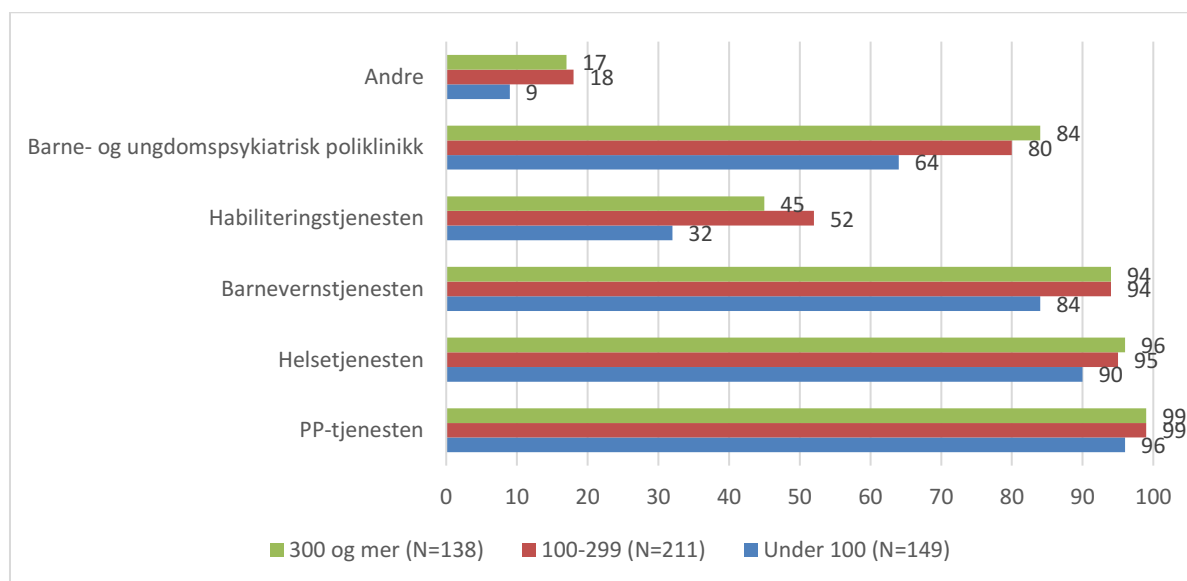
Tabell 8.6: Fikk skolen hjelp av PPT til organisasjonsutvikling og kompetanseheving forrige skoleår? Etter skolestørrelse. I prosent.

	Ja %	Nei %	N (=100 %)
Liten skole	46	54	142
Mellomstor skole	58	43	207
Stor skole	56	44	137
Oslo og Akershus	58	42	79
Østlandet	56	44	133
Sør- og Vestlandet	58	42	166
Midt og Nord-Norge	42	58	108
Alle grunnskoler	54	46	486

Vi finner ingen forskjeller i svarmønstrene mellom de ulike skolenivåene på dette spørsmålet.

8.2 Utstrakt flerfaglig samarbeid

Figur 8.1 viser at alle ledere på grunnskolen med noen veldig få unntak oppgir at skolen deres samarbeider med *PP-tjenesten*, og i stor grad også *Helsetjenesten* og *Barnevernstjenesten*. Av tjenestene de ble spurt om er *Habiliteringstjenesten* den som færrest ledere på grunnskolen oppgir at de samarbeider med. Når det gjelder *Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk* oppgir over 80 prosent av ledere på store skoler at de samarbeider med disse, mens 64 prosent av ledere på små skoler gjør det samme. Mellom 9 prosent (små skoler) og 18 prosent (mellomstore skoler) mener at det er noen andre instanser enn de nevnte som skolen samarbeider med. Analyser viser at det er tilnærmet ingen forskjeller i svarene til ledere på barneskole, ungdomsskole og 1-10 skole på dette spørsmålet.

Figur 8.1: Hvilke instanser samarbeider skolen med? Flere kryss mulig. Etter skolestørrelse. I prosent.

I Tabell 8.7 ser vi at det store flertallet oppgir at det finnes rutiner for flerfaglig samarbeid ved deres skole. Ledere på skoler i Midt og Nord-Norge (78 prosent) svarer i noen mindre grad enn ledere på Østlandet (90 prosent) at det er rutiner for flerfaglig samarbeid ved deres skole. Ellers er det ingen forskjeller i svarene mellom de ulike landsdelene på dette spørsmålet. Ei heller når vi sammenlikner etter skolestørrelse og skolenivå.

Tabell 8.7: Finnes det rutiner for flerfaglig samarbeid ved din skole? Etter region. I prosent.

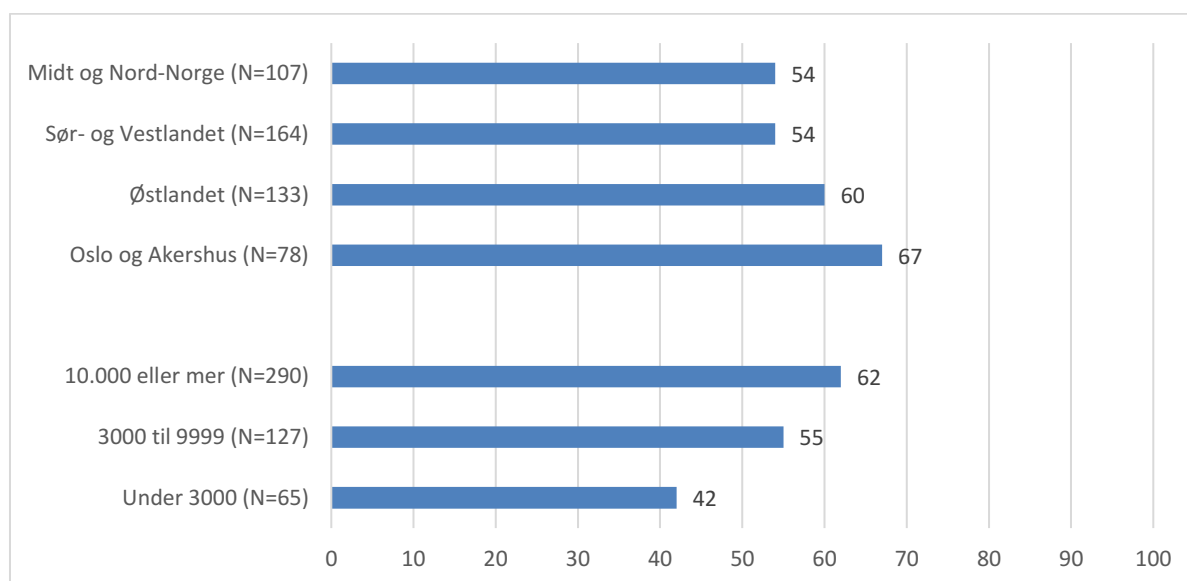
	Ja	Nei	N
	%	%	
Oslo og Akershus	87	13	79
Østlandet	90	10	132
Sør- og Vestlandet	85	15	164
Midt og Nord-Norge	78	22	107
Alle grunnskoler	85	15	482

Tabell 8.8 viser at det store flertallet av ledere på grunnskolen (76 prosent totalt) svarer at hjelpetjenestenes arbeid samordnes inn mot skolen, og det er tilnærmet ingen forskjeller mellom skoler av ulik størrelse eller mellom skoler på ulike nivå.

Tabell 8.8: Samordnes hjelpetjenestenes arbeid inn mot skolen? Etter skolestørrelse og skoletype. I prosent.

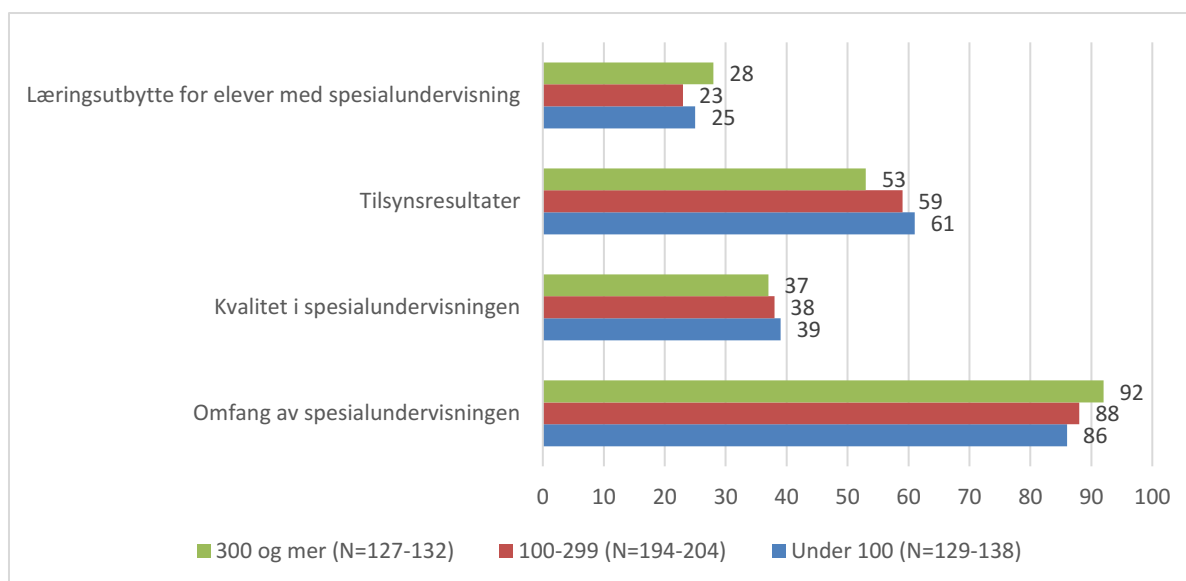
	Ja %	Nei %	N (=100 %)
Liten skole	74	26	143
Mellomstor skole	80	20	206
Stor skole	74	26	137
Barneskole	79	21	281
Ungdomsskole	71	29	116
1-10 skole	76	24	89
Alle grunnskoler	76	24	486

Figur 8.2 under viser at rundt halvparten av lederne på grunnskolen oppgir at kommunen har gitt retning og innhold til arbeidet med elever med behov for særskilt tilrettelegging. I store kommuner med mer enn 10.000 innbyggere mener over 60 prosent at kommunen bidrar med dette, mens i små kommuner med under 3000 innbyggere er det i overkant av 40 prosent som deler dette synet. Ledere på skoler i Oslo og Akershus (67 prosent) svarer i noe høyere grad enn ledere i Midt- og Nord-Norge (54 prosent) og på Sør- og Vestlandet (54 prosent) at kommunen har gitt retning. På Østlandet svarer 60 prosent av skolelederne at kommunen har gitt retning og innhold til arbeidet med elever med behov for særskilt tilrettelegging.

Figur 8.2: Har kommunen gitt retning og innhold til arbeidet med elever med behov for særskilt tilrettelegging? Etter kommunestørrelse og region. Prosent som har svart ja.

I Figur 8.3 presenteres grunnskoleledernes svar på hvorvidt fire ulike temaer inngår i skoleeiers årlige tilstandsrapport, kvalitetsmelding, årsrapport eller lignende. *Omfang av spesialundervisningen* er det temaet som desidert flest ledere på grunnskolen oppgir at inngår. Rundt 90 prosent av lederne oppgir at deres rapporter inneholder dette. Mange, opp mot 60 prosent, oppgir at *Tilsynsresultater* inngår mens i underkant av 40 prosent svarer at temaet *Kvalitet i spesialundervisningen* er med. Mindre enn en tredel av respondentene oppgir at rapporten inneholder temaet *Læringsutbytte for elever med spesialundervisning*. Det er tilnærmet ingen forskjeller i svarmønstrene mellom skoler av ulik størrelse på dette spørsmålet. Analyser etter landsdel og skoletype viser heller ingen forskjeller.

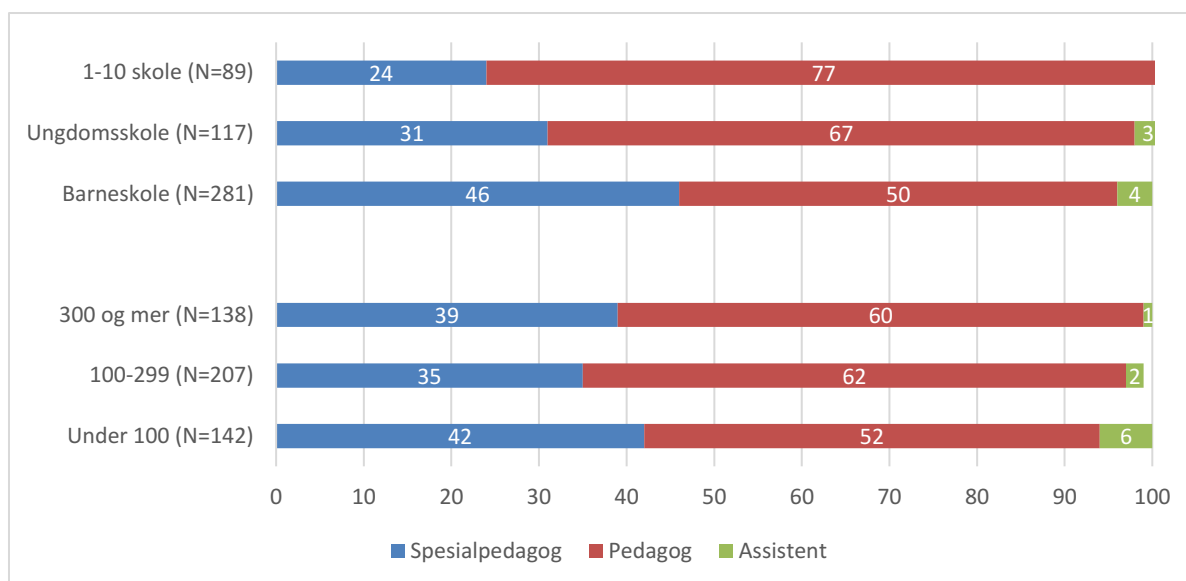
Figur 8.3: Inngår det følgende i skoleeiers årlige tilstandsrapport/kvalitetsmelding/årsrapport eller lignende? Flere kryss er mulig. Etter skolestørrelse. I prosent.

På spørsmål om skoleeiers rapport tar opp *Kvalitet i spesialundervisningen* og *Læringsutbytte i spesialundervisningen* svarer noen færre ledere i små kommuner *Ja*, sammenlignet med ledere i store og mellomstore kommuner. Når det kommer til *Tilsynsresultater*, derimot, svarer flere i de minste kommunene enn i de store og mellomstore kommunene at dette temaet er med.

8.3 Variasjon i pedagogisk kompetanse i spesialundervisningen

Grunnskolelederne fikk også spørsmål om tilbudet av spesialundervisning i *hovedsak* vil gis av en spesialpedagog, en pedagog eller en assistent. Spesialpedagoger er definert som en person med formell studiekompetanse på mer enn 60 studiepoeng i spesialpedagogikk.

Figur 8.4 viser at over halvparten (ca. 60 prosent) oppgir at en *Pedagog* vil gi tilbudet om spesialundervisning, mens over en tredel oppgir *Spesialpedagog*. Under 10 prosent av skolene oppgir at en assistent vil være den som i hovedsak gir spesialundervisning. Vi finner tilnærmet ingen forskjeller etter skolestørrelse, men skolelederne ved barneskolene (46 prosent) svarer noe oftere enn skolelederne ved ungdomskolene (31 prosent) og 1-10-skolene (24 prosent) at tilbudet om spesialundervisning gis av en spesialpedagog.

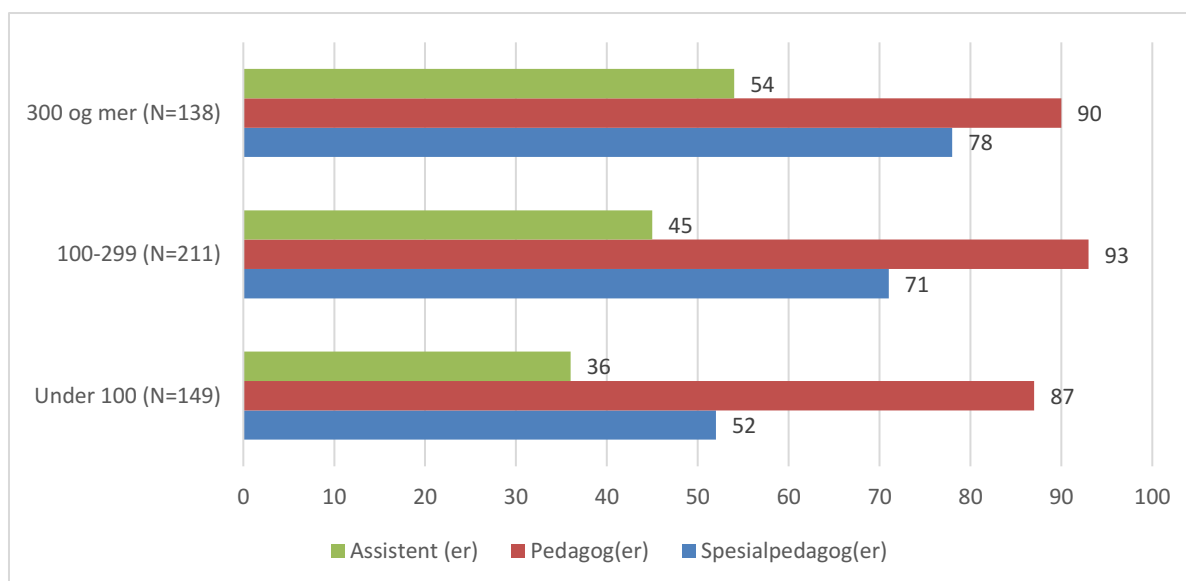
Figur 8.4: Vil tilbudet om spesialundervisning i hovedsak gis av en spesialpedagog, en pedagog eller en assistent? Etter skolestørrelse og skoletype. I prosent.

Analysen viser at det er tilnærmet ingen forskjeller i svarmønstrene mellom ledere i store og små kommuner, og heller ikke mellom ulike regioner.

Grunnskolelederne fikk deretter spørsmål om hvem som *gjennomfører* spesialundervisningen på skolen, og her var det mulighet å sette flere kryss (Figur 8.5). Omtrent 90 prosent av skolelederne, uavhengig av skolestørrelse, svarer at pedagoger bidrar i gjennomføringen av spesialundervisningen ved skolen, og mellom 52 og 78 prosent svarer at spesialpedagoger bidrar. Disse andelenes samsvarer nokså godt med svarene presentert i Figur 8.4, om hvem som i *hovedsak* gir tilbud om spesialundervisning.

Nå som de kan sette flere kryss, og svare på hvem som faktisk er med og gjennomfører spesialundervisningen, ser vi derimot at andelen som svarer *Assistent* er betydelig høyere i Figur 8.5 enn i Figur 8.4. Mellom 36 og 54 prosent av grunnskolelederne svarer at denne gruppen bidrar i spesialundervisningen.

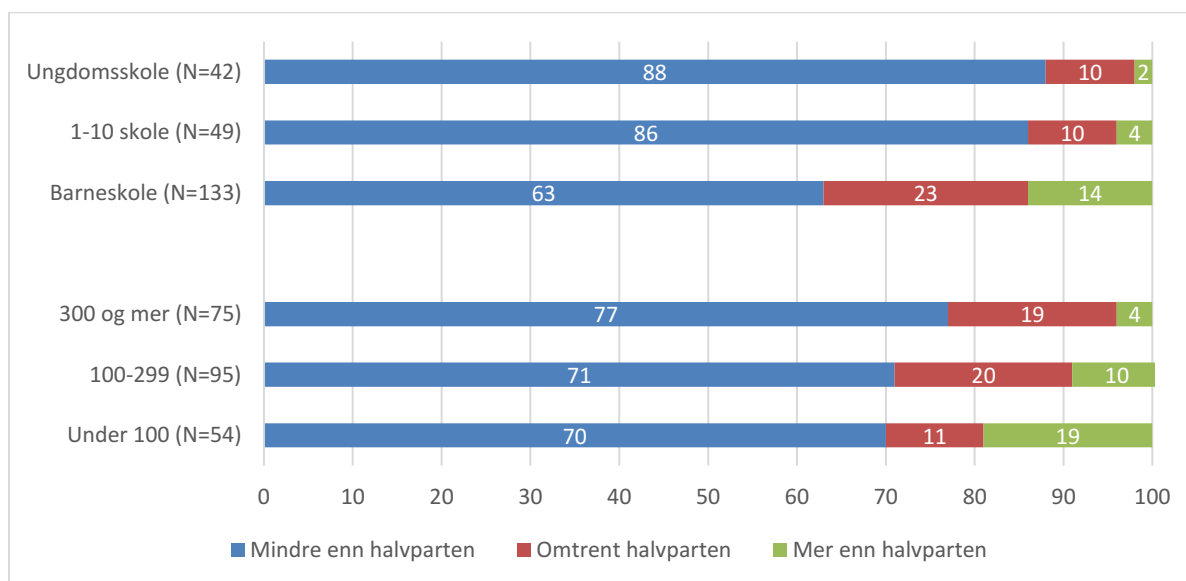
Når det gjelder bruken av spesialpedagoger og assistenter i spesialundervisningen, varierer andelen mellom de ulike skolestørrelsene. Generelt ser vi at de større skolene oppgir et større mangfold i hvem som gjennomfører spesialundervisningen. Flere spesialpedagoger og assistenter bidrar ved de større skolene enn ved de minste (Figur 8.5).

Figur 8.5: Hvem gjennomfører spesialundervisningen ved skolen? Flere kryss er mulig. Etter skolestørrelse. I prosent.

De 224 skolelederne som svarer at assistenter gjennomfører spesialundervisning ved skolen, fikk også spørsmål om hvor stor andel av spesialundervisningstimen som assistentene står for. Disse tallene presenteres i Figur 8.6.

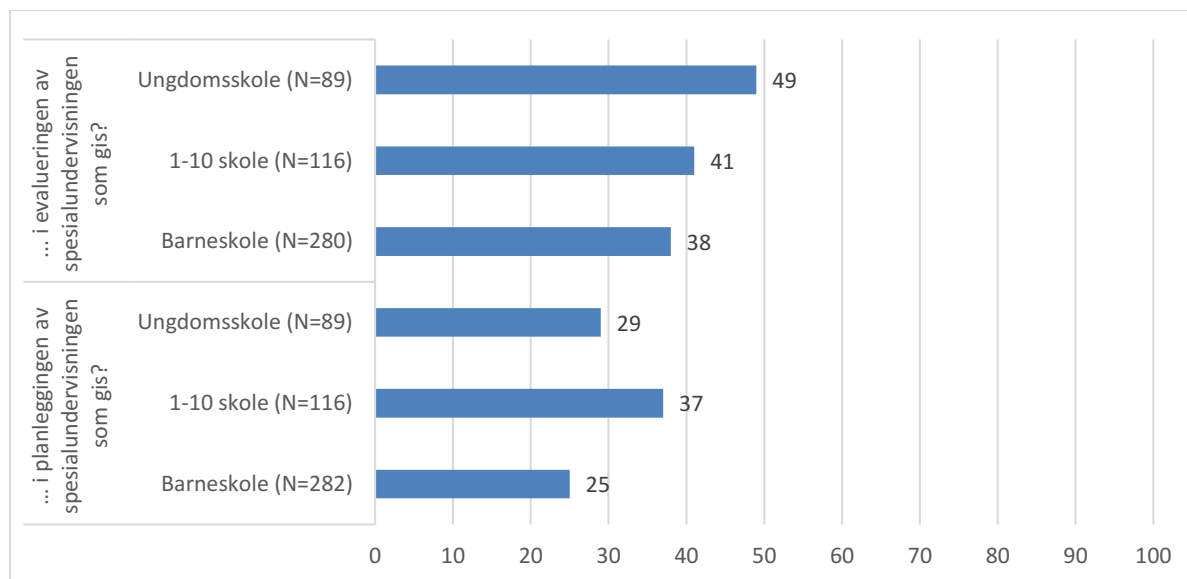
Det store flertallet av disse skolelederne (over 70 prosent) oppgir at assistentene står for mindre enn halvparten av spesialundervisningen ved skolen. På store skoler (4 prosent) oppgir svært få ledere at assistentene gjennomfører over halvparten av spesialundervisningen, mens på små skoler oppgir 19 prosent at assistentene står for mer enn halvparten av spesialundervisningen. På barneskolene (14 prosent) er det er litt flere som svarer at assistentene står for mer enn halvparten av spesialundervisningen, sammenlignet med ungdomsskolene (2 prosent) og 1-10-skolene (4 prosent). På barneskolene oppgir 23 prosent at omtrent halvparten av spesialundervisningen gjennomføres av assistenter, mens tilsvarende andeler for de andre skoletypene er (10 prosent) (Figur 8.6).

Figur 8.6: Hvor stor andel av timene til spesialundervisning gjennomføres av assistenter ved din skole? Etter skolestørrelse og skoletype. I prosent.

Figur 8.7 viser hvor involverte elevene er i planlegging og evaluering av spesialundervisningen. Mindre enn en tredel av ledere oppgir at skolen har rutiner for å involvere elevene i *planleggingen* av spesialundervisningen, mens det store flertallet altså oppgir at dette ikke er tilfellet. Noen flere 1-10-skoler (37 prosent) enn barneskoler (25 prosent) svarer at skolen involverer elevene som mottar spesialundervisningen i planleggingen. Ungdomsskolene skiller seg ikke signifikant fra noen av de andre gruppene (Figur 8.7).

Litt flere skoleledere oppgir derimot at elevene involveres i *evalueringen* av spesialundervisningen, og rundt 40 prosent totalt oppgir at det finnes rutiner for å involvere elevene i evalueringen. Andelen som svarer at elevene involveres er noe høyere for ungdomsskolene (49 prosent) enn for barneskolene (38 prosent) (Figur 8.7).

Figur 8.7: Finnes det rutiner ved skolen for å involvere elever som mottar spesialundervisning i planleggingen og evalueringen av spesialundervisningen som gis? Etter skoletype. Prosent som svarer ja.

Analysen viser at det ikke er forskjell i svarene til ledere på skoler av forskjellig størrelse på spørsmålet om hvorvidt elever er involvert i planlegging og evaluering av spesialundervisningen.

I Tabell 8.9 ser vi at det er en betydelig andel av ledere på grunnskolen som oppfatter at det *ikke* er tilstrekkelig og tilgjengelig kompetanse ved skolen om hvordan elever med behov for særskilt tilrettelegging kan inkluderes i opplæringen. Dette varierer litt mellom ulike skolestørrelser. Ved de minste skolene mener 63 prosent av skolelederne at skolen har tilstrekkelig og tilgjengelig kompetanse på dette området, mens tilsvarende andel ved de store skolene er 46 prosent og ved de mellomstore 56 prosent.

Tabell 8.9: Oppfatter du at det er tilstrekkelig og tilgjengelig kompetanse ved din skole om hvordan elever med behov for særskilt tilrettelegging kan inkluderes i opplæringen? Etter skolestørrelse. I prosent.

	Ja %	Nei %	N (=100 %)
Liten skole	63	37	137
Mellomstor skole	56	44	206
Stor skole	46	54	131
Alle grunnskoler	55	45	474

Vi finner derimot ingen forskjell i svarmønstrene etter skolenivå på spørsmålet om skolen har tilstrekkelig og tilgjengelig kompetanse om hvordan elever med behov for særlig tilrettelegging kan inkluderes i opplæringen.

Videre fikk grunnskolelederne spørsmål om det er sammenheng mellom skolens arbeid med lokale læreplaner og skolens arbeid med læringsmålene i individuell opplæringsplan (Figur 8.10). Ledere på grunnskolen er samstemte om at det er sammenheng mellom arbeidet med lokale læreplaner og arbeid med læringsmålene i individuell opplæringsplan. 85 prosent av skolelederne mener det er sammenheng, og det er tilnærmet ingen forskjell mellom skoler av ulik størrelse og ulik type.

Tabell 8.10: Er det sammenheng mellom skolens arbeid med lokale læreplaner og skolens arbeid med læringsmålene i individuell opplæringsplan? I prosent.

	Ja %	Nei %	N (=100 %)
Alle grunnskoler	85	15	476

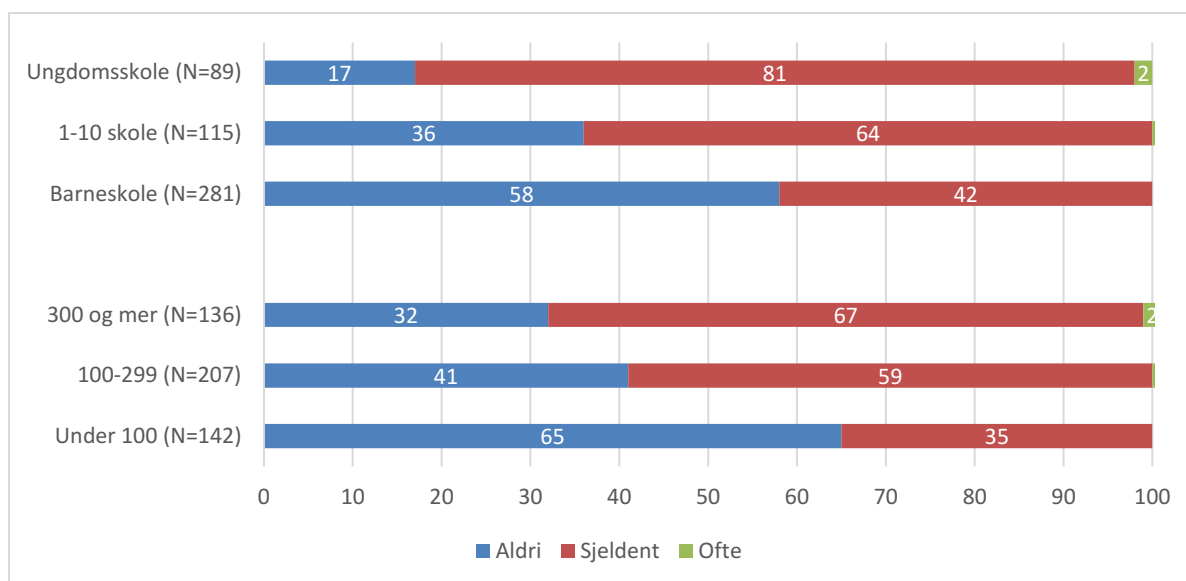
På spørsmål om i hvilken grad skolelederne mener at elevens faglige og sosiale utviklingsmuligheter kommer tydelig frem i dokumentasjonen og beskrivelsen av arbeidet rundt eleven (for eksempel individuell opplæringsplan), svarer over halvparten av respondentene at elevens faglige og sosiale utviklingsmuligheter *I noen grad* kommer frem (Tabell 8.11). De resterende svarer at elevenes muligheter *I stor grad* kommer frem i dokumentasjonen. Svært få bruker svarkategorien *I liten grad*. Skoler av ulike størrelse og ulike grunnskoletyper svarer tilnærmet likt også på dette spørsmålet.

Tabell 8.11: I hvilken grad mener du elevens faglige og sosiale utviklingsmuligheter kommer tydelig frem i dokumentasjonen og beskrivelsen av arbeidet rundt eleven (for eksempel individuell opplæringsplan)? I prosent.

	I liten grad %	I noen grad %	I stor grad %	N (=100 %)
Alle grunnskoler	1	52	47	484

Til slutt fikk grunnskolelederne spørsmål om hvor ofte de opplever at elever selv takker nei til eller avslutter tilbud om spesialundervisning. I Figur 8.8 ser vi at det er svært få tilfeller av skoleledere som oppgir at elever ofte avslår tilbud om spesialundervisning. Selv skoler med eldre elever svarer at det dette er veldig sjeldent. Allikevel finner vi enkelte forskjeller mellom skolenivåene på dette spørsmålet. På barneskolene oppgir 58 prosent at elever aldri selv takker nei til tilbud om spesialundervisning, men tilsvarende andel for ungdomsskolene og 1-10-skolene er henholdsvis 17 prosent og 36 prosent. Over halvparten av lederne på barneskoler svarer at de aldri opplever at elevene avslår tilbud om spesialundervisning. Blant ledere ved ungdomsskolene og 1-10-skolene svarer over halvparten at det sjeldent skjer.

Vi finner også noe forskjell i svarmønstrene etter skolestørrelse når det gjelder andelen som oppgir at det aldri skjer vs. at det sjelden skjer. På de minste skolene oppgir 65 prosent at elever aldri avslår tilbud om spesialundervisning, mens tilsvarende andeler for de mellomstore og de store skolene er henholdsvis 41 prosent og 32 prosent (Figur 8.8).

Figur 8.8: Hvor ofte opplever du at elever selv takker nei til eller avslutter tilbud om spesialundervisning? Etter skolestørrelse og skoletype. I prosent.

8.4 Oppsummering

Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging ble opprettet i mars 2017. Gruppen har fått i oppdrag å foreslå tiltak som kan bidra til at barn og unge får et pedagogisk og spesialpedagogisk tilbud av høy kvalitet, og opplever økt inkludering i barnehage og skole. I dette kapittelet har vi sett på PP-tjenestens sakkyndige vurderinger, skolenes kompetanse i spesialundervisning, elevinkludering og samarbeid mellom ulike fag og etater.

Ledere på grunnskolen mener at PP-tjenestens sakkyndig evurderinger er svært nyttige. Det store flertallet av lederne oppgir at sakkyndig vurderingen beskrev avvik med hensyn organisering av spesialundervisningen, innholdet av spesialundervisningen og omfanget av spesialundervisningen. Hele 94 prosent svarer at den sakkyndige vurderingen ga dem de opplysningene de trengte for å skrive enkeltvedtaket.

Nesten samtlige ledere på grunnskolen oppgir at skolen deres samarbeider med flere etater, nærmere bestemt med PP-tjenesten, helsetjenesten og barnevernstjenesten. Av tjenestene de ble spurt om er Habiliteringstjenesten den som færrest ledere oppgir at de samarbeider med. I underkant av 80 prosent av lederne mener at hjelpetjenestenes arbeid samordnes inn mot skolen. Rundt halvparten av lederne på grunnskolen oppgir at kommunen har gitt retning og innhold til arbeidet med elever med behov for særskilt tilrettelegging. I store kommuner svarer over 60 prosent dette, mens i små kommuner er det i overkant av 40 prosent som mener dette.

Ledere på grunnskolen ble spurt om skoleeiers årlige tilstandsrapport/kvalitetsmelding/årsrapport eller lignende inneholdt temaene: *Omfang av spesialundervisning*, *Kvalitet i spesialundervisningen*, *Tilsynsresultater* og *Læringsutbytte for elever med spesialundervisning*. *Omfang av spesialundervisningen* er det punktet som desidert flest ledere på grunnskolen oppgir at inngår.

Kapittelet tar for seg en kartlegging av kompetansen i spesialundervisningen. På spørsmål om hvem som i hovedsak gir tilbudet om spesialundervisning, er *pedagog* det vanligste svaret. Ca. 60 prosent oppgir *pedagog*, mens rundt en tredel oppgir *spesialpedagog*. Svært få svarer at en assistent er den som i hovedsak gir tilbudet om spesialundervisning. På spørsmålet om hvem som gjennomfører spesialundervisningen, derimot, finner vi at assistenter står for en god del av undervisningen. Over en tredel svarer at assistenter er med å gjennomføre spesialundervisning ved dere skole, men av disse oppgir to tredeler at assistentene gjennomfører mindre enn halvparten av spesialundervisningen.

Det viser seg også at elever som mottar spesialundervisning i nokså liten grad inkluderes i både *planlegging* og *evaluering* av spesialundervisningen. Kun en tredel av lederne på grunnskolen svarer at det finnes rutiner på skolen for å involvere elevene som mottar spesialundervisning i *planleggingen* av spesialundervisningen som gis. Noe høyere andel av respondenter svarer at det finnes rutiner for å involvere elevene i *evalueringen* av spesialundervisningen.

Kun halvparten av lederne oppfatter at det er tilstrekkelig og tilgjengelig kompetanse ved skolen om hvordan elever med behov for særskilt tilrettelegging kan inkluderes i opplæringen. Ledere opplever i svært liten grad at elever selv takker nei til tilbud om spesialundervisning, selv blant eldre elever. Allikevel finner vi at dette er noe vanligere ved barneskolene, enn ved ungdomsskolene og 1-10-skolene. De minste skolene svarer i noe mindre grad enn de mellomstore og de største at dette aldri forekommer.

9 Veiledning av nyutdannede

I februar 2017 vedtok Stortinget at det skal utformes nasjonale rammer for en veiledningsordning for nyutdannede lærere. Alle nytilsatte omfattes av ordningen, og det skal også gis rom for lokal tilpassing. Høstens spørring skal bidra til informasjon om omfang og utforming av veiledning til nytilsatte nyutdannede lærere i dag, samt informasjon om veiledernes kompetanse.

Både skoleeiere og skoleledere ble stilt spørsmål om sine veiledningsopplegg, sine veiledere og hva de anser som viktig for å få på plass denne type ordninger.

9.1 Veiledningsopplegg ved de fleste skoler

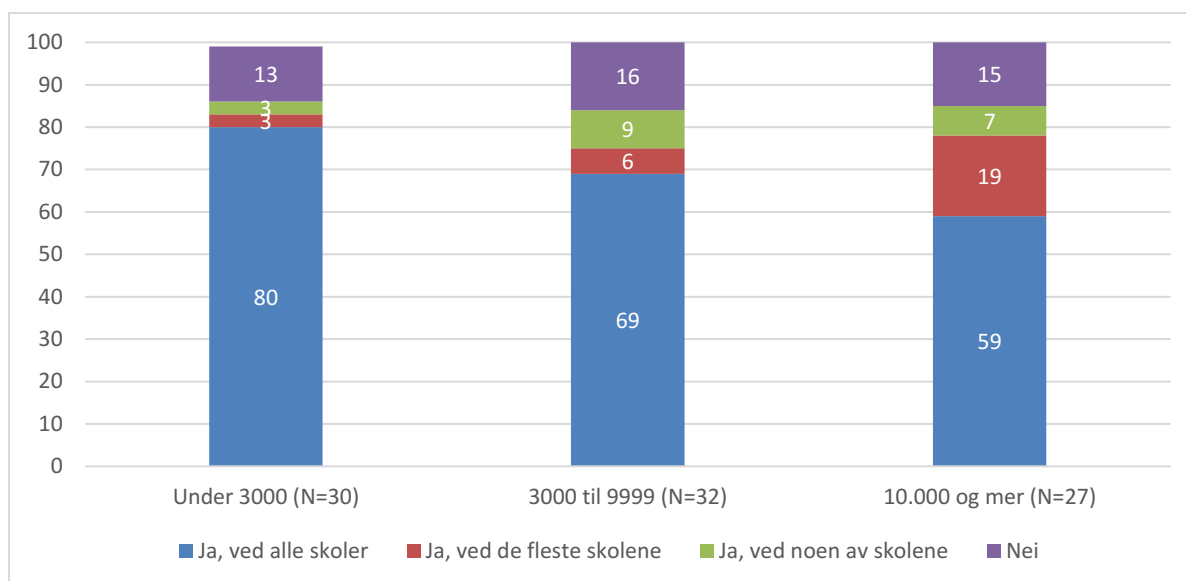
Skoleeiere ble først stilt spørsmål om kommunen eller fylkeskommunen har et opplegg for veiledning av nyansatte nyutdannede lærere. Svarene gjengis i Tabell 9.1.

Blant kommunene svarer 70 prosent at alle skoler har denne type veiledning, mens i underkant av 10 prosent svarer *Ja, ved de fleste* eller *Ja, ved noen skoler*. En bør også merke seg at 14 prosent svarer at kommunen *ikke* har veiledningsopplegg ved sine skoler. På fylkeskommunenivå svarer ingen at de ikke har veiledningsopplegg, mens en femdel krysser av på alternativene *Ja, ved noen skoler* og *Ja, ved de fleste skoler*. Resten, altså 3 av 5, svarer at de har denne type veiledningsopplegg ved alle skolene (Tabell 9.1).

Tabell 9.1: Har kommunen/fylkeskommunen et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere? Skoleeier Prosent

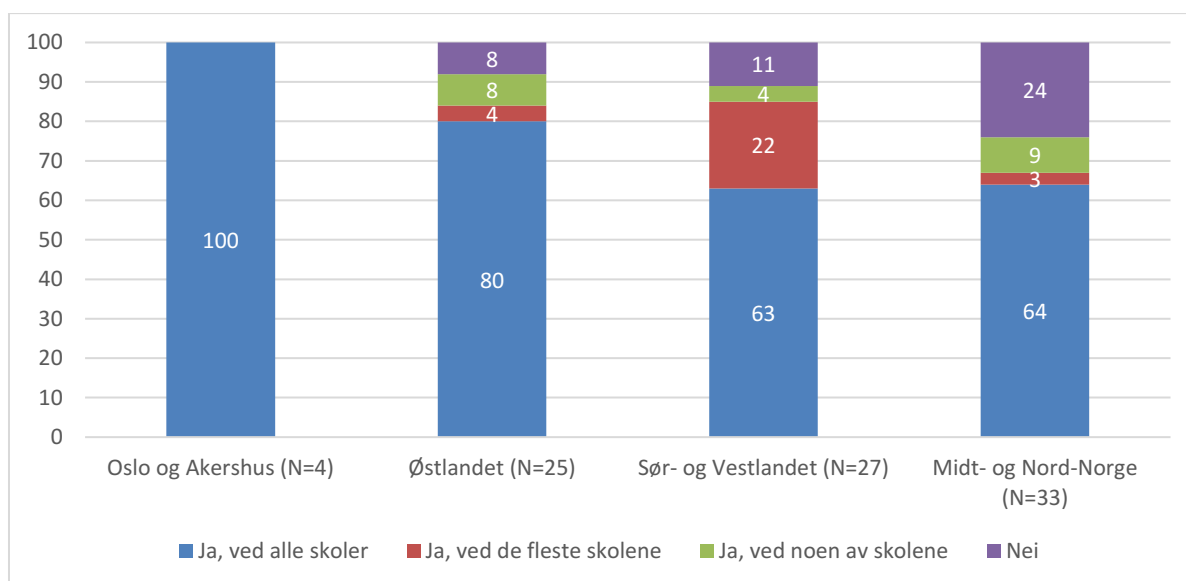
	Kommune	Fylkeskommune	Total
	%	%	%
Ja, ved alle skoler	70	60	68
Ja, ved de fleste skolene	9	20	11
Ja, ved noen av skolene	8	20	9
Nei	14	0	13
N	89	15	104

Figur 9.1 viser kommunenes svar fordelt på innbyggertall i kommunen. Andelen som svarer at samtlige skoler har denne type veiledning synker med kommunestørrelse. I de største kommunene svarer 80 prosent *Ja, ved alle skoler*, mens tilsvarende andel for de minste er 59 prosent. Andelen som svarer *Nei* eller *Ja, ved noen skoler*, er tilnærmet lik mellom de tre gruppene.

Figur 9.1: Har kommunen/fylkeskommunen et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere? Kommuner etter kommunestørrelse. Prosent.

På landsdelsnivå finner vi at andelen som svarer at de ikke har et opplegg for veiledning av nytilsatte er noe høyere i Midt- og Nord-Norge sammenliknet med resten av landet. I Oslo og Akershus svarer alle fire kommuner at de har et opplegg ved alle skoler, mens tilsvarende andel for Østlandet er 80 prosent, for Sør- og Vestlandet 63 prosent, og Midt- og Nord-Norge 64 prosent (Figur 9.2).

Figur 9.2: Har kommunen/fylkeskommunen et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere? Kommuner etter landsdel. Prosent.

9.2 Veiledningen organiseres i stor grad på den enkelte skole

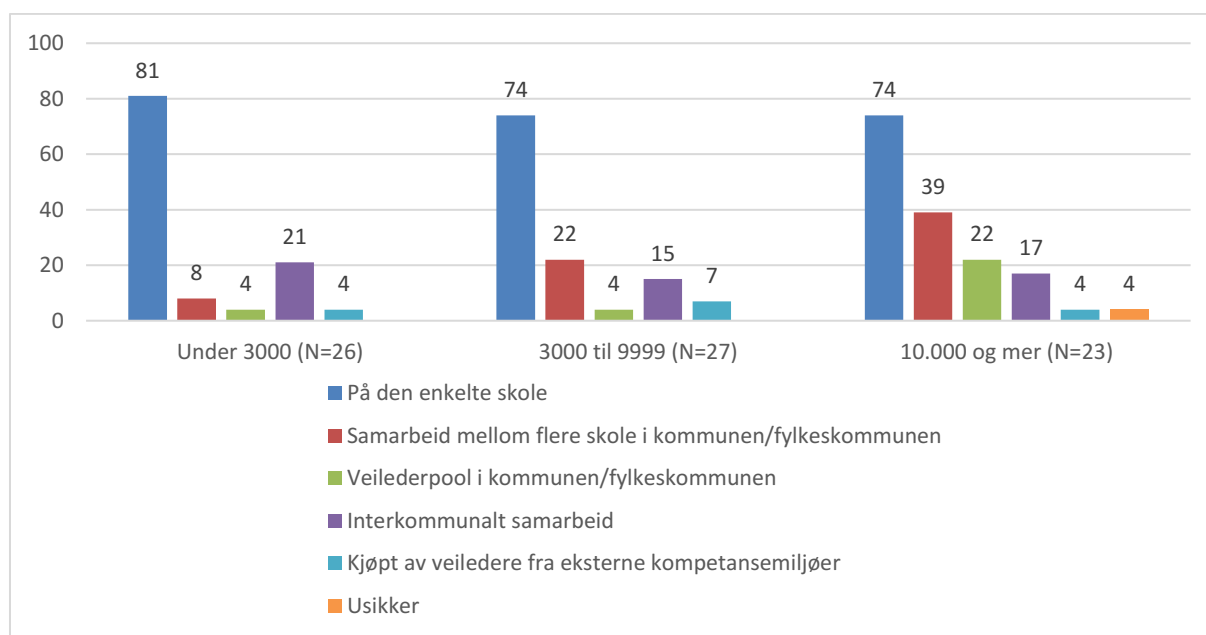
Respondentene som svarte at de hadde veiledning ved alle, de fleste eller noen skoler ble stilt spørsmål om hvordan veiledningen organiseres. De kunne krysse av på flere alternativer, prosentandelene må derfor forstås som andelen av de som fikk spørsmålet, som krysser av på det aktuelle alternativet.

Tabell 9.2 viser at veiledningen i størst grad foregår på den enkelte skole. 80 prosent av skoleeierne krysser av på dette alternativet. Omtrent 1 av 5 svarer at samarbeidet foregår mellom flere skoler, eller gjennom interkommunalt samarbeid. 9 prosent av skoleeierne oppgir at veiledningen organiseres gjennom *Veilederpool*, mens 6 prosent oppgir *Eksterne kompetansemiljøer*. 13 prosent oppgir *Annet*, mens 1 prosent er usikre. Svarmønsteret er tilnærmet likt for kommuner og fylkeskommuner.

Tabell 9.2: Hvordan organiseres veiledningen? Skoleeier. Prosent.

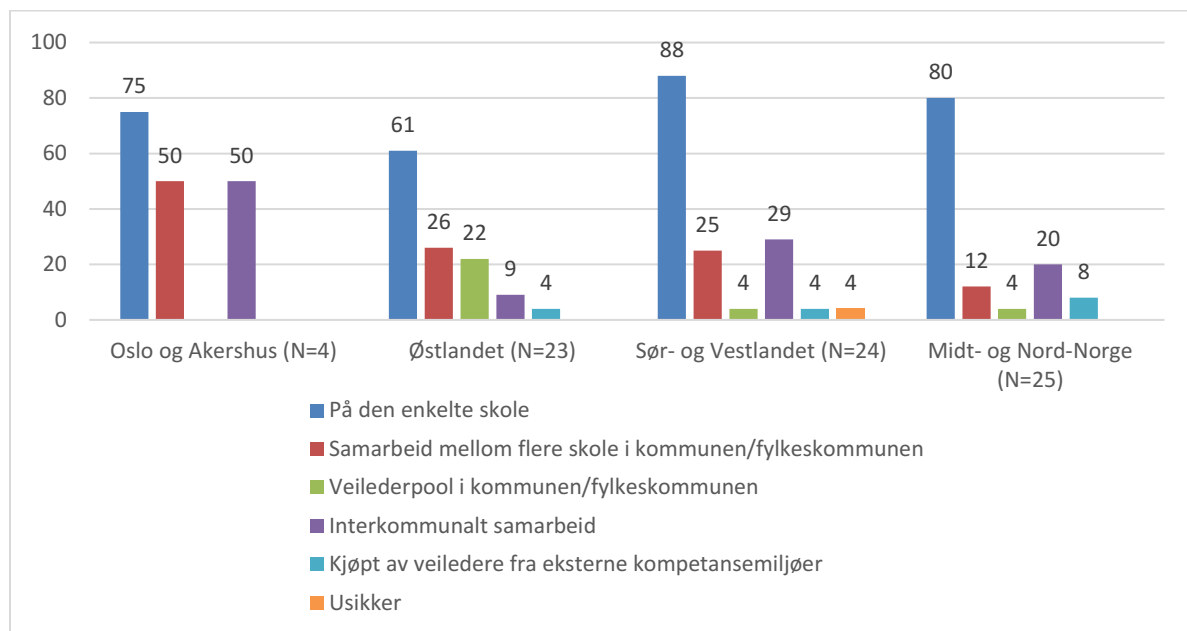
	Kommune %	Fylkeskommune %	Total %
På den enkelte skole	76	100	80
Samarbeid mellom flere skoler i kommunen/fylkeskommunen	22	20	22
Veilederpool i kommunen/fylkeskommunen	9	7	9
Interkommunalt samarbeid	21	0	18
Kjøpt av veiledere fra eksterne kompetansemiljøer	5	7	6
Usikker	1	0	1
Annet, spesifiser	13	13	13
N	76	15	91

Ser vi på kommunenes svar etter innbyggertall i kommunen finner vi at andelen som svarer at veiledningen organiseres gjennom samarbeid mellom flere skoler øker med størrelse (Figur 9.3). Blant de minste kommunene oppgir 8 prosent at det er samarbeid på tvers av skoler i kommunen, mens tilsvarende andel for de store er 39 prosent. Forskjellen mellom de minste og de største kan antakelig forklares noe med at tilgangen på skoler å samarbeide med er mindre for de minste kommunene enn for de største. På alternativet *Veilederpool* finner vi det samme mønstret, altså at andelen stiger med kommunestørrelse. Igjen kan det tenkes at tilgang på relevante samarbeidspartnere varierer med kommunestørrelse.

Figur 9.3: Hvordan organiseres veiledningen? Kommuner etter kommunestørrelse. Prosent.

Figur 9.4 viser kommunenes svar fordelt på landsdel. Vi finner enkelte regionale forskjeller. Ser vi bort ifra Oslo og Akershus, som kun består av fire respondenter, finner vi at kommuner på Østlandet (61 prosent) i noe mindre grad enn kommuner på Sør- og Vestlandet (88 prosent) og i Midt- og Nord-Norge (80 prosent) svarer at veiledningen organiseres på den enkelte skole. Østlandet (22 prosent) på den annen side har en noe høyere andel enn Sør- og Vestlandet (4 prosent) og Midt- og Nord-Norge (4 prosent) som oppgir at det organiseres gjennom *Veilederpool*.

Figur 9.4: Hvordan organiseres veiledningen? Kommuner etter landsdel. Prosent.

Respondentene hadde mulighet til å spesifisere andre former for organisering. 11 respondenter benyttet seg av denne muligheten. Det som trekkes frem er fellessamlinger for nyutdannede, mentor- og fadderordninger, lokale nettverk og universiteter.

Skoleeierne som svarte at de hadde veiledningsopplegg ved alle, de fleste eller noen skoler ble stilt spørsmålet: *Gjennomsnittlig for et skoleår: Hvor mange i din kommune/fylkeskommune fungerer som veileder for nytilsatte nyutdannede lærere?*

Tabell 9.3 viser at mellom 0 og 150 fungerer som denne type veiledere i kommunene, mens i fylkeskommunene varierer dette mellom 12 og 100. Vi ser også at medianen er lavere enn gjennomsnittsverdien. Dette kan forklares med at gjennomsnitt påvirkes mye av ekstremverdier, spesielt når det er få respondenter. Det er derfor hensiktsmessig å inkludere sentraltendensmålet median, da dette ikke påvirkes av ekstremverdier på samme måte. Ser en på skolelederne samlet er det i gjennomsnitt rett under 12 personer som fungerer som veiledere i løpet av et skoleår, mens medianen kun er 3. Dette betyr at noen høye verdier trekker gjennomsnittet langt over medianverdien. Sentraltendensmålene er mye høyere for fylkeskommuner enn kommuner, og en bør i dette tilfellet være bevisst på at disse målene påvirkes mye av enkeltverdier når antall respondenter kun er 10. Det bør også nevnes at spørsmålet ikke spør om antall stillingshjemler eller størrelse på stillingsprosenten som går med til veiledning. Dette gir derfor ikke et nøyaktig bilde på hvor mye tid og ressurser som brukes på veiledning.

Tabell 9.3: Gjennomsnittlig for et skoleår: Hvor mange i din kommune/fylkeskommune fungerer som veileder for nytilsatte nyutdannede lærere? Skoleeier. Median, gjennomsnitt og standardavvik.

	Min	Max	Median	Gjennomsnitt	Standardavvik	N
Kommune	0	150	3	7,47	20,37	58
Fylkeskommune	12	100	27,5	38,20	28,97	10
Total	0	150	3	11,99	24,20	68

Skoleeierne som svarer at de ikke hadde noen form for veiledningsopplegg for nyansatte nyutdannede lærer, ble spurt om det foreligger planer om å sette i gang slik veiledning. Det var kun respondenter fra kommunen som svarte at de ikke hadde veiledningsopplegg, og som dermed inkluderes i tabell 10.4.

6 av 13 kommuner svarer at de ikke har planer om å sette i gang denne type veiledning. Kun 3 av 13 svarer at de har planer om å iverksette dette ved alle skoler, mens én svarer de har planer om det ved noen skoler. Det er også tre kommuner som krysser av for *Vet ikke* (Tabell 9.4).

Tabell 9.4: Foreligger det konkrete planer om å sette i gang et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere i kommunen/fylkeskommunen? Antall kommuner.

	Antall
Ja, ved alle skoler	3
Ja, ved noen skoler	1
Nei	6
Vet ikke	3
Total	13

9.3 Engasjement fra skoleleder er viktig for å få på plass veiledningsordninger

Samtlige skoleledere ble spurt om hva de mente var eller vil være viktigst for å få på plass en veiledningsordning. Respondentene ble bedt om å krysse av for de to viktigste alternativene, og andelen må derfor forstås som andelen, fra en gitt gruppe, som krysset av for alternativet (Tabell 9.5).

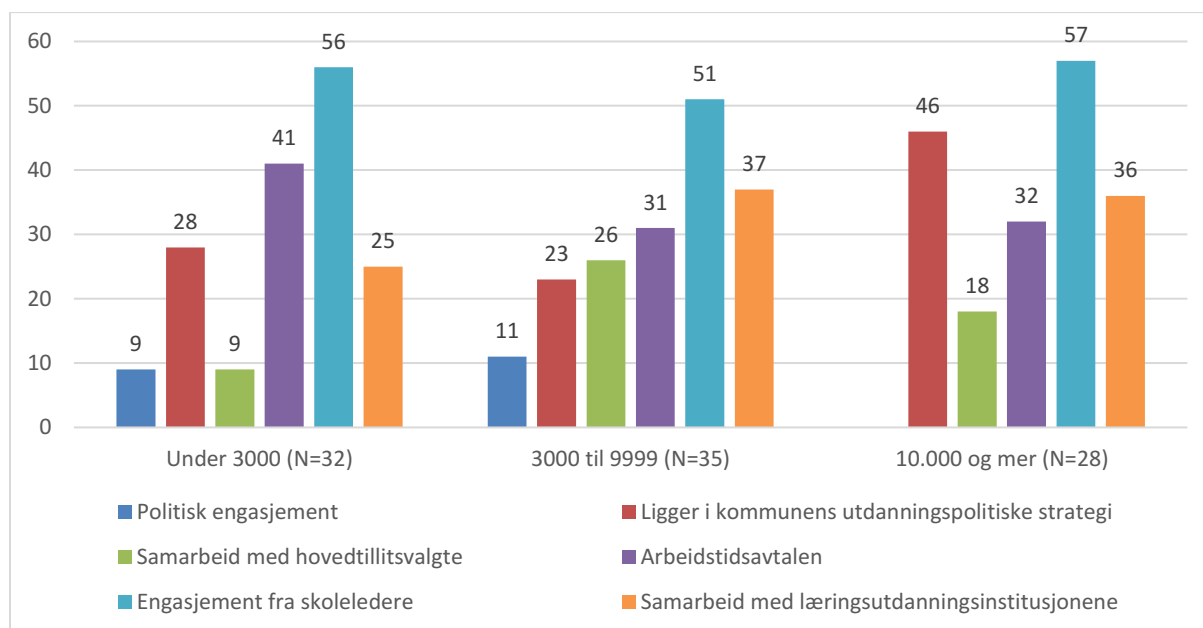
Både blant kommuner og fylkeskommuner svarer flest at *Engasjement fra skoleledere* er viktig. 55 prosent av kommunene og 80 prosent av fylkeskommunene krysser av for dette. Forskjellen mellom kommuner og fylkeskommuner er signifikant. Vi finner også en forskjell mellom kommuner og fylkeskommuner når det gjelder andelene som svarer at *Engasjement fra skoleledere* har vært viktig. Mens 18 prosent av kommunene svarer dette, gjør 40 prosent av fylkeskommunene det samme (Tabell 9.5). Disse forskjellene kan bety at samarbeid mellom skoleeier og skoleleder er mer utbredt blant de videregående skolene enn blant grunnskolene.

Ellers ser vi at i overkant av 30 prosent av kommunene svarer alternativene *Ligger i kommunens utdanningspolitiske strategi*, *Arbeidstidsavtalen* og *Samarbeid med læringsinstitusjonene*. *Politisk engasjement*, i tillegg til *Samarbeid med hovedtillitsvalgte*, fremstår som mindre viktig blant kommunene. Fylkeskommunene gir uttrykk for at, i tillegg til *Engasjement fra skoleledere*, er alternativene *Ligger i kommunens utdanningspolitiske strategi*, *Samarbeid med hovedtillitsvalgte* og *Arbeidstidsavtalen* viktige for å få på plass veiledningsordninger (Tabell 9.5).

Tabell 9.5: Slik du ser det, hva har vært/vil være viktigst for å få på plass en veiledningsordning i din kommune/fylkeskommune? Skoleeier. Prosent.

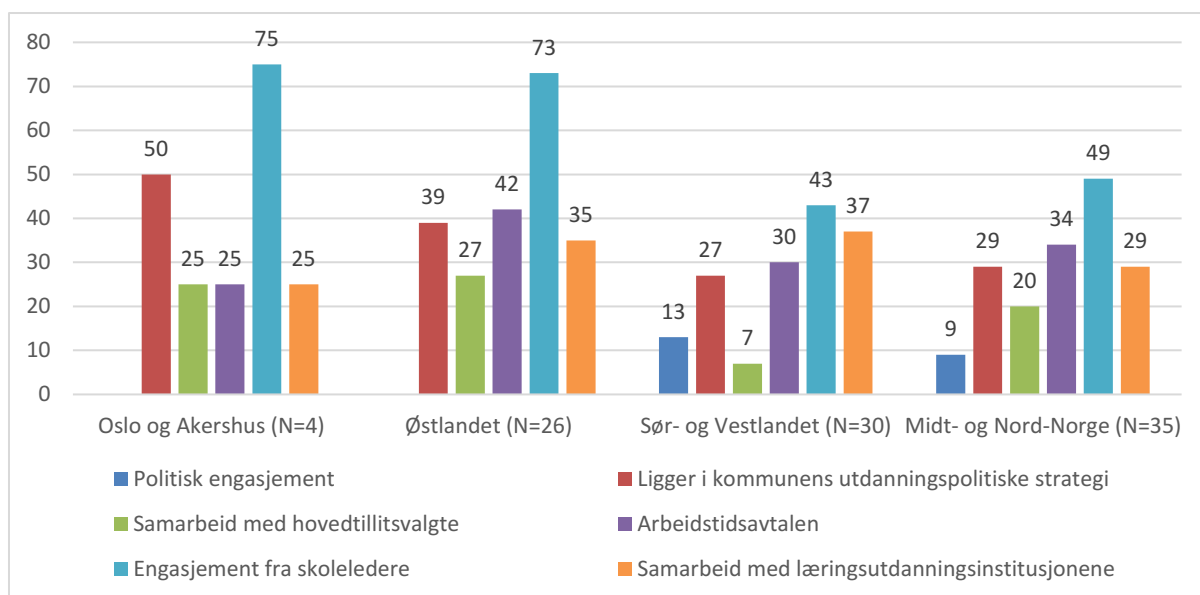
	Kommune %	Fylkeskommune %	Total %
Politisk engasjement	7	7	7
Ligger i kommunens utdanningspolitiske strategi	32	40	33
Samarbeid med hovedtillitsvalgte	18	40	21
Arbeidstidsavtalen	35	40	36
Engasjement fra skoleledere	55	80	60
Samarbeid med læringsutdanningsinstitusjonene	33	27	32
Annet, spesifiser	8	0	7
<i>N</i>	95	15	110

Figur 9.5 viser kommunenes svar fordelt på kommunestørrelse. At veiledningsordningen ligger i kommunens utdanningspolitiske strategi fremstår som noe viktigere for de største kommunene (46 prosent), sammenlignet med de mellomstore (23 prosent) og de minste (28 prosent). Vi legger også merke til at ingen fra de største kommunene svarer at politisk engasjement var en av de to viktigste tiltakene for å få ordningen på plass.

Figur 9.5: Slik du ser det, hva har vært/vil være viktigst for å få på plass en veiledningsordning i din kommune/fylkeskommune? Kommuner etter kommunestørrelse. Prosent.

Etter landsdel finner vi at en større andel av kommunene på Østlandet (73 prosent) og i Oslo og Akershus (3 av 4) mener at engasjement fra skoleleder er viktig, sammenlignet med kommuner fra Sør- og Vestlandet (43 prosent) og Midt- og Nord-Norge (49 prosent) (Figur 9.6). På alternativet *Samarbeid med hovedtillitsvalgt* ser vi at andelen er spesielt liten på Sør- og Vestlandet (7 prosent) sammenlignet med de andre landsdelene (20 til 27 prosent).

Figur 9.6: Slik du ser det, hva har vært/vil være viktigst for å få på plass en veiledningsordning i din kommune/fylkeskommune? Kommuner etter landsdel. Prosent.

Respondentene kunne spesifisere andre ting de mener er viktig for å få på plass en veiledningsordning, noe 8 skoleeiere benyttet seg av. Det som ble fremhevet var at veiledningsordninger bør innføres som en nasjonal ordning, regionsamarbeid, desentraliserte ordninger og øremerkede økonomiske ressurser.

9.4 Flest med formell kompetanse i de største kommunene

Skoleeierne som svarte at de enten ved alle, de fleste eller noen av skolene hadde et opplegg for veiledning av nyansatte nyutdannede lærere, ble spurt om veilederne i deres kommune/fylkeskommune hadde formell veiledningskompetanse. Svarfordelingen vises i Tabell 9.6.

I alt oppgir 45 prosent av skoleeierne at færre enn halvparten eller ingen av veilederne i kommunen eller fylkeskommunen har formell videreutdanning. 23 prosent svarer at *omtrent halvparten* av veilederne har dette, 17 prosent svarer *flere enn halvparten* og 16 prosent svarer *alle*. Vi merker oss at 15 prosent av kommunene svarer at ingen av veilederne har veilederutdanning, mens ingen av fylkeskommunene svarer dette (Tabell 9.6).

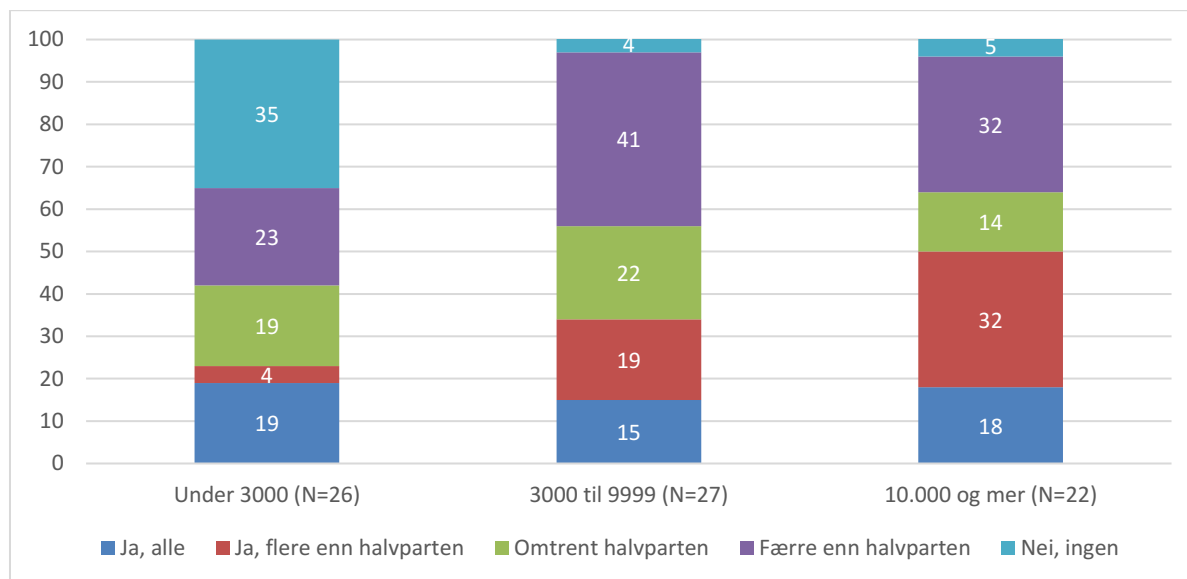
Tabell 9.6: Har veilederne i kommunen/fylkeskommunen formell veilederutdanning? Skoleeier. Prosent.

	Kommune	Fylkeskommune	Total
	%	%	%
Ja, alle	17	7	16
Ja, flere enn halvparten	17	14	17
Omtrent halvparten	19	43	23
Færre enn halvparten	32	36	33
Nei, ingen	15	0	12
N	75	14	89

I Figur 9.7 vises kommunenes svar fordelt etter kommunestørrelse. I de minste kommunene svarer 35 prosent at de ingen av veilederne har formell veilederutdanning, mens tilsvarende andel for de mellomstore er 4 prosent og de store 5 prosent. I de minste kommunene er det større variasjon innad i

gruppen når det gjelder hvor stor andel veiledere i kommunen som har formell videreutdanning, sammenliknet med de større kommunene. I de minste kommunene oppgir 23 prosent at færre enn halvparten har formell veilederutdanning, mens 19 prosent oppgir at omtrent halvparten har slik utdanning, og 19 prosent svarer at alle har slik utdanning.

Vi finner imidlertid at andelen som svarer at alle har veilederutdanning er svært lik på tvers av kommunistørrelse (Figur 9.7).

Figur 9.7: Har veilederne i kommunen/fylkeskommunen formell veilederutdanning? Skoleeier. Kommuner etter kommunistørrelse. Prosent.

Vi har også sett på svarfordelingen etter landsdel på dette spørsmålet, men med såpass få respondenter var variasjonene for små til å være statistisk signifikante, og disse fordelingene gjengis derfor ikke i rapporten

9.5 Over halvparten av skolene har ansatt nyutdannede lærere i løpet av det siste året

Skoleledere ble også stilt spørsmål om veiledning av nyutdannede lærere. De ble først spurt om det var ansatt nyutdannede lærere ved skolen det siste året.

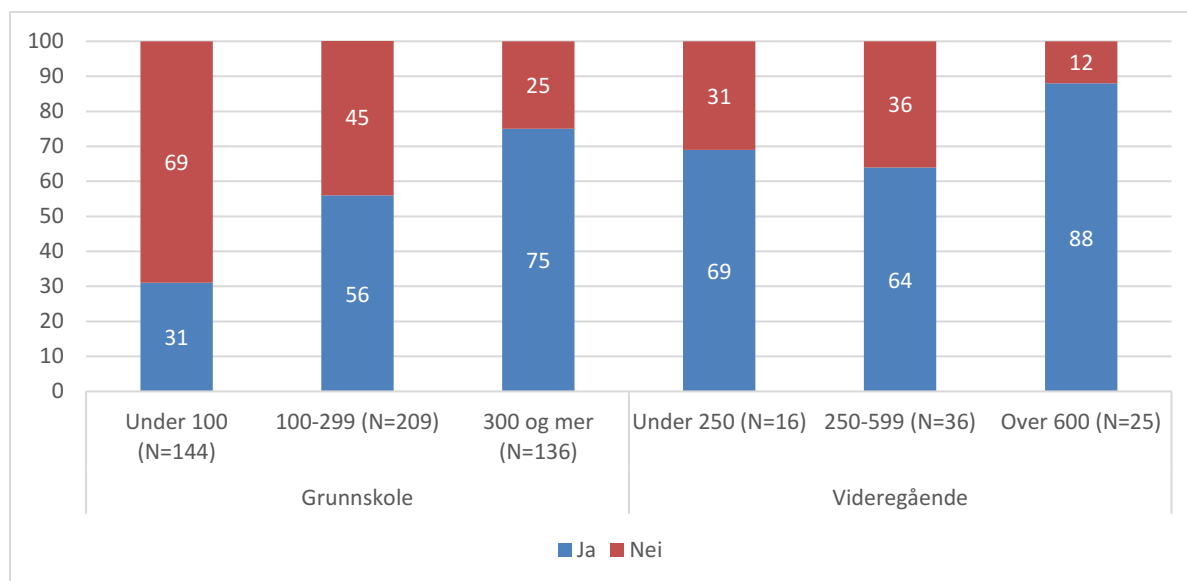
Tabell 9.7 viser at ca. halvparten av grunnskolene og 73 prosent av de videregående skolene har ansatt nyutdannede lærer i løpet av det siste året.

Tabell 9.7: Har skolen tilsatt nyutdannede lærere det siste året? Skoleledere. Prosent

	Grunnskole	Videregående	Total
	%	%	%
Ja	54	73	56
Nei	46	27	44
N	489	77	566

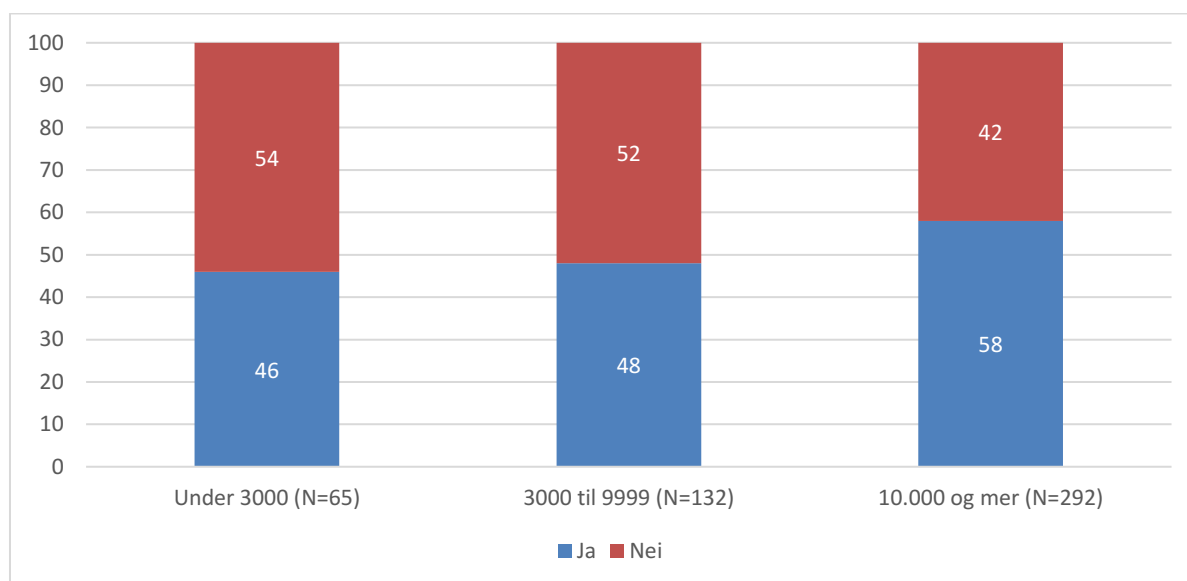
Ser vi på svarfordelingen etter skolestørrelse finner vi at andelen som svarer at de har ansatt nyutdannede lærere øker med skolestørrelse, både blant grunnskolene og de videregående skolene (Figur 9.8). Større skoler har som regel flere ansettelsesprosesser enn mindre skoler, noe som kan

være med å forklare denne forskjellen. Når det er flere som tilsettes, øker også sannsynligheten for at man ansetter nyutdannede.

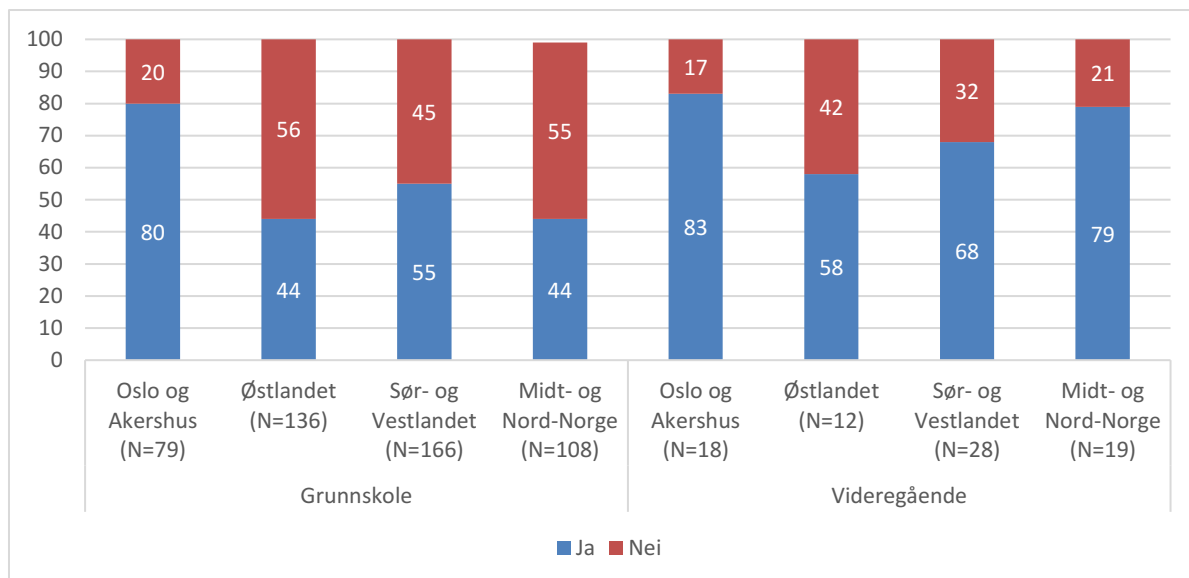
Figur 9.8: Har skolen tilsatt nyutdannede lærere det siste året? Grunnskole og videregående etter skolestørrelse. Prosent.

Figur 9.9 viser at andelen som svarer *Ja* også er større blant grunnskolene fra de største kommunene, sammenliknet med de mindre. Her svarer 58 prosent at de har tilsatt nyutdannede lærere det siste året, mens tilsvarende andel for de mellomstore er 48 prosent, og for de minste 46 prosent.

Figur 9.9: Har skolen tilsatt nyutdannede lærere det siste året? Grunnskole etter kommunestørrelse. Prosent.

Oslo og Akershus har den høyeste andelen skoler som svarer at de har ansatt nyutdannede lærere det siste året (Figur 9.10), noe som kan tenkes å forklares av at det er flere større skoler i denne regionen. 80 prosent av grunnskolene i Oslo og Akershus krysser av for *Ja* på dette spørsmålet. Til sammenlikning svarer 55 prosent av grunnskolene på Sør- og Vestlandet det samme, og 44 prosent av grunnskolene på Østlandet og i Midt- og Nord-Norge. Blant de videregående skolene er gruppene for små til at vi finner statistisk signifikante forskjeller mellom dem.

Figur 9.10: Har skolen tilsatt nyutdannede lærere det siste året? Grunnskole og videregående etter landsdel. Prosent.

9.6 De fleste skoler har veiledningsopplegg for nyutdannede lærere

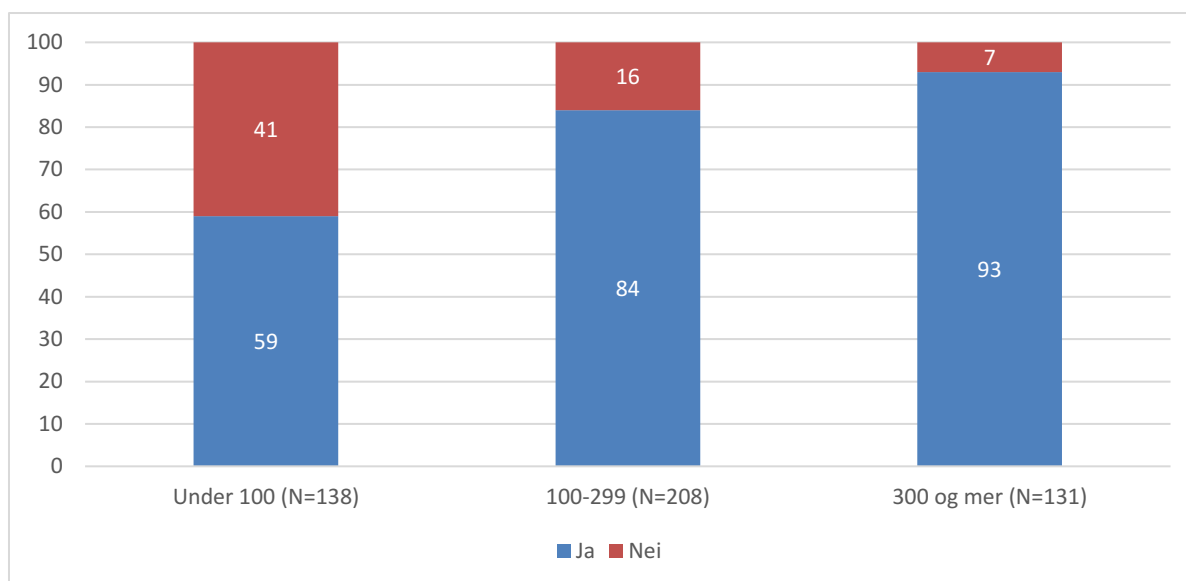
Skolelederne ble videre spurt om skolen har et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere, svarfordelingen vises i Tabell 9.8.

Et stort flertall svarer at de har et slikt veiledningsopplegg, nærmere bestemt 92 prosent av ledere i videregående opplæring og 79 prosent av skolelederne fra grunnskolen (Tabell 9.8).

Tabell 9.8: «Har skolen et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere?». Skoleledere. Prosent.

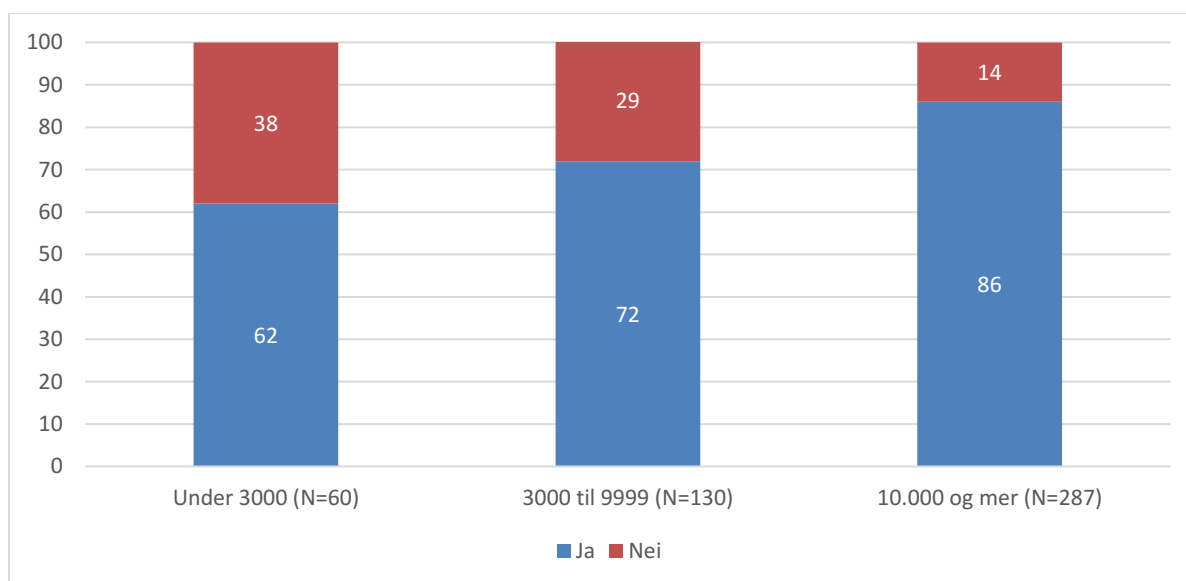
	Grunnskole	Videregående	Total
	%	%	%
Ja	79	92	81
Nei	21	8	19
N	477	77	554

Figur 9.11 viser svarene til grunnskolelederne fordelt på skolestørrelse. Andelen grunnskoler som svarer at de har veiledningsopplegg øker med skolestørrelse. Blant de største skolene svarer 93 prosent at de har et veiledningsopplegg, mens tilsvarende andel for de mellomstore er 84 prosent og for de små 59 prosent. Det var ingen statistisk signifikant variasjon etter skolestørrelse blant videregående skoler på dette spørsmålet, og disse er derfor ikke gjengitt i rapporten.

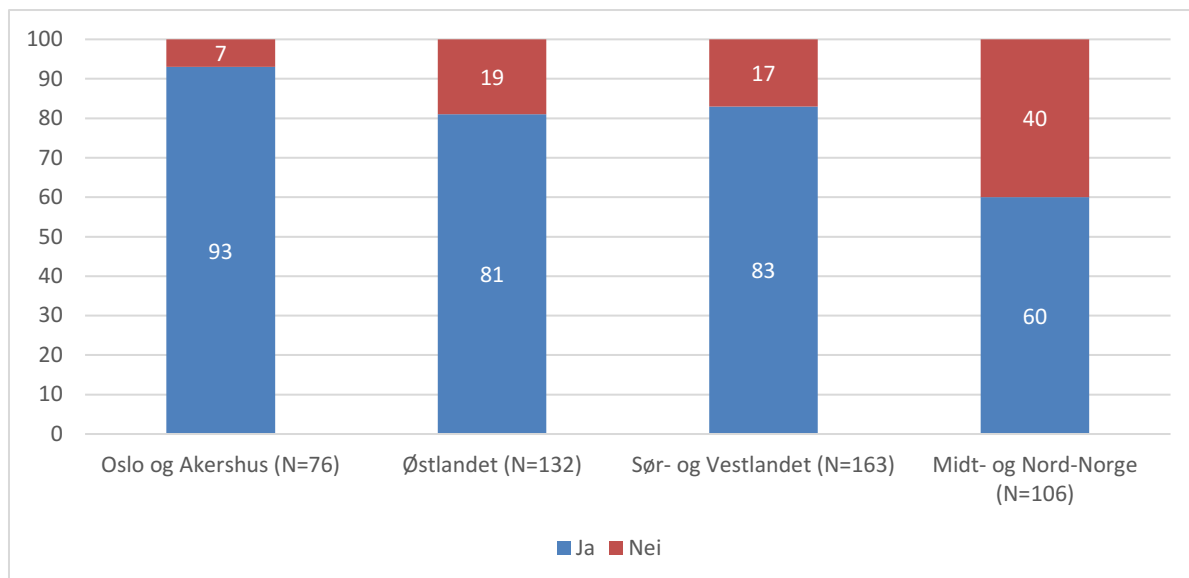
Figur 9.11: Har skolen et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere? Grunnskole etter skolestørrelse. Prosent.

Ser vi på grunnskolenes svar etter kommunestørrelse, finner vi at andelen som svarer *Ja* øker med innbyggertall (Figur 9.12). Mens 86 prosent av grunnskolene i de største kommunene svarer at de har et opplegg, svarer 72 prosent av skolelederne i de mellomstore og 62 prosent av skolelederne i de minste grunnskolene det samme (Figur 9.12).

Figur 9.12: Har skolen et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere? Grunnskole etter kommunestørrelse. Prosent.

Videre ser vi at grunnskoleledere fra ulike landsdelene svarer nokså ulikt på dette spørsmålet, og særlig Midt- og Nord-Norge (60 prosent) skiller seg ut ved å ha en lavere andel som svarer at de har et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere, sammenliknet med Oslo og Akershus (93 prosent), Østlandet (81 prosent) og Sør- og Vestlandet (81 prosent) (Figur 9.13).

Figur 9.13: Har skolen et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere? Grunnskole etter landsdel. Prosent.

Skolelederne som svarer at de har veiledning for nyutdannede nytilsatte lærer ble spurt om hvordan veiledningen foregår. Respondentene kunne krysse av for flere alternativer, og andelen må derfor forstås som andelen av de som fikk spørsmålet, altså de som svarte de hadde et veiledningsopplegg, som krysset av på det aktuelle alternativet.

Tabell 9.9 viser et nokså likt mønster for grunnskolene og de videregående skolene på dette spørsmålet. Det vanligste opplegget er *Faste 1-1 møter mellom veileder og den nyutdannede* (60 prosent), *Løpende veiledning i undervisningstiden* (51 prosent) og *Samlinger for de nyutdannede utenfor arbeidsplassen* (51 prosent). 33 prosent svarer at de har *Faste gruppemøter mellom veileder(e) og de nyutdannede*, og 11 prosent oppgir *Annet*. Vi finner en liten forskjell mellom grunnskolene (53 prosent) og de videregående skolene (39 prosent) i andelen som har krysset av for *Samlinger for de nyutdannede utenfor arbeidsplassen*. Ellers er svarmønsteret tilnærmet likt mellom disse to gruppene.

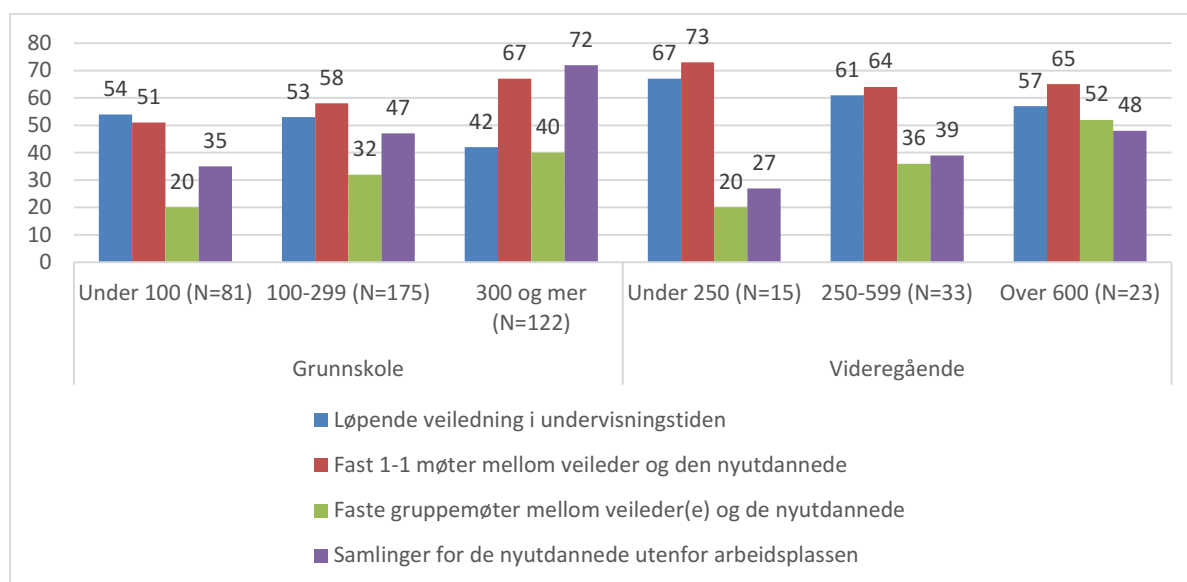
Tabell 9.9: Hvordan foregår veiledningen for de nyutdannede nytilsatte ved din skole? Skoleleder. Prosent

	Grunnskole %	Videregående %	Total %
Løpende veiledning i undervisningstiden	50	61	51
Faste 1-1 møter mellom veileder og den nyutdannede	59	66	60
Faste gruppemøter mellom veileder(e) og de nyutdannede	32	38	33
Samlinger for de nyutdannede utenfor arbeidsplassen	53	39	51
Annet	9	19	11
<i>N</i>	378	71	449

Ser vi på Figur 9.14 finner vi at andelen grunnskoleledere som svarer at veiledningen foregår gjennom 1-1-møter, gruppemøter og samlinger utenfor arbeidsplassen stiger med skolestørrelse. Det ser med andre ord ut til at de større skolene gjør noe mer enn de mindre, eller i hvert fall møtes på flere arenaer. Økningen med skolestørrelse er aller tydeligst på alternativet *Samlinger for de nyutdannede*

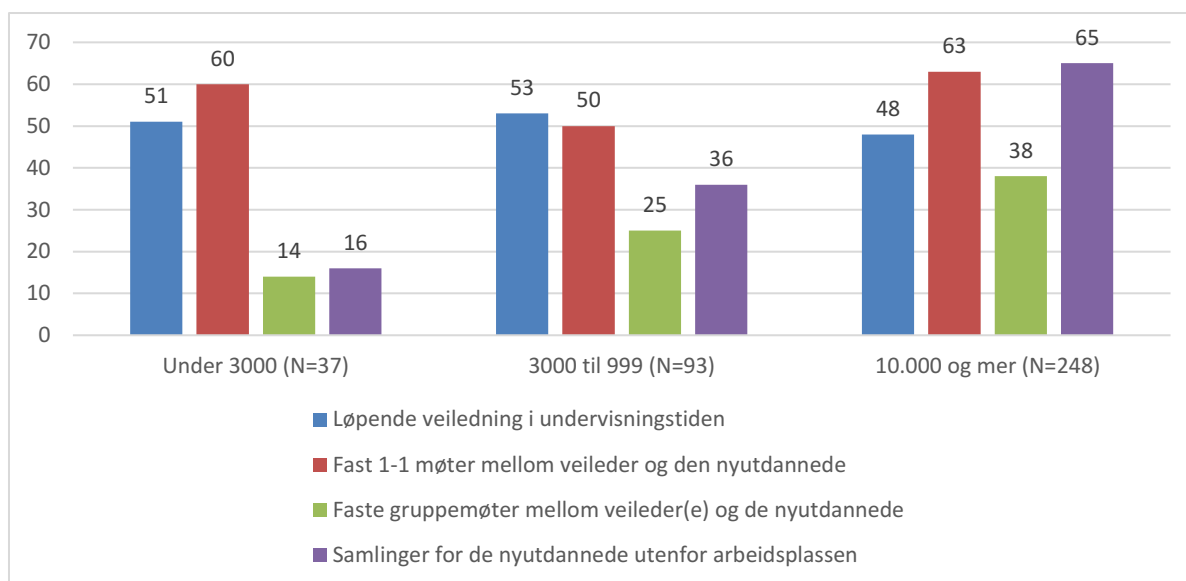
utenfor arbeidsplassen, der 35 prosent av de minste skolene, 47 prosent av de mellomstore skolene og 72 prosent av de store skolene har krysset av. Når det gjelder løpende veiledning ser en derimot at andelen synker med størrelse.

Forskjellen etter skolestørrelse blant videregåendeledere er mindre. Når en ser dette i lys av at det er svært få respondenter i hver gruppe, er det kun variasjonen på alternativet *Faste gruppemøter* det er verdt å merke seg. Differansen mellom de minste og største skolene er 32 prosentpoeng på dette alternativet (Figur 9.14).

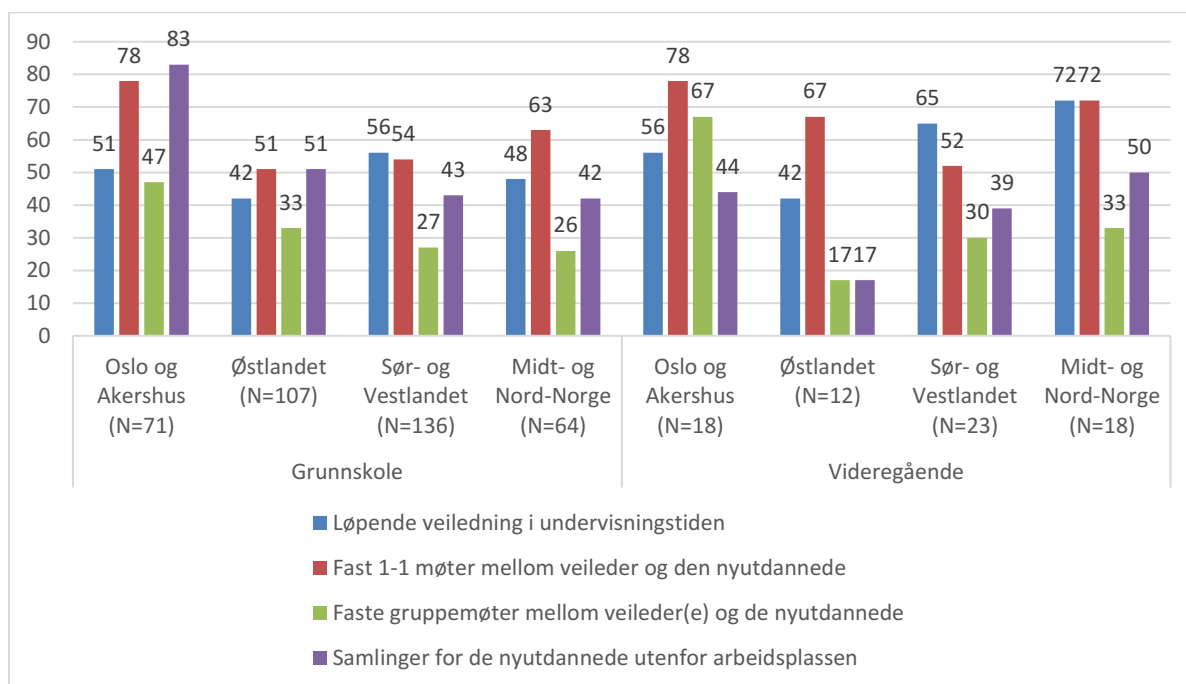
Figur 9.14: Hvordan foregår veiledningen for de nyutdannede nytilsatte ved din skole?». Grunnskole og videregående etter skolestørrelse. Prosent.

Når vi ser på grunnskoleledernes svar etter kommunestørrelse, er det særlig alternativene *Faste gruppemøter mellom veileder og den nyutdannede* og *Samlinger for de nyutdannede utenfor arbeidsplassen* som varierer (Figur 9.15). Sammenlignet med de minste kommunene (16 prosent), har de største kommunene (65 prosent) en høyere andel som svarer at veiledningen foregår via samlinger utenfor arbeidsplassen. Tilsvarende andel for de mellomstore kommunene er 36 prosent. Når det gjelder faste gruppemøter, er andelen 14 prosent blant grunnskolelederne i de minste kommunene, 25 prosent i de mellomstore kommunene og 38 prosent i de største kommunene (Figur 9.15).

Figur 9.15: Hvordan foregår veiledningen for de nyutdannede nytilsatte ved din skole? Grunnskole etter kommunestørrelse. Prosent.

Figur 9.16 viser grunnskole- og videregåendeledernes svar fordelt etter landsdel. Grunnskolelederne i Oslo og Akershus skiller seg fra grunnskolelederne i de andre landsdelene ved å ha en høyere andel som svarer at de har faste 1-1-møter (78 prosent) og samlinger utenfor arbeidsplassen (83 prosent). Denne landsdelen har også størst andel som svarer at de har faste gruppemøter (47 prosent), men differansen til de andre landsdelene er mindre på dette alternativet enn på de to overnevnte. For de videregående skolene sin del er gruppene for små til at forskjellene blir statistisk signifikante.

Figur 9.16: Hvordan foregår veiledningen for de nyutdannede nytilsatte ved din skole? Grunnskole og videregående etter landsdel. Prosent.

De som fikk spørsmålet om hvordan veiledningen foregår, hadde også muligheten til å spesifisere andre måter veiledningen ble organisert på. 49 respondenter benyttet seg av denne muligheten. De fleste kommentarene var spesifiseringer av alternativene, for eksempel konkretisering av hvem

veiledningen foregikk med. Utenom dette ble kollegaveiledning og fadder- og mentorordninger fremhevet.

Skolelederne som svarte *Nei* på spørsmålet om hvorvidt de har veiledningsopplegg for nytilsatte nyutdannede lærer, ble spurt om det foreligger konkrete planer om å innføre slike opplegg. Svarene på dette spørsmålet vises i Tabell 9.10.

I underkant av halvparten av grunnskolene som fikk dette spørsmålet svarer at de *ikke* har planer om å innføre veiledning, mens 36 prosent svarer at det foreligger konkrete planer om dette. Ettersom antallet videregående skoler er svært lavt på dette spørsmålet oppgis antall (istedenfor andel) i Tabell 9.10. Halvparten av disse seks svarer at det foreligger konkrete planer, mens to svarer at det ikke gjør det.

Tabell 9.10: Foreligger det konkrete planer for innføring av veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere ved skolen? Skoleleder. Prosent og Antall.

	Grunnskole	Videregående	Total
	%	Antall	%
Ja	36	3	37
Nei	49	2	48
Vet ikke	15	1	15
<i>N</i>	<i>98</i>	<i>6</i>	<i>104</i>

9.7 Viktigst å avsette tid i arbeidsplaner

Både grunnskole- og videregåendeledere ble spurt om hva de mener vil være, eller har vært, viktigst for å få på plass en veiledningsordning ved skolen. Svarene gjengis i Tabell 9.11. Det var mulig å krysse av for flere alternativer, og andelen må derfor leses som andelen respondenter, fra en gitt gruppe, som krysset av på det aktuelle alternativet.

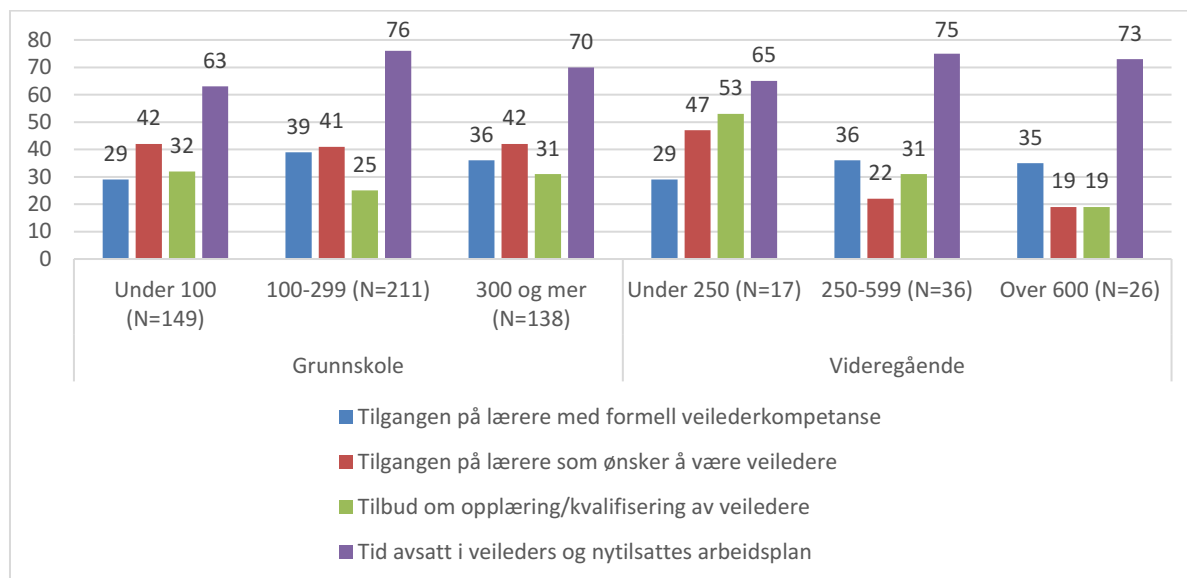
I overkant av 70 prosent, både i grunnskolen og videregående, har krysset av for at avsatt tid i arbeidsplan for veileder og nyansatt er viktig. Blant grunnskoleledere ser vi også at 42 prosent svarer at tilgang til lærere som ønsker å være veiledere er viktig, mens 35 og 29 prosent krysser av på henholdsvis *Tilgang på lærere med formell veilederkompetanse* og *Tilbud om opplæring/kvalifisering av veiledere*. Andelen videregående skoler som krysser av på de tre første alternativene ligger alle rundt 30 prosent (Tabell 9.11).

Tabell 9.11: Slik du ser det, hva har vært/vil være viktigst for å få en veiledningsordning på plass ved din skole? Skoleleder. Prosent.

	Grunnskole	Videregående	Total
	%	%	%
Tilgangen på lærere med formell veilederkompetanse	35	34	35
Tilgangen på lærere som ønsker å være veiledere	42	27	40
Tilbud om opplæring/kvalifisering av veiledere	29	32	29
Tid avsatt i veileders og nytilsattes arbeidsplan	71	72	71
Annet	5	6	6
<i>N</i>	<i>498</i>	<i>79</i>	<i>577</i>

Vi finner tilnærmet ingen forskjeller i svarmønstrene mellom de minste og de større grunnskolene. Blant de videregående skolene finner vi noe forskjell i andelen som svarer at tilgangen på lærere som ønsker å være veiledere er viktig for å få på plass en veiledningsordning. Nesten halvparten av

de minste videregående skolene oppgir dette, mens tilsvarende andel for de mellomstore skolene er 22 prosent og de største er 19 prosent (Figur 9.17). Noe av dette kan sannsynligvis forklares med at mindre skoler har færre lærere generelt, og dermed også kanskje færre som ønsker å være veiledere.

Figur 9.17: Slik du ser det, hva har vært/vil være viktigst for å få en veiledningsordning på plass ved din skole? Grunnskole og videregående etter skolestørrelse. Prosent.

Skolelederne hadde også mulighet til å skrive inn andre ting de mente var viktig for å få på plass en veiledningsordning. Innspillene som ble gitt var stort sett generelle kommentarer og ikke alternative tiltak de mente var viktig.

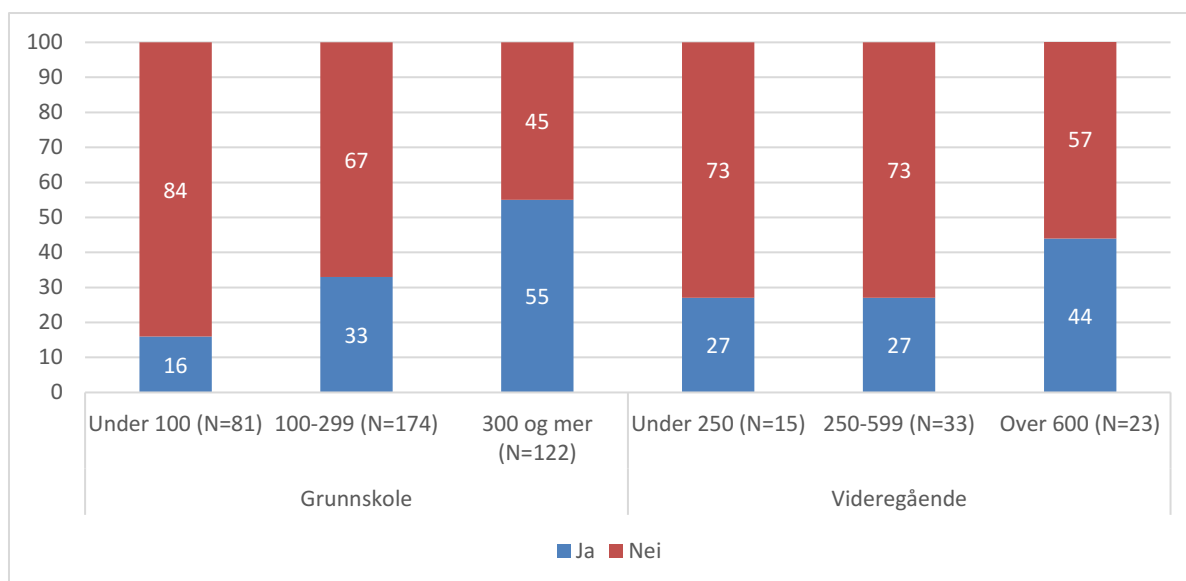
9.8 Andel grunnskoler med ansatte som skal veilede nyutdannede øker med skole- og kommunestørrelse

Skoleledere som svarer at de har et veiledningsopplegg, ble også spurt om skolen har én eller flere veiledere som er ansatt for å veilede nyutdannede. 36 prosent svarer at de har ansatt minst én i en slik stilling (Tabell 9.12).

Tabell 9.12: Har skolen én eller flere veiledere som er ansatt ved skolen for å veilede nyutdannede? Skoleleder. Prosent.

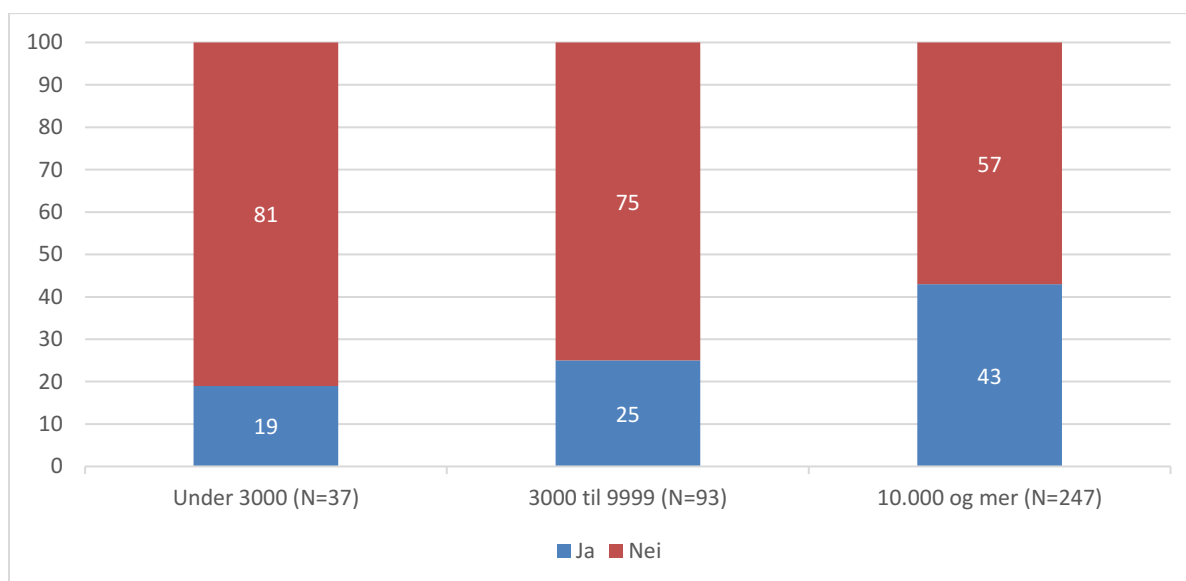
	Grunnskole	Videregående	Total
	%	%	%
Ja	36	32	36
Nei	64	68	64
N	377	71	448

Figur 9.18 viser skoleledernes svar fordelt på skolestørrelse. For begge skolenivåer øker andelen som svarer at de har én eller flere ansatte ved skolen som er ansatt for å veilede nyutdannede med skolestørrelse. Ved de største grunnskolene svarer 55 prosent *Ja* på dette spørsmålet, mens tilsvarende andeler for de mellomstore og de minste er henholdsvis 33 prosent og 16 prosent. På de videregående skolene svarer 44 prosent at de har ansatte som er ansatt for å veilede, mens 27 prosent ved de mellomstore og de minste skolene svarer det samme.

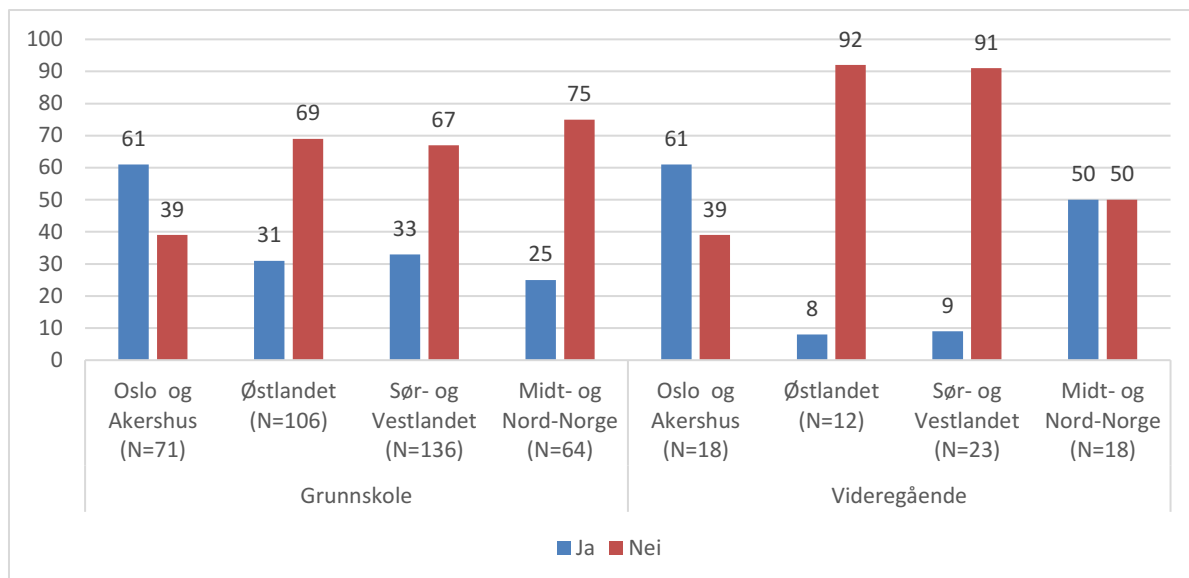
Figur 9.18: Har skolen én eller flere veiledere som er ansatt ved skolen for å veilede nyutdannede? Grunnskole og videregående etter skolestørrelse. Prosent.

Ser vi på grunnskolenes svar etter innbyggertall i kommunen, finner vi også at andelen som svarer *Ja* øker med kommunistørrelse (Figur 9.19). Mens 43 prosent av skolelederne i de største kommunene oppgir at de har ansatte som er ansatt for å veilede nyutdannede, gjør 25 prosent i de mellomstore og 19 prosent i de minste det samme.

Figur 9.19: Har skolen én eller flere veiledere som er ansatt ved skolen for å veilede nyutdannede? Grunnskole etter kommunistørrelse. Prosent.

Figur 9.20, viser at etter landsdel finner vi at Oslo og Akershus har den høyeste andelen skoleledere som svarer *Ja* på spørsmålet om de har ansatte ved skolen som er ansatt for å veilede nyutdannede. Blant grunnskolelederne i Oslo og Akershus svarer 61 prosent *Ja*, mens tilsvarende andeler for Østlandet er 31 prosent, for Sør- og Vestlandet 33 prosent og Midt- og Nord-Norge 25 prosent. For de videregående skolene er mønsteret noe annerledes. Der skiller først og fremst Østlandet (8 prosent) og Sør- og Vestlandet (9 prosent) seg ut ved å ha veldig lave andeler som svarer at de har ansatte som er ansatt for å veilede nyutdannede. Oslo og Akershus og Midt- og Nord-Norge har tilsvarende andeler på henholdsvis 61 prosent og 50 prosent (Figur 9.20).

Figur 9.20: Har skolen én eller flere veiledere som er ansatt ved skolen for å veilede nyutdannede? Grunnskole og videregående etter landsdel. Prosent.

Respondentene som svarer at de har veiledere som var ansatt for å veilede nyansatte, ble videre stilt spørsmål om hvilke andre ansvarsområder disse veilederne har. På dette spørsmålet var det mulig å krysse av på flere alternativer, og svarene må derfor tolkes som andelen som krysset av for det aktuelle alternativet fra en gitt gruppe. Gruppene er begrenset til respondentene som fikk spørsmålet. Svarfordelingen gjengis i Tabell 9.12.

Ingen oppgir at veilederne *ikke* har andre ansvarsområder. Det vanligste ansvarsområdet ved siden av veiledning av nyutdannede er å være *Kontaktlærer* (71 prosent), mens 44 prosent svarer *Skoleledelse* og 33 prosent svarer *Praksislærer* (Tabell 9.12). Ca. 1 av 5 svarer *Øvingslærer* og *Praksislærer*, mens 16 prosent svarer *Fagkoordinator*. 14 prosent svarer *Ressurslærer* og 8 prosent svarer *Lærerspesialist*. Mønsteret er nokså likt for grunnskolene og de videregående skolene, men en større andel av grunnskolene (46 prosent) enn av de videregående (35 prosent) svarer at veilederne har skoleledelse som en del av sin stilling. Motsatt svarer en større andel av de videregående skolene (57 prosent) enn av grunnskolene (29 prosent) at veilederne også er praksislærer (Tabell 9.13).

Tabell 9.13: Har disse veilederne andre ansvarsområder? Skoleleder. Prosent.

	Grunnskole	Videregående	Total
	%	%	%
Kontaktlærer	72	65	71
Fagkoordinator	15	22	16
Teamleder	22	17	21
Øvingslærer	22	22	22
Praksislærer	29	57	33
Lærerspesialist	7	13	8
Ressurslærer	15	4	14
Skoleledelse	46	35	44
Ingen av disse	0	0	0
Annet, spesifiser:	4	13	6
<i>N</i>	<i>137</i>	<i>23</i>	<i>160</i>

Respondentene hadde mulighet til å spesifisere andre oppgaver disse veilederne har. Det var 10 respondenter som benyttet seg av dette. Det som ble trukket fram var *ekstern veiledning, faglærer, sosiallærer og spesialpedagog*.

Skolelederne som svarer at de har veiledere som er ansatt for å veilede nyutdannede, fikk også spørsmål om noen av deres veiledere har formell veilederutdanning. Tabell 9.14 viser at et stort flertall svarer at én eller flere veiledere har formell veilederutdanning. Blant grunnskolene er andelen 77 prosent, mens den er 83 prosent for videregående.

Tabell 9.14: Har én eller flere av veilederne ved din skole formell veilederutdanning? Skoleleder. Prosent.

	Grunnskole	Videregående	Total
	%	%	%
Ja	77	83	78
Nei	23	17	22
<i>N</i>	136	23	159

Vi har også sett på svarfordelingene etter landsdel, skolestørrelse og kommunestørrelse, men variasjonen og respondentgruppene er såpass små at vi ikke gjengir dette her.

9.9 Flertallet har ikke deltatt i veilederutdanning

Skoleledere ble videre bedt om å vurdere hvor fornøyd eller misfornøyd de var med eventuell veilederutdanning (kurs, videre- eller etterutdanning) som skolen har deltatt i. Det er verdt å merke seg at et flertall, 60 prosent av lederne i grunnskolen og 52 prosent av lederne i videregående, *ikke* har deltatt i slik videreutdanning. Vi ser også at andelen som ikke har deltatt er spesielt høy blant de små grunnskolene (77 prosent), og blant de mellomstore skolene (63 prosent). Blant de største skolene svarer 39 prosent at de ikke har deltatt i slik veilederutdanning. Andelen grunnskoler som ikke har deltatt er også høy i de små kommunene (74 prosent) og i de mellomstore kommunene (76 prosent), mens den er noe lavere (altså flere som har deltatt) i de større kommunene (50 prosent).

Tabell 9.15 viser svarfordelingene for grunnskolene og de videregående skolene som har svart at de har deltatt i slik veilederutdanning. Av dem som har deltatt svarer 74 prosent at de er ganske fornøyd eller svært fornøyd med veilederutdanningen. De videregående skolene (46 prosent) har en noe høyere andel som svarer at de er svært fornøyd, sammenliknet med grunnskolene (32 prosent). Få, i begge grupper oppgir at de er misfornøyd.

Tabell 9.15: Hvis skolen har deltatt i veilederutdanning (kurs, videre- eller etterutdanning): Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med veilederutdanningen i forhold til skolens behov? Skoleleder som har deltatt. Prosent.

	Grunnskole %	Videregående %	Total %
Svært misfornøyd	1	0	1
Ganske misfornøyd	5	8	5
Verken fornøyd eller misfornøyd	19	24	20
Ganske fornøyd	43	22	40
Svært fornøyd	32	46	34
<i>N</i>	<i>187</i>	<i>37</i>	<i>224</i>

9.10 Omtrent halvparten av skolene avsetter tid til både veileder og nytilsatt

Skolelederne som svarte at de har én eller flere som er ansatt for å veilede nyutdannede fikk spørsmål om det blir satt av tid i veileders og nyutdannedes arbeidsplan til veiledning.

Tabell 9.16 viser at 56 prosent av lederne i grunnskolen svarer at det settes av tid hos både veileder og nytilsatt. En firedel svarer at det kun settes av tid hos den nyansatte, mens 16 prosent svarer at det ikke settes av tid i det hele tatt. Under halvparten av videregåendelederne svarer at det settes av tid hos begge (45 prosent), mens 37 prosent svarer at ingen av dem får avsatt tid. Vi legger også merke til at det er flere som svarer at kun nyansatte får tid til veiledning, enn som svarer at kun veileder får tid til veiledning. Dette gjelder for begge skoletypene.

Tabell 9.16: Setter dere av tid til veiledning i veileders og den/de nytilsattes arbeidsplaner? Skoleleder. Prosent.

	Grunnskole %	Videregående %	Total %
Ja, hos veileder	4	4	4
Ja, hos nytilsatte	25	14	23
Ja, både hos veileder og nytilsatt	56	45	54
Nei	16	37	19
<i>N</i>	<i>372</i>	<i>71</i>	<i>443</i>

Det var svært lite, og ikke signifikant, variasjon etter kommunestørrelse, skolestørrelse og landsdel på dette spørsmålet, og disse fordelingen er derfor ikke presentert.

De som svarer at enten veileder, nytilsatt eller både veileder og nytilsatt får avsatt tid på forrige spørsmål, ble til slutt bedt om å oppgi gjennomsnittlig antall timer som ble avsatt til veiledning i løpet av en uke. Antall timer skulle oppgis samlet for veileder og nyansatt.

Tabell 9.17 viser at det for skoleledere totalt rapporteres at mellom 0 og 20 timer avsettes til veiledning i uken. Gjennomsnittet er 1,62 timer for alle skolelederne, 1,53 timer for grunnskolen og 2,21 for videregående, mens medianen er 1 for begge gruppene. Det bør også nevnes at det kun er én respondent som oppgir over 10 timer, og at 65 prosent av dem som svarer på spørsmålet skriver at det var avsatt 1 time i uken til veiledning.

Tabell 9.17: Gjennomsnittlig antall timer avsatt i uken til veiledning. Skoleleder. Median, gjennomsnitt og standardavvik.

	Min	Max	Median	Gjennomsnitt	Standardavvik	N
Grunnskole	0	10	1	1,53	1,18	243
Videregående	1	20	1	2,21	3,23	37
Total	0	20	1	1,62	1,61	280

Ser vi på den kumulative frekvensen i Tabell 9.18, ser vi også at den kommer opp i 90 prosent allerede ved 2 timer. Dette betyr at 90 prosent av skolelederne oppgir at det gjennomsnittlig avsettes 2 timer eller mindre til veiledning i uken.

Tabell 9.18: Antall timer avsatt i uken til veiledning. Skoleleder. Antall, prosent og kumulativ prosent. N= 280.

Antall timer oppgitt	Antall	Prosent %	Kumulativ prosent %
0	4	1	1
1	178	64	65
2	71	25	90
3	12	4	95
4	6	2	97
5	3	1	98
6	2	1	99
7	1	0	99
10	2	1	100
20	1	0	100

9.11 Oppsummering

I februar 2017 vedtok Stortinget at det skal utformes nasjonale rammer for en veiledningsordning for nyutdannede lærere. Alle nytilsatte omfattes av ordningen, og det skal også gis rom for lokal tilpassing. Skoleeiere og skoleledere ble stilt spørsmål om sine veiledningsopplegg, sine veiledere og hva de anser som viktig for å få på plass denne type ordninger.

Et stort flertall av skoleeierne svarer at kommunen eller fylkeskommunen har et opplegg for veiledning av nyutdannede lærere, og at denne veiledningen i stor grad foregår på den enkelte skole. Skoleeierne trekker særlig frem engasjement fra skoleleder som avgjørende for å få på plass veiledningsordninger. Selv om de fleste kommuner og fylkeskommuner gir uttrykk for at de har veiledning, er det mange veiledere som ikke har formell veiledningsutdanning. En finner imidlertid at andelen som har formell veilederkompetanse er høyere i de største kommune.

Over halvparten av skolelederne svarer at de har ansatt minst én nyutdannet lærer i løpet av det siste året. Andelen som svarer at de har ansatte nyutdannede øker markant med skolestørrelse.

I overkant av 80 prosent av skolelederne gir uttrykk for at deres skole har veiledningsopplegg for nytilsatte nyutdannede lærere. Denne type veiledningsopplegg er mest utbredt ved de største skolene og i de største kommunene.

Faste 1-1-møter mellom veileder og nyutdannede virker å være den mest utbredte formen for veiledning ved skolene. Det fremheves at det å få avsatt tid i arbeidsplanen for veileder og nyansatt er mest avgjørende for å få på plass veiledningsordninger. I overkant av 70 prosent av skolelederne, både fra grunnskolen og videregående, svarer at avsatt tid i arbeidsplan for veileder og nyansatt er viktig.

Ved 64 prosent av skolene er det ikke ansatt veiledere for å veilede nyutdannede. Andel skoler med ansatte som skal veilede nyutdannede stiger med skole- og kommunestørrelse, og dette er spesielt tydelig i grunnskolen. Differansen mellom de største og de minste skolene er 39 prosentpoeng, mens avstanden mellom de mellomstore og største er 22 prosentpoeng. Andelen skoler med ansatte i denne rollen øker også med kommunestørrelse.

Et flertall av skolelederne svarer at skolen ikke har deltatt på veilederutdanning. Dette gjelder 60 prosent av lederne i grunnskolen og 52 prosent av videregåendelederne. De som har deltatt er i stor grad fornøyd med veilederutdanningen.

Omtrent halvparten av skolelederne krysser av for at det avsettes tid i både veileders og nytilsattes arbeidsplan til veiledning, men det er også en del som svarer at det ikke avsettes tid hos noen av dem, og dette gjelder spesielt i videregående opplæring. I forhold til hvor mye tid som avsettes til veiledning oppgir 90 prosent av skolelederne at det avsette 2 timer eller mindre i løpet av en uke.

10 Sosialpedagogisk rådgivning

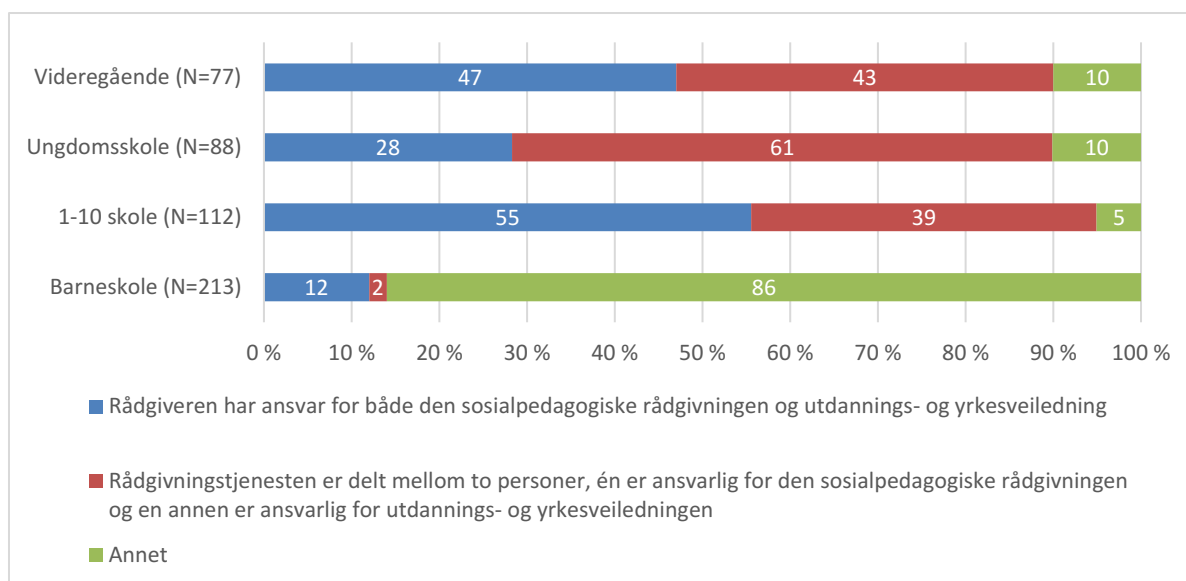
Sosialpedagogisk rådgiving skal hjelpe den enkelte elev til å finne seg til rette i opplæringen. Den skal hjelpe elevene med personlige, sosiale og emosjonelle problemer som kan ha betydning for elevenes opplæring og sosiale forhold på skolen. Regjeringen sier i Sundvollen-erklæringen at de ønsker å forbedre rådgivingstjenesten. For best mulig innretning på nye tiltak, er det derfor nødvendig med mer kunnskap om status for den sosialpedagogiske rådgivningen i grunnsopplæringen. Spørringene høsten 2017 inkluderte spørsmål til skoleeiere i kommune og fylkeskommune, og til skoleledere på grunnskolen og videregående, om spesialpedagogisk rådgivning.

10.1 Skoleledere om sosialpedagogisk rådgivning

Skoleledere på grunnskole og videregående ble spurt om det er én rådgiver som er ansvarlig for både den sosialpedagogiske rådgivningen og utdannings- og yrkesveiledning ved skolen, eller om det er to ulike personer. Svarene presenteres i Figur 10.1. Blant ledere på videregående svarer litt under halvparten at én person har ansvaret for begge deler, og 43 prosent svarer at det er to ulike personer. Svaralternativ *Annet* ble valgt av 10 prosent av ledere på videregående, de fikk mulighet til å skrive inn en kommentar i fritekst (Vedlegg 1).

På ungdomsskolen svarer 61 prosent av skoleledere at det er to ulike personer som har disse oppgavene, mens 28 prosent svarer at det er én og samme person. På 1-10-skolene svarer litt over halvparten at det er én person som har begge ansvarsområdene, og 39 prosent svarer at det er to ulike personer (Figur 10.1).

Nesten 90 prosent av skoleledere på barneskolen har valgt svaralternativet *Annet* (Figur 10.1). Mange av dem har skrevet i fritekstfelt at de ikke har dette tilbudet på barneskolen (Vedlegg 1). Del 11.3 i dette kapittelet tar for seg sosialrådgivning på barneskoletrinnet spesifikt.

Figur 10.1: Hvordan er den sosialpedagogiske rådgivningen organisert ved din skole? I prosent.

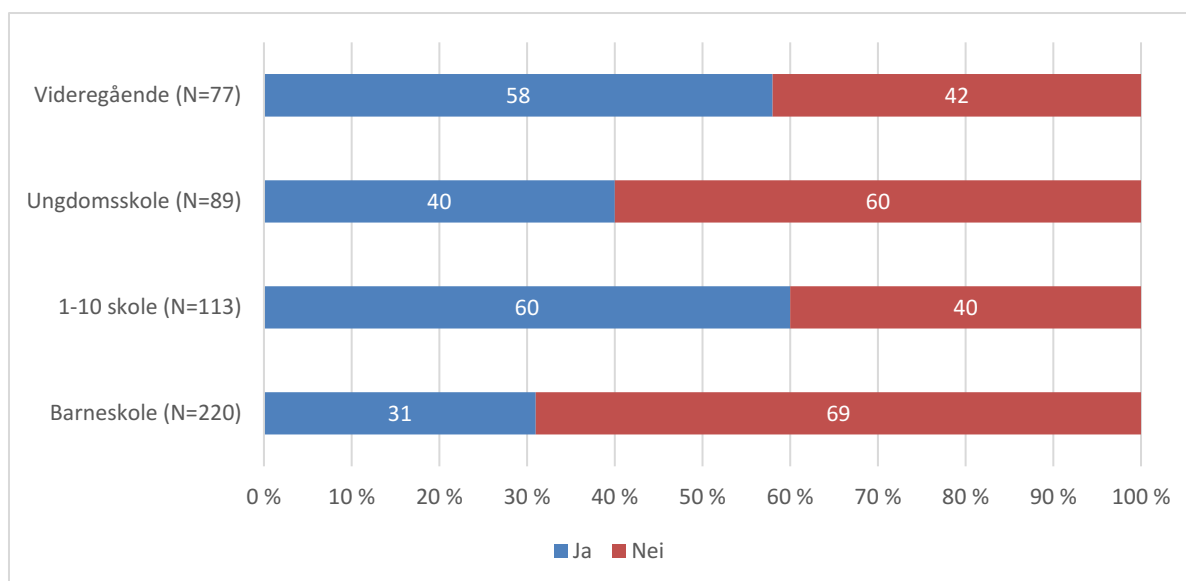
Videre ble ledere på grunnskole og videregående bedt om å fylle ut i prosent hvor mange årsverk som er knyttet til sosialpedagogisk rådgivning ved deres skole. Tallene varierer veldig, og det er tydelig at spørsmålet har blitt misforstått. Fem respondenter oppgir «1», og ellers er alle verdier mellom 3 og 19 oppgitt. Dette gjør fortolkningene av dataene vanskelig, og resultatene upålitelige. I Tabell 10.1 har vi derfor valgt å presentere kun andel som har svart 0, for disse svarene kan vi anta betyr at de ikke har noen årsverk knyttet til sosialpedagogisk rådgivning.

På videregående, 1-10-skoler og ungdomsskoler er det ikke mange som svarer at de *ikke* har noen årsverk knyttet til sosialpedagogisk rådgivning. På videregående er det kun 1 leder som svarer 0, mens på 1-10-skoler svarer 6 prosentdet samme. På barneskolen svarer over halvparten av lederne at skolen *ikke* har årsverk knyttet til sosialpedagogisk rådgivning.

Tabell 10.1: Andel skoleledere som svarer at skolen har null prosent årsverk knyttet til sosialpedagogisk rådgivning. I prosent.

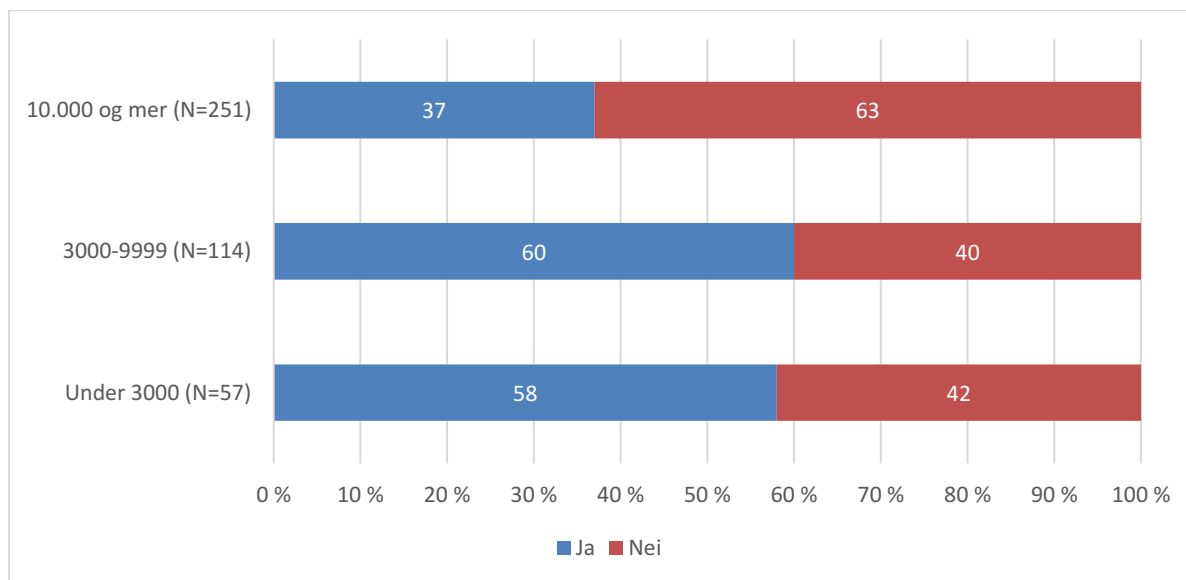
	«0» %	N
Barneskole	62	228
1-10 skole	6	102
Ungdomsskole	4	74
Videregående total	1	73

Videre ble lederne spurt om ressursen til den sosialpedagogiske rådgivningen er tilstrekkelig i forhold til behovet. Svarene presenteres i Figur 10.2. Det er nokså stor uenighet i om den sosialpedagogiske rådgivningen er tilstrekkelig eller ikke. Over halvparten av ledere på videregående svarer at ressursen til spesialpedagogisk rådgivning er tilstrekkelig. På grunnskolenivå varierer svarene noe mellom de ulike skoletypene. Over halvparten av barneskolene (69 prosent) og ungdomsskolene (60 prosent) svarer at ressursen ikke er tilstrekkelig, mens under halvparten av 1-10-skolene (40 prosent) svarer det samme.

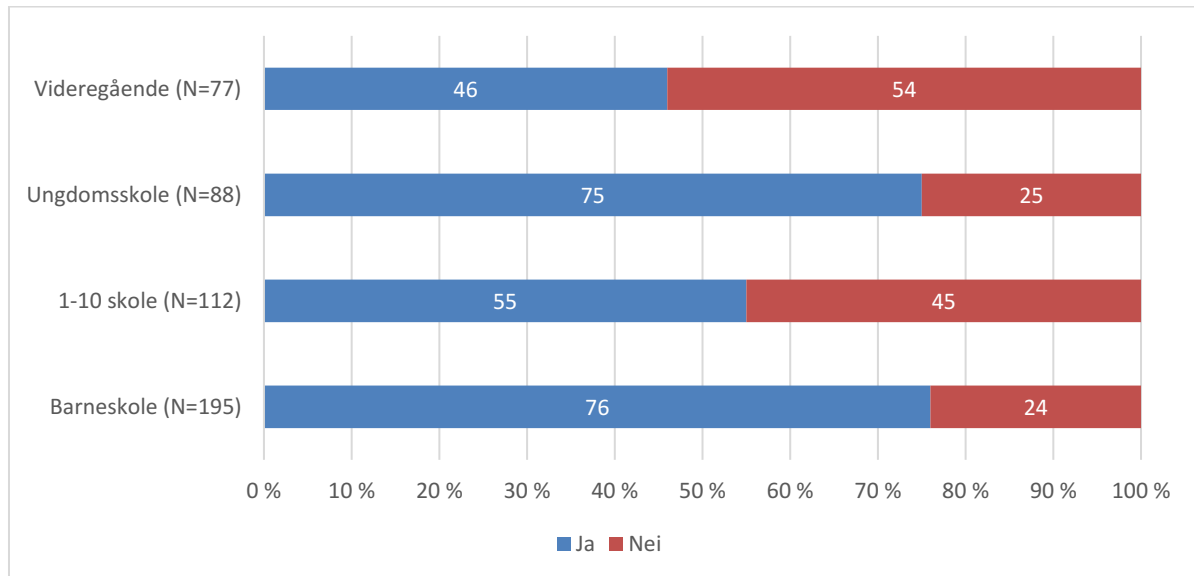
Figur 10.2: Er ressursen til den sosialpedagogiske rådgivningen tilstrekkelig i forhold til behovet? Leder grunnskole og videregående. I prosent.

I Figur 10.3 ser vi nærmere på ressursen til sosialpedagogisk rådgivning i grunnskolen (barneskoler, 1-10-skoler og ungdomsskoler) i lys av kommunestørrelse. I kommuner med 10.000 innbyggere eller mer oppgir 63 prosent av grunnskolene at de *ikke* har tilstrekkelig ressurser til sosialpedagogisk rådgivning. I mellomstore kommuner og kommuner med mindre enn 3000 innbyggere svarer over halvparten at de har tilstrekkelig ressurser. Grunnskolelederne i de største kommunene opplever altså i noe større grad enn grunnskolelederne i de mindre kommunene at ressursen til den sosialpedagogiske rådgivningen er for knapp i forhold til behovet.

Figur 10.3: Er ressursen til den sosialpedagogiske rådgivningen tilstrekkelig i forhold til behovet? Ledere på grunnskolen. I prosent.

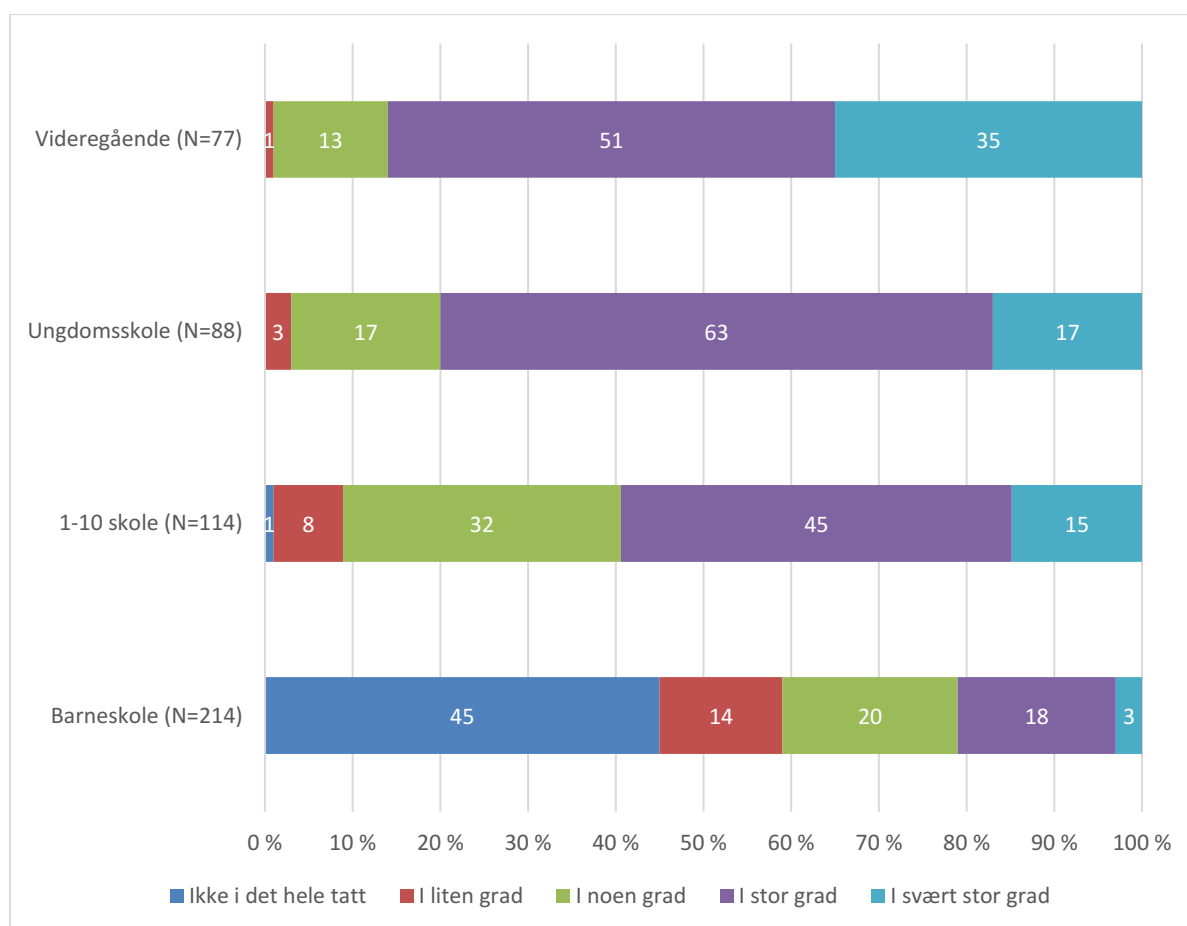
I Figur 10.4 ser vi hvordan skoleledere stiller seg til spørsmål om den sosialpedagogiske rådgivningen bør skilles fra karriereveiledningen. Ved ungdomsskolene og barneskolene er det stort flertall for at sosialpedagogisk rådgivning bør være separat fra karriereveiledning, mens på 1-10-skolene mener litt over halvparten det samme, og 45 prosent svarer at de ikke ønsker den separat. På videregående mener flertallet at det ikke burde være separat. På videregående og 1-10-skolene er det med andre ord stor uenighet om sosialpedagogisk rådgivning bør skilles fra karriereveiledning eller ikke.

Figur 10.4: Mener du den sosialpedagogiske rådgivningen bør skilles fra karriereveiledning? I prosent.

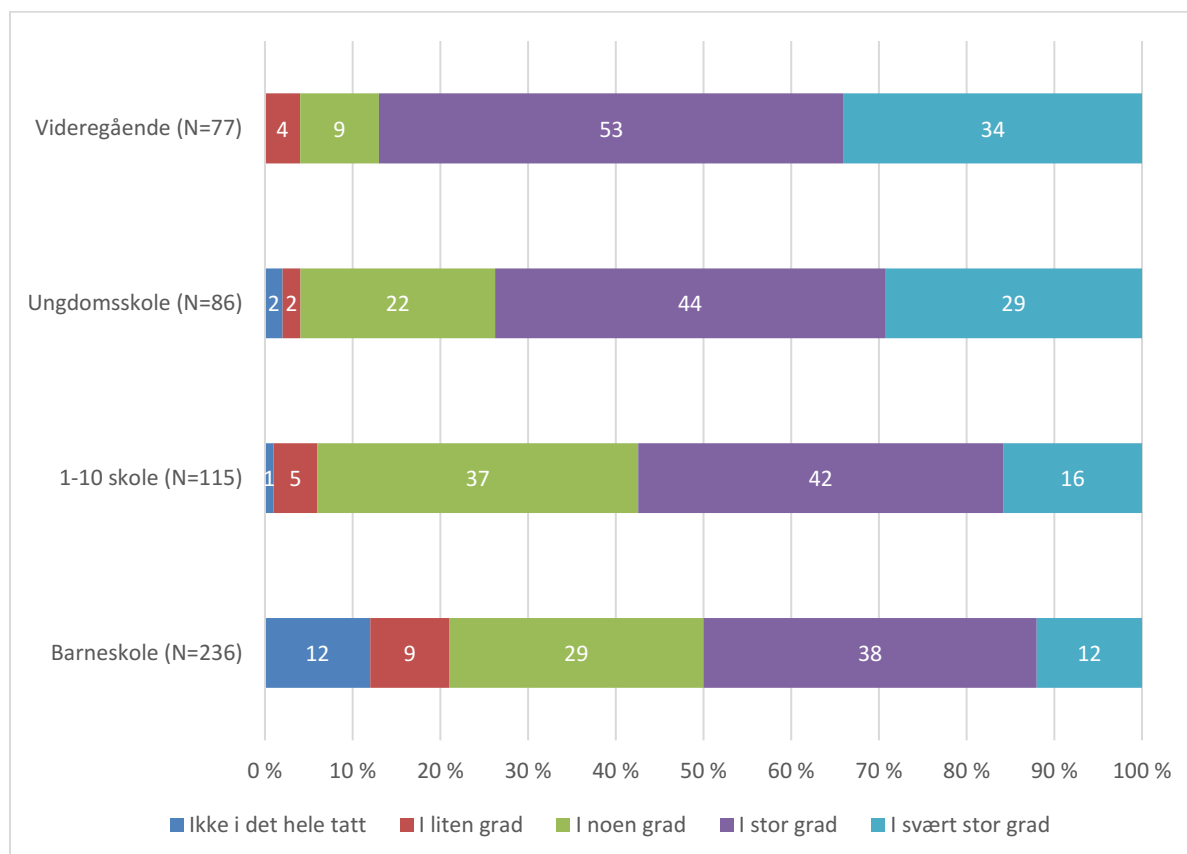
I Figur 10.5 ser vi i hvilken grad skoleledere mener at rådgivningen inngår i skolens planverk, på en slik måte at rådgivningen er en integrert del av skolens virksomhet. Ved barneskolene svarer godt over halvparten av lederne at rådgivningen ikke i det hele tatt eller i liten grad er integrert i skolens planverk. Videre analyser viser at barneskoler i store kommuner i noen større grad enn mellomstore og små kommuner mener at rådgivningen inngår i skolens planverk.

På de andre skolenivåene svarer over halvparten av skolelederne at rådgivningen inngår i skolens planverk i stor eller svært stor grad. Ved 1-10-skolene svarer 60 prosent at rådgivningen inngår i skolens planverk i stor eller svært stor grad. Tilsvarende andel ved ungdomsskolene er 80 prosent, og ved de videregående 86 prosent (Figur 10.5).

Figur 10.5: I hvilken grad inngår rådgivningen i skolens planverk, på en slik måte at rådgivningen er en integrert del av skolens virksomhet? I prosent.

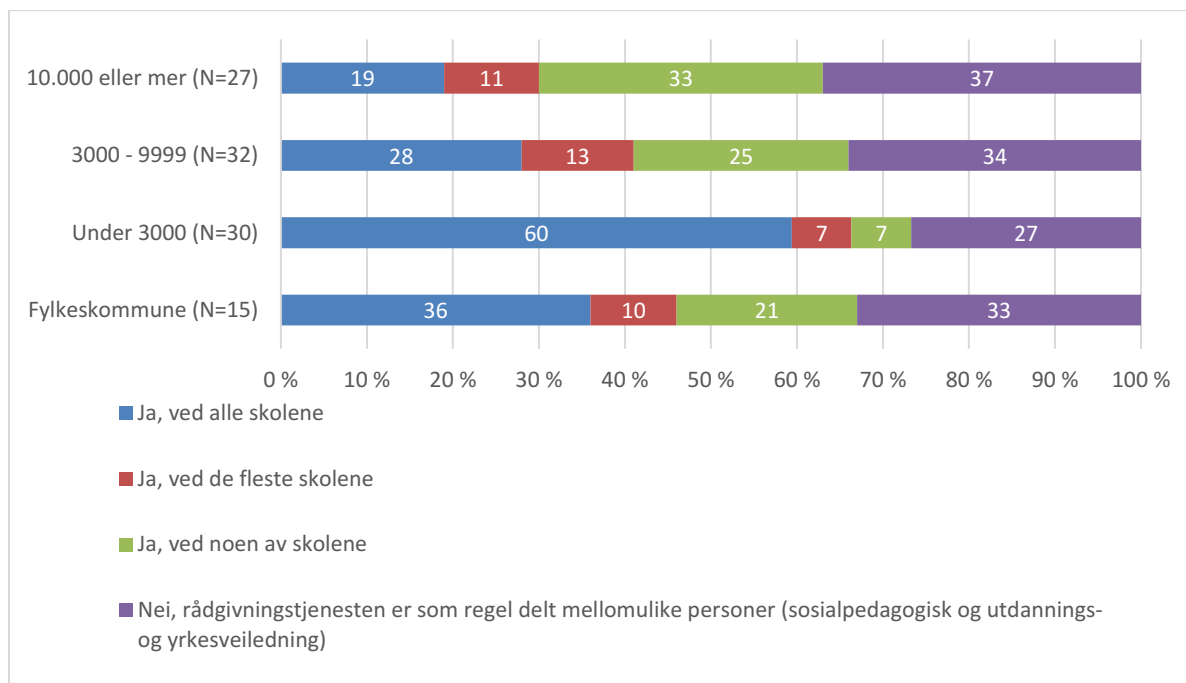
Deretter ble skolelederne spurt om i hvilken grad de opplever at de har et godt samarbeid med eksterne aktører, som PPT eller barnevern, knyttet til sosialpedagogiske rådgivningsoppgaver. Også på dette spørsmålet ser vi at ledere på videregående svarer mer positivt sammenlignet med grunnskolene. Ved de videregående skolene svarer 87 prosent at de i stor eller svært stor grad samarbeider godt med eksterne aktører. Tilsvarende andel ved ungdomsskolene er 73 prosent. På 1-10-skolene mener litt over halvparten av lederne at de i stor eller i svært stor grad har et godt samarbeid med eksterne aktører, mens på barneskolene svarer halvparten dette. På barneskolene oppgir 21 prosent at de ikke i det hele tatt eller i liten grad opplever at skolen har et godt samarbeid med relevante eksterne aktører. Videre analyse viser at blant barneskoleledere i de største kommunene svarer 56 prosent at de i stor eller i svært stor grad samarbeider godt, mens i små og mellomstore kommuner svarer en noe lavere andel det samme (Figur 10.16).

Figur 10.6: I hvilken grad har skolen et godt samarbeid med relevante eksterne aktører (som PPT, barnevern o.l.) knyttet til sosialpedagogiske rådgivningsoppgaver? I prosent.

10.2 Mer ressurser og kompetanse knyttet til sosialpedagogisk rådgivning i fylkeskommuner enn i kommuner

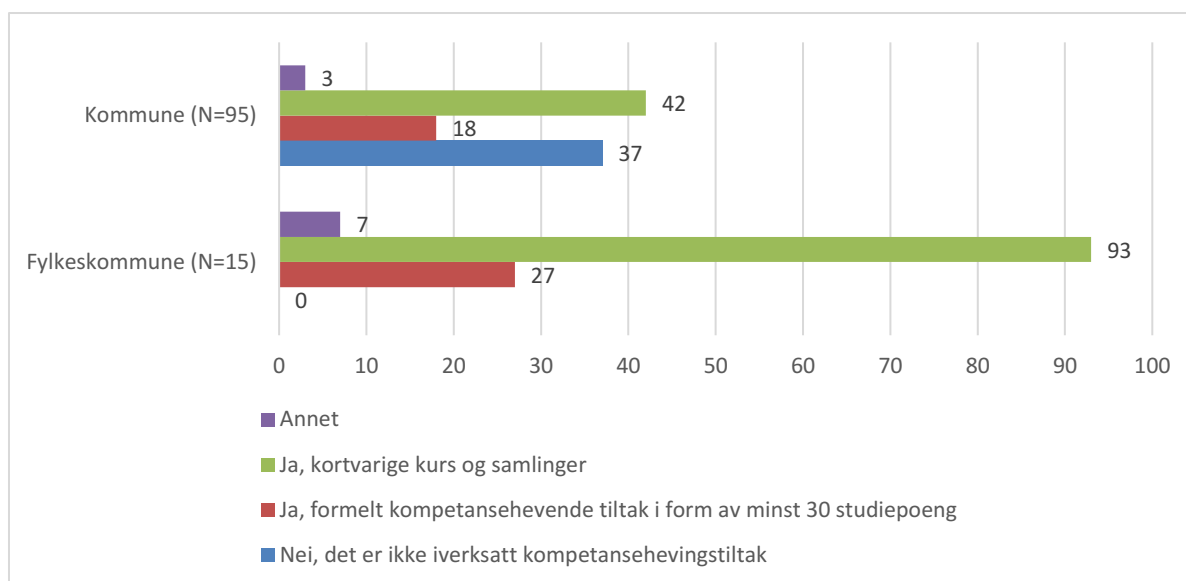
Også skoleeiere ble stilt spørsmål om skolene i kommunen eller fylkeskommunen har rådgivere som er ansvarlig for både sosialpedagogisk rådgivning og utdannings- og yrkesveiledning. I Figur 10.7 ser vi at ca. en tredel oppgir at rådgivningstjenesten er delt mellom ulike personer, mens det store flertallet oppgir at rådgiverne har ansvar for både sosialpedagogisk rådgivning og utdannings- og yrkesveiledning. De aller minste kommunene (60 prosent) skiller seg noe fra de større ved å ha en høyere andel som svarer at rådgivningstjenesten omfatter både det sosialpedagogiske og utdannings- og yrkesveiledningen ved alle skolene.

Figur 10.7: Tenk generelt på skolene i kommunen/fylkeskommunen. Har rådgiveren(e) ansvar for både den sosialpedagogiske rådgivningen og utdannings og yrkesveiledningen ved den enkelte skole? Kommune etter størrelse, og fylkeskommune. I prosent.

I Figur 10.8 ser vi hvilke kompetansehevingstiltak kommuner og fylkeskommuner har iverksatt for å heve rådgivernes kompetanse. Blant de 15 fylkeskommune som har deltatt i årets spørringer, har ingen svart at de *ikke* har iverksatt noen tiltak. Alle med unntak av én svarer at de har gjennomført kortvarige kurs og samlinger, og i overkant av en firedel oppgir at de har gjennomført formelt kompetansehevende tiltak i form av minst 30 studiepoeng.

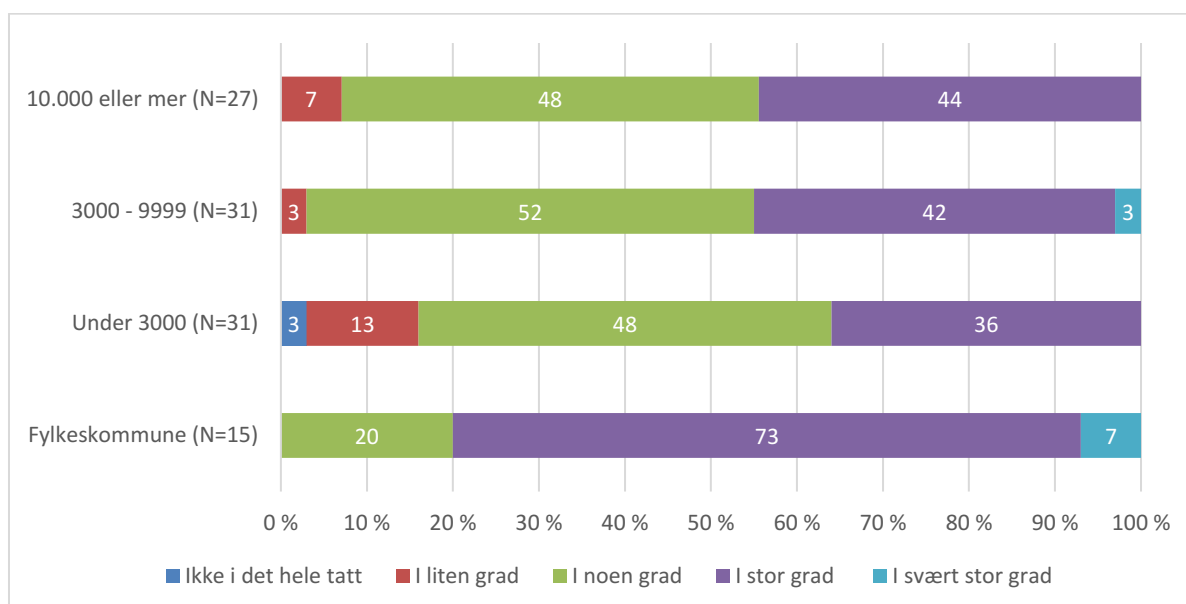
Også på kommunenivå er *kortvarige kurs og samlinger* det kompetansehevingstiltaket som oftest oppgis. En tredel av skoleeiere i kommunene oppgir at de *ikke* har iverksatt kompetansehevende tiltak. Analyse viser at det er lite forskjell mellom kommuner av ulik størrelse. De som svarte *Annet* hadde mulighet til å skrive inn en kommentar, men benyttet seg av dette (Figur 10.8).

Figur 10.8: Er det iverksatt kompetansehevingstiltak for å heve de sosialpedagogiske rådgivernes kompetanse i ditt fylke/din kommune? Kommune etter størrelse, og fylkeskommune. Flere kryss mulig. I prosent.

Videre ble skoleeiere i kommune og fylkeskommune spurt om i hvilken grad det er tilstrekkelig kompetanse blant de ansatte i kommunen eller fylkeskommunen knyttet til sosialpedagogisk rådgivning. Svarene presenteres i Figur 10.9. I fylkeskommunen (80 prosent) mener et stort flertall at det i stor grad er tilstrekkelig kompetanse blant de ansatte. I kommunene derimot svarer over halvparten at de ansatte *ikke* har tilstrekkelig kompetanse. Dette kan bety at den sosialpedagogiske kompetansen er mer utbredt i videregående skole enn i grunnskolen.

De små kommunene (16 prosent) oppgir noe oftere enn de mellomstore (3 prosent) og de store (7 prosent) at de i liten grad eller ikke i det hele tatt har tilstrekkelig kompetanse knyttet til sosialpedagogisk rådgivning (Figur 10.9).

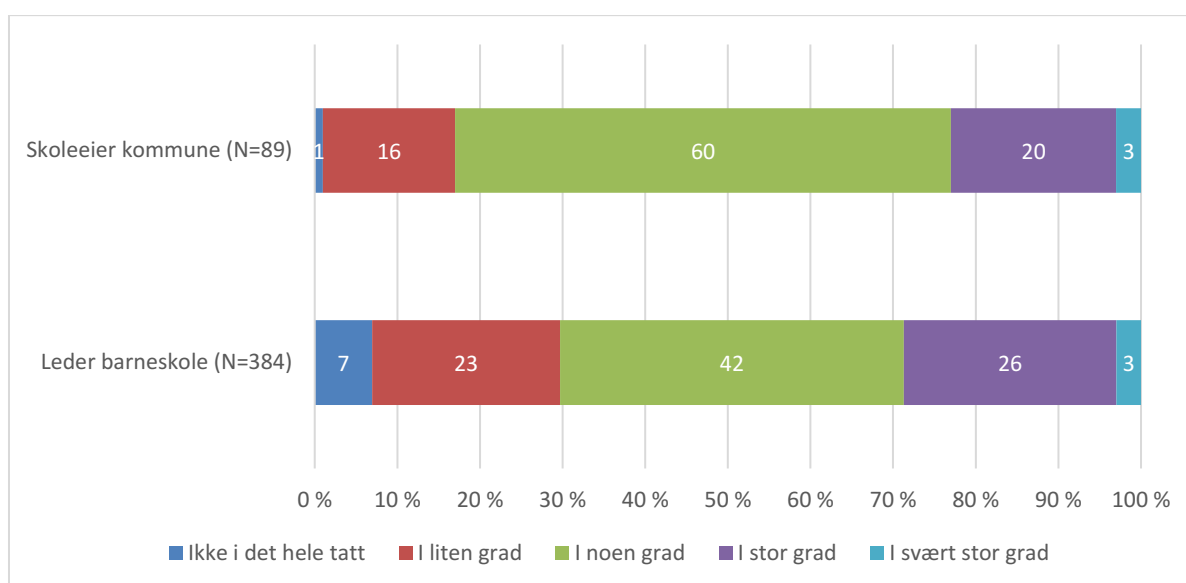

Figur 10.9: I hvilken grad opplever du at ansatte i din kommune/fylkeskommune har tilstrekkelig kompetanse knyttet til sosialpedagogisk rådgivning? Kommune etter størrelse, og fylkeskommune. I prosent.

10.3 Mangelfull sosialpedagogisk rådgivning på barnetrinnet

Spørringene høsten 2017 inkluderte tre spørsmål til skoleledere på barneskolen (1.-7. trinn) og til skoleeiere i kommunen om sosialpedagogisk rådgivning på barnetrinnet. I Figur 10.10 ser vi at skoleeiere er mer positive enn skoleledere i sin vurdering av om elevenes rett til rådgivning på barnetrinnet ivaretas. Blant skoleledere på barneskolen svarer 30 prosent at elevenes rett til rådgivning ikke i det hele tatt eller i liten grad ivaretas, mens 29 prosent mener at den i stor eller i svært stor grad ivaretas. 42 prosent av skolelederne svarer at elevenes rett til rådgivning på barnetrinnet i noen grad ivaretas (Figur 10.10). Det er med andre ord nokså stor uenighet blant skolelederne hvorvidt retten ivaretas eller ikke.

Blant skoleeierne ser vi litt av det samme mønsteret. Der svarer 60 prosent at retten til rådgivning på barnetrinnet ivaretas i noen grad, mens 23 prosent svarer at den i stor grad eller i svært stor grad ivaretas. 17 prosent av skoleeierne mener at den i liten eller ingen grad ivaretas (Figur 10.10). Det er med andre ord en nokså utbredt oppfatning i sektoren at elevenes rett til rådgivning på barnetrinnet ikke ivaretas i tilstrekkelig grad.

Figur 10.10: I hvilken grad ivaretas elevenes rett til rådgivning på barnetrinnet? Skoleledere på grunnskoler og skoleeier kommune. I prosent.

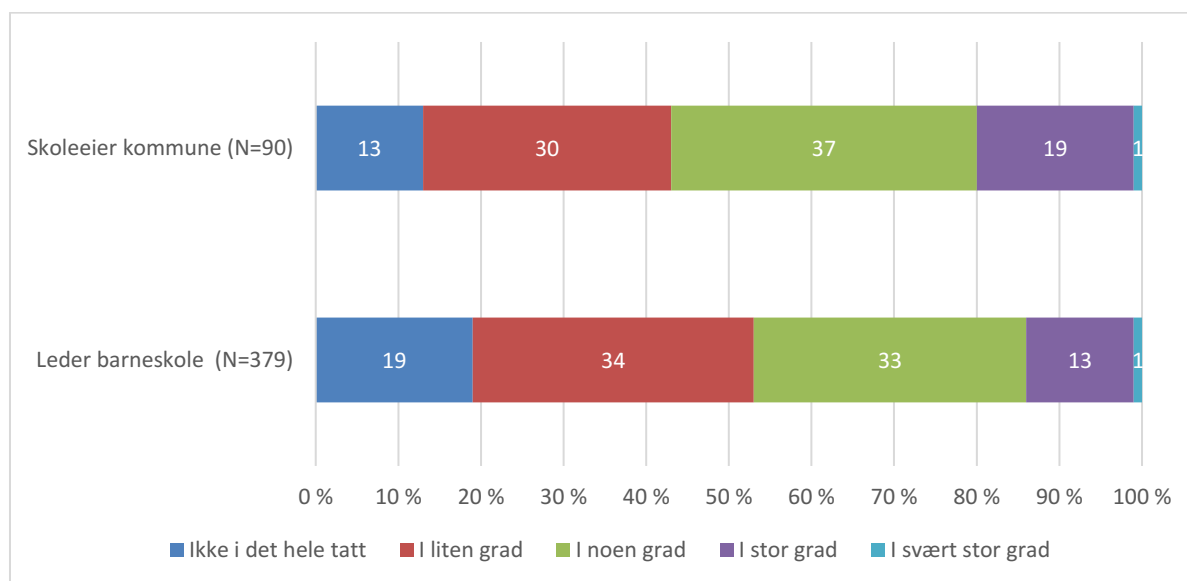
Videre analyser viser at det er svært liten forskjell mellom kommuner av ulik størrelse og mellom landsdeler på spørsmål om elevens rett til rådgivning på barnetrinnet ivaretas.

I Tabell 10.2 ser vi hvordan skoleeier og skoleleder svarer på hvordan sosialpedagogisk rådgivning er organisert på barnetrinnet. Det store flertallet (76 prosent) oppgir at det ikke er en egen stilling, men en del av kontaktlærers ansvarsområde. Det er lite forskjell mellom respondentgruppene skoleeier og skoleleder på dette spørsmålet. Store kommuner (34 prosent) svarer i litt større grad enn små (14 prosent) og mellomstore kommuner (17 prosent) at de har en egen stilling til sosialpedagogisk rådgivning.

Tabell 10.2: Hvordan organiseres sosialpedagogisk rådgivning på barnetrinnet? Leder på grunnskole og skoleeier kommune, etter kommunestørrelse og totalt. I prosent.

	Egen stilling	En del av kontaktlærers ansvarsområde	N
	%	%	
Under 3000	14	86	88
3000-9999	17	83	133
10.000 og mer	34	66	237
Leder grunnskole	25	76	371
Skoleeier kommune	28	72	87

Avslutningsvis ble skoleeiere og skoleledere på barneskolen spurt om *I hvilken grad skoleeier har systemer for oppfølging av sosialpedagogisk arbeid på barnetrinnet som i tilstrekkelig grad ivaretar kvalitetsvurdering og oppfølging av elevens rett til rådgivning?* I Figur 10.11 presenteres svarene. Få skoleeiere og skoleledere mener at det er gode nok systemer for oppfølging av dette arbeidet. Mellom 80 og 85 prosent svarer at skoleeier *Ikke i det hele tatt*, *I liten grad* eller *I noen grad* har gode nok systemer. Det er liten forskjell mellom skoleeier og skoleledere på dette spørsmålet, og tilleggsanalyser viser også at det er liten forskjell mellom kommuner av ulik størrelse eller ulike landsdeler på dette spørsmålet.

Figur 10.11: I hvilken grad har skoleeier systemer for oppfølging av sosialpedagogisk arbeid på barnetrinnet som i tilstrekkelig grad ivaretar kvalitetsvurdering og oppfølging av elevens rett til rådgivning? I prosent.

10.4 Oppsummering

Sosialpedagogisk rådgiving skal hjelpe den enkelte elev til å finne seg til rette i opplæringen. Den skal hjelpe elevene med personlige, sosiale og emosjonelle problemer som kan ha betydning for elevenes opplæring og sosiale forhold på skolen. Regjeringen sier i Sundvollen-erklæringen at de ønsker å forbedre rådgivningstjenesten. For å få mer kunnskap om den sosialpedagogiske rådgivningstjenesten inkluderte Spørringene høsten 2017 spørsmål til skoleeiere og skoleledere om organiseringen og kompetansen i sosialpedagogisk rådgiving.

Skoleledere på videregående, 1-10-skoler og ungdomsskoler oppgir at den sosialpedagogiske tjenesten i stor grad enten er organisert gjennom en rådgiver som er ansvarlig for både sosialpedagogisk rådgiving og utdannings- og yrkesveiledning, eller at dette ansvaret er delt mellom flere personer. På barneskoletrinnet oppgir nesten 90 prosent av respondentene at de har en *Annen* organisering av den sosialpedagogiske rådgivningen ved skolen, og over halvparten oppgir at skolen har ingen årsverk knyttet til sosialpedagogisk rådgiving.

Over halvparten av lederne på videregående skoler og på 1-10-skoler mener at ressursen til sosialpedagogisk rådgiving er tilstrekkelig, mens blant ledere på barneskoler og ungdomsskoler svarer over halvparten at den *ikke* er tilstrekkelig. Grunnskolelederne i de største kommunene opplever i noe større grad enn grunnskolelederne i de mindre kommunene at ressursen til den sosialpedagogiske rådgivningen er for knapp i forhold til behovet.

På ungdomsskolene og barneskolene mener et stort flertall av skolelederne at sosialpedagogisk rådgiving bør være atskilt fra karriereveiledning, mens det er større usikkerhet rundt dette spørsmålet på 1-10-skolene og på de videregående skolene.

Over halvparten av ledere ved barneskolene mener at sosialpedagogisk rådgiving ikke i det hele tatt eller i liten grad er integrert i skolens planverk. Mens ved 1-10-skolene, ungdomsskolene og de videregående skolene svarer godt over halvparten at rådgivningen inngår i skolens planverk.

De videregående skolene (87 prosent) og ungdomsskolene (73 prosent) har en mer positiv oppfatning av skolens samarbeid med relevante eksterne tjenester i arbeid knyttet til sosialpedagogisk rådgiving, enn 1-10-skolene (58 prosent) og barneskolene (50 prosent). 21 prosent av barneskolene oppgir at de ikke i det hele tatt eller i liten grad opplever at skolen har et godt samarbeid med relevante eksterne aktører.

Over to tredeler av skoleeiere oppgir at rådgivere har ansvar for både den sosialpedagogiske rådgivningen og utdannings- og yrkesveiledningen ved noen eller alle skolene i fylket eller kommunen. Fylkeskommuner svarer i større grad enn kommuner at de har iverksatt kompetansehevende tiltak for å heve de sosialpedagogiske rådgivernes kompetanse. Kortvarige kurs og samlinger er den vanligste formen for kompetansehevingstiltak. I kommunene svarer over halvparten at de ansatte i liten eller i noen grad har tilstrekkelig kompetanse på sosialpedagogisk rådgiving, mens i fylkeskommunene svarer 80 prosent at de ansatte i stor eller svært stor grad har tilstrekkelig kompetanse. Dette kan tolkes som et uttrykk for at det er forskjell mellom videregående skole og grunnskole når det gjelder utbredelsen av tilstrekkelig kompetanse på dette området.

Barneskolene og kommunene ble stilt spørsmål spesifikt om sosialpedagogisk rådgiving på barneskoletrinnet. Det fremkommer at 30 prosent av ledere på barneskolen mener at elevenes rett til rådgiving *ikke* ivaretas, og at det normalt er kontaktlærere som er ansvarlig for sosialpedagogisk rådgiving. Få skoleeiere og skoleledere mener at det er gode nok systemer for oppfølging av sosialpedagogisk arbeid på barneskoletrinnet. Mellom 80 og 85 prosent svarer at skoleeier ikke i det hele tatt, i liten grad eller bare i noen grad har gode nok systemer.

11 Forebygging av alvorlige skolehendelser

Utdanningsdirektoratet har siden 2009 samarbeidet med politiet for å sikre et godt beredskapsarbeid i kommunene og fylkeskommunene. Hovedfokus for arbeidet er å forebygge alvorlige hendelser på skolene. I 2013 utarbeidet Utdanningsdirektoratet og Politidirektoratet veilederen Alvorlige hendelser i barnehager og utdanningsinstitusjoner, veiledning i beredskapsplanlegging, som i 2013 og 2014 ble fulgt opp av politiet gjennom et eget program rettet mot utdanningsinstitusjonene. Målet med programmet var å bistå utdanningsinstitusjonene i arbeidet med å lage gode beredskapsplaner for å forebygge alvorlige skolehendelser, og å øve på disse. I 2015 ble veilederen revidert.

Kunnskapsdepartementet ønsket mer kunnskap om hvordan arbeidet med forebygging av alvorlige hendelser har utviklet seg siden 2009. Spørsmålene i høstens spørring ble stilt til skoleledere, og omhandler ulike aspekter ved det nevnte arbeidet. Skolelederne har også tidligere fått spørsmål om skolens arbeid med å forebygge alvorlige skolehendelser. Dette var våren 2010, våren 2012, høsten 2014, høsten 2015 og høsten 2016. Alle spørsmålene stilt i høstens undersøkelse er identiske med tidligere undersøkelser, og vi sammenligner årets resultater med tidligere år der det er mulig.

11.1 De aller fleste har beredskapsplaner

I likhet med foregående år ble skolene først spurt om de har beredskapsplaner for å håndtere alvorlige skolehendelser. Tabell 11.1 viser andelen skoleledere som har svart *Ja*, etter skolenivå og skolestørrelse. Et klart flertall av skolelederne, uavhengig av landsdel og skolestørrelse, svarer at de har beredskapsplaner. Totalt sett skiller de største skolene (95 prosent) seg fra de andre mindre, ved å ha en noe høyere andel som svarer at de har beredskapsplaner. De mellomstore skolene (85 prosent) har den laveste andelen totalt sett.

Ser vi på de ulike skolenivåene hver for seg, ser vi at de største 1-10-skolene (96 prosent) skiller seg fra de mindre 1-10-skolene ved å ha en noe høyere andel som oppgir at de har beredskapsplaner. Blant de aller minste 1-10-skolene har 78 prosent slike planer. Når det gjelder ungdomsskolene, derimot, finner vi at de minste skolene har den høyeste andelen som svarer at de har beredskapsplaner. Alle skolelederne ved de små ungdomsskolene svarer at de har slike planer. De mellomstore ungdomsskolene (75 prosent) har den laveste andelen på dette skolenivået. Ellers svarer 92 prosent av barneskolene og 95 prosent av de videregående skolene at de har beredskapsplaner (Tabell 11.1).

Tabell 11.1: Har skolen beredskapsplaner for å avdekke alvorlige skolehendelser? Andel skoleledere som svarer ja etter skolestørrelse og skoletype.

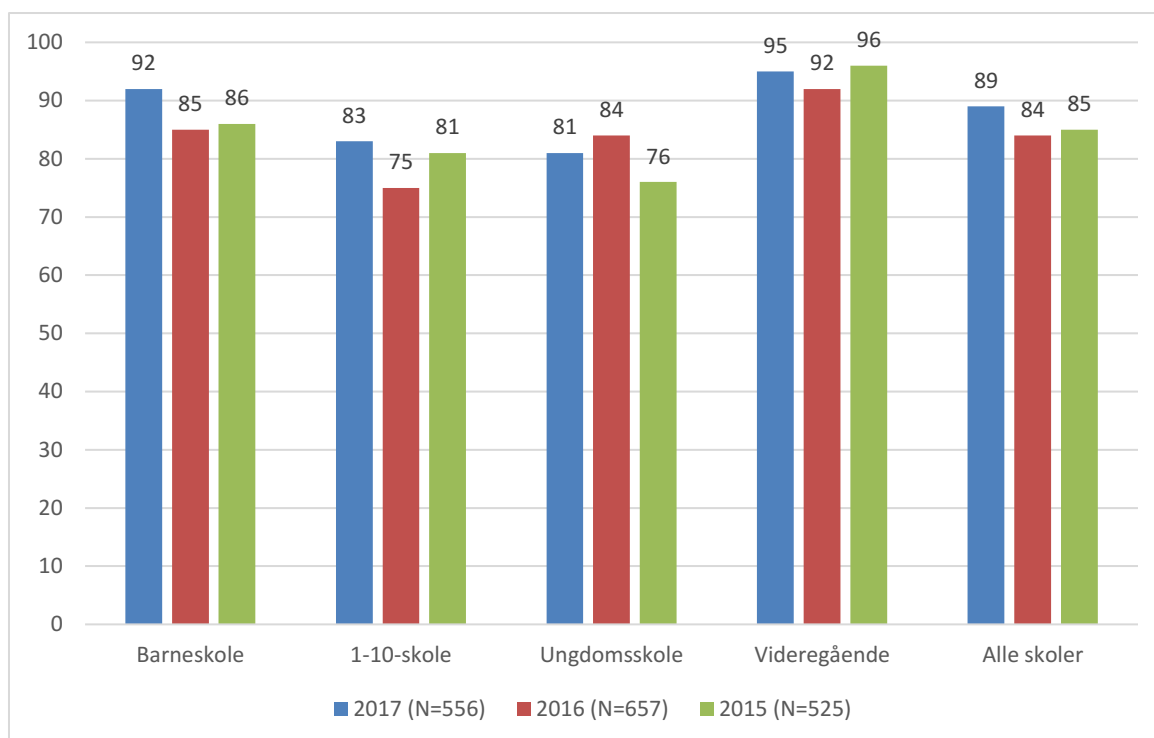
	De minste %	De mellomstore %	De største %	Total %	N
Barneskole	93	89	96	92	276
1 - 10 skole	78	83	96	83	115
Ungdomsskole	100	75	90	81	88
Videregående	94	94	96	95	77
Totalt	89	85	95	89	556

Sammenlikner vi skoleledernes svar etter landsdel, ser vi at andelene som svarer at de har beredskapsplaner generelt er veldig høy, uavhengig av landsdel. Ved barneskolene i Midt- og Nord-Norge (84 prosent) svarer en noe lavere andel enn ved barneskolene i de andre landsdelene at de har beredskapsplaner. Ved 1-10-skolene skiller særlig Oslo og Akershus (91 prosent) ved å ha en særlig høy andel som svarer *Ja* på spørsmålet. Når det gjelder ungdomsskolene skiller igjen Midt- og Nord-Norge (90 prosent) seg ut, men denne gangen i positiv forstand, ved å ha den høyeste andelen med slike planer. For de videregående skolene sin del, er andelen med beredskapsplaner gjennomgående høy, men vi legger merke til at for eksempel i Oslo og Akershus svarer alle at de har beredskapsplaner (Tabell 11.2).

Tabell 11.2: Har skolen beredskapsplaner for å avdekke alvorlige skolehendelser? Andel skoleledere som svarer ja etter landsdel og skolenivå.

	Oslo og Akershus %	Østlandet %	Sør- og Vestlandet %	Midt- og Nord-Norge %	Alle skoler %	N
Barneskole	96	90	97	84	92	276
1 - 10 skole	91	80	82	84	83	115
Ungdomsskole	79	83	76	90	81	88
Videregående	100	92	93	95	95	77
Totalt	93	88	90	86	89	556

I Figur 11.1 sammenliknes svarene på spørsmålet om skolen har beredskapsplaner for å håndtere alvorlige skolehendelser med svarene fra 2015 og 2016. Vi ser at andelene har ligget gjennomgående relativt høyt alle år. For barneskolene (7 prosentpoeng økning) og 1-10-skolene (8 prosentpoeng økning) har andelen økt litt fra 2016 til 2017. For ungdomsskolene og de videregående skolene er andelen nokså stabile sammenliknet med 2016.

Figur 11.1: Har skolen beredskapsplaner for å avdekke alvorlige skolehendelser? Andel skoleledere som svarer Ja etter skoletype, 2017, 2016 og 2015.

Skolelederne ble videre stilt spørsmål om hvorvidt de har utarbeidet eller forbedret sine beredskapsplaner for å dekke alvorlige skolehendelser de siste tre skoleårene (2014/2015, 2015/2016 og/eller 2016/2017), enten alene eller i samarbeid med skoleeier og/eller lokalt politi. Tabell 12.3 viser svarfordelingen på dette spørsmålet etter skolenivå. For de fleste skolene sin del har skoleeier vært involvert i dette arbeidet. 35 prosent svarer at de har utarbeidet beredskapsplanene i samarbeid med skoleeier, mens 36 prosent svarer at de har utarbeidet planen i samarbeid med både skoleeier og lokalt politi. 17 prosent av alle skolelederne svarer at de har gjort det alene, 6 prosent svarer at de har gjort det i samarbeid bare med lokalt politi, mens 5 prosent svarer at de ikke har utarbeidet eller forbedret sine beredskapsplaner de siste tre årene. Skolelederne ved 1-10-skolene (40 prosent) og de videregående skolene (42 prosent) svarer noe oftere enn skolelederne ved barneskolene (34 prosent) og ungdomsskolene (32 prosent) at de har samarbeidet både med skoleeier og lokalt politi (Tabell 11.3).

Tabell 11.3: Har skolen utarbeidet eller forbedret sine beredskapsplaner for å avdekke alvorlige skolehendelser de siste tre skoleårene (2014/2015, 2015/2016 og/eller 2016/2017), enten alene eller i samarbeid med skoleeier og/eller lokalt politi? Skolelederens svar etter skolenivå.

	Barneskole %	1-10-skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Alle skoler %
Ja, med skoleeier	40	28	37	26	35
Ja, med lokalt politi	4	5	8	12	6
Ja, med både skoleeier og lokalt politi	34	40	32	42	36
Ja, alene	17	17	17	16	17
Nei	5	9	6	3	5
<i>N (=100 %)</i>	253	95	71	73	492

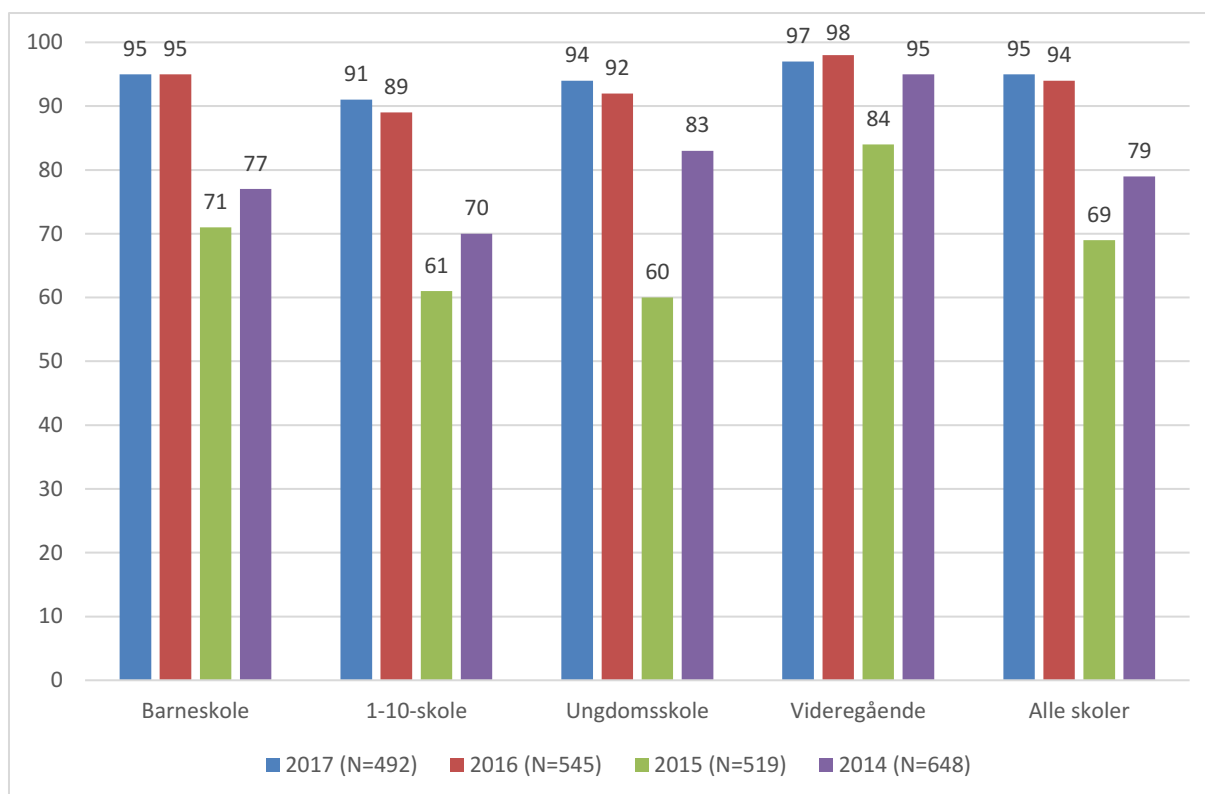
Tabell 11.4 viser svarfordelingen på spørsmålet om utarbeidelse eller forbedring av beredskapsplaner, etter skolestørrelse. Vi ser at de største skolene noe oftere enn de mindre skolene har samarbeidet med skoleeier og/eller med lokalt politi i utarbeidningen eller forbedringen av beredskapsplanene. Svært få (1 prosent) av de store skolene svarer at de *ikke* har utarbeidet eller forbedret planene de siste tre skoleårene. Tilsvarende andel for de mindre skolene er 7 prosent.

Tabell 11.4: Har skolen utarbeidet eller forbedret sine beredskapsplaner for å avdekke alvorlige skolehendelser de siste tre skoleårene (2014/2015, 2015/2016 og/eller 2016/2017), enten alene eller i samarbeid med skoleeier og/eller lokalt politi? Skolelederens svar etter skolestørrelse.

	Liten %	Mellomstor %	Stor %	Alle skoler %
Ja, med skoleeier	30	33	42	35
Ja, med lokalt politi	9	5	5	6
Ja, med både skoleeier og lokalt politi	37	34	38	36
Ja, alene	17	20	13	17
Nei	7	7	1	5
<i>N (=100 %)</i>	139	203	150	492

Svarfordelingen på spørsmålet om hvorvidt skolen har utarbeidet eller forbedret sine beredskapsplaner for alvorlige skolehendelser de siste tre skoleårene viser tilnærmet ingen forskjeller mellom de ulike regionene.

Spørsmålet om hvorvidt skolene har utarbeidet eller forbedret sine beredskapsplaner for å håndtere alvorlige skolehendelser de siste tre skoleårene har også blitt stilt tidligere, og Figur 11.2 viser andel skoleledere som har svart én av alternativene for *Ja* for årene 2017, 2016, 2015 og 2014, etter skolenivå. I fjorårets spørring hadde andelen økt betydelig for alle gruppene, og vi ser at andelen den har holdt seg på tilnærmet samme nivå fra 2016 til 2017.

Figur 11.2: Andel skoler som har utarbeidet eller forbedret sine beredskapsplaner i løpet av de tre siste skoleårene. Andel skoleledere som svarer ja etter skoletype, for årene 2017, 2016, 2015 og 2014.

Skolelederne som svarer at de *ikke* har utarbeidet eller forbedret sine beredskapsplaner for å dekke alvorlige skolehendelser de siste tre årene ble stilt spørsmål om hvorvidt skolen har *planlagt* å gjøre dette i løpet av skoleåret 2017-2018. Svarfordelingen på dette spørsmålet, etter skolenivå, vises i Tabell 11.5. I alt svarer 78 prosent av skolelederne at de har planer om å utarbeide slike planer i løpet av skoleåret 2017/2018. Denne andelen er den samme som på tilsvarende spørsmål stilt i 2016.

1-10-skolene skiller seg noe fra de andre skolenivåene. De har en lavere andel enn de andre skolenivåene som svarer at de *ikke* har planer om å utarbeide planer i løpet av skoleåret 2017/2018. Mens 37 prosent av skolelederne ved 1-10-skolene svarer dette, er tilsvarende andel for de andre skolenivåene ca. 1 av 4. Vi ser også at 50 prosent av de videregående skolene planlegger å utarbeide planer alene, noe som er høyere enn for de andre skolenivåene (Tabell 11.5).

Tabell 11.5: Har skolen planlagt å utarbeide beredskapsplaner i løpet av skoleåret 2017/2018, enten alene eller i samarbeid med skoleeier og/eller lokalt politi? Skolelederens svar etter landsdel.

	Barneskole	1-10-skole	Ungdomsskole	Videregående	Alle skoler
	%	%	%	%	%
Ja, med skoleeier	33	21	35	0	28
Ja, med lokalt politi	0	16	6	0	7
Ja, med både skoleeier og lokalt politi	29	16	12	25	20
Ja, alene	14	11	24	50	18
Nei	24	37	24	25	28
<i>N (=100 %)</i>	21	19	17	4	61

11.2 Omtrent halvparten av skolene har *ikke* holdt beredskapsøvelser de siste tre skoleårene

Skolelederne fikk også spørsmål om de hadde holdt beredskapsøvelser i løpet av de siste tre skoleårene (Tabell 11.6). Ca. halvparten av grunnskolene og 29 prosent av de videregående skolene har *ikke* holdt beredskapsøvelser de siste tre skoleårene. De videregående skolene skiller seg også ut ved å ha en høyere andel enn grunnskolene som svarer *Ja, med ledelsen* (28 prosent), samtidig som de også har en lavere andel som svarer *Vet ikke* (1 prosent). Blant dem som svarer at de har hatt beredskapsøvelse er det vanligst for barneskolene (26 prosent) og ungdomsskolene (27 prosent) å svare at de har hatt øvelser med ledelsen og med lærerne. For 1-10-skolene er det vanligst å svare at de enten har hatt det med ledelsen og lærerne (18 prosent) eller med ledelsen, lærerne og elever (18 prosent). Ved de videregående skolene svarer 28 prosent at de har hatt beredskapsøvelser bare med ledelsen, noe som er høyere enn for grunnskolene (Tabell 11.6).

Tabell 11.6: Har skolen holdt beredskapsøvelser i løpet av de tre siste skoleårene (2014/2015, 2015/2016 og/eller 2016/2017? Skolelederens svar, etter skoletype.

	Barneskole	1-10-skole	Ungdomsskole	Videregående	Alle skoler
	%	%	%	%	%
Ja, bare med ledelsen	6	12	7	28	11
Ja, med ledelsen og lærere	26	18	27	25	25
Ja, med ledelsen, lærere og elever	16	18	11	17	16
Nei	46	43	48	29	43
Vet ikke	5	9	7	1	5
<i>N (=100 %)</i>	279	115	88	76	558

Sammenlikner vi skolene etter skolestørrelse på dette spørsmålet (Tabell 11.7), ser vi at de største skolene (33 prosent) i noe mindre grad enn de mellomstore (48 prosent) og de små skolene (47 prosent) svarer at de *ikke* har hatt beredskapsøvelser.

Tabell 11.7: Har skolen holdt beredskapsøvelser i løpet av de tre siste skoleårene (2014/2015, 2015/2016 og/eller 2016/2017? Skolelederes svar, etter skolestørrelse.

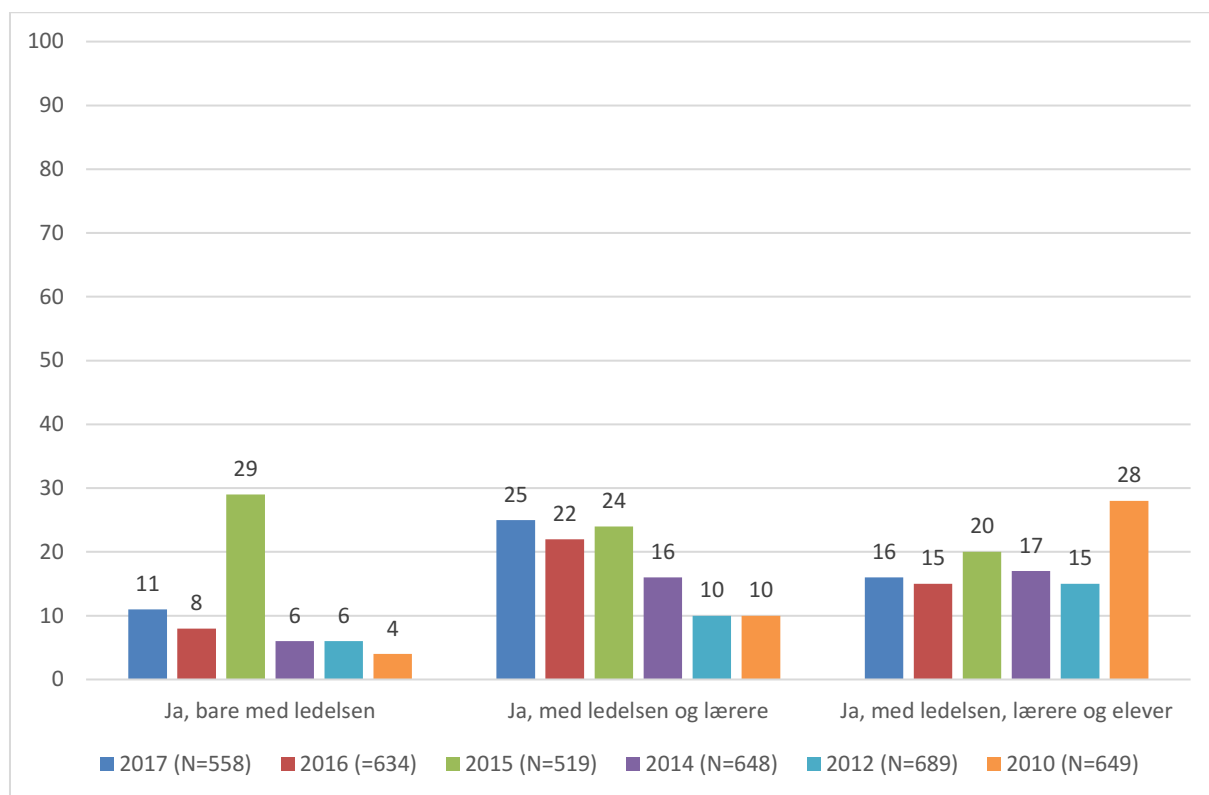
	Liten	Mellomstor	Stor	Alle skoler
	%	%	%	%
Ja, bare med ledelsen	11	10	10	11
Ja, med ledelsen og lærere	22	19	35	25
Ja, med ledelsen, lærere og elever	13	18	17	16
Nei	47	48	33	43
Vet ikke	7	5	4	5
<i>N (=100 %)</i>	159	237	162	558

Ser vi på svarfordelingen etter landsdel (Tabell 11.8), ser vi at Oslo og Akershus skiller seg noe fra de øvrige regionene. Blant skolelederne i Oslo og Akershus svarer 22 prosent at de *ikke* har hatt beredskapsøvelser de siste tre årene, mens tilsvarende andel for de andre landsdelene er 46 til 49 prosent. Samtidig ser vi at skolelederne i Oslo og Akershus har en høyere andel enn de øvrige landsdelene som svarer at de har hatt beredskapsøvelse med ledelsen og lærerne (49 prosent) (Tabell 11.8).

Tabell 11.8: Har skolen holdt beredskapsøvelser i løpet av de tre siste skoleårene (2014/2015, 2015/2016 og/eller 2016/2017? Skolelederes svar etter landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Alle skoler
	%	%	%	%	%
Ja, bare med ledelsen	7	11	10	13	11
Ja, med ledelsen og lærere	49	20	21	17	25
Ja, med ledelsen, lærere og elever	19	18	14	15	16
Nei	22	46	49	48	43
Vet ikke	3	6	5	6	5
<i>N (=100 %)</i>	96	147	189	126	558

Spørsmålet om beredskapsøvelser har vært stil tidligere, og Figur 11.3 viser andelene som svarer en av kategoriene for *Ja* for årene 2010, 2012, 2014, 2015, 2016 og 2017. Vi ser at andelen som svarer de ulike alternativene for *Ja* har holdt seg tilnærmet stabil fra 2016 til 2017, med kun en svak økning for alle svarkategorier.

Figur 11.3: Har skolen holdt beredskapsøvelser i løpet av de tre siste Andel skoleledere som svarer *Ja* 2017, 2016, 2015, 2014, 2012 og 2010.

11.3 40 prosent av skolene kjenner ikke til veiledningene i beredskapsplanlegging på Utdanningsdirektoratets nettsider

Skolelederne fikk to spørsmål om veiledningene som ligger på Utdanningsdirektoratets nettsider. Det første spørsmålet handler om hvorvidt de kjenner til veiledningene, og gikk til alle skolelederne. Svarfordelingen er vist i Tabell 11.9, som blant annet viser at 61 prosent kjenner til veiledningene som ligger på Utdanningsdirektoratets nettsider. Det betyr at 39 prosent *ikke* kjenner til disse.

Videre ser vi at de minste barneskolene (48 prosent) har en lavere andel enn de mellomstore (72 prosent) og de største barneskolene (62 prosent) som svarer at de kjenner til veiledningene. For 1-10-skolene stiger sannsynligheten for at skoleleder kjenner til veiledningene med skolestørrelse, mens motsatt er tilfelle for ungdomsskolene og de videregående skolene (Tabell 11.9).

Tabell 11.9: Kjenner du til veiledningene i beredskapsplanlegging på Utdanningsdirektoratets nettsider? Andel skoleledere som svarer ja, etter skolenivå og skolestørrelse.

	Liten	Mellomstor	Stor	Alle skoler	N
	%	%	%	%	
Barneskole	48	72	62	62	278
1 - 10 skole	46	56	68	54	116
Ungdomsskole	100	64	52	61	88
Videregående	82	63	64	68	77
Alle skoler	52	66	61	61	559

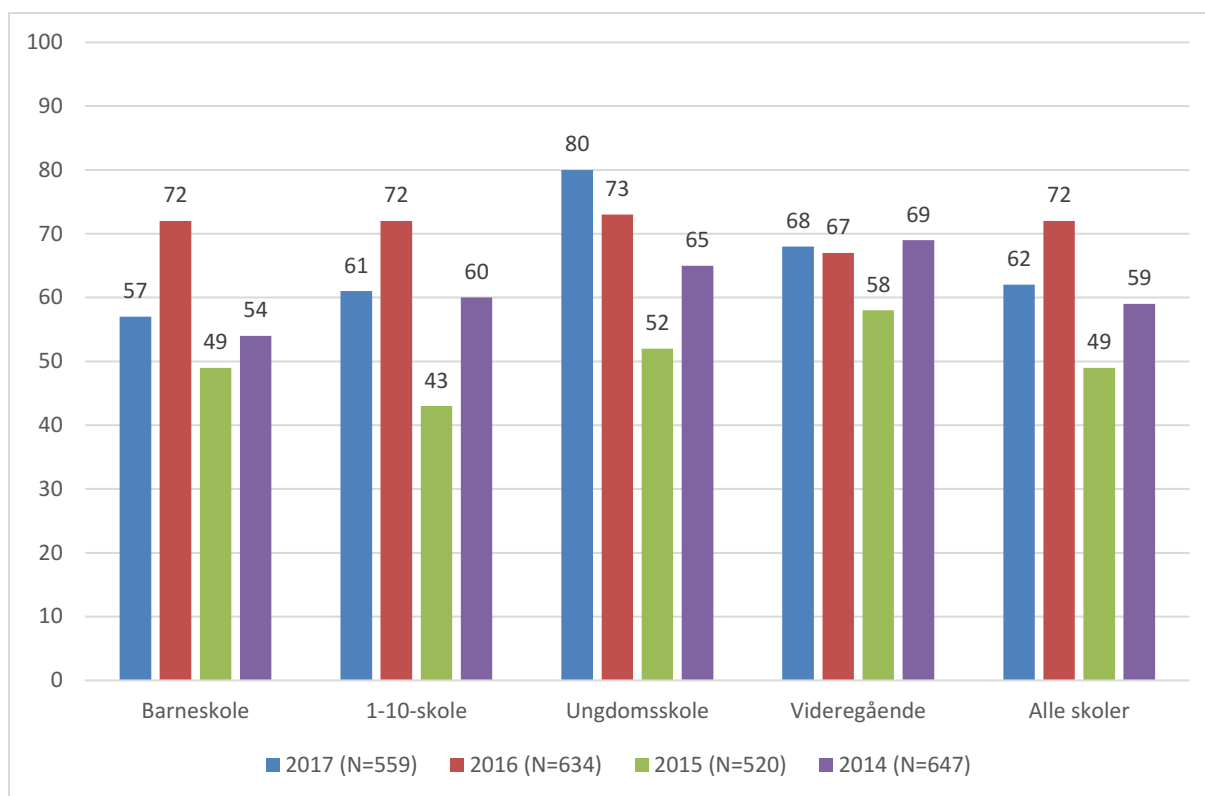
Tabell 11.10 viser svarfordelingen på spørsmålet om hvorvidt de kjenner til veiledningene i beredskapsplanlegging på Utdanningsdirektoratets nettsider etter skolenivå og landsdel. Skolelederne ved 1-10-skolene på Sør- og Vestlandet (46 prosent) oppgir i noe mindre grad enn skolelederne ved 1-10-skolene i de andre landsdelene at de kjenner til veiledningene. Ser vi på de rene ungdomsskolene skiller Midt- og Nord-Norge (80 prosent) seg ut ved å ha en høyere andel skoleledere som svarer at de har kjennskap til veiledningene, og ved de videregående skolene gjør Oslo og Akershus (44 prosent) seg bemerket ved å ha en lavere andel enn som svarer at de har denne kjennskapen.

Tabell 11.10: Kjenner du til veiledningene i beredskapsplanlegging på Utdanningsdirektoratets nettsider? Andel skoleledere som svarer ja, etter skolenivå og landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord- Norge	N
	%	%	%	%	
Barneskole	59	65	62	57	278
1 - 10 skole	55	55	46	61	116
Ungdomsskole	53	63	59	80	88
Videregående	44	77	78	68	77
Alle skoler	55	64	61	62	559

Spørsmålet om kjennskap til veiledningene i beredskapsplanlegging på Utdanningsdirektoratets nettsider har vært stilt flere ganger tidligere, og Figur 11.4 viser andelen skoleledere som svarer *Ja* på dette spørsmålet, etter skolenivå og år. Etter at det i fjor hadde vært en liten økning fra 2015 i andelen totalt sett som kjente til veiledningene, ser vi nå at den har gått noe ned igjen, fra 72 prosent i 2016 til 62 prosent i 2017.

Videre ser vi at for barneskolene har denne andelen gått litt ned fra 2016 (72 prosent) til 2017 (57 prosent). Det samme gjelder 1-10-skolene der andelen i 2016 også var 72 prosent, mens den nå i 2017 er 61 prosent. For ungdomsskolene og de videregående skolene sin del har andelen som har kjennskap til disse veiledningene vært nokså stabil, med en svak økning for ungdomsskolene sin del fra 73 prosent til 80 prosent (Figur 11.4).

Figur 11.4: Kjenner du til veiledningene i beredskapsplanlegging på Utdanningsdirektoratets nettsider? Andel skoleledere som svarer ja, etter skolenivå for årene 2017, 2016, 2015 og 2014.

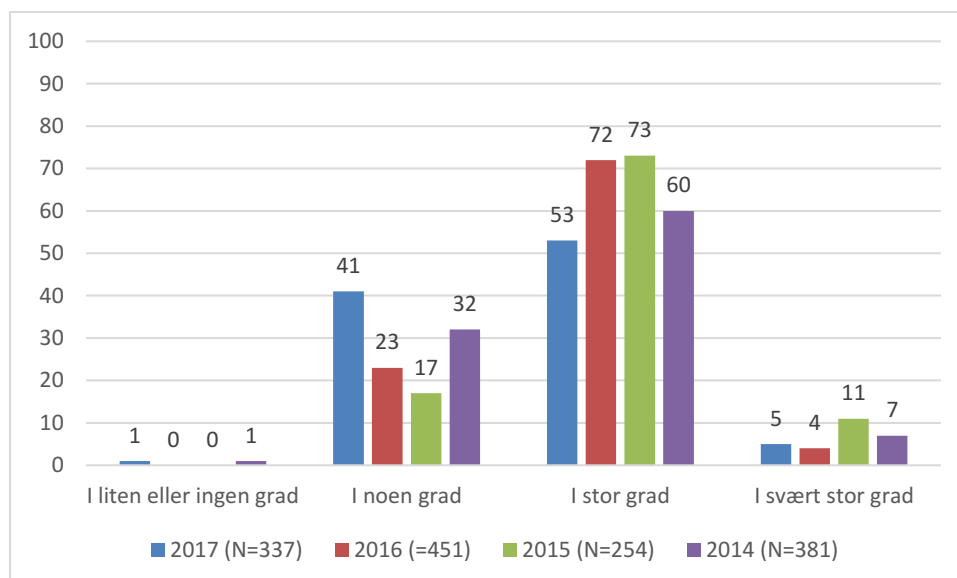
Det andre spørsmålet skolelederne fikk var om veiledningene som ligger Utdanningsdirektoratets nettsider gir nyttig informasjon. Svarfordelingen vises i Tabell 11.11, etter skolenivå. Totalt svarer 42 prosent at de mener at veiledningene *i stor grad* eller *i svært stor grad* gir nyttig informasjon, mens over halvparten svarer at veiledningene bare *i noen grad* eller *i liten eller ingen grad* gir nyttig informasjon. Mønsteret er det samme for alle skolenivåer, og de virker altså som om skolelederne er nokså delte i sine meninger på dette spørsmålet.

Tabell 11.11: I hvilken grad synes du veiledningene i beredskapsplanlegging på Utdanningsdirektoratets nettsider gir nyttig informasjon? Skoleledernes svar, etter skolenivå.

	Barneskole	1 - 10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Alle skoler
	%	%	%	%	%
I svært stor grad	2	0	2	2	1
I stor grad	41	37	44	44	41
I noen grad	55	57	46	46	53
I liten eller ingen grad	2	6	7	8	5
N (=100 %)	168	63	54	52	337

I Figur 11.5 viser svarfordelingen på dette spørsmålet for årene 2014 til 2017. Sammenlikner vi de siste årene, ser vi at andelen som svarer *i noen grad* har økt fra 17 prosent i 2015, til 23 prosent i 2016 til 41 prosent i 2017, mens den har gått noe ned for dem som svarer *i stor grad* eller *i svært stor grad*. Nærmere bestemt fra 84 prosent i 2015, til 76 prosent i 2016, og til 58 prosent i 2017.

Skolelederne opplever altså i mindre grad nå enn tidligere at veiledningene på Utdanningsdirektoratets nettsider gir nyttig informasjon.

Figur 11.5: I hvilken grad synes du veiledningene i beredskapsplanlegging på Utdanningsdirektoratets nettsider gir nyttig informasjon? Andel skoleledere fordelt på svarkategoriene for årene 2017, 2016, 2015 og 2014.

11.4 Oppsummering

Utdanningsdirektoratet har siden 2009 samarbeidet med politiet for å sikre et godt beredskapsarbeid i kommunene og fylkeskommunene. Hovedfokus for arbeidet er å forebygge alvorlige hendelser på skolene. Kunnskapsdepartementet ønsket mer kunnskap om hvordan arbeidet med forebygging av alvorlige hendelser har utviklet seg siden 2009. Spørsmålene i høstens spørring ble stilt til skoleledere, og omhandlet ulike aspekter ved det nevnte arbeidet.

Et klart flertall av skolene, uavhengig av landsdel og skolestørrelse, svarer at de har beredskapsplaner for å avdekke alvorlige skolehendelser. Totalt svarer 85 prosent *Ja* på dette spørsmålet. Andelen skoler med beredskapsplaner er noe høyere ved de største skolene (95 prosent) enn ved de mindre. Barneskolene og de videregående skolene har noe høyere andel som svarer at de har beredskapsplaner enn skoletypene med ungdomstrinn. En sammenligning med 2016 viser at andelen er tilnærmet like begge årene, og at det har vært en svak økning for barneskolene sin del.

Videre oppgir tilsammen 95 prosent av skolene at de har utarbeidet eller forbedret sine beredskapsplaner i løpet av de tre siste skoleårene, enten i samarbeid skoleeier, politi, eller alene. Det er mest utbredt å utarbeide eller forbedre disse planene enten i samarbeid med skoleeier alene, eller i samarbeid med både skoleeier og politi. Andelen skoler som har utarbeidet eller forbedret sine beredskapsplaner ligger stabilt sammenlignet med det som rapporteres i 2016, da det hadde vært en økning fra foregående år.

Totalt 78 prosent av dem som svarer at de *ikke* har utarbeidet eller forbedret beredskapsplaner oppgir at de har planer om å utarbeide beredskapsplaner i løpet av 2017-2018. Denne andelen er den samme som i spørringene i 2016.

Ca. 40 prosent av skolene svarer at de *ikke* har holdt beredskapsøvelse i løpet av de tre siste skoleårene. Andelen som i høstens spørringer svarer at de har holdt beredskapsøvelser de siste tre skoleårene, er tilnærmet lik den vi fant i 2016, da den hadde gått noe ned fra 2015. De videregående skolene har en høyere andel (70 prosent) som svarer at de har holdt beredskapsøvelse, sammenliknet

med de andre skolenivåene. Oslo og Akershus (75 prosent) har en høyere andel som rapporterer om slike øvelser, sammenliknet med de andre regionene. Vi ser også at de større skolene (63 prosent) noe oftere enn de mindre svarer at de har holdt beredskapsøvelser.

Skolelederne fikk til slutt to spørsmål om veiledningene i beredskapsplanlegging som ligger på Utdanningsdirektoratets nettsider. Nærmere bestemt om de kjenner til veiledningene, og om i hvilken grad de synes veiledningene gir nyttig informasjon. Totalt svarer ca. 6 av 10 skoleledere at de kjenner til veiledningene, noe som er en liten nedgang fra fjoråret da tilsvarende andel var ca. 70 prosent. Etter at andelen som kjenner til veiledningene først hadde økt litt fra 2015 til 2016, har den nå altså gått litt ned totalt sett. Ser vi på de ulike skolenivåene for seg, ser vi at andelen som kjenner til veiledningene har gått litt ned for barneskolene og 1-10-skoene sin del, mens den har ligget relativt stabilt for ungdomsskolene og de videregående skolenes del. Vi ser også at skolelederne i noe mindre grad nå enn tidligere opplever at veiledningene gir nyttig informasjon. I 2015 svarte 84 prosent at de mente at veiledningene ga nyttig informasjon. Denne sank noe, til 76 prosent, i 2016, og til 58 prosent i 2017. Skolelederne opplever altså i mindre grad nå enn tidligere at veiledningene på Utdanningsdirektoratets nettsider gir nyttig informasjon. En mulig fortolkning av dette kan være at informasjonen etter hvert begynner å bli så velkjent, at det er mindre nytt som kommer fram, altså som skolelederne ikke allerede har kunnskap om. Men det kan også bety at veiledningene i beredskapsplanlegging kunne trenge en forbedring eller en oppdatering.

Referanser

- Federici, Roger Andre; Gjerustad, Cay; Vaagland, Karin; Larsen, Even Hellan; Rønsen, Ester; Hovdhaugen, Elisabeth; (2017) *Spørsmål til Skole-Norge våren 2017: Analyser og resultater fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse til skoler og skoleeiere*. NIFU: Rapport 12/2017.
- Gjerustad, C. og Waagene, E. (2015). *Spørsmål til Skole-Norge høsten 2015. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. NIFU: Rapport 42/2015.
- Gjerustad, C., Federici, R.A. og Hovdhaugen, E. (2016). *Spørsmål til Skole-Norge våren 2014. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. NIFU: Rapport 16/2016.
- Kunnskapsdepartementet (2015) NOU 2015:2. *Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Lødding, B., Rønsen, E. & Wollscheid, S. (2018). *Utvikling av flerkulturell kompetanse i lærerutdanningene, grunnsopplæringen og barnehagene. Sluttrapport fra evalueringen av Kompetanse for mangfold*. Oslo: NIFU Rapport 2018:1.
- Oslo kommune (2017): <https://www.oslo.kommune.no/skole-og-utdanning/eksamen-og-elevvurdering/eksamen/>
- Utdanningsdirektoratet (2017): <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/>
- Vibe, N. (2012). *Spørsmål til Skole-Norge våren 2012. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. Oslo, NIFU rapport 21/2012.
- Vibe, N. og Lødding B. (2014). *Spørsmål til Skole-Norge våren 2014. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. NIFU-rapport 26/2014.

Vedlegg 1: På hvilke områder er utfordringene knyttet til nyankomne elever størst? Fritekst «annet» (alle respondenter).

Busetting og geografi. Spreidd busetting, unge blir busett stadar dei må flytte frå etter kort tid for å gå på skule og dette er veldig uheldig for læring

Det manglar forutsigbarhet i kor mange som kjem. Det er vanskeleg å halda oppe gode tilbod som innføringsklassar, helsestasjonstenester mm

Mange små skular med store avstandar gjer det vanskeleg å ha noko felles undervisning på tvers av skulane.

Manglende digitale hjelpemidler

Ressurser

samarbeid på tvers av forvaltningsnivåene, helhetlig 13-årig opplæringsløp, mer grunnskoleopplæring for sent ankomne

Språk, kultur

Største utfordring er manglende grunnskolekompetanse

Vedlegg 2: Hva slags formalkompetanse har lærerne ved skolens/ i kommunens/ i fylkeskommunens innføringstilbud? Fritekstfelt «annet». Respondenter er skoleeiere og skoleledere.

Adjunkt

Allmennlærere

Allmennlærere, med erfaring med begynner opplæring fra barneskolen

Denne opplæringen gis et annet sted i kommunen, så jeg vet ikke dette.

Det er ingen flyktninger ved skolen

Elevene har hatt språkopplæring i transitt klasse

En av våre tilsatte har vært flyktningkonsulent i kommunen. En nyttig bakgrunn.

En lærer som er i gang med videreutdanning innen området.

Erfaring fra andre skoler

Erfaring utan formell kompetanse

Faglærer i norsk

Generell spes.ped-kompetanse

Gjelder en lærar, resten er allmenn eller universitetsutdanna med norsk fordypning.

Godkjent Grunnutdanning som lærar

Har ikke behov for lærere med formalkompetanse i andrespråk

Har ikke dette tilbudet ved skolen

Har ikke flerspråklige ved skolen

Ingen formalkompetanse

Kommunen har egen mottaksskole

Kompetanse i norsk, 60 stp. Elles internopplæring og realkompetanse.

Liten eller ingen kompetanse

Lærarar som kun arbeider med framandspråklege. Kursing gjennom samarb fora for å oppdatering.

Lærer uten andrespråksdidaktikk

Lærere med norsk som fag i tillegg til erfaring fra arbeid med tospråklig opplæring

Lærere med realkompetanse

Montessori ped

Norsk for minoritetsspråklige

Norsk pedagog med assistenthjelp

Norsk2

Norskopplæring for minoritetsspråklige, Kompetanse for mangfold

Ordinær allmennlærer

Pedagog

Personlig egnethet

Praksiserfaring fra jobber

Sosialpedagogikk og tar videreutdanning i andrespråkpedagogikk

Sosialfaglig

spesialpedagogikk

Spisskompetanse i lesing og skriving

Suggestopedi

Særskilt norsk opplæring

Ulik kompetanse/team består av lærere med ulik bakgrunn

Vi får tilført kompetanse fra annen skole

Vår skole ikke noe utover lærerutdanning

Yrkesfaglig kompetanse

Tabelloversikt

Tabell 1.1: Tema og målgrupper i Utdanningsdirektoratets spørringer høsten 2016.....	7
Tabell 1.2: Gruppestørrelser og observert differanse mellom gruppene for at noe omtales som en tilnærmet signifikant forskjell på minimum 5 %-nivå.	8
Tabell 2.1: Bruttoutvalg og status etter respondentgruppe.	10
Tabell 2.2: Bruttoutvalg, populasjon og svarprosent.	10
Tabell 2.3: Populasjon, bruttoutvalg og svarprosent kommuner etter fylke.	11
Tabell 2.4: Svarprosent kommuner etter landsdel og innbyggertall.	12
Tabell 2.5: Sammensetning av nettoutvalg kommuner etter landsdel og innbyggertall sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.....	12
Tabell 2.6: Populasjon, bruttoutvalg og svarprosent grunnskoler etter fylke.	13
Tabell 2.7: Svarprosent grunnskole etter landsdel og skoletype.....	13
Tabell 2.8: Svarprosent grunnskole etter landsdel og skolestørrelse.	14
Tabell 2.9: Sammensetning av nettoutvalg grunnskoler etter landsdel og skoletype sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.	14
Tabell 2.10: Sammensetning av nettoutvalg grunnskoler etter landsdel og skolestørrelse sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.....	14
Tabell 2.11: Sammensetning av nettoutvalg grunnskoler etter organisering og målform. Totalprosent.....	15
Tabell 2.12: Populasjon, bruttoutvalg og svarprosent videregående skole etter fylke.	15
Tabell 2.13: Sammensetning av nettoutvalg videregående skole etter landsdel og skoletype sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.....	16
Tabell 2.14: Sammensetning av nettoutvalg videregående etter landsdel og skolestørrelse sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.....	16
Tabell 2.15: Sammensetning av nettoutvalg grunnskoler etter organisering og målform. Totalprosent.....	17
Tabell 2.16: Hvem svarer på vegne av skolen? Flere svar er mulig.	17
Tabell 2.17: Hvem svarer på undersøkelsen på vegne av kommunen/fylkeskommunen? Flere svar er mulig.	18
Tabell 3.1: Synes du sentralt gitt skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av skolelederne og skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune og skoleslag.....	20
Tabell 3.2: Synes du sentralt gitt skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skolestørrelse.	20
Tabell 3.3: Synes du sentralt gitt skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.	20
Tabell 3.4: Synes du sentralt gitt skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av kommunene som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommunestørrelse. ...	21
Tabell 3.5: Synes du sentralt gitt skriftlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.	21

Tabell 3.6: Synes du lokalt gitt muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av skolelederne og skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune og skoleslag.	22
Tabell 3.7: Synes du lokalt gitt muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skolestørrelse.	22
Tabell 3.8: Synes du lokalt gitt muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.	22
Tabell 3.9: Synes du lokalt gitt muntlig eksamen gir elevene mulighet til å vise sin kompetanse? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.	23
Tabell 3.10: Synes du det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen? Andel av skolelederne og skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune og skoleslag.	23
Tabell 3.11: Synes du det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen? Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skoleslag.	24
Tabell 3.12: Synes du det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen? Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.	24
Tabell 3.13: Synes du det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til eksamen? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.	24
Tabell 3.14: Synes du det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til standpunkt? Andel av skolelederne og skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune og skoleslag.	25
Tabell 3.15: Synes du det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til standpunkt? Andel av kommunene som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommunestørrelse.	25
Tabell 3.16: Synes du det er helt klart hvilken kompetanse elevene skal vise til standpunkt? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.	26
Tabell 4.1: Hvor involvert var dere i at skolen(e) rettet opp bruddet på regelverket? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune.	46
Tabell 4.2: Medførte tilsynet at dere sørget for endring av praksis på flere skoler enn den/de kontrollerte skolen(e)? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune.	46
Tabell 4.3: Har tilsynet medført at dere har foretatt endringer i hvordan dere følger opp skolene på disse områdene (skoleeiers ansvarlige system)? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune.	46
Tabell 4.4: Hvor involvert var dere i at skolen(e) rettet opp bruddet på regelverket? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune.	47
Tabell 4.5: Hvorfor medførte ikke bruddene på skolenivå til endringer i deres system for å følge opp skolene? Flere kryss er mulig. Antall kommuner som har krysset av for hvert av svaralternativene.	47
Tabell 4.6: Har dere fått økt kompetanse i hvordan dere kan oppfylle kravene i opplæringsloven innenfor disse områdene av felles nasjonalt tilsyn? Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skolenivå.	49
Tabell 4.7: Har dere fått økt kompetanse i hvordan dere kan oppfylle kravene i opplæringsloven innenfor disse områdene av felles nasjonalt tilsyn? Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune.	50

Tabell 4.8: Hvor stor betydning har disse kildene hatt for å øke kompetansen innenfor temaene i felles nasjonalt tilsyn? Andel av skolelederne som har kryssset av for hvert av svaralternativene, etter skolenivå.	51
Tabell 4.9: Hvor stor betydning har disse kildene hatt for å øke kompetansen innenfor temaene i felles nasjonalt tilsyn? Andel av skoleeierne som har kryssset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune.....	51
Tabell 4.10: Har dere endret praksis på ett eller flere av områdene i felles nasjonalt tilsyn, uten at fylkesmannen har ført tilsyn med disse temaene? Andel som har kryssset av for hvert av svaralternativene, etter skolenivå og kommune/fylkeskommune.....	52
Tabell 4.11: Hva er årsaken til at dere ikke har gjort endringer av eget initiativ? Andel som har kryssset av for hvert av svaralternativene, etter skolenivå og skoleeier.	53
Tabell 5.1: Hvor mange nyankomne elever har dere mottatt de siste 12 månedene? Fylkeskommune og kommune.....	56
Tabell 5.2: På hvilke områder er utfordringene knyttet til nyankomne elever størst? Flere kryss mulig, fylkeskommune og kommune. I prosent og antall.	58
Tabell 5.3: På hvilke områder er utfordringene knyttet til nyankomne elever størst? Flere kryss mulig. Skoleeier kommune og fylkeskommune etter landsdel. Oslo og Akershus ikke inkludert. I prosent.....	59
Tabell 5.4: Har dere i 2015 og 2016 ansatt flere lærere som en direkte følge av flyktningssituasjonen? Prosent som svarer ja.	60
Tabell 5.5: Har dere i 2015 og 2016 ansatt flere lærere som en direkte følge av flyktningssituasjonen? Skoleeier kommune etter størrelse og landsdel. Prosent som svarer ja.	60
Tabell 5.6: Har dere lærere som jobber bare med nyankomne elever ved skolen? Prosent som svarer ja.	61
Tabell 5.7: Har dere opprettet nye innføringstilbud de siste tre årene? Kommune etter størrelse og fylkeskommune. I prosent.....	62
Tabell 5.8: Prosent som har svart at skolen/kommunen/fylkeskommunen mangler 0 lærere med relevant formalkompetanse for å kunne gi nyankomne elever et fullverdig tilbud	63
Tabell 6.1: «Hvilke opplæringsmodeller tilbyr fylkeskommunen?». Antall. N=15.	68
Tabell 6.2: «I hvilken grad informeres det aktivt om de ulike opplæringsmodellene?». Antall.	69
Tabell 7.1: «I hvilken grad opplever du at ansatte ved skolen/i kommunen/fylkeskommunen har tilstrekkelig kompetanse til å ivareta elevens rett til et godt psykososialt skolemiljø?». Etter respondenttype. Prosent.	72
Tabell 7.2: «I hvilken grad opplever du at ansatte ved skolen/i kommunen/fylkeskommunen har tilstrekkelig kunnskap om regelverket for arbeid med skolemiljø?». Etter respondenttype. Prosent	72
Tabell 7.3: «I hvilken grad opplever du at ansatte ved skolen/i kommunen/fylkeskommunen har tilstrekkelig kunnskap om hva som er lovlige, egnede og tilstrekkelige tiltak i arbeidet mot mobbing?». Etter respondenttype. Prosent.....	72
Tabell 7.4: «Hvor henter du informasjon om regelverket?». Skoleleder. Prosent.....	75
Tabell 7.5: «Hvor henter du informasjon om regelverket?». Skoleeier. Prosent.....	75
Tabell 7.6: «Hvor henter du informasjon om regelverket?». Skoleleder grunnskole og Videregående etter skolestørrelse. Grunnskole og videregående etter skolestørrelse. Prosent.....	75
Tabell 7.7: «Hvordan foretrekker du å få informasjon om hva som kan være gode tiltak i en mobbesituasjon?». Skoleleder etter skoletype. Prosent	76

Tabell 7.8: «Hvordan foretrekker du å få informasjon om hva som kan være gode tiltak i en mobbesituasjon?». Skoleeier. Prosent.....	77
Tabell 7.9: «Hvilke av de tre nevnte tilbudene i «Inkluderende barnehage- og skolemiljø» på Utdanningsdirektoratets nettsider kjenner du til?». Etter respondenttype. Prosent.	81
Tabell 7.10: «Er det aktuelt for skolen/kommunen/fylkeskommunen å delta i noen av tilbudene i «Inkluderende barnehage- og skolemiljø»?». Etter respondenttype. Prosent.	82
Tabell 8.1: I hvilken grad var PP-tjenestens sakkyndige vurdering nyttig for arbeidet med å fatte enkeltvedtak? I prosent.	86
Tabell 8.2: Beskrev sakkyndigvurderingen avvik med hensyn til organisering/innhold/omfanget av spesialundervisningen? I prosent.	87
Tabell 8.3: Ga den sakkyndige vurderingen deg de opplysningene du trengte for å kunne skrive enkeltvedtaket? I prosent.	87
Tabell 8.4: I hvilken grad synes du sakkyndige vurderingen og enkeltvedtaket var nyttig for det videre arbeidet med individuell opplæringsplan? Etter skolestørrelse. I prosent.	87
Tabell 8.5: Forekommer det at sakkyndige vurderinger returneres til PP-tjenesten for å utbedres? Etter skolestørrelse og skoletype. I prosent.	88
Tabell 8.6: Fikk skolen hjelp av PPT til organisasjonsutvikling og kompetanseheving forrige skoleår? Etter skolestørrelse. I prosent.	88
Tabell 8.7: Finnes det rutiner for flerfaglig samarbeid ved din skole? Etter region. I prosent.	89
Tabell 8.8: Samordnes hjelpetjenestenes arbeid inn mot skolen? Etter skolestørrelse og skoletype. I prosent.	90
Tabell 8.9: Oppfatter du at det er tilstrekkelig og tilgjengelig kompetanse ved din skole om hvordan elever med behov for særskilt tilrettelegging kan inkluderes i opplæringen? Etter skolestørrelse. I prosent.	94
Tabell 8.10: Er det sammenheng mellom skolens arbeid med lokale læreplaner og skolens arbeid med læringsmålene i individuell opplæringsplan? I prosent.	95
Tabell 8.11: I hvilken grad mener du elevens faglige og sosiale utviklingsmuligheter kommer tydelig frem i dokumentasjonen og beskrivelsen av arbeidet rundt eleven (for eksempel individuell opplæringsplan)? I prosent.	95
Tabell 9.1: Har kommunen/fylkeskommunen et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere? Skoleeier Prosent.....	98
Tabell 9.2: Hvordan organiseres veiledningen? Skoleeier. Prosent.	100
Tabell 9.3: Gjennomsnittlig for et skoleår: Hvor mange i din kommune/fylkeskommune fungerer som veileder for nytilsatte nyutdannede lærere? Skoleeier. Median, gjennomsnitt og standardavvik.....	102
Tabell 9.4: Foreligger det konkrete planer om å sette i gang et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere i kommunen/fylkeskommunen? Antall kommuner.	102
Tabell 9.5: Slik du ser det, hva har vært/vil være viktigst for å få på plass en veiledningsordning i din kommune/fylkeskommune? Skoleeier. Prosent.	103
Tabell 9.6: Har veilederne i kommunen/fylkeskommunen formell veilederutdanning? Skoleeier. Prosent.	104
Tabell 9.7: Har skolen tilsatt nyutdannede lærere det siste året? Skoleledere. Prosent.	105
Tabell 9.8: «Har skolen et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere?». Skoleledere. Prosent.	107

Tabell 9.9: Hvordan foregår veiledningen for de nyutdannede nytilsatte ved din skole? Skoleleder. Prosent	109
Tabell 9.10: Foreligger det konkrete planer for innføring av veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere ved skolen? Skoleleder. Prosent og Antall.	112
Tabell 9.11: Slik du ser det, hva har vært/vil være viktigst for å få en veiledningsordning på plass ved din skole? Skoleleder. Prosent.	112
Tabell 9.12: Har skolen én eller flere veiledere som er ansatt ved skolen for å veilede nyutdannede? Skoleleder. Prosent.	113
Tabell 9.13: Har disse veilederne andre ansvarsområder? Skoleleder. Prosent.	115
Tabell 9.14: Har én eller flere av veilederne ved din skole formell veilederutdanning? Skoleleder. Prosent.	116
Tabell 9.15: Hvis skolen har deltatt i veilederutdanning (kurs, videre- eller etterutdanning): Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med veilederutdanningen i forhold til skolens behov? Skoleleder som har deltatt. Prosent.	117
Tabell 9.16: Setter dere av tid til veiledning i veileders og den/de nytilsattes arbeidsplaner? Skoleleder. Prosent.	117
Tabell 9.17: Gjennomsnittlig antall timer avsatt i uken til veiledning. Skoleleder. Median, gjennomsnitt og standardavvik.	118
Tabell 9.18: Antall timer avsatt i uken til veiledning. Skoleleder. Antall, prosent og kumulativ prosent. N= 280.	118
Tabell 10.1: Andel skoleledere som svarer at skolen har null prosent årsverk knyttet til sosialpedagogisk rådgivning. I prosent.	121
Tabell 10.2: Hvordan organiseres sosialpedagogisk rådgivning på barnetrinnet? Leder på grunnskole og skoleeier kommune, etter kommunestørrelse og totalt. I prosent.	129
Tabell 11.1: Har skolen beredskapsplaner for å avdekke alvorlige skolehendelser? Andel skoleledere som svarer ja etter skolestørrelse og skoletype.	132
Tabell 11.2: Har skolen beredskapsplaner for å avdekke alvorlige skolehendelser? Andel skoleledere som svarer ja etter landsdel og skolenivå.	132
Tabell 11.3: Har skolen utarbeidet eller forbedret sine beredskapsplaner for å avdekke alvorlige skolehendelser de siste tre skoleårene (2014/2015, 2015/2016 og/eller 2016/2017), enten alene eller i samarbeid med skoleeier og/eller lokalt politi? Skolelederes svar etter skolenivå.	134
Tabell 11.4: Har skolen utarbeidet eller forbedret sine beredskapsplaner for å avdekke alvorlige skolehendelser de siste tre skoleårene (2014/2015, 2015/2016 og/eller 2016/2017), enten alene eller i samarbeid med skoleeier og/eller lokalt politi? Skolelederes svar etter skolestørrelse.	134
Tabell 11.5: Har skolen planlagt å utarbeide beredskapsplaner i løpet av skoleåret 2017/2018, enten alene eller i samarbeid med skoleeier og/eller lokalt politi? Skolelederes svar etter landsdel.	136
Tabell 11.6: Har skolen holdt beredskapsøvelser i løpet av de tre siste skoleårene (2014/2015, 2015/2016 og/eller 2016/2017? Skolelederes svar, etter skoletype.	136
Tabell 11.7: Har skolen holdt beredskapsøvelser i løpet av de tre siste skoleårene (2014/2015, 2015/2016 og/eller 2016/2017? Skolelederes svar, etter skolestørrelse.	137
Tabell 11.8: Har skolen holdt beredskapsøvelser i løpet av de tre siste skoleårene (2014/2015, 2015/2016 og/eller 2016/2017? Skolelederes svar etter landsdel.	137
Tabell 11.9: Kjenner du til veiledningene i beredskapsplanlegging på Utdanningsdirektoratets nettsider? Andel skoleledere som svarer ja, etter skolenivå og skolestørrelse.	139

Tabell 11.10: Kjenner du til veiledningene i beredskapsplanlegging på Utdanningsdirektoratets nettsider? Andel skoleledere som svarer ja, etter skolenivå og landsdel.....	139
Tabell 11.11: I hvilken grad synes du veiledningene i beredskapsplanlegging på Utdanningsdirektoratets nettsider gir nyttig informasjon? Skoleledernes svar, etter skolenivå.	140

Figuroversikt

Figur 3.1: I hvilken grad bidrar erfaringene til sensorene som brukes ved muntlig/skriftlig eksamen til å heve vurderingskompetansen ved skolen? Prosentvis fordeling av skoleledernes svar etter skolenivå.....	27
Figur 3.2: I hvilken grad bidrar erfaringene til sensorene som brukes ved skriftlig eksamen til å heve vurderingskompetansen ved skolen? Prosentvis fordeling av skoleledernes svar etter skolestørrelse.	28
Figur 3.3: I hvilken grad bidrar erfaringene til sensorene som brukes ved muntlig eksamen til å heve vurderingskompetansen ved skolen? Prosentvis fordeling av skolelederne ved grunnskolenes svar etter kommunestørrelse.	29
Figur 3.4: I hvilken grad bidrar erfaringene til sensorene som brukes ved muntlig eksamen til å heve vurderingskompetansen ved skolen? Prosentvis fordeling av skoleledernes svar etter landsdel.	30
Figur 3.5: I hvilken grad bidrar sensorenes erfaring til å heve vurderingskompetansen i kommunen/fylkeskommunen? Prosentvis fordeling av skoleeierne svar	31
Figur 3.6: I hvilken grad bidrar sensorenes erfaring til å heve vurderingskompetansen i kommunen/fylkeskommunen? Prosentvis fordeling av skoleeierne svar etter landsdel.	32
Figur 3.7: Hvilke av de følgende veiledningsmaterialene knyttet til eksamen bruker dere ved din skole? Prosentvis fordeling av skoleledernes svar etter skoletype.	33
Figur 3.8: Hvilke av de følgende veiledningsmaterialene knyttet til eksamen bruker dere ved din skole? Prosentvis fordeling av skoleledernes svar etter landsdel.	34
Figur 3.9: I hvilken grad har du inntrykk av at lærerne ved skolen forstår regelverket for muntlig eksamen? Prosentvis fordeling av skoleledernes svar etter skoletype.	35
Figur 3.10: I hvilken grad har du inntrykk av at lærerne ved skolen forstår regelverket for muntlig eksamen? Prosentvis fordeling av skoleledernes svar etter kommunestørrelse.	36
Figur 4.1: Hvordan har dere vært involvert i felles nasjonalt tilsyn (FNT) i perioden 2014-2017? Flere kryss er mulig. Andel av skolelederne og skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommune/fylkeskommune og skoleslag.	39
Figur 4.2: Hvordan har dere vært involvert i felles nasjonalt tilsyn (FNT) i perioden 2014-2017? Flere kryss er mulig. Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skoletype.	40
Figur 4.3: Hvordan har dere vært involvert i felles nasjonalt tilsyn (FNT) i perioden 2014-2017? Flere kryss er mulig. Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skolestørrelse.	41
Figur 4.4: Hvordan har dere vært involvert i felles nasjonalt tilsyn (FNT) i perioden 2014-2017? Flere kryss er mulig. Andel av grunnskolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter kommunestørrelse.	42
Figur 4.5: Hvordan har dere vært involvert i felles nasjonalt tilsyn (FNT) i perioden 2014-2017? Flere kryss er mulig. Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.	43
Figur 4.6: Hvordan har dere vært involvert i felles nasjonalt tilsyn (FNT) i perioden 2014-2017? Flere kryss er mulig. Andel av skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter landsdel.	44

Figur 4.7: Fant fylkesmannen brudd på regelverket i tilsynet? Andel av skolelederne og skoleeierne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter hovedgruppe, skolenivå, kommunestørrelse og landsdel.	45
Figur 4.8: Hvordan fulgte skoleeier opp bruddene på regelverket på skolenivå? Andel av skolelederne som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skolenivå.....	48
Figur 4.9: Hva var bakgrunnen for endringene? Flere kryss er mulig. Andel av som har krysset av for hvert av svaralternativene, etter skolenivå og kommune/fylkeskommune.....	52
Figur 5.1: Hvor små eller store vil du si at utfordringene med organisering av opplæring for nyankomne elever er i din kommune/fylkeskommune? I prosent.	56
Figur 5.2: Hvor små eller store vil du si at utfordringene med organiseringen av opplæring for nyankomne elever er i din kommune? Kommune etter størrelse og landsdel. I prosent.	57
Figur 5.3: Organiserer kommunen/fylkeskommunen særskilte opplæringstilbud for nyankomne elever? Kommune etter størrelse og landsdel, og fylkeskommune total. I prosent.	62
Figur 5.4: Hva slags formalkompetanse har lærerne ved skolen/ i kommunens/ i fylkeskommunens innføringstilbud? Flere kryss mulig. I prosent.	63
Figur 5.5: Hvilken kompetanse er det mest behov for ved skolen/kommunen/fylkeskommunen? (Respondenter har svart at det er behov for lærere med formalkompetanse) Flere kryss mulig. I prosent.	64
Figur 7.1: «I hvilken grad opplever du at ansatte ved skolen/i kommunen/fylkeskommunen har ...». Videregående etter skolestørrelse. Prosent.	73
Figur 7.2: «I hvilken grad opplever du at ansatte ved skolen/i kommunen/fylkeskommunen har ...». Kommuner etter kommunestørrelse. Prosent.	74
Figur 7.3: «I hvilken grad har din(e) skole(r) etablert samarbeidsnettverk med andre lokale etater og tjenester i kommunen (PPT, Skolehelsetjeneste, Barne-familievern mv.) for å ivareta elevens rett til et godt psykososialt skolemiljø?». Etter respondenttype. Prosent.	78
Figur 7.4: «I hvilken grad har din(e) skole(r) etablert samarbeidsnettverk med andre lokale etater og tjenester i kommunen (PPT, Skolehelsetjeneste, Barne-familievern mv.) for å ivareta elevens rett til et godt psykososialt skolemiljø?». Etter skolestørrelse. Prosent.	79
Figur 7.5: «I hvilken grad har din(e) skole(r) etablert samarbeidsnettverk med andre lokale etater og tjenester i kommunen (PPT, Skolehelsetjeneste, Barne-familievern mv.) for å ivareta elevens rett til et godt psykososialt skolemiljø?». Etter landsdel og respondenttype. Prosent.	80
Figur 7.6: «Hvilke av de tre nevnte tilbudene i «Inkluderende barnehage- og skolemiljø» på Utdanningsdirektoratets nettsider kjenner du til?». Grunnskole og kommuner etter kommunestørrelse. Prosent.	81
Figur 7.7: Er det aktuelt for skolen/kommunen/fylkeskommunen å delta i noen av tilbudene i «Inkluderende barnehage- og skolemiljø»?». Grunnskole og kommune etter kommunestørrelse. Prosent.	83
Figur 7.8: Er det aktuelt for skolen/kommunen/fylkeskommunen å delta i noen av tilbudene i «Inkluderende barnehage- og skolemiljø»?». Grunnskole og Videregående etter skolestørrelse. Prosent.	83
Figur 7.9: Er det aktuelt for skolen/kommunen/fylkeskommunen å delta i noen av tilbudene i «Inkluderende barnehage- og skolemiljø»?». Etter Landsdel. Prosent.	84
Figur 8.1: Hvilke instanser samarbeider skolen med? Flere kryss mulig. Etter skolestørrelse. I prosent.	89

Figur 8.2: Har kommunen gitt retning og innhold til arbeidet med elever med behov for særskilt tilrettelegging? Etter kommunestørrelse og region. Prosent som har svart ja.	90
Figur 8.3: Inngår det følgende i skoleeiers årlige tilstandsrapport/kvalitetsmelding/årsrapport eller lignende? Flere kryss er mulig. Etter skolestørrelse. I prosent.	91
Figur 8.4: Vil tilbudet om spesialundervisning i hovedsak gis av en spesialpedagog, en pedagog eller en assistent? Etter skolestørrelse og skoletype. I prosent.	92
Figur 8.5: Hvem gjennomfører spesialundervisningen ved skolen? Flere kryss er mulig. Etter skolestørrelse. I prosent.	93
Figur 8.6: Hvor stor andel av timene til spesialundervisning gjennomføres av assistenter ved din skole? Etter skolestørrelse og skoletype. I prosent.	93
Figur 8.7: Finnes det rutiner ved skolen for å involvere elever som mottar spesialundervisning i planleggingen og evalueringen av spesialundervisningen som gis? Etter skoletype. Prosent som svarer ja.	94
Figur 8.8: Hvor ofte opplever du at elever selv takker nei til eller avslutter tilbud om spesialundervisning? Etter skolestørrelse og skoletype. I prosent.	96
Figur 9.1: Har kommunen/fylkeskommunen et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere? Kommuner etter kommunestørrelse. Prosent.	99
Figur 9.2: Har kommunen/fylkeskommunen et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere? Kommuner etter landsdel. Prosent.	99
Figur 9.3: Hvordan organiseres veiledningen? Kommuner etter kommunestørrelse. Prosent.	100
Figur 9.4: Hvordan organiseres veiledningen? Kommuner etter landsdel. Prosent.	101
Figur 9.5: Slik du ser det, hva har vært/vil være viktigst for å få på plass en veiledningsordning i din kommune/fylkeskommune? Kommuner etter kommunestørrelse. Prosent.	103
Figur 9.6: Slik du ser det, hva har vært/vil være viktigst for å få på plass en veiledningsordning i din kommune/fylkeskommune? Kommuner etter landsdel. Prosent.	104
Figur 9.7: Har veilederne i kommunen/fylkeskommunen formell veilederutdanning? Skoleeier. Kommuner etter kommunestørrelse. Prosent.	105
Figur 9.8: Har skolen tilsatt nyutdannede lærere det siste året? Grunnskole og videregående etter skolestørrelse. Prosent.	106
Figur 9.9: Har skolen tilsatt nyutdannede lærere det siste året? Grunnskole etter kommunestørrelse. Prosent.	106
Figur 9.10: Har skolen tilsatt nyutdannede lærere det siste året? Grunnskole og videregående etter landsdel. Prosent.	107
Figur 9.11: Har skolen et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere? Grunnskole etter skolestørrelse. Prosent.	108
Figur 9.12: Har skolen et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere? Grunnskole etter kommunestørrelse. Prosent.	108
Figur 9.13: Har skolen et opplegg for veiledning av nytilsatte nyutdannede lærere? Grunnskole etter landsdel. Prosent.	109
Figur 9.14: Hvordan foregår veiledningen for de nyutdannede nytilsatte ved din skole?». Grunnskole og videregående etter skolestørrelse. Prosent.	110
Figur 9.15: Hvordan foregår veiledningen for de nyutdannede nytilsatte ved din skole? Grunnskole etter kommunestørrelse. Prosent.	111

Figur 9.16: Hvordan foregår veiledningen for de nyutdannede nytilsatte ved din skole? Grunnskole og videregående etter landsdel. Prosent.....	111
Figur 9.17: Slik du ser det, hva har vært/vil være viktigst for å få en veiledningsordning på plass ved din skole? Grunnskole og videregående etter skolestørrelse. Prosent.	113
Figur 9.18: Har skolen én eller flere veiledere som er ansatt ved skolen for å veilede nyutdannede? Grunnskole og videregående etter skolestørrelse. Prosent.	114
Figur 9.19: Har skolen én eller flere veiledere som er ansatt ved skolen for å veilede nyutdannede? Grunnskole etter kommunestørrelse. Prosent.....	114
Figur 9.20: Har skolen én eller flere veiledere som er ansatt ved skolen for å veilede nyutdannede? Grunnskole og videregående etter landsdel. Prosent.	115
Figur 10.1: Hvordan er den sosialpedagogiske rådgivningen organisert ved din skole? I prosent.....	121
Figur 10.2: Er ressursen til den sosialpedagogiske rådgivningen tilstrekkelig i forhold til behovet? Leder grunnskole og videregående. I prosent.....	122
Figur 10.3: Er ressursen til den sosialpedagogiske rådgivningen tilstrekkelig i forhold til behovet? Ledere på grunnskolen. I prosent.....	122
Figur 10.4: Mener du den sosialpedagogiske rådgivningen bør skilles fra karriereveiledning? I prosent.....	123
Figur 10.5: I hvilken grad inngår rådgivningen i skolens planverk, på en slik måte at rådgivningen er en integrert del av skolens virksomhet? I prosent.....	124
Figur 10.6: I hvilken grad har skolen et godt samarbeid med relevante eksterne aktører (som PPT, barnevern o.l.) knyttet til sosialpedagogiske rådgivningsoppgaver? I prosent.....	125
Figur 10.7: Tenk generelt på skolene i kommunen/fylkeskommunen. Har rådgiveren(e) ansvar for både den sosialpedagogiske rådgivningen og utdannings og yrkesveiledningen ved den enkelte skole? Kommune etter størrelse, og fylkeskommune. I prosent.	126
Figur 10.8: Er det iverksatt kompetansehevingstiltak for å heve de sosialpedagogiske rådgivernes kompetanse i ditt fylke/din kommune? Kommune etter størrelse, og fylkeskommune. Flere kryss mulig. I prosent.	127
Figur 10.9: I hvilken grad opplever du at ansatte i din kommune/fylkeskommune har tilstrekkelig kompetanse knyttet til sosialpedagogisk rådgivning? Kommune etter størrelse, og fylkeskommune. I prosent.....	127
Figur 10.10: I hvilken grad ivaretas elevenes rett til rådgivning på barnetrinnet? Skoleledere på grunnskoler og skoleeier kommune. I prosent.	128
Figur 10.11: I hvilken grad har skoleeier systemer for oppfølging av sosialpedagogisk arbeid på barnetrinnet som i tilstrekkelig grad ivaretar kvalitetsvurdering og oppfølging av elevens rett til rådgivning? I prosent.	129
Figur 11.1: Har skolen beredskapsplaner for å avdekke alvorlige skolehendelser? Andel skoleledere som svarer Ja etter skoletype, 2017, 2016 og 2015.....	133
Figur 11.2: Andel skoler som har utarbeidet eller forbedret sine beredskapsplaner i løpet av de tre siste skoleårene. Andel skoleledere som svarer ja etter skoletype, for årene 2017, 2016, 2015 og 2014.....	135
Figur 11.3: Har skolen holdt beredskapsøvelser i løpet av de tre siste Andel skoleledere som svarer Ja 2017, 2016, 2015, 2014, 2012 og 2010.	138
Figur 11.4: Kjenner du til veiledningene i beredskapsplanlegging på Utdanningsdirektoratets nettsider? Andel skoleledere som svarer ja, etter skolenivå for årene 2017, 2016, 2015 og 2014. ...	140

Figur 11.5: I hvilken grad synes du veiledningene i beredskapsplanlegging på
Utdanningsdirektoratets nettsider gir nyttig informasjon? Andel skoleledere fordelt på
svarkategoriene for årene 2017, 2016, 2015 og 2014. 141

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no